Viola anime ꝑ modum dyalogi: inter Raymundũ Sebundiũ: artium: medicine. atq; ſacre theologie ꝓfeſſorem eximium. et dominũ Dominicũ ſeminiuerbium. De hominis natura (ꝓpter quem oĩa facta ſunt) tractans. Ad cognoſcendũ ſe. deum. et hoĩem.

Epygramma.

Multiplices cernis iamiam ſtudioſe libellos
  Quos impreſſorum preſtitit arte labor
Ille tamen noſter nunq; prius vſque repertus
  Et fuerat paucis cognitus ante liber:
Vtilis in primis frugi & breuis ille libellus
  Sub modicis chartis commoda multa tenens
At labor eſt ingens: multos percurrere libros
  Pro multis nobis hic ſatis vnus erit
Eſt opus electum: nomen viola: atq; legenti
  Vtilis: & nullo frigore leſa viret:
Emptor habes animã valeas quo paſcere flore
  E cœlo venit: quicquid odoris habet
O quotiens dices: valeas bene candide dorlant
  Qui primus doctis tradidit auctor opus.

Mathei Herbeni poete laureati Epygramma ad lectores.

Quiſqꝫ breui cupias artis cũctas ſuperare
Atqꝫ oculo mentis cernere mira dei.
Ire per ambages: ac mille volumina librum
Non opus eſt: nanqꝫ hec perdocet iſte liber.
Ergo ebetant artes: et dogmata philoſophorũ
Ruſticus hic vere doctior eſſe poteſt.
Grammaticus ſolus ſapit hic plus arte: q̄ ille
Qui cunctas alias hac ſine poſſe putat.
Nẽpe docet gradibꝰ q̄bus ardua ſcãdere poſſis
Nature: que ſimul diſcere quid ſit homo:
Nec contẽtus eris: ſi te quoqꝫ noueris ipſe
(Qđ magnum eſt) pariter ducit ad alta dei.
Nec reuocare pedem ſinit ad diuos ꝓperantem
Ni doctus redeat: qui rudis ante fuit.
Hinc tua ꝑpetua merces dorlande manebit
Ingenio cuius voluitur iſte liber.
Extractus magno ſumma ſtudio Raymundi
Theologi ſacri: que ſpacioſa fuit.

Finit Epygramma.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DUSSELDORF

Diſtinctio libri cũ Tabula

¶ Preſens liber qui Viola anime intitulatur: in ſeptem diſtinguitur dyalogos.

¶ Primus tractat de natura hoīs inquantũ hō eſt. ⁊ de his q̄ ſunt neceſſaria hoī ad cognoſcendũ ſeipm. deũ. ⁊ pximum

¶ Secũdus. de beneficijs dei ⁊ hominis obligatione.

¶ Tertius. de amore ⁊ viribus eius. ꝯditionibus ⁊ fructibus Quomodo deũ optimum maximum debeamus amare

¶ Quartus. q̃o debeamus deuꝫ timere. adorare. laudare. honorare. Et qualiter ad hoc obligatur homo

¶ Quintus. de lapſu miſerabilis generis humani. Et ꝙ per vnum hominem omnes cecidimus

¶ Sextus. de reparatione lapſi hominis. ⁊ ꝙ per vnum omnes reſurgimus.

¶ Septimus. de miſterijs ſacre paſſionis domini ieſu chriſti inter Mariam ⁊ Dominicum dyalogus

Incipit tabula capitulorum.

Prologus in ſex dyalogos exprimẽs ꝙꝫ ſit neceſſarium noſſe que hic deſcribuntur.

Iſagogicum ſiue introductorium in materiam ſequẽtem.

Capitula primi dyalogi.

Capitulũ pmũ. de ſcala nature p quã hō ſcandit ad ſemetipm

Capitulũ ſcd̃m. Q̃o hō cum rebus ſe inferioribꝫ conueniat.

Capitulũ tertiũ. Q̃o deus hꝫ eſſe. viuere. ſentire. ⁊ ĩtelligere.

Capitulum quartum. Q ſicut homo habet eſſe: ita habet viuere. ſentire. ⁊ intelligere.

Capitulum quintũ. Q deus hꝫ voluntatẽ ⁊ liberũ arbitrium

Capitulum. vi. Q deus de ſua natura deũ pduxerit rationibus aliquantis oſtenditur.

Capitulũ. vij. Q in ſimpliciſſima atqꝫ indiuiſibili vnitate ſumma ſit trinitas perſonarum

Capitulum. viij. Q comparatur homo ad res inferiores triũ graduum penes conueniẽtiam ſpecialem.

¶Tabula

¶Capitula ſecundi dyalogi.

Capitulum.ix. Hic cōparatur homo ad res ſe inferiores pe/
nes differentiam generalem.

Cap̄.x.practica hui9 regule ad ꝓbandū oīa ꝑfectiſſima de deo

Capitulū.xi. Quō per ſcdaȝ opationem intellectus hō oīa
affirmat vel negat q̄ ſunt homini nccāria inquantū eſt hō

Capitulum.xij. De comparatōe hominis ad res inferiores pe
nes liberum arbitrium ꝑ quod oritur de hoīe ⁊ opibus eius
et de deo vera cognitio.

Caplm.xiij. Q deus p̄miator aut punitor eſt infinite ſapiētie.
potētie.iuſticie: ⁊ miſcdie. ⁊ vn9 eſt tm̄ p̄miator ac vltor de9

Caplm.xiiij. Sicut ex natura liberi arbitrij ꝯgnoſcitur qd de
deo ſentiendū ſit.ita ⁊ ꝑ liberꝫ arbitriū ꝯgnoſci pn̄t q̄ hoīs ſit

Capitulū.xv. Quō homo differat a rebus ſe inferioribus pe/
nes cognoſcere ſe habere.⁊ hec eſt ſpecialior differētia.

Capitulū.xvi. Quomodo oīa ſeruiūt anime humane.⁊ de ma
gnitudine obligationis.

Capitulū.xvij. Quō homo etiam obligatus eſt deo ꝓ his que
accepit in ſeipſo.

Ca.xviij. De magnitudine obligatōis ex pte dātis ⁊ recipiētis

Capitulum.xix. Quid hō refundere tenetur ꝓ acceptis bene/
ficijs: ſuum ſcȝ amorem.

Capitulum.xx. Q debitum amoris quod hō reddit creatori
ad hominis meritum ⁊ commodum reuertitur

Capitulū.xxi. Q homo obligatur amare etiā omnem creatu
ram ⁊ precipue dei imaginem

¶Capitula tertij dyalogi.

Capitulū.xxij. De conditōibus ⁊ ꝓprietatibus amoris.

Capitulū.xxiij. Q amor tantū ſe dilatat vel amplificat quāto
ſe amplificat res primo amata.

Capitulū.xxiiij. Q tm̄ due ſunt res principaliter amate: ⁊ ini/
micicia earum ad inuicem.

Capitulum.xxv. De finali fructu qui naſcit ex his duob amo
ribus.⁊ de gaudij proprietatibus

Capitulorum

Capitulū.xxvi. De vltimo gaudio quod poſt mortez erit. ꝛ de amore dei ꝛ ſalute proximi
Capitulū.xxvij. De fructu q̄ naſcit̄ ex amore ꝓprio ꝛ ꝓprietatibus eius. ꝛ h̄ fructus acerbiſſim⁹ eſt. ꝛ de ꝓprietatibꝫ gaudij
Capitulū.xxviij. De finali fructu qui naſcit̄ poſt hāc vitam. de amore ſui ſcȝ eterna triſticia. (mali
Capitulū.xxix. Q deus creator: ꝛ ipſe om̄es creature: corpus quoqȝ ip̄m animam miſeram perſequuntur.
Capitulū.xxx. Q ſicut homo obligat̄ ad amorem ita etiaȝ ad odiū. ꝛ de odij proprietatibus.
Capitulū.xxxi. Q ſunt duo prima odia ſicut duo primi amores. et de odiorum fructibus.

Capitula quarti dyalogi

Capitulū.xxxij. Sequūtur alia quedam debita vltra amorē que homo tenetur reddere creatori ſuo
Capitulū.xxxiij. Q vnūquodqȝ debitū habet ꝑ ſe ꝓpriā rationem ſpecialem quare debeat deo dari.
Capitulū.xxxiiij. De timore ꝛ de duplici timore ꝛ eorum conditionibus ꝛ fructibus.
Capitulū.xxxv. De honore ꝛ ꝙ omnia deus fecit ꝓpter ſuum honorem ꝛ hoīs vtilitatē. Et valde pulcre cōſideratōes oriunt̄ ex eo ꝙ deus fecit omnia ad ſuum honorem
Capl'm.xxxvi. Q; deus ſicut ꝓpter ſuū honorē ita ꝛ ꝓpter ſuū nomē oīa oꝑatur
Capitulum.xxxvij. De obligatione hominis erga honorē ꝛ laudem ꝛ nomen dei
Capitulū.xxxviij. Q honor proprius eſt dei honori contrarius ꝛ capitalis inimicus.
Capitulū.xxxix. Q homo obligatur ex parte honoris dei credere omnibus verbis eius ꝛ ea honorare
Capitulū.xl. De ꝓprietatibus verbi dei. ꝛ qualiter ſe hō gerere debet circa ſanctam bibliam
Capitulū.xli. Comparatio verbi dei ad creaturas. ꝛ v̄bo dei affectus paſcitur ꝛ intellectus.
Capl'm.xlij. Agit̄ de tertia natura creata q̄ ſine corꝑe ꝯſiſtens tota ſpūalis ē Et de bn̄ficijs nob̄ exhibitis ꝛ obſeq̄is āgeloꝝ.

Tabula

Capitula quinti dyalogi.

Capitulum.xliij An talis ſit homo qualis eſſe debet. ⁊ an facit quod facere tenetur.
Capitulū.xliiij. Q homo poteſt conſiderare corruptiōem ſuam per res externas in ſe corruptas.
Capitulū.xlv. Q lapſus ⁊ corruptio hominis p̄t attendi ex ꝑte iuris paternitatis ⁊ filiationis.
Capitulum.xlvi. Q etiam lapſus hominis poteſt oſtēdi ex ꝑte iuris fraternitatis.
Capitulū.xlvij. Q dominus deus non condidit hominē in iſto ſtatu in quo nunc lapſus iacet.
Capitulum.xlviij. Qualis erat ſtatus hominis primus. ⁊ q̄s habebat conditiones.
Capitulum.xlix. De origine corruptiōis ⁊ mali quod eſt in natura humana.
Caplm.l. Q ꝑ primū virū ⁊ primā mulierē ꝓpter eorū inobedientiā h̄ malū culpe ⁊ pene in oē hoīm genus intromiſſuȝ ē
Capitulū.li. Q hō nūq̄ȝ dei p̄cepta fregiſſet niſi fuiſſet ab alio inſtigatus. Et q̄uo natura angelica primū ſit corrupta
Capitulū.lij. De magnitudine malicie ⁊ corruptōis in primo angelo: ⁊ malo eius culpe ⁊ pene
Capitulū.liij. Qualiter homines incorporātur cum lucifero et fiunt membra eius.
Capitulum.liiij. De multiplici carcere ⁊ captiuitate lapſi hominis.
Capitulū.lv. Q corruptio liberi arbitrij ⁊ ipius carnis cōtrario modo ſe habet in primis parentibus ⁊ in poſteris

Capitula ſexti dyalogi

Capitulū.lvi. Qualis ⁊ q̄ȝ magna ſit hoīs obligatio ꝓ iniuria et offenſa dei. Et q̄ȝ graue ſit pctm̄ originale ade
Capitulū.lvij. Q homo indiget ſatiſfactione infinita que ſolui non poteſt niſi per infinitam ꝑſonam.
Capitulum.lviij. De conditionibꝰ quas oportet habere hanc ꝑſonam infinitam pro noſtra ſatiſfactione.

Capitulum.lix. Qualiter homo iſte poterit occidi ad dei ho/ norem. ꝛ quis eum occidet.
Capitulũ.lx. De conditõibus et circũſtantijs quas hec mors precioſa eſt habitura
Capitulum.lxi. Declaratio ꝙ rõnabiliter ſeq̃tur ſaluatio hu/ mane nature per hãc mortem. ꝛ quomodo mors chriſti om/ nem culpam exterminat.
Capitulum.lxij. Qualiter vir iſte ſe habebit poſt mortem ad ſeipm̃ ꝛ ad omnes creaturas.
Capitulũ.lxiij. Q̄ deus volet hominem ligari. et ꝙ ieſus chri/ ſtus ipſe ſit iſte homo
Capitulũ.lxiiij. Que ſunt illa maxima dona que homo miſera bilis recipit a ieſu chriſto
Capitulũ.lxv. Q̄ iſta gratia eſt totũ bene eſſe hominis: ꝛ eius carentia malum eſſe eius.
Capitulũ.lxvi. Q̄ in homine chriſtiano ſunt tres generatio/ nes ꝛ tres fraternitates diſtincte.
Capitulum.lxvij. Q̄ mors chriſti vnde homini gratia confer tur ꝛ bene eſſe generat in homine chriſtiano vnaʒ nouã obli gatõem. Et qualiter ſolui poteſt iſta obligatio
Capl'm.lxviij. Q̄ licet homo lapſus reparet quantũ ad bene eſſe anime. manet tamẽ malum pene in corpore.
Capitulũ.lxix. Quibus formis aut medijs chriſtianus acci/ pit bene eſſe a chriſto ¶ Hic incipit materia de ſeptem ec/ cleſie ſacramentis.
Capitulum.lxx. Quomodo ꝑ primũ ſacramentũ ſcʒ baptiſmi datur anime humane bene eſſe
Capitulum.lxxi. De ſcđo ſacramẽto. ꝙ ꝑ ſacramentũ confir/ matõis datur etiã bene eſſe anime humane
Capitulũ.lxxij. De tertio ſacramẽto. ꝙ ꝑ ſacramentũ euchari ſtie ſupra modũ bene eſſe ꝛ multiplex gratia donatur
Capitulum.lxxiij. Q̄ caro chriſti eſt penitus contraria corru pte carni primi hominis.
Capitulũ.lxxiiij. Declaratio ꝑ exempla quõ vnum corpus xp̃i numero poſſit ſimul ꝛ ſemel eſſe in pluribus locis
Capitulum.lxxv. De quarto ſacramẽto ſcʒ penitẽtie: ꝑ quam

lapſus a chriſti gratia chriſtianus reparatur ⁊ bn̄ eſſe ei reſti
tuitur. Et condicōes vere penitentis.
Capitulū.lxxvi. Qꝛ homo chriſtianus multo periculoſius ca
dit poſt acceptam chriſti gratiā q̄ȝ ante.
Capitulum.lxxvij. Qꝛ ſicut baptiſmus dimittit reliquias pri/
mi lapſus in carne. ita penitētia relinquit reliquias ſecūdi la/
pſus in anima. ⁊ quomodo expiantur.
Capitulum.lxxviij. Que ſunt illa que poſſunt inducere homi
nem lapſum ad penitentiam
Capitulum.lxxix. De quinto ſacramento quod eſt extrema vn
ctio ꝑ quam datur homini bene eſſe ⁊ gratia
Capituluȝ.lxxx. Sextū ſacramentū eſt ordo ꝑ quod caracter
imꝓmitur ſpūalis poteſtatis ſacramēta ſalutis miniſtrandi.
Capitulū.lxxxi. Qꝛ ſacramentū ordinis ꝑncipaliter reſpicit et
ordinatur ad ſacramentum euchariſtie.
Capitulum.lxxxij. De ſeptimo ſacramento quod eſt matrimo
nium ꝑ quod datur bene eſſe ⁊ gratia. ⁊ remedia contra pec/
catum. ⁊ ꝓpter duas cauſas deus matrimonium inſtituit
Caplm̄.lxxxiij. De vniuerſali iudicio: ⁊ oſtendit̄ de neceſſitate
venturum: cuȝ generali corporum reſurrectione. ⁊ hoc ꝓbat
diuerſis rationibus.
Caplm̄.lxxxiiij. Qꝛ generale iudiciū oīm corꝑm mortuoꝝ vni
uerſalē ꝑrequirit reſurrectōem. ⁊ q̄li corꝑe mortui reſurgent
Capitulū.lxxxv. Qȝ iudiciū generale futurū ſit poteſt probari
ratione honoris. potentie. ⁊ ſapientie dei.
Capitulum.lxxxvi. ⁊ vltimū. De excellentia huius diei pre ce/
teris diebus. ⁊ de finali retributione.

¶ Explicit tabula capitulorum.

Prologus in dyalogos ſequentes: exprimens ꝙ neceſſarium ſit noſſe que hic ſcribuntur.

Nota vtilita/ tem magnā in lcōe hui⁹ libri

HUc queſo lector: huc oculos animūꝙ̄ cōuerte.
de reb⁹ eñ magnis loquuturus ſum. Hic doce
beris quā debeas de te noſſe ſciam. Hic diſces
quicūꝙ̄ hō rōnalis es quid ipſe ſis. q̇d tibi. quid
deo: q̇d ꝓprimo debeas. Hic diſces tuū laudare
opificē. diligere. honorare. metuere. revereri. teipm aūt deſpi/
cere. ⁊ ꝓpriū amorē. laudē. fauorēꝙ̄ acriter aſpernari. Hic di/
ſces oēm de deo ⁊ de hoīe veritatē. et que tibi nccāria ſunt ad
oēm ꝑfectionē vt apphendas verā vitā. Hic diſces q̇cquid in
ſacra ſcriptura diffuſe ꝑcipitur: ⁊ diſcuſſo ignorātie nubilo lu
cedarius cūcta pateſcēt. Hic diſces oēs que de deo: deꝙ̄ ho
mine formari poterūt diſſoluere q̄ſtiones. Hic agnoſces oēs
errores: ſectas: ⁊ opiniones phoꝝ. paganoꝝ. hereticorū. ⁊ q̇c
quid ſane fidei ꝯtrariū eſt facile dephendes. Hic tibi q̇cquid
ſparſim in ſacris doctoꝝ libris diſputatū eſt collectū oppādi/
tur. Hic diſces a quo ⁊ ꝓpter q̇d factus ſis. qd bonū quodue
ſit malū tuū. q̇d obligaris. cui. ⁊ ꝓpter q̇d obligatus ſis. Hic
diſces agnoſcere ruinā. corruptionē. cladē. miſeriā. ⁊ damna/
tionē generis humani. ⁊ vñ hec mala oīa pullularint. Hic di
ſces quid hō in ꝑma conditiōe fuerit. vñ ceciderit. quo iuerit.
in quos latrones inciderit. q̄s plagas ſuſceperit. ⁊ q̄ꝫ longe a
ꝑma ꝑfectione exularit. ⁊ quib⁹ tandē remedijs: ⁊ cuius miſe/
ratōe repatus ſit. Hic diſces oēm humilitatē. obedientiā. be
nignitatē. iuſticiā. charitatē. veritatē. Hic aſpnaberis omnē
arrogantiā. ſupbiam. inuidiā. ⁊ quicq̇d virtutis eſt et gr̄e cōſe
q̄ris. Hec tibi magis cognitu ſunt nccāria q̄ꝫ ſi noſces ſiderū
curſus. herbarū vires. ⁊ quicq̇d aut poeta aut rhetor inſtruit
aut phs. Vana eſt eñ oīs induſtria que nō innitit̃ ſcientie dei
Hec ſcia argumēta affert ſolidiſſima quib⁹ p̄t cōtradicere ne/
mo. arguit eñ ꝑ ea que ſunt cūctis certiſſima. vt ſunt hō cete/
reꝙ̄ creature. atꝙ̄ ideo hec ſcia nō alios teſtes exigit p̄ter ho/
minē qui hec norit. Nec te ſcandaliſet rogo ꝙ a reb⁹ infimis ⁊
humilib⁹ exordiū ſumit. hec eñ humilia ad ſumma te faſtidia

Prologus et introductio

ſubleuabūt. Quāto nempe in imo foderis fundamentū tanto celſiora culmina poteris ſublimare Nā principia huius artis res ſunt q̄ ⁊ palpari ⁊ cerni pn̄t: que quāto ſunt viliora tāto ſtꝫ firmiora ad id qd̄ ꝓbare cōtendimus. Scripturas ſacras facile q̄s impia interp̄tatione ſubruere p̄t. ſed nemo eſt tā execrādi dogmatis hereticus q̄ nature librū falſificare poſſit: in quo manifeſtis obtutibꝫ om̄ia ꝓpalantur. Pronus igit̄ mi ſuauiſſime lector iſtuc acceſſeris: animi tui lucra maxima reportaturus Nunq̄ꝫ te liber iſte dimittat donec in gemitū lachrimaſqꝫ ſoluaris: ⁊ ſcelerū tuoꝝ te peniteat. Ac ſi tā dura p̄cordia poſſederis vt īgemiſcere ac dolere nō poſſis: iam acriter ꝑtimeſce quia cor durū male habebit in nouiſſimis ¶ Finit prologus.

¶ Inter magiſtrū Raymūdum Sebundium: ⁊ dominū Dominicū ſeminiuerbiū: de natura hominis inquantū hō eſt. ⁊ de hijs q̄ ſunt neccāria homini ad cognoſcendū ſeipm̄. deū. ⁊ ꝓximum. ⁊ oē debitū quo deo obligatur ⁊ ꝓximo: diſputatio incipit feliciter.

Iſagogicū ſeu introductorium in materiam ſubſequentem.

¶ Raymundus

Unde nunc venis mi dominice: et quorſum ſub hoc diluculo maturas iter ¶ Dominicus Huc ad te ꝓpero. te q̄ro. te deſidero mi raymūde ſuauiſſime ¶ Raymūdus Gratiſſimꝰ mihi hoſpes aduenisti: neqꝫ em̄ inter mortales quiſpiam eſt quē iocūdius exceperim Sed q̄ſo te quid añ ortum ſolis ocius ſurrexiſti. rem certe grandē aliquam meditaris ¶ Dominicus. Heſterno ſero cū eſſem in gymnaſio tholozano: poſt varias q̄ſtiones explicitas audiui illic a narrantibꝫ hijs diebꝫ (q̄bus ꝓ cōi vtilitate abſens fui) mirabilem te oībus coram diſputatōem habuiſſe: qua ſanctiorē vtilioremve nemo ſe vnq̄ꝫ aſſerit audiſſe: tanteqꝫ fuiſſe virtutis vt nō illum vllatenus arbitrent̄ hoīem: neqꝫ ſpem habere ſalutis qui ea nō fuerit a vicijs ad iuſticiam permutatus ¶ Raymūdus. Multū mihi hoīes tribuūt: ſed ipi viderint qua id faciant rōne. ego fructum inge

in materiam ſequentē.

nij mei domino dedicaui. ¶ Dominicus. Juſtiſſime id facis
Sed obſecro te (hac em̄ cauſa tam mane in tuū hunc agrū fe
ſtinus deſcēdi) vt mihi que illic a te diſputata ſunt ſcriptis co
ram exhibeas ¶ Raymūdus. Scripta eſt fateor diſputatio il
la: ſed hey mi dominice Aurelius ſulpicius amicus noſter (iā
ferme mēſis eſt) librū illuz vt ſibi deſcriberet aſportauit Quid
igit̄ tibi nunc faciam ¶ Dominicus. Nūquid tu me vacuum
patieris abire. nūquid ideo ſine doctrina es: aut induſtriā om
nē ꝑdidiſti quia liber ille a te dimiſſus eſt ¶ Raymūdus Sed
quid tibi vis faciā. ¶ Dominicus. Certe vt videā. aperi mihi
lumen ingenij tui ⁊ illā ſapientiā qua librum illum dei munere
condidiſti: rurſum queſo mihi clemēs aperias. Nihil tibi ob-
fuerit immo ꝓderit multū ſi rem tam ſalutiferā etiā ſepties re-
ſumpſeris. Preſtare etiam debes hoc amico tuo quē tua dig-
natōe ſemꝑ ex animo charū habuiſti: ⁊ in petitiōe tam nccāria
non fatigari. ¶ Raymundus En pareo libens votis tuis: et
triū dierum diſputatōi me promptū exhibeo. Dum igit̄ mate
riam a fundamētis exordior tu diligenter aſpicito ⁊ ſapienter
interrogato ¶ Dominicus. Faciam quod hortaris. ¶ Ray
mūdus. Animus humanus circa inquiſitōem veritatis occu
patus nunq̄ʒ aū quieſcit donec ad vltimū venerit certitudinis
gradū. Virtus aūt certitudinis ex firmitate teſtimoniorū ſeu
teſtium generat̄. qui quāto fuerint magis manifeſti: lucidi: pro
pinqui: tāto certiorē fidem credulitatēq; ꝯſtituūt. Verū quia
nulla res eſt magis nota: propinq̄. intrinſeca alteri q̄ʒ ipa ſibi
ideo q̄cquid ꝑ propriā ipſius rei naturā oſtendimus: id ſolidiſ
ſimū: id veriſſimū eſt. Et idcirco omne quod de hoīe monſtra
turi nūc ſumus ꝑ ipſius hoīs naturā: maximā dictis noſtris fi
dem faciēt. Sed qm̄ hō longiſſime exijt a ſemetipō: nec iā ha
bitat in natiua domo: ac ꝑ hoc nec ſui meminit: nec ſe cogno-
ſcit: nec q̄ʒ ſit nobilis ⁊ ingenua creatura intelligit. ideo omni
no nccāriū eſt vt ꝑ res inferiores q̄ extra cognoſcit ad ſui cog
nitiōem reuocet̄. Vt ḡ ad ſe poſſit aſcēdere: ſcala triū graduū
opus hʒ: q̄s dū ſcādere hoc ē agnoſcere incipit: īcipit ⁊ agnoſ-
cere ſemetipʒ. id ei ſummopē ē illi nccāriū Huiꝰ ꝟo ſcale ḡdus
adeo ſolidi ſūt ⁊ robuſti vt ſcādēs titubare nō poſſit aut cadere

Dyalogus Primus

Uolens igitur hō ad ſeipm̄ introire ꝑmo ꝯſideret rerū creata
rū ordinē inter ſe. Sc̄do ꝯparet hoīem ad ceteras res penes
cōuenientiā ⁊ drñam earundē. Tertio ꝑ hanc compationem
aſcendat hō ad ſeipm̄. ⁊ a ſeipo ad oīm conditorē deū. Tu igi
tur mi dominice ſi cupis in hijs ꝙ dicturus ſum ꝓficere: hanc
ſcalā diligenter aſpicito ¶ Dominicus. En ꝑparo tibi cordis
oculos. tu mihi hanc ſcalā ocius expone. Finit yſagogicū.

¶ Hic incipit ſcala nature per quā homo ſcandit ad ſemetipſum

¶ Capitulū primum.

RAymūdus. Diſputatōis igitur noſtre hoc ſit exordium.
Entiū: quedā ſunt que hn̄t eſſe tm̄. ſunt que hn̄t eſſe ⁊ vi/
uere. ſunt que hn̄t eſſe viuere ⁊ ſentire. ſunt poſtremo ꝙ habēt
eſſe viuere ſentire ⁊ intelligere. Hec eſt ſcala nature que oē in
ſe ens manifeſte ꝯplectiꝰ Dominicus. Uideo ſcalā iſtā. ſed
quorſum ꝑ eam me iubes aſcēdere. ¶ Raymūdus. Dicā tibi
ſed expecta parumꝑ donec hos ſcale gradus ꝗternos in ſuas
ꝑtes breui ſermone diſtinxero. ¶ Dominicus. En ſiſto pedē
tu vero ꝓgredere ¶ Raymūdus. Earū rerꝫ que habēt eſſe tm̄
multiformis drña eſt. Nā etſi in hoc vno ꝯueniant ꝙ hn̄t eſſe
recipiūt tn̄ hoc eſſe: iſta quidē clarius: iſta vero obſcurius. In
ter elemēta em̄ aqua dignior eſt terra. ⁊ ignis ſupra aquā ⁊ ae
rem multo ꝑclarior. Iſte gradus ꝯplectiꝰ cuncta que generā/
tur in viſceribꝰ terre. vt ſunt mineralia ⁊ metalla oīa. argen
tū viuū. plumbū. ferrū. cuprū. ſtannū. argentū. ⁊ aurū. Quid
autem horum ſit altero ꝑſtantius facile eſt aduertere. In hoc
gradu eſt laſurium quod aurum precio ſuperat. ſulphur. ſalpe
tra. ſalgēma ⁊ cūcti lapides ꝑcioſi: vt ſunt carbūculus. hiacin
tus. ſmaragdus. ametiſtus. thopaſius. corallus Hij oēs ma
gni ſunt ꝑcij: magne pulcritudinis ⁊ ꝟtutis. In hoc ꝑterea ḡ
du ſunt oēs celi: oīa corpa celeſtia: oēs ſphere: ſidera: ⁊ ſepte
na planetarꝫ lumina. Artificialia quoqꝫ ad iſtū referunꝰ gra/
dū: que etſi inter ſe de nobilitate ꝯpugnent: in hoc tn̄ cūcta cō
ueniūt ꝙ eſſe tm̄ hn̄t ⁊ nō viuere ¶ Dominicus. Cū volupta
te te capio diſputantē: verū ad ſcōm gradū ꝓficiſcere ¶ Ray/
mūdus. In ſecūdo gradu ſunt illa oīa que ſolū hn̄t eſſe ⁊ viuē

Capitulum Primum

re. cuiuſmodi ſunt om̄es plante: arbores ⁊ herbe. He nempe
vitam ſuā oculis noſtris inſinuāt: dū videmus eas ſurſum de
orſum: an̄ ⁊ retro ad dexteram ſiniſtrāqꝫ moueri. Attrahunt e
terra ſuū vnde ſe nutriūt alimentū: creſcūt: augmentant̄. ⁊ flo
res. frondes. fructus. ſeminaqꝫ ꝓducunt. Habent en̄ intra ſe
virtutem quandā qua facile iſta ꝑficiant. Sub iſto gradu in/
numerabiles ponunt̄ arboꝝ ⁊ herbaruꝫ ſpecies: quaꝝ inter ſe
fructus. ſapores: odores: virtutes: coloreſqꝫ longiſſime ſepa/
rant̄. Omnibꝰ vna viuēdi rō: ſed nobilitas dignitaſqꝫ nō vna
¶ Dominicus Si fuerit quiſpiā qui dignet̄ aduertere: facile
que dicis aſpiciet ¶ Raymundus. Porro in tertio gradu ani
mātia cuncta recipimus: quibꝰ eſſe ⁊ viuere ⁊ ſentire indultuꝫ
eſt Ad ſenſum en̄ viſus req̄ritur ⁊ auditus: guſtus: odoratus
et tactus. Ad iſtū graduꝫ referunt̄ cuncta q̄ mouent̄ in terris
vel in aquis. vel q̄ in liquido aere ꝑuolitant. Cōſidera nūc ro
go q̄nta ſit inter q̄drupedes: piſces: volucreſqꝫ diſtātia Nam
ſicut genus a genere: ita ⁊ a ſpeciebꝰ ſpēs ſeparant̄. In aīalibꝰ
aūt tres gradus inuenies. Sūt en̄ quedā que hn̄t ſenſum ta
ctus: ſed neqꝫ auditū habēt neqꝫ memoriā. vt ſunt cōchilia et
minuta aīalia arboꝝ ⁊ herbaꝝ affixa radicibꝰ. Et iſte primus
eſt atqꝫ infimus gradus. Hec aīalia quia memoriaꝫ nō habēt
ideo nullā habēt prudentiā: nec ſe de loco ad locū poſſunt pro
mouere. Quedā vero ſenſum hn̄t tactus ⁊ memoriā: ſed audi
tu priuant̄: vt ſunt formice ⁊ huiuſce generis animātia: q̄bus
memoria eſt ⁊ ꝓuidentia ⁊ motus localis. congregāt en̄ in ci
bū frumentoꝝ grana ne hiemis tpe fame pereant. Et hec aīa
lia ſunt p̄mis nobiliora: cū illa ſint plātis ꝓpinquiſſima. Que
dam preterea ſunt que habēt ſenſum tactus: memoriā: et audi
tum: vt ꝑfecta queqꝫ animalia cuiuſmōi eſt canis: bos: leo: ca/
pra. Et iſte eſt tertius animalium gradus. qui ideo eſt duobꝰ
primis nobilior: quia a plantis eſt multo diſtantior. Nunc ſi
placet hos quos tibi nature gradus conſtitui ocius aſcende.
et in quod ſublime te culmen promouerim facile dep̄hendes.
¶ Dominicus. Ecce vt iuſſiſti conſcendi. et quartum huius
ſcale gradum quem tu nondum ꝓſequutus es celeri calco pe/
de. Nam in quarto gradu meipm̄: hoc eſt hominē conſtituo

Nota hic tri/
plicē animali/
um differētiā.

Dyalogus Primus

cui preter viuere et ſentire ſubeſt etiam intelligere: diſcernere velle ⁊ nolle libere. Solo eñ libero arbitrio aſcendit homo ſupra cetera animãtia: qui poteſt iudicare: ratiocinari ⁊ ſuſce/ptibilis fieri experiẽtie. artis. ſcientie. atq; doctrine. Hoc modo completa cum ſuis gradibꝫ nature ſcala cõficitur. ¶ Raymundus. Recte tu quidem. Nũc vero in ſummum huius ſcale cacumen conſtitutus oculos queſo vndiq; circũfer. ⁊ intentiſſimo corde conſidera quam habeat homo cum rebus ſe in/ferioribꝫ ꝯuenientiam ⁊ quam teneat diſcrepantiam ¶ Do/minicus. En facio quod hortaris. tu tamen quo reſpiciendū ſit oſtendito.

¶ Quõ homo cum rebus ſe iferioribus conueniat.

¶ Capitulum ſecundum

RAymũdus. Si vigilanti oculo conſideres quam cõue/nientiam hab; homo cum rebus trium inferiorum gra/duum naturam ⁊ dignitatem hominis perſpicue cognoſces et ſupra hominem deum hominis conditorem intelliges. vi/debiſq; dñm innixum ſcale ⁊ ad ipm poteris feſtinus aſcẽdere Dico ergo breuiter. homo conuenit cum rebus inferiorum graduum. quia habet eſſe cum elementis. viuere cum plantis ſentire cum animalibus. Complectitur eñ in ſe homo omnes perfectiones inferiorum entium. Nam ⁊ viuit. ⁊ nutritur. ⁊ cõ ſeruatur ab elements. Conuenit etiam cũ rebus ſecundi gra/dus. nam ſicut arbores ⁊ herbe viuunt nutriuntur creſcunt ⁊ gignũt. ſic ⁊ homo. Pari modo etiam conuenit cum rebꝫ tertij gradus cum quibus et ſentit. videt. audit. ſapit. odorat̃. et tangit. ¶ Dominicus. Facile hanc ego cõuenientiam ani/maduerto. hoc tñ ad magnã redundat hoĩs dignitatẽ. q̄ eas ꝑfectiones quas res hñt inferiores diuiſim: hõ poſſidet cõiunctim. Oĩa eñ in ſe cõtinet q̄ in rez natura bona ſunt. nec aliquid pt ſibi ꝑfectõis adiũgi. Sz rogo te vt ex hac rerum om/niũ ꝯuenientia deũ mihi ad oculũ demõſtres ¶ Raymũdus Facile (vt credo) mihi cõcedis. res horũ quattuor graduũ ſuas eſſentias ſuas etiã ꝑfectiones a ſemetipis nullatenus poſſidere ¶ Dominicus. Adm[illegible]to equidẽ. nulle etenĩ res ſeipſas

Capitulum Secūdum

aut ꝓducere poſſunt: aut ꝑfectionis aliquid tribuere // Ray/
mūdus. Fatearis ergo neccē eſt vnū eſſe ſupremū opificē qui ꝛ Nꝫ ex cōueniē
hoīem ipm̄: ꝛ cuncta que ſub hoīe ſunt potēti manu cōſtituit. tia rer̄ ad inui
Omnia em̄ ab ipo producta: om̄ia ꝯmēſurata ꝛ limitata ſunt cem deus cōdi
om̄ia in numero: pondere: ꝛ menſura confecta. Unus cōdi/ toꝛ demōſtrat̄
toꝛ princeps qui ꝓducta oīa oꝛdinauit. vnus qui vnūquodqꝫ
in ſuo gradu cōſtituit. vnus q̄ hos gradus ſtabiliuit et certis
vallauit limitibus. Hic talis ac tantus conditoꝛ deus eſt ſub
limis. potens terribilis. ꝛ nō eſtimabitur alius ad illum. Si
me iuncto pede ſecutus es deum ſupra hominem inueniſti. ad
deum ꝑ hos gradus aſcēdiſti: ꝛ quomodo huic ſcale innixus
ſit luceclarius aſpexiſti // Dominicus Aſpexi fateoꝛ: ꝛ tue do
ctiſſime demonſtrationi gratias habeo // Raymundus. Eſt
tamen ꝛ aliud quiddam qd̄ ex hac ſcala poteris intueri // Do
minicus. Quodnam illud queſo. // Raymūdus. Rerum om Nꝫ tm̄ vnus
nium vnū tm̄ eſſe conditorē ꝛ gubernatorem deū. qd̄ quidem eſt deus
ex hijs q̄ iam diximus facile demonſtrat̄. Licet em̄ in hijs q̄t
tuoꝛ gradibus ſint plures ꝛ innumerabiles res inter ſe admo
dum diuerſe: nō eſt tamē niſi vnus oꝛdo inter eas ꝛ ad vnum
aliquid referuntur. Aſcendunt em̄ de gradu in gradum: ꝛ ad
id quod dignius cuncta contendunt. Uidemus em̄ quoniaꝫ
elementa plantas ſubintrant ꝛ nutriūt ꝛ fructiferas reddunt.
Fructus vero fruges ꝛ herbe intrant animalia ꝛ ea nutriunt
Carnes autem animalium hominē cibant ꝛ ad incrementa ꝓ
ducunt. Coꝛpoꝛa quoqꝫ celeſtia vt ſol ꝛ luna continue influūt
in iſta inferioꝛa ꝛ miniſtrant eis vigoꝛē: caloꝛem: ꝛ lumē Quia
ergo vnus eſt omnium oꝛdo: vnus eſt etiam omnium oꝛdina
toꝛ: moderatoꝛ vnus ꝛ artifex: qui tam diuerſa vno oꝛdine ſo/
ciauit. // Dominicus. Libens aſſentioꝛ. Nam ꝛ elemento/
rum contrarie qualitates nunq̄ꝫ poſſent vno oꝛdine ad inui/
cem pacifice ſociari. niſi eſſet vnus ſolus moderatoꝛ qui om/
nia oꝛdinaret. Uideo preterea innumerabiles rerum natu/
ras ad vnam ſolam tendere naturam ſpecificam hominis vt
eam in eſſe conſeruent. Currunt ergo omnia ad vnitatem. ad
bonitatem. ad foꝛtitudinem. ad conſeruationem. Ex hijs col
ligo humanā naturā tēdere debere ad vnā ſolā naturā ſibi ſu

periorem ⁊ dominātem. cui debet miniſtrare: colere: inherere
Vna ergo ⁊ ſola eſt ſupra hoīem natura: quam deum et dña/
torem ⁊ rex principē noīamus ¶ Raymundus Probe me in
telligis. Sed hunc rex omniū principē deū non vnū eſſe ſpe/
Q; deus eſt vnū numero
cie: ſed vnū numero necē eſt vt agnoueris ¶ Dominicus. Ve
hemēter aſſentior Decet em̄ eā naturā que ſupra hoīem eſt nō
ſolū vnā eſſe: immo magis vnā q̄z ſit humana natura. Sed in
humana natura reperitur vnitas ſpecifica. ergo diuina natura
eſt in indiuiduo vna. aliter nō eēt magis vna q̄z ſit humana na
tura. Reſtat igitur hoc inferendū. q̄ ſicut oēs nature triū gra
duū inferiorum cū humana natura colligant: ita humana natu/
ra (que eſt vna ſola ſpecie) colligata eſt cuidā ſuperiori nature
que tota eſt vna numero. Et ſic mūdus totus in vnum colle/
ctus finitur ⁊ ꝯſummat in ſumma ac ſimplici vnitate: q̄ nulla
Q; impoſſibile eſt eſſe plures deos.
poteſt maior eſtimari. Nō eſt igit niſi vnus ſolus deus ⁊ in ſim
plici indiuiduo vnū numero ¶ Raymūdus. Luculenta aſſer
tio tua. efficacior tñ erit ſi affirmes nō ſolū vnū deum eē. ſed et
impoſſibile eſſe plures deos. qd̄ tali oſtenditur ratiōe. Si em̄
eēnt plures: aut eēnt inter ſe ꝯtrarij aut amici. Si ꝯtrarij nul
la rōne rex ordo ad vnitatē conflueret nec diu pacificus ꝑdu
raret. Si vero inter ſe fuerint amici: aut ſunt ſibi mutuo neccā
rij: aut vnus ſufficit ſibi. Si dixeris eos ſibi neceſſarios vt al
terius ope alter indigeat: tunc ꝑ ſe quiſq; eſt impotens: imbe/
cillis: inſcius: ignauus. et ſic nulla poterit eſſe rerum creatio:
nec moderatio. ſed nec conſeruatio quidem. Si vero vnus ꝑ
om̄ia ſibi ſufficit: ſuꝑfluum eſt igitur alterum ponere. Sz nec
rerum natura id vllatenus admittit. Non em̄ opus eſt gemi/
no ſole: neq; vt homo duo capita habeat cū vnum ſibi ſuffici/
Q; deus eſt actu infinitus
at ¶ Dominicus. Concipio rōnem ¶ Raymūdus. Concipi
as etiam neceſſe eſt hunc deum actu eſſe infinitum. Si em̄ hu
mana natura eſt infinita poſſibilitate: quia quantum ad ſe at/
tinet multiplicabilis eſt in infinitum. mare em̄ exiſtente et fe/
mina nihil obſtat quin tertius generetur. Ignis quoq; ſi ap/
ponas combuſtibile: creſcere poteſt in infinitum. Si ergo
hec ſunt poſſibilitate infinita: ſequitur q̄ natura diuina (que
facta non eſt: et eſt omnium maxima) erit actu infinita. quia

inter actũ ⁊ potentiã nullũ eſt dare medium. Et quia hec na/tura nõ poteſt multiplicari ꝑ indiuidua: relinquit ꝙ in vno indiuiduo eſt actu penitus infinita Dominicus Mirabile ex hac nr̃a diſputatõe de deo lumẽ ꝯcipio Raymũdus Maiora videbis cũ tibi cepero demonſtrare ex hijs quattuor prefatis gradibus deum habere eſſe: viuere: ſentire: ⁊ intelligere Dominicus. Oro vt mihi ocius iſta demonſtres.

¶ Qũo deus habet eſſe. viuere. ſentire. et intelligere ¶ Capitulum tertium

Raymũdus. Cum certiſſima rõne cõſtet deũ cuncta cre/aſſe: ⁊ eſſe ⁊ viuere ſentire ⁊ intelligere humane cõtuliſſe nature. qui ergo hec alijs benefica manu ꝯceſſit: multo magꝭ in ſemetipſo ⁊ viuit: ⁊ ſentit: ⁊ intelligit Nõ em̃ hec alijs cõferre poſſet ſi in ſe vacuus eſſet. Et hec quidẽ in genere raptim dicta ſint: nũc ſpecialius qũo deus eſſe habeat inſinuemꝰ. Eſſe dei nec habet exordiũ a nihilo. nec ab alio. nec ab ipo met deo ¶ Dominicus Tria hec que nũc enumeraſti: da operã rogo vt exp̃ſſius manifeſtes ¶ Raymundus Dixi deũ nõ accepiſſe eſſe ſuũ a nihilo. nec ab alio quoq̃. nec a ſeipſo. Nõ a nihilo. q: nõens nihil ꝓducit. nihil ꝯſtituit. Nõ etiã ab alio quolibet ſupiore vel priore. quia tũc vere deus creatura eſſꝫ nõ creator factura nõ factor Nõ etiã habet ſuũ eſſe a ſemetipo: ita vt ſibi ipſi tribuerit eſſe qđ habet. quia tũc aliqñ eſſe nõ habuiſſet. qđ abſurdũ eſt dicere Nõ refragraris puto ¶ Dominicus. Credo vera eſſe q̃ dicis ¶ Raymũdus. Cõſidera nũc preclaram eſſe dei ꝯditionẽ. Vñ quia deus eſſe ſuũ nõ recepit ab aliquo nec a ſeipſo. ideo nõ recipit multitudinẽ. ꝯiunctõem. ꝯpoſitionem. diuerſitatẽ. ſed eſt ſimpliciſſimũ: puriſſimũ: indiuiſibile ⁊ ſumme vnũ. Deus p̃terea eſt ſuũ met eſſe: ⁊ totũ eſſe. a quo nõ eſſe longiſſime ſepatur. Omnia nẽpe que p̃ter deũ habẽt eſſe: habẽt nõ eſſe ſibi ꝯiunctũ. deus ꝟo in infinitũ a ſe abigit non eſſe: ⁊ añ ſe: ⁊ poſt ſe.. ⁊ ideo deus eſt ens interminatũ. infinitũ eternũ: ſine principio: ſine fine. Et quia eẽ dei excludit a ſe omne nõ eſſe. idcirco ꝯtinet in ſe quicq̃d ꝑtinet ad eſſe. Atq; ideo infinitos gradus ⁊ rões ⁊ modos eẽndi intra ſe complectit̃.

Quomõ deus habꝫ eſſe.

Deus ĩfinitos in ſe retinet eſſendi modos

Dyalogus Primus

Sicuti ſi eſſet aliq̃s numerus actu infinitus hic infinitas nu
meroꝝ ſpecies in ſe veraciter ꝯtineret // Dominicus. Intelli
go magnifice cũcta que loqueris. qꝛ niſi dñs deus noſter infi
nitos eſſendi modos intra ſe ꝯcluderet: poſſet augeri ⁊ creſce
re in hijs que nõ haberet: nec eẽt cõpletus nec ꝑfectus deus:
eſſetqꝫ nõ ens ſibi ꝯiunctum. qđ impiũ eſt aſſerere. Relinquit
ergo ꝙ deus eſt ens actu altiſſimũ: ꝯpletiſſimum: ꝑfectiſſimũ
et maximũ. Eſt preterea immutabiliſſimũ. qꝛ ſi mutaret habe/
ret nõ eſſe loci ad quẽ. Et ideo eſt in om̃i loco. in om̃i tpe non
habẽs p̃teritũ neqꝫ futuꝝ. ſed tm̃ eſſe pñs. id eſt nihil noui acq̃
rere p̃t: nec ꝑdere quicq̃. Eſt igit deus fons ⁊ mare eẽndi infi
nitũ: ſine mẽſura: ſine termino: ſine fundo // Raymũdus. Pu
to te etiã intelligere vt qm̃ diuina eẽntia excludit a ſe om̃e non
eẽ. iõ nõ poſſe eſſe plura entia infinita. Si em̃ due eẽnt infini
te ſubſtãtie: eſſe vnius nõ eẽt in altero. ⁊ ſic neuter deus eẽt ꝑfe
ctus ⁊ infinitus: cũ vterqꝫ haberet ſibi ꝯiunctũ nõ eſſe alterius
Preterea qꝛ deus abijcit a ſe oẽ non eẽ. iõ debilitas: impotẽ
tia: ignorãtia longiſſime ab eo remouent. Tenemus ergo deũ
ſumme eẽ virtutis. poteſtatis. ſapiẽtie. ⁊ maieſtatis: cui vni ſo
li creandaꝝ rerũ potẽtia tribuat. // Dominicus. Habẽt hec
que dixiſti ex p̄cedentibꝫ ꝯſequẽtiam. vnũ tamẽ abs te interro
go. Deus qꝛ abigit a ſe om̃e nõ eſſe. iõ nccãrio intra ſe cõtinet
om̃e eſſe. Sequit ergo ꝙ deus hꝫ in ſe eẽ terre. eſſe aque. eẽ ae
ris ⁊ ignis. eẽ quoqꝫ aſini: bouis: leonis. Sed nunq̃d deus ter
ra ẽ: aut aer: aut ignis: aut aſinus: aut leo. quis ſane mẽtis iſta
dixerit. // Raymũdus. Facile reſpõdeo. Duplex eſt eſſe terre
aeris. ignis. oĩmqꝫ rerum conditaꝝ. Vnuz qđ in ſe habẽt ⁊ in
natura ꝓpria quam videmus. Aliud quod in ſuo habẽt cõdi/
tore: qđ videre nõ poſſumus. Res ergo create iuxta eſſe quod
habẽt in ſua natura nullatenus ſunt in deo. qꝛ eſſe dei tale eſſe
habere nõ poteſt: cũ ſit ipſe incõpoſitus: indiuiſibilis: immu/
tabilis: eternus. Om̃ia aũt creata de ſe ſunt corruptibilia: cõ
poſita: mutabilia: finita. taliter ergo nõ ſunt in deo. Sed qm̃
deus habet in ſe omne eſſe: ideo omnes res create ſunt in deo
vt in ſuo creatore: moderatore: conſeruatore. Cape manife/
ſtum exemplum. Domus quam tu fabricaſti habet duplex eẽ.

Qꝛ nõ poſſunt eẽ plura entia infinita.

Quõ deus in ſe habꝫ oẽ eſſe. et qualiter oĩa ſunt in deo

Capitulum Tertium

Unū quod extra videmus in ꝓpria natura. aliud qḋ nō vide
mus in mēte artificis Ita ⁊ de rebꝰ creatis ītellige ¶ Domini
cus. Sed ſi deus abijcit omne nō eſſe. ideo nullum eē poteſt
extra deū haberi. ſed creature habēt (vt certū eſt) eſſe reale ex/
tra deū. ergo vel tale eſſe eſt etiam in deo: vel deus non habet
om̄e eſſe ¶ Raymūdus. Fortiter me p̄mis Primū dico. ſepa
ra mihi ab om̄i re creata om̄e compoſitū: oē corruptibile. om
ne finitū. mutabile. caducū. diuiſibile. ⁊ breuiter om̄e qḋ ſonat
imꝑfectionē atqꝫ indigentiā. Quod dū feceris vide ſi nō tunc
omnia creata ſunt in deo: imo ip̄e deus. Habet ergo deus oē
eſſe reale rerum intra ſe. ſecluſa tamē a rebus om̄i imꝑfectione
que deo ꝑfectiſſimo admiſceri nō poteſt. Dico ſecūdo omnia
entia eē in deo ſ̄m triplicē cauſe reſpectū. Exempli gratia: do
mus fabricata reſpicit p̄mo ſuum artificē vt cauſam efficientē
ſecūdo vt cauſam exēplarem ꝓpter ſimilitudinē quā in ſuo ge
rit opifice. tertio vt cauſam finalem ꝓpter quem domus ipſa
ſumpſit originem. Pari modo de rebꝰ creatis ⁊ ſuo conditore
cogita: in quo ſunt vt in ſua cauſa efficiēte: formali: ⁊ finali. nō
aūt materiali. quia mūdus ex nihilo agente deo cōſtitutus eſt
Eſt etiā mundus in deo vt in ſuo gubernatore. ꝓuiſore. ꝯſer/
uatore. ꝓpagatore ¶ Dominicus. Adiutus ſum reſpōſis tu/
is. at qm̄ in rerum ꝓductione incidimus: oro te vt quō a deo
mūdus ꝑcreatus ſit breuiter ediſſeras ¶ Raymūdus. Faciā
quod p̄caris. Primo noueris mūdum ꝑ modum artis a mag — Q̃uo deus creauerit mundū
no deo nō natura neqꝫ ex neceſſitate ꝓductum. Nā ex quo de
us habet arbitriū liberū. ideo om̄ia ꝓducit intellectu ⁊ volun
tate. Et quia mundi productio eſt artificialis. ideo non eſt de
natura ſui opificis Preterea ſicut artifex ꝓducit domū iuxta
ſimilitudinē quam geſtat in mēte. ita ⁊ deus pulcrum pulcer/
rimus ipſe mundum mente continuit: et ſimili imagine extra
in eſſe conſtituit. Et ſicut artifex ante productionem habet in
intellectu formam ⁊ ſimilitudinem rei producende. alias eam
producere non poſſet. Ita deus nunquam extra ſe mundum
formaret. niſi ipam ydeam mundi prius in mente ſua teneret.
At quoniam deus hanc mundi ſimilitudinem non potuit ali
unde ab aliquo extrinſeco recipere. ideo ab eterno eam in ſuo

retinuit intellectu. ac ꝑinde mũdus eſt in deo eternus. atq̨ id ipm quod deus. Verũ quia eſſe dei eſt multo p̃clarius. dignius ac nobilius q̃ȝ eſſe mũdi extra ꝓducti de nihilo: iõ dignius et illuſtrius eſſe habȝ mũdus in deo q̃ȝ in ſemetipo. Preterea ſicut artifex ipſe p̃t innumeras domus ꝓducere ꝑ domũ quaȝ geſtat in mẽte: ita ⁊ deus ſi vellet infinitos adhuc mũdos formaret ex mundi imagine quã retinet in corde. Et ſicuti artifex meliori qua p̃t induſtria ⁊ iuxta cõdignam exigẽtiam domũ ꝓducit. ita ⁊ deus mundũ quẽ condidit ſummã illi ⁊ cõdignam ꝑfectionẽ donauit. Verũ in hoc fallit exẽplum artificis ⁊ cõditoris. Nam qm̃ artifex ſolã ponit formã in materia: nec tñ facit ipam materiã. ideo nõ necc̃e eſt vt ſꝑ cũ ſua domo ꝑmaneat Poteſt em̃ domus ꝑſiſtere ipſo ruẽte. At nõ ita eſt inter creaturã ⁊ plaſtem ſuũ Deus nẽpe nõ ſolũ ponit formã in materia

Deus ſemper eſt oĩ creature ſue neceſſari⁹.

ſȝ ⁊ ipſam materiã de nihilo ꝓducit Idcirco mũdus neccãriam habet cõtinuam p̃ntiam dei. nec poſſet ad momẽtum vnũ ꝑſiſtere. ſed ꝑ p̃ceps iret in nihilũ ſi ſuaȝ illi deus ſubtrahat manum Portat igit̃ deus robuſtiſſima manu ſua mundũ vniuerſum. illum creans. illũ moderãs: ꝯſeruans: ⁊ ad finẽ debitum cũcta ꝑducens. At qm̃ hic celſiſſimus ꝯditor ꝯtinue mũdum ꝯſeruat ⁊ manu retinet ne ruat in nihiluȝ. iõ clare relinquit̃ ꝙ etiã ꝯtinue mundum creat. ſicut ſol ſine intermiſſione ſuos in aere radios format. Niſi em̃ inceſſanter ſol a ſe radios diffunderet: radioꝝ claritas ꝯtabeſceret. Ita ⁊ mũdus repẽte deficeret ſi nõ ꝯtinue a deo crearet̃ ⁊ ſeruaret̃ // Dominicus Ex hijs que docte nũc ꝑoraſti hereſis ꝑipatheticoꝝ phorum facile cõuellit̃: qui mũdum garriũt ab eterno fuiſſe. qđ ſi veꝝ eſſet nũq̃ȝ potuiſſet a deo creari: nec egeret gubernatõe: ꝯſeruatiõe: directiõe. Eſt ergo (vt tu aſſeris) in tp̃e ⁊ de nihilo a deo ꝓductus nõ neceſſitate: ſed ſola dei volũtate. dulcedine. bonitate. liberalitate. Dũ ergo reſpicimus ad mundũ quem in tãta maieſtate de nihilo formauit. app̄hendimus dñm deum noſtrum fortiſſimũ. omnipotẽtiſſimũ. eternũ. infinitũ. incõmutabilem ac ſumme vnuȝ: immẽſe maieſtatis. glorie. ac celſitudinis. qui de nõ eſſe vniuerſa ꝯſtituit: retinet: ⁊ moderat̃. Hinc vehemẽter exulto dũ huius admirãdi opificis me facturã ꝯſidero. ⁊ cum

de nihilo ſim ab eo formatus: principalior tamē ⁊ dignior ꝑs ſum vniuerſi: ſub ipſo rerū omniū caput et dn̄s. Gaudeo igit̄ et tibi raymūde grās maximas habeo qui me in id ꝑduxiſti vt nouerim me habere tam nobilē: tam ſublimē: tam beneficum creatorem: qui me cum nō eſſem nobiliter creauit. creatū vero ꝯſeruat: regit: ⁊ dirigit. At nunc vnde paululū digreſſi ſumus ocius reuertamur.

Sicut deus habet eſſe: ita habet et viuere: ſentire: ⁊ intelligere ¶ Capitulum quartum

Raymundus. Animaduertiſti q̄ȝ fructuoſus tibi fuerit excurſus noſter: verū vt hortaris ſicut pauloan̄ de eſſe dei diximus. ita nūc q̄uo deus viuere habeat diſſeremus. Sicuti ꝑ eſſe mūdi qđ cernimus arguimus aliud eſſe qđ non cernimus: ſic ꝑ ea que videmus in mūdo viuere: deū viuere manifeſte colligimus. Nunq̄ȝ em̄ mūdus viueret niſi deus an̄ vixiſſet. Preterea cū deus nccā̄rio habeat eſſe: habeatq̄ȝ q̄cquid cōuenit cū eſſe: cū eſſe dei ſeparet a ſe om̄e non eē. ideo nccā̄rio habet ⁊ viuere. q̄ꝛ viuere cōuenit cū eſſe. Viuere em̄ ip̄m eſſe nobilitat ⁊ illuſtrius reddit vt videmus ad oculū in creaturis Si em̄ deus haberet eē ſine vita: ſenſu: ⁊ intellectu: tūc eē dei nō includeret oē eſſe. quia vita: ſenſus: et intellectus ſunt res reales: que ab infinito eſſe ſeparari nō pn̄t. Et ideo manifeſte colligit̄: vt quia hȝ eſſe: habet nccā̄rio ⁊ viuere: ⁊ ſentire: ⁊ intelligere // Dominicus Nihil verius. ſed q̄ꝛ deus eſt ens ſimpliciſſimū ⁊ ſumme vnū: ſine ꝯpoſitōe ſine diuiſione. ideo viuere dei eſt oīno idem qđ ſuum eē. nec ſentire aut ītelligere quicq̄ȝ aliud ſunt in deo q̄ȝ viuere. Et quia deus eſt ſuum eē. ⁊ eē dei idem eſt qđ deus: ita deus eſt ſua vita: ſuus ſenſus: ſuus itē intellectus. Et quēadmodū deus excludit a ſe oē non eē: omne ſcȝ nō eſſe negatiuū: ⁊ non eē priuatiuū: ita excludit om̄e nō viuere: nō ſentire: nō intelligere Et ideo ab eterno ⁊ in eternum deus viuit ſine ꝑ̄ncipio ſine fine. Jđ ſolus habet immortalitatem. quia ſue ꝑpetue vite nō poteſt aſſcribi ꝑmutatio: nulla fieri additio: nulla alteratio. Et q̄ꝛ deus eſt ſua vita: iđ eſt tota vita. nec eſt quicq̄ȝ aliud q̄ȝ ipſamet vita. Hinc ſeq̄tur q̄ꝛ omne

Q̄ꝫ viuere ⁊ intelligere ī deo idē ſunt qđ eē.

creatū viuit in deo. ⁊ ideo deo oīa viuūt. nec aliq̄d in deo mo
ritur ¶ Raymūdus. Pulcre admodū intelligis dictū nr̄i euā
geliſte: qđ factū eſt ī ipſo vita erat Nā ex quo oīa viuūt in deo:
creature oēs que nūc viuunt etiā anteq̄ȝ in ſe viuerēt in deo vi
De ſentire dei
uebant Verū nūc de ipſo ſentire pauca dicamus. Sicuti em̄
ſenſum in aīantibus eſſe videmus: ita deū quoqȝ (q̄ ſenſum il/
lis largitus eſt) ſentire cognoſcimus. Preterea ſi deus hȝ om
ne eſſe: habet ⁊ ſentire. q꞉ ſentire eſt eſſe: ⁊ valde nobile eē. ideo
neccārio eſt in deo. alioq̄n nō excluderet a ſe oē non eē. Et ſicu
ti deus eſt ſuū eſſe ⁊ ſuū viuere: ita eſt ⁊ ſuū ſentire. q꞉ viuere ⁊
ſentire nō faciūt in deo vllā diſtantiā. Relinq̄tur ergo q꞉ de/
us audit: videt: odorat: ſentit ⁊ tangit Nō tñ eo modo quo id
animātibꝰ cōuenit. ſed inuiſibiliter ſpiritaliter: realiter tñ. Ex
hijs vero que nūc de eſſe: viuere: ⁊ dei ſentire diximus puto te
optime ꝯprehēdere quid de ſuo intelligere dicere debeamus.
¶ Dominicus. Cōprehēdo plane: neccārio em̄ ſequitᷣ vt q̄ ho
De dei intel/ligere.
mini intellectū tribuit: cū is ſit inter dei munera nobiliſſimus
ipſe quoqȝ intellectū habeat oportet. Et quia intelligere eſt eē
imo preſtantiſſimū eſſe. ideo ſi deus habet oē eſſe: habet ⁊ itel
ligere. Preterea ſicut eſſe dei eſt incōmutabile: nec p̄teritū re
cipiens nec futurū: ſed pn̄s ſolū. ita intellectus dei nō diſcur/
rit ab vno in aliud: ſed ſunt ei ab eterno pn̄tia oīa. Et ſicut nō
eget deus aliquo ad eſſendū: ita nullo indiget ad intelligendū
Quia vero eē dei eſt infinitū: ⁊ cōtinue ſuū eē intelligit: ideo ſꝑ
intelligit infinitū. Et q꞉ in ſuo eē totus eſt mūdus ⁊ quicq̄d ad
huc eſſe p̄t. intelligēs ergo ſuū eē: totū mundū ſimul intelligit
et quicq̄d poteſt eē. Et ſicut in deo ſunt oīa ſimul: ita ſimul oīa
intelligit: videt: ⁊ cognoſcit ꝑ ſuū eſſe tanq̄ȝ ꝑ ſpeculū vniuer/
ſale. qđ eſt oīm rerum cōis ydea. At ꝟo qm̄ tantū eſt ſuū intel
ligere quantū ⁊ ſuū eſſe: ideo cū ſumma voluptate intelligit ſe
habere eternū eē: eternū viuere: ſe eē immortalem. oīpotentiſ/
ſimū. ꝑfectiſſimū. ⁊ id veriſſime ſe eē quod in veritate eſt. Et q꞉
eſſe atqȝ intelligere in deo idem ſunt: ideo ⁊ ſe intelligere intel
ligit ⁊ ſapere cognoſcit. Preterea quia deus habet in ſe omē
eſſe ⁊ omnes eſſendi gradus. intelligens ergo ſuum eē: intelli
git ſimul infinitos exiſtentie gradus. atqȝ ideo actu intelligit

totum eſſe mundi: ⁊ omnes ſpecies: naturas omnes: ⁊ indiui
dua omnia. ⁊ quicquid vnq̄ꝫ aut fuit: aut eſt: aut futurum eſt:
aut eſſe poteſt Uno ergo intelligētie obtutu terribilis ille ma
ieſtatis oculus videt numeratqꝫ totā arenam maris: aquaruꝫ
et pluuiarum guttas. omnes partes terre: et que in terra: aut
in viſceribus terre: aut in vndis ⁊ fluminibus generant̄. Om
nes itidem ſtellas celi: virtutes et curſus earum. omnes dies
ſeculi ⁊ horas ⁊ momenta dierum: herbas ⁊ herbarum vires
arbores oēs: fructus ⁊ frondes: ſemina ⁊ grana omnia. Ho/
minum quoqꝫ demonum ⁊ angelorum cogitationes: intētio
nes: deſideria: opera: ⁊ verba ſingulorum. Omnia videt: om/
nia nouit: omnia diſcutit: ⁊ quicquid abditiſſimum eſt clariſſi
me comprehendit. Omnia eñ nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius
Ex hijs manifeſtiſſime lucet dei intelligentiam: dei noticiam
infinitam eſſe: innumerabilem: incomprehenſibilem. // Ray
mundus. Cum ingenti gaudio te hec audio diſſerentem Op
time comꝑhendis incōprehenſibilem eſſe dei eēntiam: vitam:
ſenſum: atqꝫ intellectum. que quia in deo vnum ſunt qui vnū
ponit omnia ponit: ⁊ qui vnum tollit oīa tollit. Qui eñ di/
cit deum nō intelligere: negat ⁊ deum eſſe. Et quia ens veruꝫ
et bonum conuertuntur: qui negat deum eſſe: negat deum et
bonum ⁊ verum ⁊ iuſtum eſſe Sed patere queſo vt paululum
lōgius te protrahā // Dominicus. Patior qđ vis // Raymū
dus Uides ne igit̄ ex hijs q̄ iā diximus manifeſte ſeq̄ vt ꝯñter
dicamus deū incorꝑeum eē ⁊ liberū hr̄e arbitriū // Dñicus.
Per rimas (vt aiūt) hec vtcūqꝫ video. oro tñ vt palā mihi iſta
demōſtres // Raymūdus. Diximus ſup̄ idē eſſe in deo ītelli/
gere. ſentire: viuere ⁊ eē. ſꝫ intelligere eſt ſpūale. ḡ ⁊ ſentire ⁊ vi   Qꝫ deus eſt
uere ⁊ eē in deo penit⁹ eſt ſpūale. Eſt ḡ deus natura ſpūalis in   ens ſpūale
ꝯpoſitus: imꝑtibilis: ſimpliciſſimus. Hinc ſeq̄tur q̄ de⁹ eſt in
corꝑeus: impalpabilis: inuiſibilis: nec aliq̄ ſenſu corꝑeo ꝑcep
tibilis. // Dñicus. Hinc pulcre elidit̄ heref antropomorphi
tana: q̄ aſſerit deū hr̄e hūani corꝑis effigiē: hoīemqꝫ iuxta hāc
mēbroꝝ ſuoꝝ deſcriptōem ad ſuā imaginē ꝯdidiſſe. Hūc erro
rē neq̄ſſimus īpoſtor machomet⁹ in ſuo alchorano: ⁊ iudei in
ſuo libro quē thalmud vocitant lōgiſſimis fabulis ꝓſequunt̄

Dyalogus Primus

Nos vero qui ſcimus qm̄ ſpũs eſt deus: ipm̄ in ſpiritu adora
mus. Hinc deus optimus: maximus hoī intellectũ contulit
a quo ſolo pōt cognoſci: diligi: reuereri. Hoꝝ gratia hō poſt
mortē accipit deũ ꝓ munere: inuiſibilē: immēſurabilē: incapa
bilem Intellectus em̄ humanus adeo nobilis eſt vt nō poſſit
caducis ⁊ viſibilibꝫ bonis munerari: ⁊ ideo bona intellectus
ſunt ſpũalia: eterna: infinita ſemꝑ permanētia. Nunc de ſcđo
ſcꝫ ꝙ deus habeat liberũ arbitriũ ocius exequere

Qd deus habet voluntatem et li berum arbitrium

¶ Capitulum quintum

RAymundus. Qui homini liberũ contulit arbitriũ deus
manifeſtũ eſt ꝙ ⁊ ipſe liberꝫ arbitriũ habeat: qꝛ nihil dat
qđ nō habet. Preterea ſi deus habet eē intellectuale: hꝫ etiã ⁊
velle. quia intellectꝰ ſine volũtate eſſe nō poteſt. Et ſicut deus
habet eē primum: ita volũtas eius eſt p̉ma volũtas: nec ſequi
tur vllam aliã voluntatē. idcirco q̄cquid deus vult: ſua id vult
ꝓpria volũtate. Et quia in deo eē ⁊ velle idem ſunt: iō quecũqꝫ
de dei eſſe ſupra diximus: de ſua volũtate dicere tenemur. ꝙ
videlicet eſt immutabilis: inuariabilis: eterna: ꝯpletiſſima: ple
niſſima: oīpotentiſſima. Et ſicut deus intelligit ſe p̉mo ⁊ ſuũ
eſſe: ita vult p̉mo ſeipm̄ ⁊ ſuam pleniſſimã ꝑfectionem. Et quē
admodũ habet: ita ⁊ cupit ſibiipi oīme bonũ: oīme gaudiũ: oē
ſolaciũ. Eſt ergo in cōtinua iugiqꝫ leticia: ⁊ habet eternũ gau

Nota tres opa tōes itellectus

dium intra ſemetipm̄. Preterea cũ volũtas in deo idē ſit qđ
intellectus: cuius p̉ma opatio eſt ītelligere ꝟba ſenſumqꝫ ver
boꝝ. Scđa diſcutere ꝑ rōem an res intellecta vera an falſa ſit
iuſta vel iniuſta. Tertia opatio quod veꝝ ⁊ iuſtũ eſt approba
re: reijcere aũt qđ falſum eſt. Quia ergo volũtas ⁊ intellectus
in deo vnũ ſunt: nō poteſt ſua volũtas ab intellectu diſcordiã
facere. iō deus nihil p̄t velle cōtra rōem nec ꝯtra iuſtũ iudici-
um intellectus. Idcirco diuine opationes iuſte ſunt rōnabi-
les: ordinate: ſancte ⁊ vere. ⁊ volũtas eius ſꝑ eſt rectiſſima: iu
ſtiſſima: ordinatiſſima: ⁊ p̉ma regula que obliq̄ri ⁊ in tranſuer
ſum duci nō poteſt: nec a veritate vllatenus declinare. cũ ſit
ipſamet veritas. Que etſi mala aliq̄ atqꝫ iniuſta fieri ꝑmittat.

nunq̄ȝ tñ ea inordinata relinquit: ſed ea ſp̄ dirigit in bonū finē
¶ Dominicus. Hinc manifeſte colligit̄ nunq̄ȝ debere homi
nē murmurare ↄtra voluntatem dei. ſed equo animo perferre
quicq̄d in illū diuina cenſura decreuerit. Et ideo volūtas que
ab hac diuina ⁊ p̄ma voluntate diſcordat tortuoſa eſt: inordi
nata: iniuſta: penis digna atq̄ȝ ſupplicijs ¶ Raymūdus. Ve
rum aſſeris. ſed nūc ſequere me queſo: ⁊ ex cognitione liberi ar
bitrij de deo tuo ſtupenda magnificaq̄ȝ ↄgnoſces. Ex quo eñ
in deo eſt liberū arbitriū primū atq̄ȝ eternū: ideo diuina liber
tas eſt prima. eterna. ſumma. pleniſſima. que a nullo vnq̄ȝ aut
dep̄mi poſſit aut violari. Hinc ſeq̄tur q̄ habȝ oīa que ſumme
competūt libertati. Et ideo deus q̄cquid vult eſt. ⁊ quicq̄d nō
vult nō eſt. ⁊ eo modo quo vult ⁊ ſicut vult eſt. Eſt ergo talis
tantuſq̄ȝ qualis quātuſq̄ȝ vult eſſe: alioquin ſua volūtas eēt re
ſtricta ⁊ īpedita. nec in ſumma ↄſiſteret arce libertatis ¶ Do
minicus. Omnino necē eſt ita fateri. idcirco ↄſequēs eſt deuȝ
eſſe oīpotentē: ſumme bonū: ſumme benignuȝ: ſumme iuſtum
miſericordem: oīa ſciētem: oīa que vult de nihilo p̄creātem
Nam talem ſe ac tātum eſſe vult atq̄ȝ deſiderat. Eſt ergo ſum
mus dñs: ſummus imperator: ſolus bonus ⁊ potens rex: cui
ſubeſt cū voluerit poſſe. cuius virtuti nemo reſiſtit. cuius ſa
piētiam nemo fallit cuius dulcedini ſe nemo ſubducit ¶ Ray
mūdus. Magnifice tu quideȝ: nam plena libertas arguit de
um oīpotentē cum ſumma ſapiētia: ⁊ ſumme ſapiētem cū ſum
ma potētia. Cum eñ in deo hec vnū ſint: tantū poteſt quātuȝ
intelligit: ⁊ tātum intelligit quātum ſufficit. alioquin vnū atq̄ȝ
idē numero eſſet ſeipſo maius ⁊ minus. Verū licet eſſe: viue
re: intelligere: velle ⁊c oīa in deo vnum ſint. aliq̄ tamē appro
priate magis vni tribuūtur q̄ȝ alteri. Nam qꝛ deus viuit ideo
eſt immortalis: impaſſibilis: incōmutabilis Et qꝛ intelligit: iō
eſt ſumme ſapiētie: ſumme induſtrie. oīa regens. oīa p̄ſpi
ciēs. Quia vero oīa poteſt: ideo oīa que vult p̄ducit. deſtru
it: ⁊ rurſum ↄſtruit. ⁊ oēm altitudinem ſe extollētem ↄprimit ⁊
extinguit. At qm̄ deus beniuolam volūtatem habet iō eſt bo
nus mit̄s. benignus. p̄ſtabilis ſup̄ malicia: iuſtus. ſcūs. rectus
et verus. Hec ſatis ex hijs q̄ ſupra diximus eluceſcūt. At nūc

Q ex libero arbitrio dei oīs eius p̄fectio oſtendit̄.

paululū ſublimius oculos attollamus. ꝛ ꝙ iam ꝑ eē mundi ad
dei eſſe ꝯſcendimus. ꝯgnouimuſqꝫ hūc mundū de nihilo ꝛ ex
tpe a deo ꝓductū. indagemus q̄ſo adiutoꝛe deo vt ꝑ hanc ma
nifeſtā ꝓductionē aliā inuenire poſſim⁹ multo iſta melioꝛē: di
gnioꝛē: ſublimioꝛē Dominicus Nō erit meo iudicio graue
hanc ꝓductōem licet admodū occultā inuenire. ſi tn̄ mētis aci
em acriter intēdimus Nā hec de nihilo mūdi ꝓductio pandit
nobis excellentiā: potentiā: ſapientiā ꝛ bonitatem magni dei.
Sed multo nobilioꝛ. altioꝛ. ꝛ melioꝛ ſine vlla ꝯparatōe eēt il-
la ꝓductio de ſua infinita ꝛ altiſſima eēntia q̄ꝫ ea que de nihilo
eſt: tantoqꝫ p̄ſtantioꝛ quantū diſtat diuinū atqꝫ eternū eē a ni
hilo. Videmus ad oculū hoīem ꝓducere domū nō inquātum
hō eſt ſed inq̄ntum artifex eſt: ꝛ hanc domū nō de ſua facit na
tura: ſed materia aliena Producit quoqꝫ de ſua natura hoīem
ſimilē ſibi inquantū hō eſt viuentē: rōniſqꝫ capacē ad imaginē
et ſimilitudinē ſuā. Sꝫ multo p̄clarioꝛ magiſqꝫ radicalis ꝛ cō
ueniens eſt hoī inq̄ntū hō eſt ſibi ſilem in natura ꝓducere: q̄ꝫ
moꝛe artificis domuꝫ extra ſe de aliena ſubā foꝛmare Hoc exē
plo duplicē in deo ꝓductionē eē mōſtramus: vnā q̄ vt artifex
mūdū de nihilo creauit. aliā q̄ tāq̄ꝫ de⁹ de ſua ſubā filiū edidit

Q Quod mūdi ꝓductio arguit aliā in deo ꝓductionē multo iſta melioꝛem.

Q deus de ſua natura deū ꝓduxe rit rōnibus aliquantis oſtenditur ¶ Capitulū ſextum

Raymūdus. Solidū ſatis fundamentū poſuiſti: nūc ſup
eſt vt aliquātis rōnibus probē deū de ſua ſubſtātia deū
ꝓduxiſſe. Si deus voluit aliq̄d ꝓducere de nihilo: multo ā pli
us voluit aliquid ꝓducere de ſemetipo: ſi voluit ergo ꝛ potuit
alioq̄n nō eſt oīpotens. Nūc ergo q꞉ ꝯplacuit ſibi mundū de
nō ente ꝓducere: multo magis ꝯplacuit ſibi de ſua ꝓpꝛia natu
ra filiū generare. Iſtud cogimur dicere ne illi aut impotentiā
aut triſticiā aſſcribamus. In ſumma em̄ triſticia ꝛ impotētia
deus erit ſi generare filiū voluit ꝛ nō potuit. Preterea: q̄nto
creature a deo ꝓducte magis ſt̄ illi ſiles tāto eas mag̃ diligit
atqꝫ ꝯplectit̄. Sūme ergo illū diligit quē de ſua natura ſibi ſi
milē generauit. Vt ḡ ſit in deo ſumm⁹ cōplacētie ꝛ amoris ḡ-
dus neceē eſt ponere aliū de ſua eēntia ꝓductū in q̄ ſibi ſumme
ꝯplaceat // Dn̄icus. Satis hec rō pregnās eſt Nā ſi de⁹ gau

det ſocietate alterius de nõ eẽ ꝑducti. ⁊ delicie eius ſunt eẽ cũ
filijs hoĩm: multo iocũdius in ſocietate ſui filij ſibi oĩno ſimil-
limi ꝯtulabit. Uerũ tu qđ cepiſti ꝓſeq̃re ¶ Raymũdus Deus
eſt realiſſime infinit⁹. immẽſe ꝟtutis atq₃ vigoris: nã ſũma na
tura ẽ ſumme actiua. ḡ neccãrio ſeq̃tur ꝙ ſit in eo ꝓductio ĩfini
ti. Sꝫ ꝓductio mũdi nõ eſt niſi ꝓductio vnius pũcti reſpectu
infiniti dei. ⁊ q2 etiã impoſſibile ẽ ꝙ infinitũ in actu poſſit ꝓdu
ci de nihilo. alˀs eẽnt duo dij ꝯ̃rij actu infiniti. neccẽ eſt ḡ ꝙ de⁹
ꝓducat rẽ actu infinitã de ſua ſubſtãtia ĩfinita ¶ Dñicus. Fa
cile ego iſta ꝯceſſero. nã q̃m in deo reꝑitur ꝓductio: neccẽ eſt ꝙ
in eo ſit ſumma atq₃ infinita ꝓductio q̃ nulla poſſit maior ĩtel
ligi. Et hec ẽ ꝓductio ſue imaginis ⁊ ſue ꝓlis ¶ Raymũdus.
Uidemus p̃terea ꝙ q̃libet res creata ſuã naturalˀr ⁊ inceſſant
ꝓducit imaginẽ. vt pꝫ in ſpeculo: in q̃ q̃libet res obiecta ſuã im
ꝑmit ſilitudinẽ. ſol q̃ꝫ generat radiũ ⁊ ignis calorẽ. Si ḡ hanc
generatõem deus alijs a ſe tribuit creaturis: multo magꝭ ipe
de ſemetipo ſuã ꝯtinue generabit imaginẽ ſibi oĩno ſimillimã
intelligẽtia ⁊ ſapia ⁊ potẽtia ⁊ dulcedine ⁊ bonitate ¶ Dñic⁹
Optime deducis, ſi eĩ de nihilo creat deus res tꝑales q̃ viuũt
ſentiũt ⁊ intelligũt: multo magis ꝓducet de ſua natura ſobolẽ
viuentẽ intelligentẽ ſapientẽ ſibi penit⁹ ꝯformẽ. ⁊ tanq̃ꝫ ſplẽdo
ris radiũ de ſuo lumine ꝓdeuntẽ ¶ Raymũdus Poſſent q̃dẽ
he rõnes ſufficere. libet tñ aliq̃nto robuſtius incũbere Cũ ni-
hil ſuaui⁹ meli⁹ ⁊ amabili⁹ ſit ſumma iocũditate: ne ḡ hãc deo
denegemus. neccẽ eſt in eo ponere infinitã iocũditatẽ. ſꝫ ſũma
atq₃ ĩmenſa iocũditas nõ p̃t eſſe ſine ſocietate alteri⁹ ſumme ſi
bi ſilis atq₃ ꝯformis: in q̃ ſit verus amor ꝟa iocũditas: ſumma
ſuauitas. Habet ḡ deus apđ ſe aliũ a ſe ꝓductũ ſibi oĩno ſimil
limũ: in q̃ ſicut in ꝓꝓo filio delectat̃: exultat: ꝯtulat̃. Preterea
cũ naturale ſit deo ⁊ ſũme ꝓpriũ tribuere atq₃ largiri. ſicut cla
re pꝫ in rerũ oĩm creatõe. hꝫ eñ q̃libet res tantũ muneris diui
ni q̃ntũ ipſa recipe potuit. Uidemus q̃ꝫ ꝙ vnaq̃q₃ res id qđ
accepit alijs feſtinet imꝑtiri. Nam corpa celeſtia ꝯtinuo influ
unt in hec inferiora. Elemẽta quoq₃ oĩbus corpalibus rebus
ſe ꝯmiſcent. Arbores etiã ⁊ herbe rebus ſenſibilibus ſuos fru
ct⁹ vltro cõicant. Hinc oſtẽdit̃ ꝙ ſũma ingenuitas ẽ aliq̃d lar

giri. At quoniam deus eſt omniū nobiliſſimus. ideo largiri il
li ꝯuenit in ſummo gradu. eſtq; ſibi ſumme naturale ⁊ maxime
ꝯueniēs. Sz tribuere ⁊ eē in deo vnū ſunt. iō ſicut ſuū eſſe eſt
infinitū ſic ⁊ ſua largitio eſt infinita Et ſicut neceē eſt deū eē: ita
et neceē eſt deū largiri. Hinc ſeq̇tur oportere deū dare totū qđ
hz. alioq̇n nō eſſz infinitus largitor. Verꝫ ne iſta largitio ſit in
deo vacua: neccāſio ſeq̇tur vt ſi eſt infinitus aliq̇s largitor ſit ⁊
īfinitus acceptor q̄ totū in ſe recipiat qđ alter tribuere pt Erit
ergo iſte acceptor ſuo largitori ꝑ oīa equalis: eque nobilis. eq̄
ſublimis. eque ꝑfectus. infinitus: eternus. At qm̄ maior eſt ⁊
ꝑfectior actualis largitio q̄ȝ potētialis. ⁊ intrinſeca q̄ȝ extrinſe
ca. ⁊ ſubſtātialis q̄ȝ accn̄talis. ⁊ de ꝓpria natura q̄ȝ de nihilo ꝓ
ducta: iō neceē eſt ꝙ ab eterno fuerit in deo iſta largitio: ⁊ iſta
ꝓductio ſubſtātialis: natural'. ⁊ actualis eq̄ nobilis vt eſt ipe ꝓ
ducēs ¶ Dominicus. Efficaciſſima hec rō eſt Nā largitio q̄
fit a deo ipis creaturis pene nihil eſt. ſi ad ſuā immēſam muni‐
ficētiam ꝯferatᷣ. Maximū vero qđ deus dare potuit eſt ꝙ tri
buerit totā ſuā ſubſtātiā alteri ꝑſone. Et niſi id fecerit cū ſit ipe
indiuiſibil' ⁊ ſimplicꝫ nature nihil de ꝓprio tribuit. nec dat qđ
optimū hz: imo totū ſibi retinet. ⁊ ſic ꝯuincitᷣ eē auariſſim⁹ ⁊ te
naciſſim⁹. qđ oīno longiſſimū eſt a tā liberali ⁊ munifica naťa

¶ Qm in ſimpliciſſima atq; indiuiſi
bili vnitate ſumma ſit trinitas ꝑſonaꝝ ¶ Caplm ſeptimū

Raymundus. Hijs itaq; p̄miſſis nunc facile erit in vno ⁊
ſimplici deo ꝑſonarum oſtēdere trinitatē Supra mon‐
ſtratum eſt ꝙ eſſe dei eſt infinitū. impꝛtibile ⁊ ſumme ſimplex. ⁊
iō nō p̄t vna ꝑs dari ⁊ altera retineri. ſed neceē eſt vt dum cōi‐
catur ex integro cōicetur. Qn̄ ergo deus ſuum eē alteri largitᷣ
totū datur ⁊ totū retinetᷣ: ⁊ ſic ꝑſona tribuens et ꝑſona recipi‐
ens habēt idem atq; indiuiſibile eē: vnam naturā: vnā nume‐
ro ſubſtantiā. ⁊ in nullo differūt niſi ꝙ vnus eſt largiēs: alter
recipiēs: iſte habēs eſſe diuinum a ſemetipo. ille ab alio. iſte ꝓ‐
ducēs: ille productus. iſte generās: ille generatus. At qm̄ lar
gitor nō eſt receptor nec econuerſo. ideo in eſſentia diuina in‐
uenim⁹ duos realr̄ diſtinctos. vnus generās alter generatus

vnus pater alter filius. ¶ Dominicus. Delitescat nūc ſabel/
lius impurus hereticus q̄ dicit patrē ⁊ filiuꝫ ſolo inter ſe noīe
diſcrepare: nec in re ſed in voce ſolā facere diſtantiā: poſſeq̄ꝫ eū
q̄ pater eſt filius eē: ⁊ qui filius pater. Sed pꝛogredere queſo
¶ Raymūdus. Quia igit̃ totū eſſe diuinū tribuit̃ alteri ⁊ ni/
hil penitus retinet̃ quin id cōicetur filio a ſuo patre. ideo inter
patrē ⁊ filium eſt ſumma coequalitas. ſumma ꝯſubſtātialitas
ſumma coeternitas: poteſtas eadē: eadēq̄ꝫ maieſtas ¶ Domi
nicus. En hinc funeſtiſſimus Arrius vehemēter elidit̃. qui di
cit filiū ſuo patre minoꝛē: nec genitū eſſe a patre. ſed an̄ mundi
creationē a deo cōditum factūq̄ꝫ. Sed aſſertio tua veriſſima
eſt: quia vbi inter patrē ⁊ filiū eſt vna ſubſtātia nō poteſt vnus
altero pꝛioꝛ eē duratōe Nā licet vnus oꝛiat̃ ab altero. tn̄ ſimi/
liter ſunt ab eterno. Ex quo em̄ diuine nature eſt largiri: iō ab
eterno fuit ipa elargiēs: ⁊ ab eterno recipiens: ſꝫ largiēs pater
et recipiēs filius Sꝫ pꝛeſtoloꝛ mihi (quā pollicitus es) demō
ſtrari in deo trinitatē ¶ Raymūdus. En ſoluo ꝓmiſſum. In
om̄i natura intelligibili ⁊ ſpūali inuenitur ⁊ intellectus ⁊ volū
tas Intellectus eſt naturalis. ⁊ naturaliter oꝑatur ⁊ ex neccita
te. Volūtas aūt libera eſt et ideo libere agit. Eſt ergo duplex
in natura ſpūali ꝓductio vna neccāria ⁊ naturalis q̄ fit ꝑ modū
intellectus: alia libera ⁊ volūtaria q̄ fit ꝑ modū volūtatis Pꝛi
ma ꝓductio in deo eſt naturalis et neccāria. deus em̄ intelligē/
do ſeipm ⁊ ſuā eſſentiā ꝓducit neccārio ſuā imaginē ſicut ſol ra
dium. ⁊ largit̃ ſue imagini: hoc eſt ſue ſoboli totā ſuā ſubſtan/
tiā. Et quia iſta ꝓductio eſt ꝑ modū nature. iō vocat̃ genera/
tio. Et quia fit ꝑ modū intellectus: ideo ꝓductus vocat̃ verbū
patris: imago ⁊ ſapiētia patris. Quia vero q̄libet ꝑ ſe ſubſiſtit
ideo vterq̄ꝫ ꝑſona nuncupat̃. Poꝛro qđ a volūtate ꝓducitur
amoꝛ eſt. ⁊ quia eſt vna volūtas patris ⁊ filij: iō a patre et filio
amoꝛ ꝓcedit. qui eſt ſpūſſanctus Habes ergo in deo tres per
ſonas: patrē: ⁊ filiū: ⁊ ſpiritūſanctū ¶ Dominicus. Habeo fa
teoꝛ. ſed ſpūſſanctus quō in trinitate perſona ſit paulo q̄ſo eui
dentius oſtēde. ¶ Raymūdus. Faciā breuiter. diximus ſup̄
patrē eſſe largientē ⁊ filiū recipientē. ſed vbi ē largitoꝛ ⁊ recep
toꝛ opoꝛtet ꝙ aliud inde ꝓcedat. qđ ſcꝫ nec ſit dare nec recipe

Nota duplicē
in natura ſpūa
li ꝓductionē. ſ.
nature ⁊ volū/
tatis.

videlicet amor q̄ procedit a dante in recipientē: ⁊ a recipiente in dantē. Et ſic eſt ibi amoris ꝓceſſio q̄ eſt tertia res ⁊ tertia ꝑſona: que neqꝫ pater eſt neqꝫ filius ſed amboꝝ ſpūs. Hic autē amor neccārio a patre filioqꝫ ꝓcedit. qꝛ pater non p̄t nō amare ſuā imaginē: ſuū filiū a ſe ꝓductuꝫ. nec filius non p̄t nō amare patrē qui ſe genuit. Iſta aūt ꝓductio fit a duobꝫ ſimul. qꝛ pat̄ nō eſt p̄or filio ſꝫ ab eterno ſunt ſil̄. ⁊ ideo nō p̄us ꝓcedit amor a patre in filiū q̄ꝫ filij in patrē. neqꝫ ſunt due ꝓductōes amoris qꝛ nō eſt niſi vna volūtas patris ⁊ filij a q̄bus amor iſte ꝓcedit // Dn̄icus. Hinc euidēter deſtruit̄ hereſis moderna grecoꝝ qui aſſerūt a ſolo patre ꝓcedere ſp̄m̄ſanctū: quaſi ⁊ filius patrē nō amet: a quo tanto pe ſe intelligit amari. Sed ꝑge q̄ cepiſti. // Raymūdus. Sicut ꝰ he tres ꝑſone h̄n̄t eandem numero eſſentiā ſiue ſubſtantiā. ita ſunt inter ſe ꝑ oīa equales. q̄ppe q̄bus eſt vna diuinitas: equalis gl̄a: coeterna maieſtas. Sꝫ pater generās: filius genitus: ſp̄ūſſanctus amborū nexus: amor amboꝝ: ⁊ amboꝝ charitas // Dn̄icus. Egregie nunc ꝯfuſus hinc arrius abcedit. q̄ impia voce auſus eſt dicere ſp̄m̄ſanctū creaturā eſſe ⁊ ſeruū eſſe patris ⁊ filij. Nā reuera neceſſe eſt ꝙ amor q̄ a patre filioqꝫ ꝓcedit ſit infinitus qꝛ pat̄ amat filiū quātum p̄t ⁊ ecōuerſo. ⁊ qꝛ pater p̄t in infinitū amare: ⁊ filius ſil̄r. igit̄ amor (q̄ eſt ſp̄ūſſanctus) eſt infinitus. oīpotens. eternus. oīm rector ⁊ dn̄s. ⁊ patri ⁊ filio coeq̄lis // Raymūdus. Vidiſti certe in q̄ ſublimia aīm porreximus. Ex ꝯparatōe em̄ hoīs ad res inferiores triū graduū penes ꝯuenientiā generalē repēte in dei cognitōem ꝑuenimus quē nūc ſcimus ⁊ eſſe: ⁊ viuere et ſentire ⁊ intelligere. quē etiā videmꝰ ⁊ in ſimplici eēntia vnū eſſe ⁊ trinū in ꝑſonis. Nūc ſupeſt vt ꝯparemus hoīem ad res ſe inferiores penes ꝯueniētiam magis ſpecialem: ⁊ ex hac cōparatione aliud quoddā mirabile lumen illuxerit nobis: quo ⁊ noſipſos ⁊ dei gloriā contemplemur // Dominicus. Fiat obſecro quod dicis: libens animū accōmodo expertus fructum diſputationum noſtrarum

Comparatur hō ad res inferiores triū graduū penes ꝯuenientiā ſpecialē. ¶ Capl̄m. viij.

Capitulum Octauum

RAymūdus. Cōuenit itaqꝫ hō cū rebꝯ ſibi ſubiectis gene
rali ꝯueniētia vt ſupᷓ diximus: qꝛ hꝫ eſſe cū inaīatis. viue
re cū plātis. ſentire cū aīalibus. Nūc paulo ſpecialius hoīem
alijs ꝯferamus. Primo ꝯuenit cū rebus ꝑmi gradus que tm̄
eſſe habēt ⁊ nō viuere. Cōuenit em̄ cū elemētis ⁊ corꝑibus ce
leſtibꝯ. Nā ſicut illa inter ſe ordinata ſunt: nobiliora em̄ et dig
niora altiorē obtinēt locū: ⁊ minus digna inferiorē. ideo ei ce
lum ſurſum ⁊ terra deorſum. ⁊ aqua ꝑeminet terre. aer vero et
ignis ſicut hijs meliores ita ⁊ altiores ſunt. Ita pariformiter
in corꝑe humano caput (qđ eſt inter exteriora mēbra nobiliſſi
mū) ſupremū retinet locū. ⁊ mēbra min⁹ digna: vt ſunt pedes
et tibie terre ꝓpinquiora ſunt. Et ſicut ſuꝑiora corꝑa influunt
et regūt iſta inferiora: ita caput influit ⁊ regit minora membra
Et quēadmodū ſol medius planetaꝝ tribuit lumē et influit vi
tam: reſidēſqꝫ in medio ſurſum tribuit ⁊ deorſum. Ita cor hūa
num (qđ oībus mēbris vitā influit ⁊ calorem) collocatᷣ in me/
dio. ⁊ ſua munera diſtribuit ſuꝑius ⁊ inferius ¶ Dominicus
Preclara ꝯcinniſqꝫ ꝯcordia ¶ Raymūdus. Cū rebꝯ vero ſe/
cūdi gradus maiori adhuc ꝯcordia hō ſociatᷣ. Nā ſicut granū
de quo ſeu arbor ſeu planta naſcitᷣ: materiā augmentūqꝫ reci/
pit a terra: vt inde radix. trūcus. ramiqꝫ ꝓcedant. ita granū il/
lud de q̄ hō pullulat a ſanguine mēſtruo in vētre matris aug/
mentū recipit vn̄ mēbra oīa generentᷣ. Et ſicut ex vno ꝑuo ſe/
minis grano tot diuerſa ꝓcedūt: radix: trūcus: cortex: frōdes
folia: fructus: et ſemina. Ita ex vno modico patris tui grano
oīa corꝑis tui interiora ⁊ exteriora mēbra ꝓdierūt ¶ Domini
cus. Hinc euidēter aſpicio opus me eē magni dei: q̄ hoc mo/
dicū granū patris mei in tot diuerſa ⁊ mirabilia mēbra protra
xit: eſſeqꝫ vnū atqꝫ eundē opificē qui ⁊ arborꝫ corꝑa diſtinxit
et hoīm. Nam cū corpus humanū formetᷣ in matris vtero ip
ſa aut neſciēte aut dormiēte: aut etiā plerūqꝫ nolēte. luce clari/
us apparet qꝛ in formatōe humani corꝑis infinita potētia: ſa/
piētia: ⁊ benignitas creatoris penit⁹ oꝑata ſit qui ſuꝑ oīa alia
corꝑa illđ nobili⁹ ꝯdidit: diſtinxit ⁊ organiſauit Raymūd⁹
Jam nō erit difficile mōſtrare ꝯuenientiā cū rebꝯ tertij gᷓdus.
Nā quēadmodū aīalia coitu generantᷣ maris ⁊ feīe: ⁊ in vtero

Quō hō cōue/ nit cū rebꝯ pri/ mi gradus.

Quō cōuenit cū rebus ſecū/ di gradus

Cū rebus ter/ tij gradus

¶ Dyalogus Primus

matris hoꝝ mēbra formant̃. ita ⁊ hō ꝑ coitū gignit̃: ⁊ in vētre
ſue parētis coagulat̃: format̃: ⁊ alit̃. Aīalia caput hñt: oculos
aures ⁊c. ⁊ q̄nq; decorant̃ corpis ſenſib⁹: pariformiter ⁊ hō. Il
la comedūt: digerūt: egerūt. ſic ⁊ hō. Illa in terrā de q̄ ſumpta
ſunt ꝑ mortē reuertunt̃. ita ⁊ hō cū puluis ſit in puluerē reuer/
tet̃ // Dominicus. Data hac ꝯueniētia: audire nūc abs te cu
pio qđ inde lumē debeā ſpeculari // Raymūdus. Hec ꝯueni
entia reꝝ oīm inter ſe: oſtēdit ꝙ vnus atq; idē ſit artifex: vnus
deus ⁊ dñs oīm. vnus ordinator ⁊ rector hoīs: aīaliū: planta
rū: ⁊ elemētoꝝ. Arguūt eīm vnū ꝯſiliū: vnā ꝓuidentiā: vnā po
tentiā: vnā bonitatē Nō eīm eēt tanta reꝝ oīm inter ſe ꝯcordia
et ſilitudo ſi duo eēnt opifices: duo moderatores Unus eſt ḡ
dñs q̄ ⁊ hoī intellectū ꝯtulit: atq; plātaꝝ atq; arboꝝ opa mo/
derat̃ Eadem q̄ȝ oīm reꝝ materia vnū mōſtrat artificē ſumme
potentē: ſumme ſapientē: q̄ de vna eadēq; materia tot īnume
rabiles mirabileſq; reꝝ formas ꝓducere potuit: voluit: ſciuit
et fecit. Illud q̄ȝ nō mediocriter mirandū ꝙ de vili: infima: ter
reſtriq; materia tā nobile humanū corpus plaſmare voluerit
qđ capax eſſet aīe rōnalis ⁊ ſummi artificis imaginis. Si eīm
hoc tale corpus ex lapidib⁹ p̄cioſis: aut certe ex aliq̄ celeſti ma
teria ꝯdidiſſet nō eſſet tāta admiratōe dignū Nūc ṽo cū ex vi
li luto illud ſuſcitauerit ſatis ſuā potētiā ⁊ ſapiām egregius cō
ditor oſtēdit. Hinc potes etiā intelligere ꝙ ſi te ex tā ꝯtēptibi
li maſſa formare potuit: poterit q̄ȝ ſi voluerit multo te ſublimi
us attollere ⁊ in ſtatū multo nobiliorē ſubleuare: ⁊ corruptibi
lē puluerē tuū immortalē reddere // Dñicus. Capio lumē: id
q; nō paruū. vñ ⁊ datori luminū ⁊ tibi maxīas habeo grās
Raymūdus. Vidiſti itaq; q̄nta cognouim⁹ ex ꝯpatiōe hoīs
ad ſua inferiora penes ꝯuenientiā: nūc reliquū eſt vt hoīem cō
feram⁹ ad res ceteras penes drñaȝ: ⁊ multo āpliora de hoīe ⁊
hoīs ꝯditore cognoſces q̄ȝ hacten⁹ ꝯgnouiſti Uerū qr iā prā
dij hora eſt: et fame ylia ꝯtabeſcūt: vox q̄ȝ iā a ſermonis ṽtute
ſuccūbit: oro vt ſequentē diſputatōem donec ſtomachus cō/
fortet̃ differri patiaris // Dominic⁹. Patior libēs. ſumpto eī
cibo fortius inſtabim⁹ Nā tritū apđ rhetores ꝓuerbiū eſt: bñ
inflatas tibias meli⁹ reſonare ſolere ¶ Finit p̄mus dyalogus

Lumen qđ ex cōueniētia iſta reſplendet.

¶ Dyalogus Secūdus

¶ Hic cōparatur hō ad res ſe infe=
riores penes differentiam generalē ¶ Capitulū nonum

Raymundus. ¶ Roboratis nūc paululū viribꝰ ꝯpare
mus ſi placet hominem ad inferiores gradus rerū
penes dr̄n̄am. ⁊ ꝑmo iuxta differētiam generalē. ſe
cūdo iuxta differētiam ſpecialē: ⁊ grādia quedam ⁊
ſublimia que nondū vidimus intuebimur. ¶ Res em̄ triū inferi
orum graduū multū ab inuicē ſeparant̄. et in ip̄is ſunt diſtin/
cta genera: ⁊ ſpecies inter ſe plurimū differētes. ¶ Sed hō ma/
xima nobilitate ⁊ dignitate diſtat a ceteris. nō quia aut exiſtit
aut viuit aut ſentit: ſed quia intelligit. ¶ Habet em̄ hō liberū ar
bitrium ꝑ quem p̄t cognoſcere: intelligere: diſcernere: ⁊ velle ⁊
nolle. ¶ Iſta ingenua dignitate hō p̄eminet vniuerſis ſubter ſe
creaturis. qꝛ ille om̄es op̄antur ex neceſſitate. hō aūt ex intelli
gibili ⁊ libera volūtate. ¶ Ille ſuas op̄ationes nō intelligūt. hō
qꝺ op̄atur ⁊ intelligit ⁊ diligit ¶ Dominicus. ¶ Patꝫ ampliſſi/ ¶ Nota fructū
ma differētia. ſed q̄s inde naſcit̄ fructus ¶ Raymūdus. ¶ Ma huius ꝺr̄tie.
gnus certe atqꝫ ſublimis. ¶ Nā cum hō hꝫ intellectū poteſt ītel
ligere verba: ſermones. ſentētias: p̄t diſcernere quid verꝫ quid
falſum: p̄t etiā quod verꝫ ⁊ bonū eſt eligere: qꝺ aūt falſuꝫ eſt re
probare. ¶ Poteſt p̄terea ſe rebꝰ que ſub ſe ſunt comparare: ⁊ ſe
multo nobiliorē cognoſcere. ¶ Poteſt etiā de vna cognitiōe ad
aliā ⁊ de minore ad maiorē cōſcendere. p̄t quoqꝫ intelligere ſe
intellectū nō a ſe ſed a ſuo opifice recepiſſe. ¶ Verꝫ quia creatu/
ra nō poteſt aſcēdere vltra ſuū creatorē. iō hō ſuo intellectu ⁊
cogitatu nequaq̄ꝫ p̄t deū trāſcendere: a quo accepit ⁊ viuere ⁊
intelligere ⁊ deſiderare. ¶ Hinc ſequit̄ ꝙ nō poteſt hō p̄ſtātius
aliq̄d aut melius vel cogitare vl' deſiderare ſuo maximo ⁊ op/
timo creatore. ¶ Alioquin maior erit hō cogitando q̄ꝫ deus exi
ſtendo: eſſetqꝫ aliq̄d maius in creatura q̄ꝫ in creatore. qꝺ impi
um eſt dicere ¶ Dominicus. ¶ Vere impiū. nunq̄ꝫ em̄ creator
hoc ſue tribueret creature vt poſſꝫ aliq̄d ſe melius: ſe dignius
aut intelligere aut cupere. qꝛ ⁊ hoc nature repugnat ⁊ imbecil
lem ⁊ impotentē atqꝫ ignobilē argueret creatorē. ¶ Si em̄ poſſꝫ
hō aliquid melius eſtimare aut cupere q̄ꝫ ſuus eſt ꝯditor: tunc

certe nõ eſſet nec optimus nec maximus deus. Uerꝫ qꝛ ꝛ hu/
mana cogitatio ꝛ affectio pt aſcendere in infinitũ. iõ qui hanc
capacitatẽ homini tribuit deus: neccẽ eſt vt ſit ꝛ ipſe infinitus.
¶ Raymũdus. Optime ꝯfiteris. ex intellectu ergo ꝛ cogita/
tu humano euidẽter omnia approbamus de deo q̃ illi pñt cũ
ſumma veritate ꝛ veneratõe tribui et aſſcribi. Capeſce igiẗ et
intellige hãc quã tibi nũc affero regulã in humano corde fun
datã. Deus eſt quo nihil maius cogitari poteſt. Uel deus eſt
qd oĩm maximũ cogitari poteſt ¶ Dominicus. Capio regu/
laꝫ. mirabile iocundũqꝫ lumẽ ꝛ quod nos vehemẽter inflãmet
ex hac regula hauſuri ſumus Cũ em̃ deus eſt quicq̃d maximũ
hõ cogitare poteſt. ergo neccãrio deus eſt perfectiſſimus. opti
mus. digniſſimus. nobiliſſimus. altiſſimus. oĩpotentiſſimus
et prudẽtiſſimus. Hec em̃ hõ de deo maximo cogitare pt ꝛ il
li cum ſumma veritate attribuere.

¶ Practica huius regule ad ꝓban dum oĩa ꝑfectiſſima de deo ¶ Capitulũ decimum

Raymundus. Propinquius hanc regulã explanemus.
Cũ igiẗ deus eſt optimũ ꝛ preſtãtiſſimuꝫ qd hõ cogitare
pt. ideo neccãrio deus eſt oẽ illud qd melius eſt eſſe q̃ꝫ non eſſe.
Hinc cognoſcimus ꝙ deus nõ poteſt cogitari nõ eſſe. ſed ha
bet ꝑfectiſſimũ eſſe. Et qꝛ hõ poteſt cogitare ꝙ deus eſt ſuũ eẽ
nec acceperit eſſe ab alio. nec a nihilo nec a ſeipo. igiẗ deus eſt
ſuũ eſſe. Hõ poteſt cogitare deũ eſſe eternũ. immẽſum. infini/
tũ. ideo neccãrio deus eſt eternus: immẽſus: infinitus. al's de/
us eſſet humana cogitatõe minor: qd nefas eſt dicere. Hõ po
teſt cogitare deuꝫ eſſe ſummã eſſentiã: ꝑ ſe ſubſiſtentẽ: nullius
egentẽ ope: oĩa ex nihilo creantẽ. oĩa moderantẽ. igitur talis
eſt deus. Hõ poteſt cogitare deũ nõ ſolũ iuſtũ eſſe aut veracẽ
aut viuentẽ: aut beatũ: aut bonũ. ſed eẽ ipam iuſticiã: veritatẽ
vitã: beatitudinẽ: ꝛ bonitatẽ. Talis igiẗ eſt deus. Hõ põt co/
gitare ſimplicẽ eſſe deum: incõpoſitũ: inſolubilẽ. hoc em̃ ma/
gis ꝯgruit diuine nature q̃ꝫ putare eũ ꝯpoſitũ eſſe aut in ꝑtes
diuiſibilem. Eſt ergo deus ſimplicis nature ꝛ inſolubilis. atqꝫ iõ
incorruptibilis Hõ poteſt deũ cogitare incircũſcriptum: nec

loco ꝯtineri nec tp̃e. hoc em̃ eſt p̃ſtantiſſimũ. in nullo ergo lo/
co vel tp̃e coartat᷑ deus. ſed eſt ſil' ⁊ ſemel in om̃i loco ⁊ tp̃e: nec
incluſus nec excluſus. Hõ p̃t cogitare deũ poſſe plura in infi
nitũ ⁊ facere ⁊ cognoſcere q̃ȝ poſſit mens creata ꝯcipere. ergo
ſic eſt vt hõ cogitauit. alioq̇n deus nõ eſſet id maximuȝ qđ hõ
cogitare p̃t. ¶ Dominicus. Cũ maxima te audio voluptate.
Hinc luceclarius intueor ꝑ humanã cogitationem infinitas
poſſe deo tribui digniſſimas ꝓprietates. Ut videlicet deus eſt
in infinitũ bonus: pius: benignus: fortis: iocũdus: beatus be
neficus: honorabilis. glorioſus Et ꝙ hec oĩa in tanta habeat
ꝑfectiõe qua nõ poteſt altera p̃ſtantior eſtimari. Et q2 hõ co/
gitat deũ iuſtũ ⁊ bonũ: iõ tribuit illi odiũ oĩs peccati oĩs mali
cie ⁊ neq̇cie. Hinc ſeq̇tur ꝙ deus odit in infinitũ oẽ viciũ ſuꝑ
bie. luxurie. oẽm dolũ. fraudẽ. ſimulatõem. Ecõtra. q2 ſumme
bonus eſt. iõ hõ eſtimat deũ in immẽſum diligere oẽm ꝟtutẽ
charitatẽ. mũdiciã. humilitatẽ. timorẽ. obedientiã. verecũdiã
Uerũ tu q̃ſo vltra ꝓgredere. ¶ Raymũdus. Hõ p̃terea p̃t co
gitare in deo eẽ infinitã ꝓductõem. nec debere eſſe ſterilẽ eũ q̇
tantã reb9 creatis attulit fecũditatẽ. Habet g̃ deus filiũ quem
natural'r ꝓducit ꝑ intellectũ. hȝ ⁊ ſpiritũſcm̃ quẽ libere a ſe ꝓ/
cedere facit ꝑ arbitriũ. Certe nũc vidiſti q̃ȝ ſublimia ⁊ ſumme
digniſſima de ſuo factore hũana cogitatio ꝯcludere p̃t et ſibi
in veritate tribuere. Qđ niſi fecerit: ꝑuerſus eſt hõ. impius. ſu
ꝑbus. ⁊ ſui ꝯditoris acerrimus inimicus ¶ Dominicus. Ue
rũ dicis. ſed rogo te: nunq̇d iõ iſtas dignitates deus hȝ q2 hu
mana cogitatio eas eſtimat deũ hr̃e Nunq̇d mea cogitatio di
uitẽ deũ facit vt inops atq3 egenus ſit cũ eas illi noli tribuere
¶ Raymundus Impiũ eſt ita credere. Deus em̃ q̇ ab eterno
oĩm bonoꝝ pulcrorũq3 ditiſſimus poſſeſſor fuit: nihil a ſua p̃t
recipe creatura. Sȝ nos q̇ ceci ⁊ ignorãtes ſumus nõ poſſu/
mus p̃ma fronte mẽtis obtutũ in dei lumẽ infigere. ſed a nr̃o
qđ in nobis ẽ lumine illud nitimur eſtimare. Nam q2 hõ cũ ſit
imago dei p̃t in infinitũ aſcẽdere cogitãdo: optando: volẽdo:
iõ oĩno digniſſimũ arbitramur vt hoĩs creator vnũ gradũ ſu
pra hominẽ aſcendat: habeatq3 veraciter exiſtẽdo quicq̇d illi
hõ tribuit cogitãdo. ne ſit deus humana cogitatõe aut minor

aut deterioꝛ ¶ Dominicus. Feciſti ſatis queſtiũcule mee

¶ Quõ per ſcdãm operatõem itel lectus hõ omnia affirmat vel negat que ſunt homini nccãria inquantum homo eſt. ¶ Capl'm vndecimum

RAymũdus. Diximus ſupꝛa tres eſſe oꝑationes intelle/
ctus. Prima eſt intelligere verba ſenſumqꝫ verboꝝ. per
hanc hõ multũ differt a brutis vt iaꝫ patuit. Scdã oꝑatio eſt
diſcutere quid veꝝ quid falſum. q̇d bonũ quid malum. ꝑ hanc
multo amplius a beſtijs diſtat. Tertia oꝑatio eſt: qđ verũ qđ
bonũ eſt prudẽter eligere. ⁊ aſꝑnari acriter quod malũ eſt. Et
ꝑ hanc a brutis hõ lõgiſſime ſeparatur vt in ſubditis patebit.
Per ſcdãm ergo oꝑationem intellectus diſcernit hõ inter ve
rũ ⁊ falſum. ⁊ ꝑ tertiã operatõem eligit ex hijs qđ ſibi vtile iu/
dicat: honeſtũ ⁊ neceſſariũ. Ad hoc em̃ ꝯtulit hoĩ intellectuꝫ
deus optimus vt illo vtať in bonum ſuũ ⁊ applicet ad ſuã vti
litatẽ ⁊ ſalutarẽ neceſſitatẽ. ¶ Dominicus. Equidẽ aſſentioꝛ
ego Debet em̃ hõ imitari ceteras ſe inferioꝛes creaturas: q̄ ſui
cõditoꝛis munera ſibiipſis applicãt in ſui ꝯſeruatõem ⁊ in ſuã
nccĩtatem. Res em̃ primi gradus ad hoc laboꝛant vt id ꝑma
neant qđ ſunt. Res ſcdi ⁊ tertij gradus vt ſꝑ viuant ⁊ ſentiãt.
etſi nõ in indiuiduo ſaltẽ in ſpecie. Debet ergo etiã hõ ſuuꝫ ſic
dirigere intellectũ ⁊ volũtatem vt inde ꝯmodũ: bonũ: gaudiũ
ſpem: ꝯſolatõem ⁊ pacẽ conſequať. Hec dico nondũ tñ intel/
ligens quoꝛſum me ꝑtracturus ſis ¶ Raymundus. Ad ſtu/
pendũ proꝛſus ⁊ ſuauiſſimũ lumẽ: qđ om̃es animi tui medul/
las vehemẽter afficiat. Cũ em̃ hõ (vt aſſeris) teneť de iure na/
ture affirmare ⁊ credere ⁊ ꝓ ſe eã partẽ recipere que illũ indu/
cat ad maioꝛẽ perfectionẽ: dignitatẽ: ⁊ nccãriam ſalutẽ. et niſi
id fecerit abutiť ſuo intellectu in ſuã ꝑniciem. in damnũ et om
nimodã deſꝑationem ſuã. Cũ igitur tu hõ ſis ⁊ habeas intelle
ctũ quẽ iam edoctus es in tuã ꝑfectionem dirigere q̄ro nunc
abs te aliq̃s vere lucis articulos: tu q̄ſo caute ꝓſpexeris q̃o
mihi vere reſpõdeas. Quid dicis: credis ne deũ eſſe ¶ Domi
nicus. Credo vtiqꝫ. tu em̃ docuiſti me id credere debere quod
hoĩ maxime cõmodũ ⁊ ſalutiferꝝ eſt. Dũ ergo credo deũ eẽ qui

Qꝫ hõ tenetur vti ſuo intelle/ctu ad ſuã vti/litatẽ ⁊ ſalutẽ.

eſt infinitū bonū maximū mihi gaudiū pario: ſpem: ꝯſolatio-
nē: fiduciam. Nā inde intellectus meus nobilitat᷑. dignificat᷑.
augmentat᷑. ⁊ ꝑticeps efficit᷑ eius (in quē credit) excellētie ⁊ glo-
rie. // Raymundus. Optime rn̄diſti. Credis ne deū vnū eſſe
an plures deos. // Dominicus. Ut mihi bonū velim tm̄ eſt
vnus deus Si em̄ plures eēnt dij: eſſent plēs volūtates: ⁊ ſic
q̄libet vellet hoīem in ſuā redigere ſeruitutē. qđ eēt hoī ꝑnicio-
ſum: moleſtiſſimū: afflictiſſimū. Unus eſt ḡ deus. // Raymū-
dus. Potes ne credere deū habere filiū. // Dominicus. Uti-
q̄ poſſum. Jn̄ arguo deū fecundū. cōicatiuū: beneficū. ⁊ id eſt
hoī maxime iocundū ⁊ fructifeꝝ. ꝙ habeat deū cōicabilē. libe-
ralē. // Raymundus. Credis deū ſumme potentē. ſumme ſa-
pientē. ſumme benignū. // Dominicus. Certe ſumme nccāri-
um eſt hoī talē habere deū cuius potētia ꝓcreet᷑. cuius ſapien-
tia gubernet᷑. cuius bonitate ꝓmoueat᷑. Libēter igit᷑ talē intel-
ligo eſſe deū. // Raymūdus. Jn bonū tuū tuo vteris intelle-
ctu. Credis etiā deū celū: terrā: maria: ⁊ cuncta que in eis ſunt
de nihilo formaſſe // Dominicus. Jmmo ⁊ hoīem ipm̄ liben-
tius credo ex nihilo q̄ꝫ ex aliquo creatū. Hinc mihi orit᷑ cōfi-
dentia ⁊ ſecuritas maior. certus em̄ ſum vt q̄ me potuit ex ni-
hilo creare: poterit etiā poſt mortē reſuſcitare: ⁊ in maiorē glo-
riā attollere // Raymūdus. Credis deū ꝓ hoīe hoīem factū.
// Dominicus. Jnnumerabiles olim fuerūt ⁊ adhuc ſtꝫ qui
hoc nō credūt. ego aūt libēter id credo: quo hūane nature ma-
xima eſt dignitas attributa Ex q̄ em̄ humanitas eſt deitati vni-
ta: ſumma ꝑfectio: ſumma dignitas: ſumma exaltatio eſt inde
hoī collata. Jdcirco hoſtes ſtꝫ humane nature q̄ deū nolunt
credere incarnatū. credo etiā deū hoīem de ſpūſcō ꝯceptū ⁊ de
integerrima ⁊ optima ꝟgine natū Hoc mō em̄ hūana natura
multo āplius nobilitat᷑ ⁊ attollit᷑ // Raymūdus. Magnifice
Quid dicis de mortuoꝝ reſurrectōe // Dn̄icus. Credo mor-
tuos ſuſcitādos Hoc em̄ pacto hō reddit᷑ imortalis: incorrup-
tibilis. ⁊ ꝯſtituit eū etiā dū hic viuit in maxīo gaudio: in āpliſ-
ſima ꝯſolatōe ⁊ ſpe: dū videt ꝙ nō vnus eſt interitus hoīm ⁊
iumentoꝝ // Raymundus. Credis ergo aīam hoīs īmortalē
// Dominicus. Credo vtiqꝫ. hinc em̄ naſcit᷑ ingēs exultatio

et ſpei magnitudo. Qui aūt dicūt aīam eē mortalē beſtie ſunt et rōnis lumine ꝑuati. qꝛ putant hoīem nihil hr̄e iumento amplius. ¶ Raymūdus. Eſt ne futuꝝ vniuerſale iudiciū ¶ Dominicus. Credo futuꝝ: in quo oēs hoīes recipiāt operū ſuoꝝ eternā mercedē: vt qui bona fecerūt vadāt in vitā eternā: hinc animātur iuſti. qui vo mala egerunt mergant in ignē eternū: hinc terrent reprobi. Qui ponit ſcelerū impunitatē: q̄ tollit vltorē operꝝ maloꝝ: hoīem p̄cipitē reddit in oēm nequiciā ⁊ brutis animātibꝫ peiorē ꝯſtituit dū nō niſi carnalia et lubrica ſine freno timoris ꝯſectatur ¶ Raymūdus. Hinc iā clariſſime cōprehendis fidē chriſtianā in q̄ hij oēs articuli quos nūc tetigimus ꝯtinent in bonū hoīs ꝯſtitutā eſſe. ⁊ p̄ns illi gaudiū cumulare ⁊ futurū. Nā hec fides humanā naturā ꝯplet: exaltat: dignificat. Igit qui hanc fidē affirmat nullo mō argui dꝫ aut obiurgari: neqꝫ a deo neqꝫ ab hoīe neqꝫ ab angelo. qꝛ id credit qd̄ eſt deo optimo ꝯſentaneū ⁊ hūane nature ſalutiferꝝ cōplementū. Qui vo nō credit erraticus incedit: ⁊ deuiꝰ: cecus: miſer. impius. ſceleſtus. ⁊ eterne morti iā ꝓximus ¶ Dominicus Nō me capio pre gaudio dū animaduerto me ex tua directōe atqꝫ induſtria in mirabilē ſcientiā promoueri. Obſecro te igit vt ad reliqua que dicturus es me ocius intromittas

¶ De ꝯparatōe hoīs ad res inferiores penes liberꝝ arbitriū. per quod orit de homine ⁊ opibus eius. ⁊ de deo vera cognitio ¶ Capitulum duodecimū.

Raymūdus. Faciā qd̄ precaris. q̄ſo te intētus reſpice. nā ſtupēda videbis. Tertia opatio ītellectus (ſi meminiſti) eſt. qd̄ verū qd̄ bonū eſt eligere atqꝫ ſectari. aſpnari aūt ⁊ fugere qd̄ malū eſt. Hoc ptinet ad liberꝝ arbitrium hoīs ꝑ qd̄ ſummope diſtat a beſtijs. Beſtie em̄ et q̄ infra hoīem ſunt oīa operant opa ſua ex nccītate nature: ex īpetu. nec intelligūt ſe agere: nec dn̄i ſunt opationum ſuaꝝ. Hō aūt ꝓpter libertatē arbitrij ſponte ⁊ libere agit: ⁊ eſt operū ſuoꝝ dn̄s. qꝛ cū vult ⁊ que vult agit: cū non vult dimittit Hinc ſeq̄tur ꝙ opatio hoīs de ſua natura ingenua ⁊ nobilis eſt valde ⁊ admodū digniſſima. Hoīs em̄ opera ſua ſunt: ⁊ illi veraciter imputant. ⁊ inde acci

pit laudem: honorē: meritū ⁊ premiū ſi bona ſunt ⁊ bn̄ fiāt. vel
vituperiū: ignominiā: demeritū ⁊ tormentū ſi mala ſtꝫ ⁊ male
fiant. Ad oē opus hoīs ſequit̃ vel meritū vel demerituꝫ: eo ꝙ
opus eius ē vel bonū vel malū. Si bonū: habet meritū. ſi ma
lū: habet demeritū. Sꝫ poſt meritū ſeq̃tur premiū: poſt deme
ritū ſeq̃tur tormentū. Exquo em̄ hō opatur cū libertate. cum
rōne. cū volūtate: qđ res ſe inferiores nō faciunt. iō opa ſua il
lū honorāt. ornant. nobilitāt: vel infamāt. maculāt. degenerē
faciūt Videmus q̊ppe ad oculū ꝙ om̄es res triū primoꝝ gra
duū opantur opa ſua ad honorē ſui ꝯditoris: et ad vtilitatem
hoīs in ſumma q̃ preualēt bonitate ⁊ perfectōe. At qm̄ hō eſt
ꝑs vniuerſi digniſſima. iō ſummopꝑe tenet̃ bene ⁊ laudabiliter
opari. alioq̊n ſolus ipſe deſtruit ordinē creaturarū: et ledit ac
deſtruit ſemetipm̄: ⁊ dulcē ꝑturbat armoniā ⁊ ꝯſonantiā vni-
uerſi. ¶ Dominicus. Vera ſunt oīa que tu loq̃ris. ſꝫ expecto
quorſum hec ꝓperent ¶ Raymūdus. Nūc aīaduertes Quia
igit̃ ad opa hoīs ſequit̃ meritū vel demerituꝫ: eo ꝙ ſunt bona
vel mala. ideo poſt meritū debet̃ homini ſumma glīa. poſt de-
meritū amariſſima pena. Veꝝ quia hō nō poteſt munerare ſe
metipm̄ vel punire. ideo nccārio ſequitur ꝙ ſit aliq̇s ſupra ho
minē qui poſſit illum punire ⁊ affligere ſi deliquerit: vel ſi recte
egerit coronare. Alioquin opa hoīs ꝓpter quem oīa alia ope
rant̃ fruſtra eſſent ⁊ inania: eſſetqꝫ homo ipſe extra ordinē vni
uerſi. qđ abſurdiſſimū eſt dicere ¶ Dominicus. Plane abſur
diſſimū. Nā videmus ꝙ rebus viſibilibꝰ reſpōdet oculus. re-
bus audibilibꝰ auris. tangibilibꝰ tactus. intelligibilibus intel
lectus. Multo magis igit̃ rebus p̄miabilibꝰ (vt ſunt humana
opa) reſpōdet premiator aliquis ⁊ equiſſimus iudex qui poſſit
punire nequiciam: et iuſticiam premiare. ¶ Raymundus.
Ecce iam tuipē intelligis ꝙ ex libero arbitrio hominis neceſ-
ſe ſit eſſe aliquem ſupra hominem qui poſſit ipi iuxta quod me
ruit reſtituere. Deus igitur eſt ſupra hominem hominis p̄mi
ator. Preterea qui male agit habet culpam. ſed vbi eſt culpa:
illic alicui committitur iniuria. Qui ergo ligatus eſt in culpa:
eſt etiam obligatus propter offenſam in pena. Et tot fiunt ob
ligationes quot homo multiplicat offenſiones. Relinqui-

Hic probat ꝙ deus q̇ eſt ſu-
pra hoīem pre
miator eſt ope
rū humanorū.
hoc em̄ arguit
libeꝝ arbitriū

tur ergo ꝙ eſt aliq̃s ſupra hoīem cui ꝓpter culpam hō manet
aſtrictus. Preterea cū offenſa ſeu culpa non poſſit remitti ni
ſi ꝑ veniā aut penaꝝ ſolutōem. ⁊ q꜠ hō non p̄t ſibiip̄i dare ve/
niā: nec ſibiipſi ſoluere qđ ꝯmeruit: clariſſime liquet deū ſupra
hoīem eſſe q̄ poſſit rogāti culpā donare: vel obſtinato penā in
fligere ¶ Dominicus. Satis iā doceoꝛ ex libero arbitrio ho
minis opoꝛtere ꝯcludere deū eſſe. Ideo optimū eſt argumen
tū. hō poteſt peccare ergo deus eſt punitoꝛ. hō poteſt q̄ iuſta
ſunt opari ergo deus premiatoꝛ eſt.

¶ Q) deus p̄miatoꝛ aut punitoꝛ ē infinite ſapientie: potentie: iuſticie: ⁊ miſericoꝛdie. et vnus eſt tm̄ premiatoꝛ ac vltoꝛ deus ¶ Capitulum. xiij.

RAymundus. Agnouiſti igit̄ ex libero arbitrio hoīs deū
eſſe. agnoſce nūc hūc ipm̄ deū ex eodē arbitrio eſſe infini
te ſapiētie: potētie: iuſticie. ¶ Dominicus. Quō eſt infinite ſa
piētie ¶ Raymūdus Deus cū ſit aut ſeuerus vltoꝛ aut equus
muneratoꝛ humanoꝝ opeꝝ. iō nccē eſt oīm actiōes moꝛtaliū
ab ipo examinent̄. diſcutiant̄. ⁊ ſtatera iuſtiſſima appendātur.

Qʒ deus oſtēdit infinite ſapiētie ex li. ar.

Veꝝ q꜠ opa hoīm ſm̄ maius ⁊ minus merent̄ aut premiū aut
toꝛmentuʒ. ideo egent maioꝛi vel minoꝛi diſcuſſione ⁊ cogni/
tiōe. Iō nccē eſt ꝙ iudex iſte videat. cognoſcat. ⁊ ad vnguē di
ſcernat oīm opa hoīm. et iuſtiſſima eq̃tatis libꝛa ea ponderet
et iudicet Habeat ergo nccē eſt pleniſſimā cognitōem nō ſolū
opeꝝ hoīm. ſed ⁊ cogitationū. deſiderioꝝ. intentionū. et nihil
illū lateat q̇d dicto. q̇d ſigno. q̇d cachinno. q̇d oculo. q̇d nutu
q̇d plauſu. q̇d deniqʒ minutiſſimo cogitatu ꝯmiſſum ſit. Niſi
em̄ ꝓfundiſſimo intuitu deus oīa ſcrutaret̄ nō poſſet veraʒ in
iudicio perferre ſententiam. Nihil ergo debʒ negligere: nihil
paruifacere: nihil diſſimulare. nihil in obliuionem mittere.
Sed cogita nunc rogo quantum eſſet cognoſcere ⁊ memini
ſe omnes voluntates: affectiones: intentiones: ſermones: et
actiones vnius tm̄ hoīs a die ſue diſcretiōis vſqʒ in diē moꝛ/
tis ſue. Si vnius: multo amplius duoꝝ: triū: quattuoꝛ: centū
et mille miliū. immo pene hoīm infinitoꝛū. Quis queſo nō ſtu
peat nūc ad immēſam dei ſapiam: que tot hoīm ⁊ qui fuerunt

et qui ſunt: ꝛ q̇ poſt futuri ſunt deſideria: verba: atq; opa vno circūſpectōis oculo ꝯgnoſcit: memorat᷑: decernit. ¶ Dominicus. O terribilē maieſtatis oculū multo lucidiorē ſup ſolē circūſpicientē oēs vias hoīm. Nunc ex libero hoīs arbitrio clare arguit᷑ deus iudex ſapientiſſimus: prudētiſſimus: infallibilis: pfundiſſime circūſpectionis ꝛ agnitōis. At nūc oſtēde obſecro quō liberum arbitriū hoīs arguit deum infinite potētie.

¶ Raymundus. Fruſtra eēt deū oīa hoīm opa ꝯgnoſcere niſi etiā ea poſſet ꝛ p̄miare ꝛ debite punire. At qm̄ is q̇ vel honorat᷑ vel contemnit᷑ ab hoīe opante eſt infinite maieſtatis. iō ipſa opa que etiā ſunt pene infinita requirūt vel infinitā coronam vel immēſam miſeriā. Sed nullus p̄t in immēſum affligere vel p̄miare niſi q̇ fuerit infinitus. Et qꝛ id deus efficaciter p̄t ideo ſolus ſicut nouit hoīm facta diſcutere: ita nouit et munerare. ¶ Dominicus. Intelligo ſummā potentiā. Raymundus. Intellige etiā ex libero arbitrio ſummā dei iuſticiā. Nihil pdeſſet deū opa hoīm ꝛ cognoſcere ꝛ p̄miare poſſe niſi etiā habeat ꝛ velle. Habeat igit᷑ neceē eſt optimā voluntatē ꝛ rectiſſimā iuſticiā tribuere vnicuiq; ſm̄ opa ſua. Nō erit ergo acceptor pſonarū. ſ; paruū eque iudicabit ꝛ magnū: nec ꝯtemnet pſonā paupis: nec honorabit vultū potētis. Eſt em̄ iuſticia dei inflexibilis: inuariabilis: incōuertibilis: īmutabilis. alioqn ordo pulcerrimus vniuerſi deperiret. qđ nullatenus fieri poteſt. Hinc etiā ſatis animaduertis deū quoq; eē benigniſſimū qui innumeris hoīm ſceleribꝫ quotidie offenſus nō ſe vlciſcit᷑. nō indignat᷑. ſed pn̄a; preſtolās iudiciū ſuſpēdit. minas remittit. Intelligis quoq; nō niſi vnū oportere eſſe p̄miatorē aut vindicē. Nā cū liberū arbitriū eſt in oībus hoībus vnius nature: qđ eſt radix ꝛ origo retributōis aut meriti aut demeriti. iō vnū tm̄ iudicē requirit qui illud poſſit ꝛ diſcutere: et prout meruit munerare. ¶ Dominicus. Nō mediocriter ex hoīs arbitrio illuminatus in dei cognitionē apprime profeci.

Oſtēdit᷑ deus infinite potentie ex libero ar.

Oſtendit᷑ ſumme iuſticie.

Oſtēdit᷑ deus clemētiſſimus ex li. ar. ꝛ vnus tm̄ iudex.

¶ Sicut ex natura liberi arbitrij

cognoſcitur quid de deo ſentiendū ſit. ita ꝛ p liberum arbitriū cognoſci poſſunt que hominis ſunt. Caplm. xiiij.

Dyalogus Secūdus

RAymundus. Sicut agnouiſti ex natura liberi ar. q̄d de
deo ſentire debeas: ita nūc quid de hijs q̄ circa hoīez ge
runt debes agnoſcere. Quinqꝫ em̄ ꝑ ordinē breuit̄ ponemus
q̄ ex natura liberi arbitrij hoīem ſcire oporteat. Primū ꝙ re/
muneratio q̄ fit hoī a summo iudice ꝑpter opa liberi ar. ē ſpūa
lis ⁊ eterna: nō corꝑalis aut tꝑalis. Nā liberū arbitriū ꝑpter
qđ homo đr hō eſt ſpūale: inuiſibile: ⁊ intellectuale. Et qꝛ in li
bero arbitrio ſubiectat̄ oīs culpa hoīs vel meritū. iō principa
lis remuneratio hoīs eſt inuiſibilis et ſpūalis vt remuneratio
radici reſpōdeat ⁊ origini ¶ Dominicus Satis aſſentior. nā
corꝑalia quantūlibet ſint p̄ſtantia nō ſunt tm̄ digna liberi arbi
trij opa munerare. Plus dico: tota corꝑalis machina mundi
nō p̄t ex equo p̄miare minimū opus voluntatis hūane Adeo
em̄ nobilis res ē liber̄ ar. vt ſolo eterno p̄mio ꝯpenſet̄ ¶ Ray
mūdus. Hinc optīe intelligis ꝙ precipuū hoīs bonū vel ma
lū eſt remuneratio volūtatis ⁊ intellectus. Oēs igit̄ thezauri
et diuitie hoīs inquantū hō eſt ſꝫ inuiſibiles ⁊ ſpūales. Et re/
gnū eius qđ preſtolat̄ eſt intellectuale: eternū: inſolubile. Naꝫ
qm̄ liber̄ ar. nō eſt vel locale vel tꝑale. iō bonū hoīs nec loco
claudit̄ nec tꝑe menſurat̄. Nō ergo bonū hoīs eſt cōe cum be
ſtijs: qđ Epycurus (q̄ ſummū bonū in voluptate poſuit) vide
tur aſtruere. Scđm qđ natura liberi ar. eluceſcit eſt quaꝫ legē
hō approbare debet atqꝫ ſectari. ⁊ quā aſꝑnari atqꝫ ꝯtemnere
Exquo em̄ remuneratio liberi arbitrij nō eſt corꝑalis ſꝫ ſpūa/
lis vt iā patuit: hinc ſeq̄tur ꝙ ille leges ⁊ ſecte q̄ finalē hoīs be
atitudinē in rebꝫ corporeis ⁊ ſenſibilibꝫ ꝯſtituūt falſe ſint ⁊ de
ceptorie: caduce: futiles: miſerabiles ¶ Dominicus Hinc ve
riſſime liquet impoſtor neq̄ſſimus machumetus q̄ꝫ vaniſſimā
ſuo populo legē ꝯdiderit. cuius ꝑmiſſa corꝑalia ſunt ⁊ viſibi/
lia bona. Promittit em̄ paradiſum terreſtrē: epulas pingues:
vina falerna. ſericas veſtes. feminas molles ¶ Raymundus
Merito hic hoīm deceptor in apocalypſi beſtia nūcupat̄: qui
et beſtial̄r viuit ⁊ ſua ꝑmiſſa cōia cū pecudibꝫ inſtituit. Porro
lex xp̄i ieſu q̄ dei viſionē in p̄mio ꝑmittit hec ſanctiſſima ē. ve/
riſſima ⁊ ſaluberrima: cuius inſtitutor verus fuiſſe dinoſcitur
ſcūs: ꝑfectus. verā hoīs beatitudinē ⁊ intelligēs ⁊ requirens.

Capitulum xiiij

Tertiū qđ ex natura liberi arbitrij cognoſci pt eſt mora pena
rū aut premioꝝ. Nam qꝛ totū bonū aut malū hoīs eſt hēre vel
culpā vel meritū. vn̄ pena ſeqtur aut corona. iđ quāto hō plu
ra habuerit merita tāto maiora habebit ⁊ p̄mia. Nō debꝫ igit̄
ſtatim dū bonū aliqđ opus fecerit finali retributōe munerari
qꝛ tūc amplius mereri nō poſſet. ſꝫ debet expectari donec me/
rita oīa ꝯſument̄ ⁊ vnū pro oībus recipe premiū Rurſum: dū
hō ꝯmiſit mortalē culpā nō debet repēte finali aīaduerſiōe pu
niri. alˀs eſſet totaliter ꝯdemnatus ⁊ ꝑditus: nec poſſet āplius
ad gratiā reparari. Verꝫ qꝛ hō ꝓpter liberū ar. eſt ꝯuertibilis
de malo in bonū ⁊ pt culpā humilit̄ recognoſcere ⁊ ꝑ penitu/
dinē reuocare: iđ expectādus eſt an velit ab errore ad iuſticiā
reuerti ¶ Dominicus. Hanc expectatōem (vt arbitror) req̄/
rit natura liberi ar. nō quidē ex ſuo merito cū vindictā merue/
rit. ſed ſicut dixiſti qꝛ ꝯuertibilis eſt. ⁊ in melius ꝑmutari pōt.
Et iđ iudex humanoꝝ opeꝝ clemens debet eē ⁊ lōganimis. et
nō ſtatim ꝓſilire in vindictā. qꝛ melius eſt hoīem ſaluare q̄ꝫ ꝑ/
dere. ¶ Raymundus. Quarto agnoſce ex libero ar. duas eē
ciuitates lōgiſſime inter ſe diſtantes. Licet em̄ libeꝝ ar. ſit in
cunctis mortalibꝫ eiuſdē nature. tn̄ qꝛ tendit ꝑ duas vias ſibi
mutuo valde ꝯ̄trias. vna eſt via culpe ⁊ demeriti. alia via ꝟtu/
tis ⁊ meriti. ⁊ qꝛ iſte vie ducūt ambulātes in eis ad ꝯ̄trias man
ſiones. idcirco duas nccē eſt ponere ciuitates: in q̄bus ꝯ̄trij in
ter ſe populi longiſſime ab inuicē ꝑpetuo ſeparent̄. vt ſicut int̄
ſe volūtate ⁊ merito maxīe diſcordāt. ⁊ tali diſcordia qua nul/
la pt eſſe maior: ita etiā remotiſſime ab inuicē ſeparent̄ ſeꝑatio
ne qua nulla pt eſſe longinq̄or. Ideo deus q̄ munerator ē actu
um humanoꝝ hos duos populos ita diſcernit vt vnū eleuet
ſupra omnes celos. alterum deꝓmat in abyſſos. Et quia cen/
trum terre que ciuitas futura eſt reproboꝝ. ⁊ circūferētia vlti
mi celi que ciuitas eſt hoīm iuſtorū: extrema inter ſe diſtantia
ſeparant̄. cōgrue iuxta naturā vtriuſqꝫ populi hec habitacula
diſpenſant̄. Sunt igit̄ hee due ciuitates ꝑpetue. inſolubiles.
inuariabiles. inexpugnabiles. Quarum vna eſt opulētiſſima
quietiſſima. iocundiſſima. lucidiſſima. pulcherrima. verum et
totum hominis bonum in ſe retinens atqꝫ ꝯplectens: in qua

repauſant innumerabiles iuſti: ⁊ ſedent in pulcritudine pacis
et in requie opulenta. Altera vero ciuitas q̄ maloꝝ gentē reti-
net: denſiſſimis tenebris horret: inopie: ignominie: calamita-
tis ⁊ extreme miſerie plena. om̄e malū hoīs cumulatiſſima fer-
tilitate ꝯplectēs ¶ Dominicus. Diuerſitas voluntatū ⁊ ope-
rū quā in hoībus expimur has contrarias ciuitates manifeſte
ꝯſtituit. Sed ve illis ⁊ ſepties ve q̄bus ꝑpter impiā nequicie
culpā ſiniſtra hec ⁊ tenebroſa ciuitas ſorte obuenerit. ¶ Ray-
mūdus. Hinc iam q̄ntum qđ dicere decreui facile intelliges.
ꝙ videlicet liberū arbitriū eſt īmortale. Ex quo in libero arbi-
trio ſubiectaꝛ vel virtus vel viciū. ⁊ om̄e libeꝝ arbitriū eſt vel
virtuoſum vel vicioſum. Sꝫ virtus nō expelliꝛ niſi ꝑ ſuū con-
trariū qđ eſt viciū: nec viciū eijci p̄t niſi ſuccedēte virtute. At
qm̄ poſt mortē viciū quod hic nō expelliꝛ perpetuo manet: nō
em̄ pena viciū deſtruit ſed ꝯſummat et ꝑficit. iō manēte vicio
manet ⁊ libeꝝ arbitriū in quo eſt viciū. ſed ſi culpa ⁊ etiā culpe
pena eſt ꝑhennis poſt mortē: ergo ⁊ libeꝝ arbitriū eſt ꝑhenne
atq3 inſolubile ¶ Dominicus Et aīa quoq3 in q̄ ip̄m contine-
tur arbitriū ꝑhennis ꝑmanet ⁊ inſolubilis. Satis iā ꝑ liberū
arbitriū tua induſtria illuminatus ſum: nūc ad reliqua que in-
ſinuanda ſunt ocius accede.

¶ Quō homo differt a rebus ſe inferioribus penes cognoſcere ſe habere. hec eſt ſpecialior differentia.

¶ Capitulum. xv.

Raymundus. Diximus ſupra quō homo differt a rebus
triū graduū in generali. nūc ſpecialius drn̄am hoīs a ce-
teris aſſignemus Differt quidē hō ab alijs rebus. qꝛ aliq̄d ha-
bet qđ nō habēt cetere. ſed maxīe differt. qꝛ ⁊ habet ⁊ ſe habe-
re cognoſcit. Hoc poſtremū nullis rebꝰ inferioribꝰ eſt ꝯmune
Habēt em̄ res triū graduū ⁊ mirā pulcritudinē: virtutē: vtili-
tatē: varietatē. ſed hec cū habeāt nō ſe ꝯgnoſcūt habere. So-
lus aūt hō id quod habet intelligit et a quo habet. Intelligit
etiā quid cetere res hn̄t ⁊ a quo receperūt quod hn̄t. Tu que-
ſo diligēter aduerte: ⁊ ex hac drn̄a ſtupēda cognoſces. ¶ Do-
minicus. Si centū mihi aures adeſſent oēs tuis ſermonibus

admouere̅. Non ſolū em̄ mihi ingeniū illuminas. ſʒ et affectū
acriter inflām̄as ¶ Raymūdus. Jſtud melius poſtremo fate
beris. Nunc vero ꝑ hac dn̄a quattuoꝛ gradus ꝯſidera. Pri/
mus: hō cognoſcit ſe habere qđ hʒ ⁊ etiā quod cetere res hn̄t.
Scđs: hō ꝯgnoſcit nō a ſeipo habere qđ habet: ⁊ ceteras res
ſcit nō ab ipſo nec a ſeipis accepiſſe qđ habēt. ſed ab alio ſupe
rioꝛe. Tertius: hō poteſt q̄rere: inuenire: ⁊ cognoſcere illū a q̄
et ipe ⁊ cetere res acceperūt qđ hn̄t. Quartus: hō poteſt illuʒ
tenere: cōplecti: regratiari: ⁊ perpetuo inherere illi ⁊ cōmoꝛari
cū eo inſepabili dilectōe Ecce hijs q̄ttuoꝛ ꝑuilegijs differt hō
a ceteris ſe inferioꝛibꝫ creaturis. ¶ Dominicus. Capio qđ di
cis: ſed quoꝛſum ꝓperes nō video ¶ Raymūdus. Modo vi
debis. Cū em̄ ſolus hō cognoſcit ſe habere qđ habet: ⁊ a quo
habet: ⁊ quid cetere res habēt: ⁊ ꝓpter quid habent: hinc iam
ſuam cognoſcit dignitatē: intelligit quāti eū ſuus cōditoꝛ eſti
marit: qui eū pꝛe ceteris nobilē ⁊ capacē rōnis ꝯdidit: ceteriſ/
qꝫ omnibꝫ quaſi pꝛincipē antetulit ⁊ cuncta ſuis pedibus ſub/
ſtrauit. Hec homo cognoſcēs ſi gratus eſt gaudet: tripudiat:
gloꝛiat̄. ⁊ factoꝛem ſuū diligit: venerat̄: honoꝛat pꝛo hijs q̄ ac
cepit. ⁊ que res cetere ꝑ ipo acceperūt ¶ Dominicus. Quan
tū intelligo tu cupis oſtendere hoīem obligari deo: ⁊ ꝑ hijs q̄
accepit in ſemetipo. ⁊ pꝛo reꝝ cōmodo creatarū ¶ Raymun/
dus. Plane id cupio. Non em̄ debet hō nec ſtolidus nec in/
gratus eſſe omniū conditoꝛi. ſed immēſas agere grās ꝑ innu/
meris bn̄ficijs q̄ in ſe ⁊ in ſubiecta ſibi creatura ſuſcepit Nam
ex quo deus ſoli dedit hoī cognoſcere quid in ſe. q̇d in alijs ac
cepit inde obligat eū gratū debere eſſe ⁊ ꝑ ſuis bonis ⁊ ꝑ alie/
nis. Preſertim cū ea bona q̄ in cetera creatura ſunt magis ho
mini nccāria aut cōmoda ſunt q̄ꝫ ſibi. Nā ſi voles diligēter in
ſpicere: deus om̄es res īferioꝛes nō ꝓpter ſeipſas ſed pꝛopter
hoīem inſtituit. Cōdita em̄ ſunt om̄ia. vel ꝓpter hoīs neceſſi
tatem: vel vtilitatē: vel ſolaciū: vel doctrinā: vel gaudium At
nunc quia ſunt om̄ia ꝓpter hominē. ideo omnia ſolus accepit
homo: ⁊ cuncta faciunt vnum: coꝛpus cum homine ⁊ vnū re/
gnū: cuius et ipe caput ⁊ rex eſt. Hinc tenet̄ ſolus ſuo largito
ri grās agere: obſeq̇. inherere. diligere. collaudare ¶ Dn̄icus

Nota quattuoꝛ gradus.

Hō obligatur deo ꝑ ſe ⁊ pꝛo creaturis.

¶ Dyalogus Secūdus

Nunc ipſam obligatiōem hoīs manifeſte cōcipio. Nā ex quo
creature nihil ꝑ ſe ſed ꝑ ſolo hoīe acceperūt. iō ſolus hō ꝗcq̇d
vſqꝫ in vniuerſo eſt noſcit̄ accepiſſe. Oīa ergo in tribꝰ cōcludi
pñt. ſcꝫ in largitore. in munere. ⁊ in accipiēte. Sed vbi eſt mu/
nus dantis ibi eſt ⁊ bñficiū accipiētis. atqꝫ inde nccārio ad ac
cipientē naturalis orit̄ obligatio ad ſuū largitorē. ꝑſertim ſi ip
ſe largitor munera ſua libere: volūtarie: ⁊ nulla nccītate diſtri
buit. ⁊ ſi is q̇ accipit ipis muneribꝰ carere nō poſſit ¶ Raymū
dus. Recte tu q̇dem Sꝫ nūc intuere an hō dei muneribꝰ care
re poſſit. Ut paululū de ipis donis q̄ in ſeipſo hō accepit ta/
ceamus: exteriora creaturaꝝ munera cogitemus Nam qꝛ hō
aīam hꝫ ⁊ corpus. et iō oīs creatura eſt ad bonuꝫ aīe hoīs. vel
ad bonuꝫ corꝑis eius. Et p̄mo aīaduerte qūo oīa ſeruiūt cor
pori vel ad nccītatem: vel oblectatōem: vel ad cōmodū vl' ad
iutoriū. Nōne hō indiget nccārio q̄ttuor elemētis: ex q̇bus ⁊
ꝯſtituit̄. nutrit̄. cōſeruat̄. Nōne hō indiget ſole: luna: ſideribꝰ:
plantis: frugibꝰ: arboribꝰ: piſciū ⁊ aīalium carnibꝰ. Cogita ho
rum oīm abſentiā: ⁊ vide ſi ſine hijs hō poſſet in vita durare.
¶ Dñicus. Agnoſco bñficiū ¶ Raymūdus. Si bñficiū ag
noſcis: agnoſce ⁊ bñficij largitorē. Nam oīs creatura tibi cla
mitat. accipe ⁊ redde. Accipe bñficiū. redde debitū. Celū dicit
Miniſtro tibi lumina ⁊ v̄tutes ſiderū ⁊ planetaꝝ: tꝑm vices:
et varietates. hinc tollo faſtidiū: ingero delectamentū. Aer di
cit. cōico tibi flatū vitalē. ⁊ oē genus volucrū tibi in cibū et ſo
laciū mitto Aqua dicit. ego te poto. ſordes diluo: terras tuas
plantas atqꝫ arbores irrigo ⁊ fructiferas reddo. ⁊ varios pi/
ſces tuis faucibꝰ adminiſtro. Terra dicit. ego te porto: te nu/
trio: pane: vino: oleo: frugibꝰ: pomis ⁊ animātibꝰ mēſas tuas
repleo. Mūdus totus magnis tibi vocibꝰ clamat. Vide qūo
te meus ꝯditor amauit: q̇ ꝓpter te me tibi ſeruire cōpellit. qꝛ fa
ctus ſum ꝓpter te vt tu ſeruias illi q̇ tenet me ꝓpter te: ⁊ te ꝓp
ter ſe. Si ſentis bñficiū redde debitū ¶ Dñicus. Satis nūc
oſtendiſti qūo creature ſeruiūt humanis corꝑibꝰ: at nūc oſten
de qūo ſeruiunt ⁊ animabus.

Qꝫ oēs creature ſeruiūt hoī quaꝝ ſeruitio carere non pt̄.

¶ Quō oīa ſeruiunt aīe humane

¶ Capitulum. xvi.

RAymūdus. Ex magnitudine. ex pulcritudine. ex dulcedine ⁊ bonitate creaturaꝝ facile mens hūana cognoſcit q̄ꝫ magnus q̄ꝫ pulcer: q̄ꝫ dulcis: q̄ꝫ bonus haꝝ creator exiſtat. Inuiſibilis em̄ deus ꝑ ea q̄ facta ſunt intellectus ꝯſpicit̄: ſempiterna q̄ꝫ virtus eius ſerenitas ⁊ maieſtas. Preterea dū hō ꝯſiderat ꝙ q̄cq̄d in creaturis aut pulcrū aut ſerenū aut ꝟtuoſuꝫ eſt nō id ip̄is ꝓpter ſe ſed ꝓpt̄ hoīem eē collatū: ingēti gaudio cor ei⁹ ꝑfundit̄ ⁊ in laudē reſoluit̄ optimi ꝯditoris. Preterea. dū videt hō oēs alias creaturas in ſuū obſequiū deputari: ſuā recogitat dignitatē: nobilitatē ſtupet: mirat̄ excellentiā. Hinc intelligit ſe diligi a ſuo ꝯditore ⁊ magnipēdi q̄ ſe talē fecit: ⁊ longiſſime oībus an̄tulit. hoc gaudio ꝟ fructu hō ꝑuaret̄ ſi ſolus ſine ceteris cōditus eēt creaturis. Preterea dū ſe hō ꝯpat ad alia aīantia q̄bus ⁊ viuere ⁊ ſentire collatū eſt: tūc ſuā facile cognoſcit ingenuā excellentiā. ꝙ ſenſum a celeſti demiſſuꝫ traxerit arce. cuius egēt ꝓna ⁊ terrā ſpectātia. Mūdi ꝑncipio idulſit cōis ꝯditor illis tm̄ aīas: nobis aīm q̄ꝫ: ⁊ hunc rōnis capacē: immortalē: inuiſibilē. Preterea res inferiores ſt̄ꝫ humane mēti ad maximā doctrinā. Docent em̄ te bruta aīalia ꝙ finale et verū bonū tuū nō ſit in reb⁹ viſibilib⁹ ⁊ corꝑeis oblectamentis. nō in cibis ⁊ potib⁹ ⁊ actib⁹ venereis. q꞉ hec bona cōia ſt̄ꝫ et beſtijs. Alia ẽ bona ꝑ̄ſtolaris ſpūalia. īmortalia. ſempit̄na. Certe nūc vidiſti quantū res create etiā ꝯferāt humane mēti.

¶ Dominicus. Vidi fateor ⁊ obligatōis magnitudinē nō ſatis ſufficio cogitare ¶ Raymūdus. Amplius expaueſces dū tibi hāc obligatōeꝫ luce clariorē mōſtrauero. Radix obligationis orit̄ ex ꝑte muneris accepti. Et q꞉ ipſa munera multa ⁊ magna ⁊ nobilia ſunt. iō ⁊ obligatio magna fit et copioſa nimis. Veꝝ vt melius agnoſcas q̄nta fiat obligatio ꝓ qualibet creatura: tripl'r quālibet ꝑ ſe creaturā ꝯſidera. videlicet quantū valeat in ſeip̄a. ⁊ quantū vna plus valeat altera. ⁊ q̄ntum ip̄a homini ꝑ̄ſtet ⁊ accōmodet. Et q꞉ oīs creatura q̄cquid hꝫ muneris ꝓ hoīe accepit. iō nō ipſa. ſed hō ꝓ ea creatori aſtringit̄. Et q̄nto ip̄a creatura ē nobilior etiā etſi min⁹ ſit hoī nccāria tāto ꝑ ea magꝭ ip̄e obligat̄. multū debes deo tuo ꝓ t̄ra q̄ te ſuſtinet

De magnitudine obligatiōis

nō ſolum qꝛ eſt. ſed qꝛ etiā tibi neccāria eſt. Amplius tū debes ꝓ aq̄ quāto ipſa ē terra nobilioꝛ ⁊ clarioꝛ. Multo āplius ꝓ aere. ꝓ igne: pro ſole: ꝓ ſideribꝫ: ꝓ plātis: ꝓ animātibꝫ Pro hijs omnibus maximas et multiplices debes agere grās. Primo pro oībus ꝑfectionibꝫ quas a ſuo opifice receperūt. Secūdo pro vtilitate ⁊ neceſſitate quā tibi impartiūt. Tertio ꝓ dignitate ⁊ gloria qua cūctis ꝑemines creaturis. que q̄uis magnam ingenuitatē habeant: multo tamen te inferiores ſunt. Et quia nō cognoſcūt ſe habere qđ habēt: ideo neſciūt quid ſuo opifici debeant. Verū quia hō id ſolus agnoſcit ⁊ quotidie ꝑfruitur eaꝝ beneficio. idcirco homo tenet agere gratias creatori. et eam illi beniuolētiam repēdere quā ſingule pro ſe creature tenent. quia ipē ſolus id nouit ⁊ poteſt. Ut aūt melius me capias hoc recipe exemplum. Si tu eſſes ſolus ſapiens in ciuitate tua. ⁊ ceteri oēs aut fatui eſſent aut pueri. ⁊ rex hiſpaniarum ꝯferret toti ciuitati magnū aliquod bñficium qđ in ſingulis diſtribui neceſſe ſit. nōne tu q̄ ſolus pre ceteris es ſapiēs teneris agere gratias regi largitori. ne ingratitudine populi ꝓuocatus minas inferat ciuitati. Qđ ſi nō feceris ⁊ teipm q̄ dignus es ⁊ reliquos oēs miſerabiliter ꝑdis. At nūc ꝯgnoſce in ſumma magnitudinē obligatōis tue. ꝯſidera diligēter multitudinem. diuerſitatem. vtilitatē. neceſſitatem. nobilitatem ⁊ bonitatem omniū rerum trium graduū. Uide q̄ꝫ innumerabiles q̄ꝫ nobiles ſint res primi gradus. Uide nobiliorē gloriam rerū ſecundi gradus. Uide quoqꝫ ingentē pulcritudinem et multitudinē rerum tertij gradus. Uide pterea omnium ſimul numeꝝ ſine numero. menſuram ſine mēſura. ⁊ ex infinita multitudine ⁊ ꝑfectione earū infinitam intellige hoīs obligationē. Quid nunc animi habes. ¶ Dominicus. Uideo heu miſerum hominem hijs beneficijs non tam leuari q̄ꝫ oppⁱmi. ¶ Raymūdus. Opprimitur plane ſi gratus non fuerit et beniuolus. ¶ Dominicus. Et quomodo poterit gratias agere tantas: tam immenſas.

Nō tenet agere grās deo ꝓ hijs q̄ creature in ſe boni acceperunt.

Nota ſummā obligationis

¶ Quō homo eſt etiaꝫ obligatus deo ꝓ hijs que accepit in ſeipſo ¶ Capitulum. xvij.

Capitulum xvij.

Raymũdus. Audies hec poſtea. Interim q̄ſo diligenter aduerte q̄ntũ aſtringeris deo ꝓ hijs q̄ accepiſti in teipſo naturalibꝫ bonis: que ſine ꝯparatõe ſt̃ ceteris oĩbus p̄ſtantio ra. Accepiſti em̄ eſſe ⁊ viuere ſentire ⁊ ĩtelligere ⁊ corpus ⁊ ani mã. Si debitor es ꝓ mũdo: multo amplius ꝓ teip̄o. ⁊ tãto am plius quãto tu mũdo es melior: nobilior: p̄ſtantior. Mũdus em̄ totus ꝓpter hoĩem factus eſt: cuius ⁊ ꝯmodis ſeruit ⁊ ne/ ceſſitatibꝫ. Dominicus. Hinc facile intelligo hoĩem ſ̃m ani mã immortalẽ eſſe atqꝫ ꝑpetuũ: cũ video tã nobiles tã precio/ ſas ⁊ etiã immortales aliq̄s creaturas in obſequiũ hoĩs incur uari. Et qꝛ is qui ſeruit ſꝑ eſt ſuo dño minor. iõ ſi creature no biles atqꝫ immortales ſeruiũt hoĩ: nccẽ eſt ſit hõ multo nobili or. multo immortalior. Uerꝫ tu qd̃ cepiſti proſequere. Raymũdus. Obligat̃ itaqꝫ hõ ꝓ illo eſſe quod accepit. qd̃ quidem eſſe in unmẽſum plus valet q̄ꝫ eſſe oĩm creaturaꝝ. Nõ aũt tm̃ accepit ẽẽ: ſed etiã formoſum ⁊ pulcrũ ⁊ artificioſum: cui⁹ pul critudinẽ ſol ⁊ ſidera obſtupeſcũt. Obligatur ſc̄do ꝓ ſua vita q̄ eſt multo preſtãtior q̄ꝫ oĩm aliaꝝ vita. Omnia em̄ ꝓpter ho minẽ viuũt. ipſe aũt nõ ecõuerſo. Obligat̃ preterea ꝓ eo qd̃ hꝫ et ſenſum ⁊ intellectũ ⁊ liberũ arbitriũ. rem vtiqꝫ grãdiſſimam digniſſimã: ſingulariſſimã. Plus em̄ ponderat liberũ arbitriũ q̄ꝫ eſſe: viuere ⁊ ſentire oĩm reꝝ. nam ꝓpter hoc oĩa ſunt cõ/ dita: oĩa inſtituta. Habes ecce p̄ncipem ⁊ imꝑatorem totius create nature. ⁊ vide decentiſſimã oĩm reꝝ ſeruitutẽ. Nam ẽẽ viuere ⁊ ſentire que ſt̃ in creaturis ſunt ꝓpter eſſe viuere ⁊ ſen tire hoĩs. Hoĩs ṽo eſſe viuere ⁊ ſentire ſuo ſeruit libero arbi/ trio. Oĩa ergo q̄ ſunt in hoĩe ꝯtinue laborãt vt ſedeat rex libe rũ arbitriũ. qd̃ immortale eſt atqꝫ diuinũ. Unde ſicut oĩa crea ta triũ graduũ hñt nobilius eſſe viuere ⁊ ſentire in ip̄o hoĩe q̄ꝫ in ſeip̄is. hñt em̄ eſſe humanũ in hoĩe ⁊ ꝑ hoĩem iungunt̃ libe ro arbitrio. iõ oĩa creata reſpiciũt ad illud ẽẽ nobile qd̃ hñt in hoĩe: qd̃ ⁊ appetũt ꝑpetuo ꝯſeruare. Oĩa ergo ordinãtur ad hoĩem gradatim aſcẽdendo. hõ vero ſine medio ꝓpter ip̄m ordinat̃ arbitriũ. Sup̄ oĩa itaqꝫ ſedet: imperat ⁊ dñatur li/ berũ arbitriũ. nec hꝫ aliqd̃ creatũ ſup̄ ſe. ſed ſolus creator deus illi p̄ſidet. illud moderat̃ ⁊ ꝯtinet. Eſt ḡ liberũ arbitriũ nobiliſſi

Obligatur hõ deo ꝓ ſuo eſſe. qd̃ eſt nobili⁹ q̄ꝫ eſſe omniuꝫ creaturarum.

Nota dignitatẽ libi arbitrij.

ma ſedes dei: quod immediate deū attingit. deū ꝯtinet ꝛ poſſi
det in eternū ¶ Dominicus. Uideo obligatiōem hanc hoīs
magnā nimis q̄ ꝑ liberū arbitriū aſtringit̄ deo ꝑ quod hoīem
ſuſtulit de gradu in gradū donec ipm̄ eleuet ad ſeipm̄. Eſt em̄
libeꝝ arbitriū imago ꝛ ſilitudo dei viua diuinā exp̄mens glo/
riā ꝛ maieſtatē. Per hoc em̄ eſt hō immortalis. intellectualis.
eternus. ꝛ ſuo factori ſimillim᷒. Fateor itaqꝫ plus hoīem obli
gari ꝓ libero ar. q̄ꝫ ꝓ toto quē poſſidet mūdo. ¶ Raymūdus

Hō obligatur deo ꝓ ſuo cor/ pore.

Nō ſolū aūt pro libero ar. ſed etiā ꝓ ſuo corꝑe debitor manet.
Uide corꝑis tui ſapientiſſimā ꝛ artificioſam fabricā oīa mūdi
corꝑa precellentē Uide pulcrā membroꝝ oīm compaginē ꝛ ꝓ
portionē. oīa mēbra ſe inuicē iuuant: fulciūt: obſequunt̄. Ui/
de q̄ꝫ formoſa ſit facies. q̄ꝫ frons ſerena. q̄ꝫ lingua facunda. q̄ꝫ
oculus ſerenus: q̄ꝫ manus ꝓmpta. q̄ꝫ officioſus pes. q̄ꝫ om̄ia
mēbra plana: nccāria: ꝓportionata ꝛ pulcra Uide ſtaturā cor
poris in ſublime porrectā. Prona em̄ cū ſpectēt aīantia cetera
terrā: os hoī ſublime dedit celūqꝫ videre iuſſit: et erectos ad ſi
dera tollere vultus. Uide p̄terea quāti quodqꝫ mēbrum p̄cij
ſit. valoris ꝛ nccitatis. Nolles em̄ vno carere pede aut manu
ꝓ toto vniuerſo. Qui tibi oculū redderet excuſſum aut dētem
aut aurē: ſꝑ illum maximo fauore diligeres. Hinc penſa quā/
tū abs te diligi debet factor tuus. q̄ non vnū tm̄ ſed vniuerſa
tibi mēbra ꝯpegit. diſtribuit. ordinauit ¶ Dominicus. Sa/
tis intelligo plus me debere optimo creatori ꝓ meo corꝑe q̄ꝫ
ꝓ omnibꝫ que extra me ſunt innumeris bn̄ficijs ¶ Raymun/

Hō obligatur pro anima

dus. Si tantū debes ꝓ corꝑe qd̄ caducū eſt atqꝫ mortale: q̄n
tum putas ꝓ nobiliſſima ꝛ ſꝑ victura aīa te quoqꝫ debere. In
fudit em̄ pulcro corꝑi tuo aīam pulcerrimā ꝛ nobiliſſimā de/
us q̄ poſſit ipm̄ ꝛ ſua organa ꝯplere. viuificare. mouere. dirige
re. moderare. Sicuti em̄ corpus hꝫ multa mēbra ꝛ organa ad

Nota hic va/ ria anime hu/ mane officia

modū diſtincta. ita ꝛ aīa ornata eſt ꝛ dotata varijs ꝟtutibus.
poteſtatibꝫ ꝛ officijs naturalibꝫ quibꝫ corꝑis organa mouean
tur ꝛ in ſuas actiōes deſtinent̄. Uidemus ꝙ in vnoquoqꝫ reg
no ſīt inferiora officia: vt officia agricolaꝝ: mercatoꝝ: opificū
Sūt ꝛ media officia ꝛ multo his digniora. vt militū. iudicum
comitū ꝛ baronū. Sūt quoqꝫ ꝛ digniſſima officia. vt ꝯſulū ꝛ

ſenatoꝝ qui regi ꝯſulunt ⁊ aſſiſtunt. Pari mō in regno aīe hu
mane ſunt infime ꝟtutes: vt eſt nutritio. augmētatio. genera-
tio. que ſe hñt inſtar colonū. mercatoꝝ. ⁊ opificū: q̄ ſuſtinent ⁊
laborāt p toto regno. Iſte tres ꝟtutes ꝯtinenṫ ſub vna pote-
ſtate generali q̄ virtus vegetatiua nūcupaṫ. Et hñt ſecū alias
adhuc q̄ttuor virtutes. ſcȝ virtus appetitiua: cuius officiū eſt
cibū deſiderāter attrahere. ꝟtus retētiua cuius eſt cibū retine
re. ꝟtus digeſtiua cuius eſt cibū coquere. ⁊ ꝟtus expulſiua cu
ius eſt ſupflua reijcere ⁊ bonū chimū in oīa membra trāſmitte
re. Sūt ſcdo altiores his virtutes ⁊ ptātes in aīa. vt eſt potē
tia qua videmus. audimus. olfacimus. tangimus. guſtamus
Viſus apphendit oēs colores: figuras: lucis ⁊ radioꝝ pulcri
tudines. Auditus omnes ſonos: ⁊ voces: ⁊ armonias: ſono-
rumqȝ ⁊ vocū differentes cōſonantias. Olfactus om̄es odo
res quorum nō eſt numerus. Similiter de tactu guſtuqȝ di-
cendum eſt. Inter has tamē ſenſitiuas potentias eſt quedam
dignitas Nā viſus melior eſt auditu. quia remotius ſolemus
videre q̄ȝ audire. ⁊ audire q̄ȝ odorare. Guſtus autem ⁊ tactus
ſunt ceteris ſegniores. eo ꝙ obiectum volunt habere coniun
ctum. Sunt quoqȝ tertio preter has occultiores ⁊ nobiliores
virtutes que habēt organa īteriora in cerebro: vt ſunt ſenſus
communis. imaginatiua. fantaſtica. eſtimatiua. memoratiua.
Quarto poſt iſtas eſt in anima virtus motiua de loco ad lo-
cum: quam a capite phiſici dicunt ꝓcedere. Per hanc anima
dilatat. extendit. conſtringit. erigit. attrahit ſua mēbra. Quin
to poſt iſtum ſtatum virtutum ⁊ officiorum que habent cū or
ganis corporeis coniūctionem et cū carne opantur: ſequiṫ in
regno anime alius quidam ſtatus virtutum et poteſtatū om-
nium nobiliſſimus quibus competit omne moderamen virtu
tum precedētium Sūt em̄ in aīa due altiſſime poteſtates que
habēt diſtinctas inter ſe operationes ab organo corporeo pe
nitus ſepatas: que ſunt intellectus ⁊ volūtas. Intellectus cō
ſulit. iudicat. diſcernit. Voluntas tanq̄ȝ imperialis maieſtas
precipit. imperat. ⁊ ad executionem conſulta demādat. Pre-
ter has virtutes naturales quibus anima decorata eſt poteſt
inſuper de nouo ornari ⁊ veſtiri moralibus ⁊ gratuitis bonis

et ꝑ gratiã ſui creatoris. ⁊ per induſtriam ꝓpe ſollicitudinis
¶ Dominicus. Anima duerti acri ingenio cuncta que de aīe
officijs oſtēdiſti: ⁊ video hoīez multo amplius ꝙ̄ ꝓus ſuo opi
fici debitorē fieri. Munera em̄ iſta que in aīa hō ſuſcepit ine/
ſtimabilem illi conferūt dignitatem.

¶ De magnitudine obligatiōis ex pte dantis ⁊ recipientis ¶ Capitulum. xviij.

RAymūdus. Satis nūc audiſti ni fallor q̄ntū deo aſtrin
geris ex pte innumerabilis muneris. audi etiã q̄d debe/
as ex pte largiētis dei: ⁊ ex pte hoīs recipiētis ¶ Dominicus
Undiqꝫ me niteris ꝯplicitū retinere vt nuſꝙ̄ mihi diffugium
pateat ¶ Raymūdus. Utinã tanta tibi bn̄ficioꝝ vincula poſ
ſim inijcere vt in reliquū nō poſſis a tuo muneratore diuelli.
Uerū nūc reſpice diligēter volūtatem. affectū. ⁊ liberalē mu
nificentiã dn̄i dei tui. ⁊ copioſiſſimuz te intelliges debitorem.

Duo ſunt mu nera creatoris vnū aptum. ali ud occultum. ſcꝫ amor.

Duo in genere ſūt munera creatoris. vnū viſibile ⁊ manifeſtū.
aliud inuiſibile ⁊ occultū. Donū manifeſtū eſt mūdus. ⁊ quic/
q̄d in ſe retinet minor mūdus ſcꝫ hō. Donū occultū eſt amor
dãtis q̄ eſt inuiſibilis. Primū tn̄ donū qđ hoī cōtulit deus eſt
ſuus amor: qui radix eſt ⁊ fundamentū oīm donoꝝ. Nam hec
externa dona multa ⁊ magna ſigna ſunt maximi ⁊ ardētiſſimi
ad nos amoris dei. Cogita nūc queſo ex magnitudine oīm do
norum infinitã amoris magnitudinē. Et qꝛ deus totū mun/
dū cōdidit ꝓpter hoīem. ideo primo dilexit hoīem ⁊ oīa alia
ꝓpter hoīem. ⁊ ita in alijs creaturis nō dilexit niſi hoīem quē

De maxīa ob ligatiōe ex pte amoris dei.

ſuꝑ oēs exaltauit: ornauit: nobilitauit. Uerum qꝛ amor dei
excedit in infinitum oīa dona creata. ideo deus cū dedit ho
mini ſuū amorem dedit ei munus infinitū: inappreciabile: in/
eſtimabile. Certe vidiſti obligatōem omniū maximam. Quia
igitur amor dei ad hominē eſt puriſſimus. ardētiſſimus. ſince
riſſimus. ſumme liberalis ⁊ mere gratuitus. iō ſine vlla ꝯpara
tōe plus eſt obligatus hō ꝓ ſolo amore dei ꝙ̄ pro vniuerſis ex
tra ſuſceptis. Hec em̄ oīa etſi multa ſint tn̄ finita ſūt. At amor
dei eſt funditus infinitus. ¶ Dn̄icus. Libēs ſuſcipio hoīem
ſic amari. ſꝫ obligatōis magnitudinē expaueſco Raymūdus

Capitulum xix.

Diximus obligatōem ex parte largiētis. nunc eaꝫ intellige ex
ꝑte recipiētis. Largitor omniū bonoꝝ deus munera ſua hoī
cōtulit ex libera ⁊ gratuita bonitate. ſed hō ea recipit ex mera
neceſſitate. Velit em̄ aut nolit necē habet ſibi aſſumere dona
dei: ſine q̄bus nec ad momentū poterit ꝑmanere. Nūquid ea
tu poteris refutare. nunq̄d potes dicere deo: nō opus habeo
ſole tuo. nō opus aere. aq̄. terra. munera tua alteri largire ego
ea amplius nō recipio. Si vides ergo ineuitabilē hoīs necci/
tatem: agnoſce ⁊ obligatōem Agnoſce quantū debeas amico
optimo ⁊ fideliſſimo q̄ te cōtinuo in eſſe cōſeruat. qui tuis ne/
ceſſitatibꝰ ⁊ ꝯmodis ſua dona miniſtrat. Dominicus. Ag/
noſco obligatōem infallibilē. indelebilem. ꝑpetuam. īmortalē
et cartā inſolubilē digito dei in qualibet creatura cōſcriptam.
quam dū lego nō poſſum maximū me debitorē nō agnoſcere
Sed quouſq; aīam meam defatigas ⁊ non dicis mihi quid ꝓ
tantis bñficijs refundere debeaꝫ creatori. Erubeſco ingratus
inueniri. ſed qūo ſatis gratus efficiar nondū intelligo

Obligatio ex ꝑte recipiētis.

Hic oſtendit̃ quid hō refūdere te/netur ꝓ acceptis bñficijs: ſuū ſcꝫ amorem ¶ Capitulū. xix.

Raymūdus. Ecce iam incipiā ſatiſfacere votis tuis. Sꝫ
dicito mihi. credis etiā hominē habere aliq̄d tale quod
poſſit deo retribuere in recōpenſam condignā tantoꝝ bonoꝝ
Dominicus. Credo equidem. nunq̄ꝫ em̄ equiſſimus deus
(qui hoīem ꝑdere nō vult) tantis cū bñficijs cumulaſſet: niſi
noſſet penes hoīem reſidere aliq̄d quo ſuā poſſit ſoluere obli/
gatōem. Alioquin in ſuā vltimā ruinam hec illi eēnt munera
collata: qđ de optimo largitore nefas eſt credere. Raymun
dus. Ita queſo ſic ſenti de dn̄o in bonitate. Habet ergo aliq̄d
homo qđ reddere poſſit ⁊ debeat ne iudicet̃ ingratus Nō hoc
erit mūdus iſte. quia nō eſt ꝓprium hoīs bonū. Nō ipm̄ hoīs
corpus. quia ꝑ violentiā ab eo auferri pōt. Omia em̄ que ex/
tra animam hoīs ſunt: ſua nō ſunt. quia caduca et mortalia ſꝫ
Verum quia recōpenſatio debet correſpondere amori largiē
tis. amor autē largientis eſt immortalis: ſpūalis: inuiſibilis:
ita id quod hō retribuit ſuo datori debet eē immortale: ſpūale

¶ Dyalogus Secũdus

inuiſibile.ſincerum.purum.⁊ in ſua poteſtate integre cõſtitu/
tum. Hoc aũt eſt liberꝝ arbitriũ. nõ aũt intellectus liberi arbi
trij ſed volũtas q̃ ſola eſt libera ⁊ ſpõtanea ⁊ ſuijpius imꝑioſa
dña.q̃ ſicut a nullo cogi aut impediri p̄t:ita nec vllatenus au/
ferri. Hec aũt volũtas donũ in ſe poſſidet mere liberꝝ ⁊ ſpõta

Qꝫ ſol⁹ amor liberi arbitrij põt deo ꝓ ſuis muneribus ſatiſfacere.

neũ.ſcꝫ amorẽ q̇ a volũtate ꝓcedit ortu ſpõtaneo. Hũc amo/
rem volũtas liberali munere deo dare p̄t ꝓ bñficijs acceptis
nec quicq̃ꝫ amplius ab hoı̃e deus ip̄e repoſcit. Nihil aliud hꝫ
hõ in ſe vere ꝓpriũ q̃ꝫ amorẽ qui eſt totus thezaurus hoı̃s ho
norabilis.p̄cioſus.liberalis.ꝑpetuus et chariſſimus creatori
Inuenimus igit᷑ rem quã maxime q̃rebamus. Qualis tibi q̃/

Nota valorꝫ amoris

ſo videtur ¶ Dominicus. Res optima.p̄ſtantiſſima.et qͦd p̄
mũ eſt hoı̃ facillima. Nũc bono aı̃o efficiar. habeo em̃ vñ re/
tribuã dño ꝓ oı̃bus q̃ retribuit mihi.diligã. amabo. amplexa
bor ¶ Raymũdus. Dño equiſſimũ eſt amori amorẽ repẽde
re.⁊ liberaliſſimo ſinceriſſimoq̃ꝫ amatori deo: liberale ſincerũ
q̃ꝫ reddere amoris obſequiũ. Amor em̃ ꝑ ſe placet et ꝓpter ſe.
et p̄ ceteris acceptus eſt deo.iocũdus.dulcis.amabilis. Licꝫ
em̃ deus ſit oı̃m veroꝝ ⁊ pulcroꝝ bonoꝝ ditiſſimus poſſeſſor
nec vlla re egeat. vult tñ ab hoı̃e munera amoris accip̄e q̃ ſꝑ

Solo amore hõ reſpondet ſuo creatori

expoſcit.que ⁊ ambit ⁊ diligit. Amor q̇ppe ſolus eſt ꝑ quẽ po
teſt hõ correſpõdere ſuo amatori. Si deus te arguit:aut ira/
ſcit᷑:aut minat᷑.tu illi iuſte nec iraſci nec minari potes. Sꝫ ſi te
amauerit tu iuſte illũ reamare potes.non tñ ex equo.cũ amor
dei ſit infinitus.tuus xͦo ꝑuus eſt ⁊ menſurã hꝫ. Debet tñ eſſe
mũdiſſimus.integerrimus.ſinceriſſimus.pleniſſimus.ſanctiſ
ſimus. Abhominat᷑ em̃ deus caducũ: ꝑmixtũ: corruptumq̃ꝫ
amorẽ.qui ſuo puriſſimo amori rñdere nõ poteſt. ¶ Domini
cus Nihil iſta hac tua veritate verius ¶ Raymũdus. Cogno

Qũo amãdus eſt deus hanc formã accipe a creatore ⁊ a creaturis.

cis nũc q² amorem tuũ abs te exigit amator deus: audi ꝯnter
formã q̃uo amare te oporteat Hanc amoris formã ⁊ a creato
re ⁊ a creaturis potes addiſcere. Creator tuus pre ceteris crea
turis magis te diligit.ita ⁊ tu pre ceteris tuũ dilige creatorem
Itẽ creator tuus oı̄ia alia ꝓpter te diligit: et tu oı̃a dilige ꝓp
ter creatorẽ. Item creator oẽs ſuas creaturas in tuũ trãſmit
tit obſequium.tu vero quicquid habes optimũ in illius famu

latum expende. Item creatoꝛ tuus te diligit infinito ꝛ ꝑpetuo
amoꝛe. ita ꝛ tu illum ſemꝑ dilige ex toto coꝛde tuo. ex tota ani
ma tua. ꝛ tota mente tua. Habes formā amoꝛis de creatoꝛe:
nunc eandem foꝛmam recipe a creaturis Creature impēdunt
tibi ſuum beneficium ꝛ obſequium de optimo quod habent ꝛ
totū quod poſſidēt. ita ꝛ tu quod in te optimū habes ſcꝫ amo
rem tuo tribue creatoꝛi. Creature totis viribꝫ tibi deſeruiunt
tu quoqꝫ quicquid viriū habes in amoꝛe tuo tribue creatoꝛi.
Creature cōtinue ꝛ ſine intermiſſione die ac nocte ſereno vel
turbulento tꝑe tibi obſequunꝰ. ita et tu om̄i tēpoꝛe in ꝓſperis
et in aduerſis tuū dilige creatoꝛē Creature ſoli tibi ſeruiunt ꝛ
nulli alteri. ita ꝛ tu ſolū tuum dilige creatoꝛē. ꝛ neminē dilige
niſi ꝓpter ipſum. Creature tibi ſeruiunt ſc̄m ꝓpꝛiam naturam
et modū ſuum. ita ꝛ tu debes obſequi deo tuo ſc̄m modū natu
re tue ex libertate ꝛ bona ſpōtaneaqꝫ volūtate. Creature dant
tibi ſua munera in ſumma qua preualent ꝑfectione. Arboꝛes
em̄ ꝛ vites exuunt tibi ſuos fructus maturos. bonos. dulces
oblectabiles. Non em̄ acciperes ab eis fructus amaros. viri
des. acerbos. coꝛruptos. Ita ꝛ tu quoqꝫ da operā vt deo tri
buas amoꝛem maturum. dulcem. amabilē. bonum. integrum
ꝑfectum. Poſtremo creature nō tibi ſeruiunt cum dolo: cum
fraude. cum pigricia. ignauia. ſecoꝛdia. ſed ſimplici ꝛ prompta
intentione. Ita pariformiter ſerui deo tuo vt non ambules in
vanitate: ꝛ feſtinet in dolo pes tuus. ¶ Dominicus. Acriter
me incendit inſtitutio tua. ꝛ amoꝛis foꝛmam nunc abs te di-
geſtam ſtudebo pꝛo viribus emulari. Nam vt video nulla re
linquitur homini excuſatio quin ſuum debeat amare factoꝛē.
Amoꝛ enim cum filius ſit libere voluntatis a nullo impediri
poteſt quin omni momento ſuum poſſit opus implere. In a-
mando quoqꝫ nullus laboꝛ. nullus doloꝛ nec triſticia: nec te-
dium. nec faſtidium. Amoꝛ enim omnes laboꝛes reddit ſua-
ues. amabiles. voluptuoſos. Hinc iam manifeſte lucet ſum-
ma erga hominem dulcedo ꝛ benignitas conditoꝛis. qui da-
tis tantis beneficijs hominem nō obligauit ad rem penoſam
laboꝛioſam: et fatigabilem. ſed ad id quod maxime eſt appeti-
bile et delectabile.

¶ Dyalogus Secūdus

Ꝙ debitū amoris quod hō red dit creatori ad hoīs meritū ꝛ ꝯmodū reuertit̄ ¶Caplm. xx.

Raymūdus. Sicut lucet benignitas mag̃ creatoris. eo
ꝙ obligauerit sibi hoīem ad amorē: rē maxime delectabi
lē: ita oēm excedit benignitatis mēsurā: ꝙ ipam amoris obli/
gatōem ad solā hominis ꝯuertit vtilitatē. Licet em̄ deus no
strū ambiat amorē ꝛ vehemēter exposcat: hoc tm̄ facit vt inde
hō ditetur. ꝓficiat. nobilitet̄. Uidemus em̄ ꝙ obsequiū crea/
turaꝝ in magnā vertitur hoīs vtilitatem. ita ꝛ obsequiū amo
ris quod hō exhibet deo cū deo ꝓdesse nō possit (ipe em̄ bono
rum nostrorum nō eget) vt hoī prosit necē est. Dominicus.
Nō debet igitur homo ociosus eē. sed sicut creaturaꝝ recipit
vtilitatē: ita ꝛ ipse opificē diligendo suis etiā debet ꝯmodis in
dulgere. Raymūdus. Debet vtiqꝫ. Duplex em̄ nccītas ho
mini incūbit. Indiget em̄ esse ꝛ vt pseueret in esse. secūdo indi
get vt habeat fructuosum atqꝫ optimū esse. A seruitio creatu
raꝝ que naturalr̄ ꝛ ex necessitate seruiūt hoī: hō recipit esse et
durat in eē. sed a seruitio amoris quod hō exhibet deo (q̄ libe
re ac voluntarie agit: atqꝫ iō meritorie) hō recipit fructuosum
atqꝫ optimū esse. Creature seruiūt tibi vt esse habeas: tu vero
deo obsequeris vt optime habeas. Sed qꝛ prestātius est op/
time esse q̄ʒ esse solū. ideo obsequiū hoīs est sibi multo melius
q̄ʒ quod accipit a creaturis. Uerum quēadmodū creaturarū
seruitus est homini ꝯtinuo nccāria. ita ꝛ nccārium est homini
seruire deo si velit vtiliter ꝑmanere. Dominicus. Uehemē
ter assentior. Nam sicut necē est hoī corpaliter mori si suū illi
creature obsequiū denegarint. ita ꝛ spūaliter eū mori necē est
si deo suo seruire ꝯtempserit Qui ergo nō seruit deo vere mor
tuus est. nec quicq̄ʒ ꝓficit hoī obsequium creature: nisi ipe ser
uiat creatori. Hoc em̄ secūdo obsequio cessante ꝑmuʒ frustra
impēditur. Perdūt em̄ suam vtilitatem creature q̄ ꝓpter ho/
minē institute sunt: si hō suo factori obseq̄ contempserit. Et ta
lis homo quantuʒ in se est cassat ꝛ frustrat totum vniuersum.
Raymūdus. Hinc manifeste intelligis oportere hominē
ꝑ amorem dn̄o deseruire: vt dū ipse diligēti obsequio deo col/

Duplici necci/ tate hō tenetur suuʒ amare fa ctorem.

ligatur. alie etiā creature omnes hoī ſeruiendo hoī copulant̄.
et ꝑ hoīem deo. Obligatio itaqꝫ amoris oīa cōplet. oīa con
ſummat. ⁊ totū deo alligat vniuerſum. Uide nūc mirabilem
dulcēqꝫ circuitū. Ab amore creatoris oīa ꝓceſſerunt: ⁊ ꝑ ho/
minis amorē ad deū oīa cōſummant̄. Et ſic apparet palam
q̄ hō deum diligēs eſt mediator quidā inter creatorem ⁊ ipas
res conditas. qꝛ ꝑ ipm cum deo redeūt ⁊ ad deū. Q ſi hō deo
ꝑ amorem nō adheſerit: ſicut ipe inordinatus eſt ⁊ diſſolutus.
ita ipſe in penā ſuam oīa diſiūgit: diſſoluit: diffibulat. nec crea
tori vtilis nec dignus creatura. ¶ Dominicus. In mirabilē
me lucē raymūde extuliſti ⁊ in ardentiſſimā flammā: vnde tibi
maximas habeo gratias Arbitror enī iam tandē te de amore
vltimam ſententiā poſuiſſe ¶ Raymūdus. Reuera nō poſui.
multa enī ⁊ magna de amore adhuc locuturus ſum ⁊ q̄ ſtupe
re te faciant vehemēter. ¶ Dominicus. Oro te obſecrās o di
lectiſſime ꝯple deſideriū meū: ⁊ qđ reliquū eſt ocius edicito

Q̄ amoris obligatio omnia conſummat

¶ Q) hō obligatur amare etiam omnē creaturā: ⁊ precipue dei imaginē ¶ Caplm. xxi.

RAymūdus. Unū adhuc nūc dicam: cetera alteri dyalo
go conſeruabo. Sicut hō obligat̄ primo ſuum diligere
creatorē. ita poſt ipm oēs debet diligere creaturas: nō inquā/
tum ſibi vtiles aut nccārie ſunt. ſed qꝛ dei amatoris ſui creatu/
re ſunt. Et quia nō oēs creature ſunt equales. ſed vna eſt al
tera ꝑſtantior. et illa oīm preſtātiſſima ⁊ digniſſima q̄ dei in ſe
imaginē ⁊ ſimilitudinē repſentat. ideo pre ceteris hō debet ſui
creatoris imaginē. id eſt hoīem amare: colere: venerari. Cum
enī quilibet hō ita ꝯtinet in ſe ſui creatoris imaginē. ſicut cera
formā ſignaculi cui impmitur. iō obligat̄ quiſqꝫ diligere alterꝝ
ſicut ſeipm ſiue amicus ſit ille ſiue inimicus. ſiue profuerit ſiue
etiā obfuerit. Semꝑ enī hō imago dei eſt. ſꝑ maximi ꝯditoris
nobiliſſimū plaſma eſt ¶ Dominicus. Hinc ego palā excipio
oportere vnūquēqꝫ hoīem diligere alterū ſicut ſuāipſius ima
ginē: ſicut ſuāipſius naturā Et ideo q̄libet tenet̄ eſtimare ⁊ ap
p̄ciare alterū ſicut ſemetipm. Tenet̄ quoqꝫ oē bonū quod ſibi
quiſqꝫ cupit inquantū dei imago eſt hoc etiā alteri cupere: alte

Hō tenet̄ ſuū diligere ꝓxim.

ri imꝑcari: alteri ſi poteſt etiā cōferre. Debet igit̄ eſſe inter om
nes hoīes vna eterni federis ꝯpaginatio. vna pax. vna cōcoꝛ
dia. vnū velle. vnū nolle. ¶ Raymūdus. Juſtiſſimū eſt quod
Q̄ꝫ a creatoꝛe et a creaturis hō diſcit ſuum diligere ꝑrimū
tu loqueris. Ex quo em̄ hec obligatio qua hō tenet̄ amare ho
minē: oꝛiginē ducit ex obligatiōe qua hō aſtringit̄ diligere cre
atoꝛē. ideo ſicut iſta eſt rectiſſima ⁊ in iure nature fundata: ⁊ ē
pꝛima iuſticia: ita ⁊ altera eſt ſcđa iuſticia: recta: ſancta: ⁊ in iu-
re nature radicata. Accipe nūc formā hui⁹ obligatiōis a crea
toꝛe ⁊ a creaturis. Pꝛimū creatoꝛ oībus hoībus indifferēter
ſuā partitus eſt imaginē ⁊ ſuā ſimilitudinē. tu q̄ꝫ oībus cōica-
bilē te pꝛebe ⁊ liberalē. Creatoꝛ ſine acceptiōe ꝑſonaꝝ oēs ho
mines inquantū ſunt ſue imagines cōi diligit amoꝛe. ita et tu
quoqꝫ oēm hoīem dilige. Creatoꝛ equali pietate om̄i hoī ſua
bn̄ficia indulget: ⁊ ſolem ſuū oꝛiri iubet ſuꝑ bonos ⁊ malos. ⁊
pluit ſuꝑ iuſtos ⁊ repꝛobos. ⁊ tu quoqꝫ om̄i petēti te tribue. et
q̄cquid habes libēter imꝑtiri ſtude. Secūdo accipe hanc foꝛ
mā ⁊ a creaturis. creature que hoī iuſſu creatoꝛis inſeruiūt nō
magis vni obſequūtur hoī q̄ꝫ alteri. nō plus ꝑ vno laboꝛāt q̄ꝫ
ꝑ altero. neqꝫ amplius maioꝛē reſpiciūt q̄ꝫ minoꝛē. nec nobilē
q̄ꝫ ruralem. Elemēta. plante. arboꝛes. aīalia nō plus ſeruiunt
regi q̄ꝫ militi. nec plus ſeruo q̄ꝫ dn̄o. Sicut ergo creature hoī
obſequūtur inquantū dei imago eſt ⁊ equales inter ſe reputāt
oēs hoīes. ita ⁊ tu quoqꝫ eq̄liter dei imaginē in quolibet hoīe
venerare: nec eſtimes naturali ꝯditione alteꝝ alteri ꝑ̄ferendū
Quāte digni-tatis ſit ima-go dei.
¶ Dominicus Nō ſolū ex his q̄ dicis colligo formā amoꝛis
veꝝ etiā quāte ſit maieſtatis. dignitatis. gl'ie ⁊ excellētie imago
dei luce clarius intueoꝛ. cui ſuus creatoꝛ tantā impēdit ſollici-
tudinē: quā honoꝛat. diligit. venerat̄. cui etiā creature multe:
nobiles ⁊ ſublimes inuigilāt. ſeruiūt. obſequunt̄. Satis hinc
patet quantū debꝫ honoꝛare hō hoīem: q̄n illum ⁊ deus maxi
mus ⁊ vniuerſus oꝛbis venerat̄ ¶ Raymūdus. Nolo etiā te
Q̄ꝫ amoꝛ quo hō diligit pri-mū in hoīs ver-tit̄ vtilitatem.
lateat ꝙ hec obligatio amoꝛis redūdat ⁊ reuertit̄ in ſolā hoīs
vtilitatē in ſuū commodū ⁊ meritū. Licet em̄ amoꝛ tuus quo
ꝑrimū diligis plerūqꝫ illi aut vtilis eſt aut iocūdus: tibi tamē
ſꝑ eſt meritoꝛius. Dū em̄ hō pꝛimo deū diligit. ac tum ꝑrimū
imaginē dei: inde ſibi colligit oē bonū ſuū. om̄e meritū. omne

gaudium. laudē. ſalutem ⁊ gloriā. Et quanto adiecerit plures ꝓpter deū hoīes diligere tanto diteſcit amplius. tāto fit ⁊ nobilior ⁊ ſeipſo quotidie maior. Multa adhuc de natura amoris: de eius viribꝫ ⁊ ꝓprietatibꝫ diſſerenda ſunt. ſed vides quia iam ſol heſperias ſe mergit in vndas. nox quoqꝫ ſuas vmbras iam minitans: ⁊ cibū nos ⁊ ſomnū capere adhortaẗ. In craſtinū igiẗ que de amore ſupſunt reſeruemus ¶ Dominicus. Licet a tuo ſermone inuitiſſimus ipſe diuellar: pareo tñ votis tuis: vt paululum viribus recollectis nouus in craſtinum diſputator aduenias.

¶ Finit ſcd̃s dyalogus de bñficijs dei ⁊ hoīs obligatiōe
¶ Incipit tertius de amore ⁊ viribꝫ eius. ꝯditōibꝫ ⁊ fructibꝫ

¶ De ꝯditionibus et ꝓprietatibus amoris. ¶ Capitulum. xxij.

Dominicus. Totam pene noctem inſomnē habui ita erā tua ſpōſione ſollicitus. optabam crebro diē fieri: ⁊ mollē deſideꝙ aurorā arguebam ꝙ titani mariti croceum nollet cubile deſerere. Occurro aūt nunc tibi feſtinus et alacer audire que pollicitus es. Scio em̄ ſtupēda te atqꝫ admodū vtilia de amore dictuꝝ ¶ Raymūdus. Amo mi dominice ardēs deſiderium tuū. quod ⁊ me quoqꝫ acriorē reddit ⁊ magis ſpontaneū. Meminiſti ne ſupra me dixiſſe nihil nos habere in noſtra poteſtate ⁊ quod vere ſit noſtrū preter ſolū amorem ¶ Dominicus. Memini equidē. Nam amor noſter (vt ipſe dixiſti) eſt totum bonū noſtruꝫ: vnicus ⁊ precioſiſſimus noſter thezaurus et cuncte diuitie noſtre. Cetera quippe oīa ⁊ fortune ⁊ corporis bona nec vera nec noſtra ſunt ¶ Raymūdus. Si ergo amor eſt illud vnicū quod habemus: hinc ſequiẗ ꝙ amor bonus eſt totū bonū noſtꝝ. ⁊ amor malus atqꝫ ꝑuerſus eſt om̄e malū noſtrū. Nā ſi nihil eſt vere noſtrū niſi amor: ſi amor malus fuerit quicq̄d habemꝰ malū eſt. ſi bonus bonū ē. Seq̄tur

quoqꝫ ſi amoꝛ noſter bonus fuerit nos etiã boni ſimus: ſi ma/
lus mali. Solus igit̃ amoꝛ hoĩs hoĩem facit vel bonũ vel ma
lũ. Preterea cũ nihil poſſideamus vere niſi amoꝛẽ. iõ quando
dedimus alicui noſtrũ amoꝛẽ totũ quod habebamꝰ dedimus
nec quicq̃ꝫ reliquũ habemus qḋ tribuamus. Hinc etiã ſequit̃
ꝙ ſi ꝑdiderimus amoꝛẽ noſtrũ om̃es noſtras diuitias ꝑdidi/
mus. tunc aut ꝑdidimus ſi illi noſtrũ amoꝛẽ cõtulerimus cui
oĩno dare nõ debuimus. Preterea ſi bonũ oẽ noſtrũ eſt amoꝛ
bonus: ⁊ malus amoꝛ noſtrũ malũ: ſequit̃ pulcre ꝙ virtus ni
hil ſit aliud q̃ꝫ amoꝛ bonus. ⁊ viciũ amoꝛ malus. Cuius ergo
amoꝛ bonus eſt: hic vir virtuoſus appellãdus eſt. cuius vero
amoꝛ repꝛobus fuerit hic vicioſus ⁊ repꝛobus cenſendus eſt.
// Dominicus. Preſentio dulcẽ fragrantiã ſermonis tui: ⁊ in
mirabilẽ me cognitionẽ cupis erigere. vt dũ cognouero om̃e
bonũ noſtrũ in amoꝛe ꝯſtitutũ: habueroqꝫ de amoꝛe verã ſciẽ
tiam. habeã etiã ⁊ de toto hoĩs bono maloqꝫ ſciam. Quã qui
ignoꝛat cecus eſt ⁊ manu tẽptans: ⁊ ſe ⁊ oĩa neſcit. // Raymũ
Nota hic ꝓprietates amoris — dus. Hinc iã amoꝛis ꝓpꝛietates attingamus. Quarũ pꝛima
eſt ꝙ amoꝛ hꝫ virtutẽ vniendi: ꝯuertendi: trãſfoꝛmãdi. hec eſt
amoꝛis inſeꝑabilis conditio. iõ amoꝛ vnit amantẽ cũ re ama/
ta ⁊ in ſe trãſfoꝛmat. Secũda cõditio eſt. quia amoꝛ de ſua na
tura eſt donũ liberale. ſponte eñ alteri ſe tribuit. cogi eñ non
p̃t: nec dari nec auferri ſe inuito. Hinc ſeq̃tur ꝙ amoꝛ eſt vere
illius cui dat̃. ⁊ tranſit in verã poſſeſſionẽ rei amate. ⁊ ideo res
amata in ſuo retinet dominio amoꝛẽ qui ſibi vltro donatꝰ eſt
Tertia ꝯditio. ꝙ amoꝛ quocũqꝫ vadit ſꝑ ſecum ꝑtrahit volũ/
tatem q̃ habet plenũ in hoĩe imperiũ. ⁊ ideo etiã ſecũ poꝛtat to
tũ hominẽ. Et ideo qñ amoꝛ alteri ſe tribuit: totã tribuit volũ
tatem ⁊ totũ hoĩem: qui etiã cõuertunt̃ in rem amatã. Quar/
ta ꝯditio. ꝙ iſta ꝯuerſio amãtis in rem amatã nõ eſt violenta.
nõ coacta. nõ laboꝛioſa. ſed ſpontanea. liberalis. dulcis. dele/
ctabilis. ⁊ ideo volũtas que iungit̃ rei amate nõ poteſt ab ea ſe
parari ꝑ aliquã violentiã. ſed ſpõte ⁊ mere libere. Quinta ꝯdi
tio. ꝙ amoꝛ licet mutet volũtatem in rem amatã. tñ amoꝛ ſem
ꝑ permanet liberalis amoꝛ. ⁊ ſuã retinet naturã Volũtas quo
qꝫ licet ꝑmutetur in rem amatã cuius ⁊ naturã induit ⁊ foꝛmã

tamē ſemꝑ permanet volūtas: nec ideo deſtruit̄ quia mutatur
Sexta cōditio. ꝙ amor talis efficit̄ qualis eſt res q̄ amatur. ⁊
talis fit ipſa volūtas qualis ⁊ amor. Res em̄ ꝓmo ⁊ ꝓncipali/
ter amata nomē: naturam: ⁊ formam amori tribuit ⁊ volūtati
Hinc ſeq̄tur ꝙ ſi volūtas terrā amet: terrea luteaq; ſit ⁊ amor
dicit̄ terrenus. Si amat res mortuas caducas ſupfluas: vo/
lūtas nuncupat̄ mortua ſupflua caduca. Si amat hoīes hūa
na dicit̄. ſi deū diuina. Ex iſto liquet ꝙ hō pōt ꝑ amorē quem
gerit ſponte mutari in rē multo ſe meliorē vel multo ſe viliorē
Septima. ꝙ amor ex ſua natura ſemꝑ ſe erigit ad amanduz id
qđ eſt ſe ꝓſtantius: nobilius: ⁊ dignius. Hoc patet in naturis
aliaꝝ rerum que ſꝑ ſe ad meliora ⁊ ꝑfectiora ſuſtollūt. Nā ele/
mēta mutant̄ in plantas. plante nutriūt aīalia. quoꝝ caro co/
meſta in carnē format̄ humanā. Ita ergo ⁊ volūtas noſtra et
amor noſter (vt nō degenere[illegible]us ſub ſe creatis) debet ſꝑ
id amare qđ eſt ſupra ſe: ⁊ amādo in id ꝯuerti quod ē multo ſe
nobilius: preclarius: excellētius. Verū qꝛ nihil eſt ſupra volū
tatem noſtrā qđ ſit ipa melius ⁊ ꝑfectius q̄; ipe ſummus ⁊ eter
nus deus: ideo volūtas merito tribuere debꝫ amorē ſuū maxi
mo deo: ⁊ in illū nobiliſſimū ⁊ ꝓſtantiſſimū ꝯuerti ⁊ tranſfor/
mari // Dominicus. Merito id quidē Nam cū turpiſſimum
ſit volūtatē (que regina eſt in regno aīe) ſe inflectere ſubter ſe
ad lutea: caduca. vilia. ſpurca ⁊ ꝯtemptibilia. idcirco debet ſe
ſurſum erigere. deū intueri. deū amare. deuz cōplecti ⁊ in ipm
trāſformari. qui eſt ſummū: eternū: nobiliſſimū: ⁊ optimū bo/
num // Raymundus Gaudeo te ſapere q̄ dico. ſed nūc conſe
quēter auſculta. Octaua cōditio eſt. ꝙ amor exquo eſt res no
biliſſima. digniſſima. ⁊ liberaliſſima q̄ mutat ipam volūtatem
in rem amatā: ⁊ ponit eā ſub imperio rei amate. iō valde iniu/
ſtum ⁊ incongruū eſt ꝙ res inferior ⁊ vilior ipa voluntate do
miniū arripiat ſuꝑ eam: eāq; poſſideat. Preterea cū amor ſit
ſpiritualis ⁊ intellectualis nature. ⁊ ideo etiā omni re corpora
li multo preſtātior. idcirco nulla res corporalis eſt nr̄o amori
aliquatenus digna. Non debemus ergo amare nec mācipia:
nec animalia: nec ſidera: nec elemēta nec aurum nec argētum
nec quicq̄; quod poteſt aliquo ſenſu apꝓhendi. Preterea cū

indignum atqꝫ iniuſtum ſit ꝙ res equalis dominetur equali. et quia oīs voluntas creata inquantū creata eſt alteri equalis. ideo nulla creata volūtas eſt digna noſtro amoꝛe. nec debet noſtre dominari volūtati Solus igitur deus dignus eſt qui a nobis ametur: qui nos poſſideat: qui nos in ſe cōuertat. Nona conditio ꝙ amoꝛ hoc habet a natura ꝙ ſemꝑ capit et requirit amoꝛē. ideo nulla res debet amari niſi que poſſit amorem refundere ⁊ vberius ꝗ̄ acceperit Nulla igit̄ res que eſt noſtra volūtate inferioꝛ debet p̄ncipaliter amari. nō elemēta. nō animātia. nō aliqua coꝛpalia: quia amoꝛē reddere nō poſſunt ¶ Dominicus. Nihil verius. nam amoꝛ qui rebus inferioribus ⁊ ratione carentibꝫ attribuit̄ maxima damna ꝯſequitur. Fit em̄ degener. fragilis coꝛpalis. Aut ſi verſatur circa res humanas fit humanus nec fit ſe melioꝛ nec ꝑfectioꝛ Deus igitur qui amorem refundere poteſt ⁊ multo ꝗ̄ noſter eſt pꝛeſtantiorem p̄mo a nobis amari debꝫ cuius eſt amoꝛ infinitus. increatus. eternus.

¶ Qꝫ amoꝛ tantum ſe dilatat vel amplificat quantum ſe amplificat res pꝛimo amata.

¶ Capitulum. xxiij.

Raymūdus. Dixi ſupꝛa ꝙ amoꝛ mutat voluntatē in rem p̄ncipaliter ⁊ p̄mo amatam Tranſit em̄ totaliter in eius dominiū: ⁊ cum ea vnitur ⁊ complicatur. et idcirco nō poteſt aſcendere ſupꝛa eam. ſed ad quecūqꝫ ſe extendit res p̄mo amata: ad hec oīa ſe amoꝛ extendit. Hinc ſequitur ꝙ res pꝛimo amata quanto fuerit cōmunis ⁊ vniuerſalis: tanto ⁊ ip̄e amoꝛ vniuerſalis fiet atqꝫ cōmunis. Si res amata fuerit aut ꝑticularis aut pꝛiuata: amoꝛ erit ⁊ particularis ⁊ ſingularis. Seq̄tur quoqꝫ res pꝛimo amata ſicut eſt vna: ita generatur ⁊ vnus amoꝛ in volūtate qui eſt eiuſdem cum ip̄a nature. Et ſicut nō poſſunt eſſe plures res pꝛimo amate: ita non poteſt niſi vnus eſſe amoꝛ in voluntate. ¶ Dominicus. Hinc ego colligo ꝙ res que pꝛimo diligitur fundat. edificat. ⁊ confirmat pꝛimum amoꝛem in voluntate qui caput fit et oꝛigo omnium aliarum affectionum que pullulant a voluntate. ¶ Raymūdus. Pꝛi

Capitulum xxiiij.

denter ergo intelligis q̈ a re primo dilecta generatur in volū
tate vnus primus amor: a quo tanq̄ a radice ſurgit quedā ar/
bor in anima: que per tot ramos ſe multiplicat quot ſunt res
que colligantur cum re que primo diligitur. Verbi gratia: ab Nota exēplū
vno ſeminis grano ſurgit arbor cum innumeris ramis: fron/
dibus: floribus: ac fructibus. Quale ſemē talis ⁊ arbor: ⁊ om
nia que ab arbore procedunt. qualis fons tales ſunt fontis ri
uuli. Hinc intellige ſi amor tuus fuerit bonus. iuſtus. ordina
tus omnes alij amores qui inde procedunt boni erunt. iuſti.
ordinati. Si malus fuerit ⁊ corruptus: reliqui mali ſunt ⁊ cor
rupti. Ex iſto conſequenter animaduertis q̈ neceſſario om/
ne illud amatur quod coniunctum eſt cum re primo amata. et
neceſſario odio habetur quicquid aduerſatur rei primo ama/
te. Idcirco primus amor quia ſolidiſſime iungitur cū re ama/
ta nulla ratione auelli aut deſtrui poteſt niſi venerit alia res p̄
mo amata que ſit ip̄a fortior validiorq̄. Quādo igitur res pri
mo amata eſt ipſe deus qui eſt ſumma virtus. ſumma fortitu/
do: ſumma nobilitas. vera eternitas. ⁊ eterna veritas fit amor
noſter fortiſſimus. nobiliſſimus. verus. eternus. Et ab hoc
amore pullulāt infiniti amores. eo q̈ eſt communiſſimus. vni
uerſaliſſimus. ⁊ per cuncta protenſus. Qui ergo principaliter
deum amat: amat cum deo ⁊ propter deum omnes creaturas
et fit amor eius ampliſſimus ⁊ vehementer expanſus. Si pa/
teris dicam tibi duo exempla vnde breuiter ⁊ eleganter iſta co Nota duo
gnoſces ¶ Dominicus Libēter te audio. proſequere ¶ Ray exempla:
mundus. In matrimonio vir principatur: mulier ſubijcitur.
Item mulier non poteſt habere niſi vnum maritū: nec poteſt
a marito q̄ diu viuit ſeparari. Pari modo volūtas ſubijcitur
rei amate. nec poteſt habere niſi vnam rem principaliter ama
tam. nec ab ea poteſt q̄ diu ip̄a durauerit ſeparari. Aliud ex/
emplum quo melius cuncta cognoſcas. Demus aliquem ho/
minem pauperem ⁊ genere obſcurum qui habeat ſex filias pe
nitus equales natura. induſtria. ignobilitate. vilitate: quaruꝫ
vna nubat ruſtico. altera ciui. tertia militi. quarta duci. quin/
ta regi. ſexta orbis imp̄atori. Licet em̄ om̄es he ſex filie eiuſdē
ſint ⁊ generis ⁊ paup̄tatis. p̄pter viros tū̄ quibꝫ nupſerūt vna

fit altera preſtantior. nobilior. ſublimior. Pari modo intellige de volūtate: que vel aſcendit vel deſcendit iuxta rei amate vel dignitatem vel ignominiam. Item ſicut videmus ꝙ ſponſa ſponſo ſuo copulata nouum quendam concipit amorem qui eſt primus amor: virtute cuius amat om̄es qui habēt cū ſpō/ſo ſocietatem vel amiciciam vel parentelam. Nos em̄ omnes ante nō amabat. ſed propter amorem viri nūc ſingulos amat. Et ſi vir moriatur ⁊ mulier accipiat aliū virum tunc amor p̄/mus ⁊ omnes alij qui inde originem traxerūt deſtruitur. ⁊ ge/neratur in voluntate mulieris nouus amor qui etiam radix ef/ficitur aliorum amorum. Preterea quando mulier virum ac/cipit bonum. diuitem. fortem. nobilem. prudentem: tunc ipſa permanet in pace. in requie. in exultatione. in ſecuritate. in af/fluentia. in omnium rerum copia. Et ſi nupſerit viro pauperi. caduco. miſero. ignobili. ſordido. contemptibili: ipſa efficietur inops. fragilis. ignobilis. ſordida. contemptibilis. plena cla/dibus. anguſtijs. ⁊ miſerijs. Hec cuncta que de matrimonio diximus applica ad voluntatem ⁊ ad rem primo dilectam. et vtrobiqꝫ optimam inuenies conſonantiam. Dominicus. Capio egregiam ſimilitudinem. Satis em̄ ex hijs que nunc dixiſti apparet ꝙ dum volūtas noſtra principaliter deū amat tunc fit ſublimis. nobilis. ſecura. pacifica. quieta. robuſta. ple/na gaudijs atqꝫ diuitijs. talis eſt enim ille quem ipſa diligit. Et ſi amauerit creaturam: cū omnis creatura ſit fragilis. mo/bilis. fluens. indigens. inſufficiens: tunc ipſa pre inopia tribu/latur. contriſtatur. affligitur. nunqꝫ ſecura. nunqꝫ pacifica. nū/qꝫ firma. Sed queſo te ex quo de re primo amata iam ſepenu/mero loquuti ſumus: quot ſunt aut eſſe poſſunt res principa/liter amate.

Q tm̄ due ſūt res principaliter amate: ⁊ de inimicicia earū ad inuicem ¶ Capitulū. xxiiij.

RAymūdus. Due tm̄ ſunt res principaliter a volūtate di/lecte: nec poſſunt eſſe plures. ſicut nec duo rectores vel pontifices vnius eccleſie. He due ſunt vel deus creator: vel creatura. Porro inter creaturas omnes illa res erit primo

dilecta ab ip̄a volūtate que illi eſt magis amica atq; ꝓpinqua Uerū quia ip̄a voluntas p̄t reflectere ſuū amoꝛē ad ſemetip̄a; ideo inter creaturas maxime amabit ſeip̄am vt amicam ſibi: ⁊ vt ꝓpinquā. Quādo igiť amoꝛ dei in volūtate nō eſt pꝛimus. tūc ipſius volūtatis amoꝛ p̄mus efficitur. Et ſic hō quādo deum nō amat: amat ſeip̄m ⁊ ſuā voluntatē. ⁊ ip̄a volūtas ſe amādo in ſemetip̄am ꝯuertiť. ⁊ facit ſeip̄am ſuū ꝓpꝛium fundamētum extra deū. Et quia p̄ncipaliter ſolā ſe amat. ideo cetera q̄ ſecūdario amat: oīa ꝓpter ſe amat: ⁊ in oībus nō niſi ſe amat. et quicq̄d vult ꝓpꝛia vult volūtate: q2 nullam aliam ſequiť voluntatē. Hec aūt talis ſceleſtiſſima impijſſimaq; volūtas ſe ſolam diligēs: ſe ꝯplectens rapit violēta manu deo cōditoꝛi ſuū honoꝛē: ſuā coꝛonā: ſuam gloꝛiā. Amare em̄ pꝛopꝛiā voluntatem ſoli ꝯpetit eterno deo. igiť quādo humana volūtas amat ſeip̄am: ⁊ hō ſuam p̄mo diligit volūtatem. tunc illud ſibi attribuit quod poſſidet ſolus deus ⁊ facit ſe deū: ⁊ dat ſibijp̄i amorem: laudē: honoꝛē: ⁊ gloꝛiā. Atq; hoc mō fit capitalis aduerſarius ⁊ inimicus dei: longiſſime tn̄ deo diſſimilis. Nā licet ſibi tribuat honoꝛē: deitatē: et gloꝛiā. habet tn̄ q̄litates in ſe turpiſſimas. Nā qualis eſt amoꝛ eius talis et ip̄e. Amoꝛ em̄ eius eſt inoꝛdinatus: iniuſtus: falſus: toꝛtuoſus: in dei cōtemptum odiū ⁊ iniuriam ꝯcitatus. ¶ Dominicus. Tremere me facit ſermo tuus. adeo em̄ ⁊ vehemēs eſt ⁊ foꝛmidatus. ¶ Raymūdus Utinā totus me mundus audiat exclamantem. credo q̄ multi a tanta ſe iniuſticia ac dei iniuria refrenarēt. Uerū quia in tenebꝛis ſunt amatoꝛes ꝓpꝛie volūtatis. ideo nō aduertunt qūo ꝯtra ſe ꝓuocent deū vſurpādo ſibi dei p̄rogatiuas ⁊ dignitates. Qui em̄ ſe regem facit aduerſarius regis eſt et crimen leſe maieſtatis reus detineť. Sed queſo te paulo nūc diligentius attēde virtutes ⁊ cōditiones ⁊ ꝯtrouerſias hoꝝ duoꝛum amoꝝ. Duo amoꝛes p̄mi due ſunt radices oīm aliarū affectionū. Et quia ſunt inter ſe capitales inimici. iō ſi vnus bonus eſt alius vt malus ſit opoꝛtet. Amoꝛ dei ſicut eſt pꝛimu; bonū noſtrū. pꝛimū lumē a quo oꝛitur oē lumen. p̄ma rectitudo. pꝛima iuſticia. p̄ma amicicia. p̄ma foꝛtitudo. p̄ma quies. p̄ma tranq̄llitas. p̄ma cōſolatio. p̄ma leticia. p̄ma virtus. pꝛima veritas.

Nota qūo hij duo amoꝛes inter ſe differūt.

pꝛima vita. ⁊ oĩm bonoꝝ operum ⁊ cogitationum ꝑncipium.
Ita amoꝛ ſuꝑꝑius eſt pꝛimũ malũ: a quo oꝛitur in hoĩe omne
malum. ꝑma cecitas: ꝑme tenebꝛe. ꝑma obliq̃tas. ꝑma iniuſti
cia. ꝑma diſcoꝛdia. ꝑma imbecillitas. ꝑma turbatio. ꝑma de/
ſolatio. ꝑma triſticia. ꝑma rixa. ꝑma nequicia. ꝑma falſitas. ꝑ
ma moꝛtalitas. ⁊ oĩm maloꝝ operũ ⁊ affectionũ infauſtũ prin
cipiũ. Amoꝛ dei facit volũtatem hoĩs iuſtã. ſanctã. humilẽ. be
nignã. ſed amoꝛ ſui facit eã iniuſtã: irreligioſam: ſupbam: tur/
gidã: pꝛoteruã. Amoꝛ dei facit voluntatẽ quietã. dulcẽ. amica
bilem. ſed amoꝛ ſui reddit eã turbidã: amarã: litigioſam: odibi
lem. Amoꝛ dei facit voluntatẽ largiſſimã: ampliſſimam: capa
ciſſimã. ſed amoꝛ ſui facit eã anguſtã coartatã ꝯſtrictã. Amoꝛ
dei reddit voluntatẽ ſumme liberã nulli creature ſubiectã. ſed
amoꝛ ſui ſubijcit voluntatẽ om̃i creature ⁊ famulã ꝯſtituit: ſer
uam atqꝫ captiuã. Amoꝛ dei facit eã immobilẽ: ſtabilẽ: firmaꝫ
et ꝑpetua virtute vigentẽ. ſed amoꝛ ſui (cũ circa creaturã verſa
tur que vana eſt: fluida: mobilis ⁊ caduca) reddit voluntatẽ in
ſtabilem: fluctuantẽ. ⁊ om̃i vanitate ſubiectã. Amoꝛ dei facit
voluntatẽ vnitiſſimã atqꝫ ideo foꝛtiſſimã. ſed amoꝛ ſui facit eã
diuiſibilẽ. fragilem. Amoꝛ dei facit voluntatẽ diuitem: opulẽ
tam: optimis refectã dapibus. ſed amoꝛ ſui eã vacuã dimittit
eſurientẽ. inanẽ. ⁊ oĩbus egentẽ bonis. Amoꝛ dei facit volun
tateꝫ habitare in ſua patria. in ſuo regno: in ſua domo. ſꝫ amoꝛ
ſui facit eã exulẽ: aduenã: peregrinã ⁊ ꝓfugam ſup terrã Amoꝛ
dei facit volũtatem pulcerrimã ⁊ miro decoꝛe foꝛmoſaꝫ. amoꝛ
ſui facit eam hoꝛridã: tetrã: ſqualidã: ⁊ turpiſſima cõtagione fe
datã. Poſtremo amoꝛ dei clariſſimo lumine irradiat volũtatẽ
et hoĩs intellectũ vt nouerit hõ ſeipm ⁊ deũ ⁊ om̃ia bona. ſed
amoꝛ ſui (quia tenebꝛoſus eſt) denſiſſima caligine coꝛ hoĩs ob
nubilat. vt nec deũ nec ſe nec oĩa ſciat ¶ Dominicus. Reue/
ra pꝛeſtãtiſſimus ſermo tuus: ⁊ imis pꝛecoꝛdijs reponendus.
Utinã moꝛtalis homo hec animaduerteret: deſinatqꝫ in iniu
riam ſummi dei ſe tam nequiter adamare. ¶ Raymundus.
Unũ adhuc reſtat quo dei amoꝛ maxime cõmẽdatur: ⁊ amoꝛ
ſui merito condemnat̃. Amoꝛ eñ dei cum ſit vniuerſalis po/
teſt eſſe vnus atqꝫ conſimilis in multis: imo in infinitis homi

Qꝫ amoꝛ dei facit verã inter hoĩes amiciciã ⁊ amoꝛ ſui maximã rixam

nibus. quod dum fuerit tunc neccãrio pax magna ꝛ vera perpetuaq; concordia illo amore durante inter homines pſeuerat. Sunt em̃ inter ſe vniti: quieti: pacifici: leti: iocundi: ꝛ de alternis bonis inuicẽ gratulabũdi. Sed qñ quiſq; pmo diligit ſeipm amore puato: tunc ppriũ querit honorẽ. ſuũ cõmodũ. ſuã voluptatẽ: ſuam dignitatẽ. atq; impugnat honorẽ alium vt defendat ſuũ. ꝛ odit atq; execrat̃ ꝛ pſequit̃ omne bonũ vel corpis vel anime qd videt in alio: dũmodo illud repugnat bono ſuo. Ex iſto puato amore emergit om̃e malũ quod cõtra ſe hoĩes crudeliter admittũt. Inde bella ſeditiones: ſecte: inimicicie: inuidie: emulatiões: cõtentiones: animoſitates: ire: rixe: cõtumelie: rapine: ſtupra: adulteria: incendia: ꝛ mille malorũ genera. ¶ Dominicus. Terribile auditu eſt quod loqueris. ¶ Raymũdus. Atq; multo terribilius ppetratu Nam ſi voles cordis oculis intueri videbis ꝙ ab amore proprio tanq̃ a vipera quadã virulenta ſeptẽ mortalia peccata naſcant̃. ſub q̃bus oẽ vicioꝝ germẽ cõtinetur. Hõ em̃ qui ſeipm neq̃ter diligit: diligit corpus ſuũ: diligit ꝛ aĩam ſuam. ꝛ ideo ppriã excellentiã que eſt aĩe. ꝛ ppriam delectatõem que eſt carnis. Et pp ter iſta duo aut cõſeruanda aut augẽda maximã cõtrahit amiciciam cũ rebus externis: cũ diuitijs ꝛ pecunijs. Pecunie em̃ hoĩs honorẽ augent ꝛ voluptatẽ. Querit etiã ſciẽtias: officia dignitates que ſuũ promoueant honorẽ. Naſcunt̃ igitur repente ex amore puato quattuor corruptiſſima mala. ſcꝫ ſuperbia. auaricia. gula. luxuria. Deinde cui ineſt amor honoris et voluptatis: neceſſe eſt vt odio habeat et perſequatur omne id quod poteſt ſuum vel honorem vel voluptatẽ deſtruere. ideo concipit grauem iram que eſt amor vindicte: et inuidiam qua dolet de alieno bono inquantũ eſt ſuo cõtrarium. vel gaudet de alieno malo prout inde recipit adiumentum. Et quia voluptas corporis torpore atq; ocio paſcitur ꝛ labores fugitat ꝛ exercitia. inde acidia emergit ꝛ negligentia portus omniũ viciorum. ¶ Dominicus. Adeo acerbo animo in priuatũ amorem hactenus inuexiſti vt adiutore deo illum a me velim penitus abigere. et in ſolo conditoris amore vires animumq; locare.

Qꝫ ex amore ſui naſcuntur ſeptẽ peccata mortalia.

Dyalogus Tertius

De finali fructu qui naſcit̃ ex his duobꝫ amoribus: ⁊ de gaudijs ꝓprietatibꝫ ¶ Capitulū. xxv

Raymūdus. Ut libentius faciliuſq̃ poſſis efficere q̄ nūc reſpondes: neccē eſt tibi diligenter aduertere q̄ ſint fructus qui naſcunt̃ ex amore diuino ⁊ amore ꝓprio. Certiſſimū em̄ eſt ꝙ ſicut de plantis atq̃ arboribꝫ expectat̃ fructus. ita de quali bet alia re inq̄rimus quē faciat fructū. quā afferat vtilitatem. Quia igit̃ in noſtra volūtate tanq̄ in agro quodā pn̄t plantari duo principales amores. ſcꝫ amor dei ⁊ amor ſui. ideo ſummope cōſiderandū eſt quē fructū afferat amor dei: ⁊ quē amor ſui. Et ſicut nō poſſunt eſſe niſi duo amores ꝑmi: ita nō ſtꝫ etiam niſi duo fructus vltimi q̄ inter ſe ſunt oīno ꝯtrarij: ſicut et amores ꝑmi. Verū quia ex omni ope quod agit hō non ꝑmanet ſecū finaliter niſi gaudiū vel triſticia. hoc em̄ eſt totū lucrū quod defert de laboribꝫ ſuis. iō gaudiū vl' triſticia finales ſunt fructus oīm opeꝝ humanoꝝ. Nam q̄cquid hō molitur q̄cq̄d opatur ad hoc reſpicit vt gaudeat. iocūdetur. exultet. Cū autē gaudiū adeptus fuerit nihil aliud querit: nihil aliud ꝯcupiſcit quia nulla pt̄ re alia ſaciari. Et qꝛ triſticia gaudio ꝯtraria eſt. ideo oīs hō fugit triſticiā: ⁊ gaudiū amplexat̃. Verūtamen qꝛ veꝝ gaudiū eſt verus fructus hoīs bonus. ⁊ vera triſticia fructus vere malus. iō neccē eſt ꝙ a diuerſis ⁊ ꝯtrarijs ſeminibus oriant̃. verū igit̃ gaudiuꝫ orit̃ ab amore dei. et vera meſtitudo ab amore naſcit̃ ſui. Et qꝛ deus eſt immortalis: immēſus: ſumme pulcer: ſumme potētie: bonitatis ⁊ ſapiētie. ita gaudiuꝫ de amore dei eſt immortale: immēſum: pulcerrimū: potētiſſimum fructuoſiſſimū: ⁊ optimū.

Qꝫ gaudium eſt fructꝰ amoris boni.

Dominicus. Si gaudiū hoīs eſt immortale ergo ⁊ volūtas hoīs. ⁊ ꝑ ꝯſequens aīa hoīs eſt immortalis. quod epycureoꝝ grex maxime diffitet̃. Sed nūc vt cepiſti ꝓſequere.

Raymūdus. Audiſti itaq̃ qꝛ gaudium eſt verus fructus amoris dei: nunc ꝓprietates huius gaudij deſideranter aduerte. Prima gaudij ꝓprietas eſt. ꝙ eſt eiuſdē nature ac cōditionis qualis eſt res ꝑmo dilecta: ⁊ qualis eſt primus amor. Hinc ſequit̃ ꝙ ſicut amor dei eſt ſemē iuſtū. purū. ſanctū. ſinceꝝ. immaculatū atq̃ optimū. ita ⁊ gaudiū quod eſt

De ꝓprietatibꝫ veri gaudij

eius fructus ſanctiſſimus eſt ⁊ verus. rectus. ordinatus. īma
culatus. pulcer. diuinus. Hoc aūt tale gaudiū includit verā
leticiam. iocūditatem. oblectatōem. hilaritatē. tranqllitatem
delicias. iubilatōes. ſuauitates. ſacietates ⁊ mille bona. Se
cūda ꝯditio. ꝙ ſicut fructus arboꝝ ⁊ plantaꝝ viuificat: nutrit
et ſuſtētat. ita ⁊ gaudiū dat vitā homini. atq; inde nutrit̄ ⁊ ſu
ſtentat̄ cor eius. Nā ſicut triſticia mors hoīs eſt: ita gaudium
cor hoīs confirmat viuificat ⁊ oblectat. Tertia ꝯditio ꝙ gau
diū affert hoī totum ꝯplementū finalis boni ſui. Nam plenū
hoīs gaudiū eſt hoīs vltima ꝑfectio. vltima beatitudo: quam
cū habuerit nihil volet vltra appetere: nihil amplius ꝯcupiſ
cere: ſicuti infra ſtatim patebit. Quarta ꝯditio. ꝙ ſicut amor
dei eſt intra nos: ita ⁊ gaudiū intra nos eſt: nec eſt necē in re
bus externis: in auro ſcz vel argento: nō in gēmis aut marga
ritis: nō in officijs aut p̄fecturis gaudiū querere. Sicuti em̄
amor portatur in ſola hoīs volūtate: ita ⁊ gaudiū. atq; idcirco
totū hoīs bonum in ſola eſt hoīs volūtate. // Dominicus Er
rant igitur q̄ externa ⁊ caduca fortune bona hoīs bona arbi
trant̄. quiq; ⁊ ea quotidie querūt: diligūt: amplexant̄. // Ray
mūdus. Quantū hi errant ſicut ex p̄cedentib⁹ ita ⁊ ex ſequenti
bus luculēter intelliges. Prius tn̄ quod cepimus explicemus
Quinta ꝯditio. ꝙ quantū amor dilatat̄ ⁊ creſcit: ita ⁊ creſcit ⁊
multiplicat̄ gaudiū Ideo ſicut amor dei ſe extēdit ad oēs crea
turas inquantū dei ſunt. ⁊ p̄cipue ad hoīem qui eſt viua ima
go ⁊ ſilitudo dei. ſic ⁊ gaudiū ſe dilatat ad oēs creaturas ⁊ p̄n
cipaliter ad imaginē creatoris qui eſt hō. Hinc ſequit̄ ꝙ vnuſ
quiſq; hō deū amans p̄ter gaudiū qd̄ concipit de deo: habet
adhuc infinita gaudia de creaturis ⁊ maxime de quolibet ho
mine qui eſt ꝓxima imago maximi creatoris. // Dominicus.
Palā nunc video ꝙ de amore dei etiā in hac vita hō colligit
ineſtimabilē fructū. Nā ex quo ſemꝑ eſt in amore recto bono ⁊
ſuaui: ita eſt in gaudio recto dulci et optimo ſecū in corde ſuaz
hn̄s vitam: ſuas diuitias: ſuas voluptates. Nihil itaq; extra
querit. nihil ꝯcupiſcit. nulli inuidet. nulli iraſcit̄. nulli ꝯtraria
tur. ſed eſt plenus ſuo bono. ſuo ſcz gaudio quod eſt optīa vi
ta cordis. Hoc aūt gaudiū poteſt ꝯtinue augeri ⁊ multiplica

ri quando dei imago ꝑ hoĩes multiplicat̃. vt quot ſunt hoĩes
tot ſint gaudia. ⁊ quia numerus hominũ poteſt creſcere in in-
finitum. ita ⁊ cumulus gaudioꝝ. Beati ergo qui deũ diligunt
quoniã fructum leticie copioſiſſimũ conſequentur.

¶ De vltimo gaudio qđ poſt mor-tem erit de amore dei ⁊ ſalute ꝓximi ¶ Capitulum. xxvi.

Raymundus. Diximus pauloañ de gaudio qđ naſcit̃ de amore dei in hac vita: nunc dicemus de gaudio qđ erit de deo ⁊ ꝓximo poſt hanc vitã. Cũ em̃ gaudiũ ſit fructus amoris nccẽ eſt ꝙ veniat in tanta plenitudine vt vltra creſcere nõ poſſit. Dignũ ꝑfecto eſt vt ſicut volũtas hic inheſit deo ꝑ amorem: ita illic inhereat ꝑ amoris fruitõem. Verũ cũ ex clara dei viſione fit amor feruẽtior. nam ex quo deus eſt ſumme pulcer: ſumme dulcis. ſumme benignus. bonus. nobilis. ⁊ oĩm gaudioꝝ diuitiarũꝗ pleniſſimus. ideo quãto ꝑfectius videbitur tãto ardentius amabit̃: ⁊ tanto copioſius in ipſo aĩa iocũdabitur. Videbimus em̃ deũ maximũ et optimũ facie ad faciẽ clara certa ⁊ ꝑfectiſſima viſione. ⁊ tũc mirabit̃ ⁊ dilatabit̃ ⁊ iocundabit̃ cor noſtrũ. ¶ Dominicus. Sed queſo te qũo audebimus tantã a deo ſperare gloriã. Raymũdus. Solo amore. Niſi em̃ deus (quẽ hic in fide aĩa dilexit) oſtẽdat ſeipm̃ manifeſta viſione non ꝯpleret nec meritũ nec ius amoris. Amor em̃ verus oĩa aperit. oĩa ſecreta reuelat: hoc amoris natura requirit. Amor ergo noſter nobis deũ oſtẽdit. deũ facit videre. amplecti. venerari. ⁊ ipi inherere ⁊ iugiter delectari. Verũtamen qm̃ deus eſt infiniti decoris: ſuauitatis: mãſuetudinis: humilitatis: ſapiẽtie: maieſtatis ⁊ ꝑfectiõis. ideo aĩa illic deũ nõ amabit ꝓpter dona que ꝯtulit. hic em̃ amor mercẽnarius ⁊ impurus eſt. ſed ideo quia deus vere ex ſeipo ⁊ ex ſua immẽſa bonitate pleniſſime amabilis ⁊ ãplexibilis eſt. Et ex tali amore naſcit̃ ꝑfectiſſimũ gaudiũ atꝗ puriſſimũ. Hoc aũt gaudiũ quia nemo poterit auferre. ideo erit certiſſimũ firmiſſimũ ⁊ ſumme ſecuꝝ: Et hoc quidẽ erit gaudiũ de deo. Nunc ſupereſt vt aliquid de gaudio (quod ex ꝓximorũ felicitate capiemus) breuiter diſſeramus. In illo regno vnuſquiſꝗ tantũ amat alterum

Amor omnia promeretur

De gaudio ex ſalute ꝓximi

quantū ſeipm̄. ⁊ ideo tantū gaudet de bono alterius quā̄tum
gaudet de ſuo. Et quoniam illic erunt innumerabiles quos
omnes vt noſipſos diligemus. hinc ſequitur ꝙ equaliter de il
loꝝ felicitate vt de noſtra gaudebimus Nōmodo ergo gau
dium noſtrū duplicabit̄ aut triplicabitur. ſed in mille iubilos
imo infinitos excreſcet ſupra mēſuram gaudiorum que de ꝓ/
pria beatitudine ſinguli obtinebimus. Cum igitur nemo illic
ſit qui ſue felicitatis gaudium ad liquidū cōcipere poſſit. vide
nunc quomodo capiat in alijs tantoꝝ gloriā gaudiorū. Pre
terea cū illic quilibet plus immēſum deū amet q̄ȝ ſeipm̄ ⁊ om/
nes alios ſecum. inde ſeq̄tur ꝙ ſine compatione plus gaude/
bit de felicitate dei q̄ȝ de ſua ⁊ omniū aliorū ſecum. Certe nūc
vidiſti magnitudinē ⁊ multitudinē gaudiorum poſt hanc vi/
tam: Quid nūc animi habes // Dominicus. Optimi nūc cer
te animi ſum. Sed de corporibus noſtris quid obſecro futu/
rum reris // Raymundus. Noli hinc aliquatenus trepidare

Gaudiū de re patiōe corpoꝝ

Ipa em̄ anima q̄ in celis deū amat: amat ⁊ corpus ſuum. vult
ergo vt reparetur ⁊ ſibi reſtituat̄ vt totus homo in integrū vi
uat ⁊ feliciter viuat. Quia ergo aīa vult vt corpus reparetur
ideo ⁊ reparabitur. quia volūtatem ſe amantium deus faciet.
et depcationē eorū exaudiet. Ut igitur aīe gaudium cōpleat̄
recipiet ſuum corpus nō quale nūc eſt graue. paſſibile. morta/
le. ſed pulcrū. decorū. formoſum. inſtar ſolis lucidum. immor
tale. impaſſibile. agile. ſubtile. ſpūale. ⁊ anime opationibꝫ ma/
xime conforme. Preterea cum aīa amet oēs creaturas inq̄n
tum dei ſunt: vt de ſuo amore amplius gaudeat. iō totus mū/
dus debet in melius renouari ⁊ veſtē induere iocūditatis ⁊ ꝑ

Gaudium de mūdi in meliꝰ reformatione.

petue pulcritudinis. Nā ſicut totus hō in aīa ⁊ corpe ad ſub/
limiorē ⁊ nobiliorē ſtatū reformat̄. ita et totus mūdus q̄ prop
ter hoīem factus eſt q̄ſi de regis ſui: hoc eſt hoīs felicitate con
gratulās: nouis incorruptōis veſtibꝫ induet̄ // Dominicus.
Merito id q̄dez. Sicut em̄ oīa ꝓfluūt ex amore. amor aūt ge
nerat de ſe gaudiū q̄ eſt fructꝰ eius: ita ex ꝯūti ſt̄ in gaudio oīa
ſicq̄ȝ diſponunt̄ vt ex ipis ſeq̄tur gaudiū maximū qd̄ eſt fructꝰ
oīm. Sed q̄d tibi nūc ſubito ꝯtigit rogo ꝙ facies tua triſtibꝫ
rugis obfuſcat̄. Acerbū neſcio q̄d nunc loquuturus es.

Dyalogus Tertius

De fructu qui naſcit᷑ ex amore ꝓ

ꝓo: ⁊ ꝓꝓ̄etatib⁹ eius. h̄ fructus acerbiſſim⁹ eſt ¶ Capl'z. xxvij

Raymūdus. Verū dicis. nam de fructu amariſſimo qui
de amore ſui naſcit᷑ dicturus acerbitatē eius ſolo odora
tu p̄ſentiens: olfactus mihi oīs ⁊ guſtus amaricatus ē. credo
et te quoqꝫ eadē paſſurū. Amor ſui etiā de ſe gaudiū generat.
qui eīm id fuerit adeptus qđ amabat: aut certiſſime ſe adeptuꝝ
ſperat necē eſt vt gaudeat. Cū eīm quis amat ſuā excellentiam
ſuā laudem. ſuā corpis voluptatē. amat quoqꝫ oīa externa bo
na que vota ſua ꝓmouent ⁊ ꝑficiunt. Et quia hec oīa adipiſci
pn̄t. ideo p̄t in hac vita hō gaudere. geſtire. tripudiare. Verū
quia hec oīa amitti pn̄t. deſtrui. derelinqui. ⁊ hō id odit qđ po
teſt hec ſua bona deſtruere. iō ex tali gaudio naſcit᷑ amara tri/
ſticia: anxietas: inuidētia: ſollicitudo ſupuacua ¶ Dominicus
Hinc intelligo tale gaudiū miſerū eſſe. ſupfluum. caducū. fal/
ſum. ſophiſticū. quod intus abſcōdit inexpiabilem calamitatē
et cladem ¶ Raymūdus. Melius iſtud intelliges dū huius
De ꝓprietatib⁹ gaudij mali — gaudij ꝓprietates clarius īroſpexeris. Prima huius gaudij
cōditio eſt. qꝛ ſicut amor ꝓprius eſt inordinatus. iniuſtus. fal/
ſus. tortuoſus. corruptus ⁊ immundus: ita eſt ⁊ gaudiū quod
ex ipo generat᷑. Item ſicut amor ſui eſt oīm peſſimus. nequiſſi
mus. maligniſſimus. p̄ma mors. p̄ma cecitas. prima calami/
tas: ⁊ oīm maloꝝ mendacioꝝqꝫ fontalis origo. ita eſt ⁊ gaudi
um qđ emergit ab ipſo. Preterea ſicut amor ſui eſt e directo
ꝯtra deū. ⁊ in deū acriter rebellis: auferēs q̄ntum in ſe eſt deo
ſuā coronā ⁊ gloriā. ita ⁊ iſtud gaudiū inimicat᷑ deo. Fitqꝫ hō
multo amplius ꝯtrarius deo turpiter ꝯtra eū geſtiendo q̄ꝫ ne
quiter amādo. Hoc eīm gaudiū ꝯtemptū gignit ⁊ iniuriā oīm
maximā. Nihil tam improbū tam ꝑuerſum q̄ꝫ letari hoīem cū
male fecerit ⁊ exultare in reb⁹ peſſimis. Grande eīm malū ama
re aliquid ꝯtra deū. ſed longe grauiſſimū letari. exultare. geſti
re. cōplacere. Hoc eīm venenū mortiferꝫ eſt ⁊ inſanabile ⁊ eter
ne damnatōi ꝓximū. ¶ Dominicus. Fetorē acerbitatēqꝫ hu
ius peſſimi fructus etiā nūc ipſe ꝑcipio. vnde ⁊ nares atqꝫ ora
ocius obfirmo ¶ Raymūdus. Expecta queſo parumꝑ ⁊ mul

to amariora cognoſces. Sed vt ꝑfectius id fiat duo hec gau dia. ſcꝫ quod eſt de amore dei: ꝛ qđ naſcitur de amore ſui cõtra ſe collocemus: vt magis cognitu eluceſcãt Primũ gaudiũ ori tur de iuſticia. de veritate. de bonitate. de eternitate de pulcro rũ omniũ radice. ſed ſcđm gaudiũ naſcitur de iniuſticia: de fal ſitate. de vanitate: ꝛ de maloꝝ omniũ ſcaturigine Primũ gau diũ oritur de deo ꝛ eſt ſꝫm deũ: alterũ oritur ex diabolo ꝛ ē cõ/ tra deũ. Primũ conſolidat: reficit: ſaciat: vnit hoĩem cuꝫ deo. augetqꝫ ꝛ multiplicat amiciciã dei. ſecundũ diuidit: elongat a deo: ꝛ hoĩem dei inimicũ conſtituit. Primũ eſt ſꝫm hoĩs natu ram ꝛ ſꝫm ordinē vniuerſi. ſed alterũ eſt contra hoĩs naturam et cõtra ordinē vniuerſi. Primũ põt haberi de amore dei gra tis ſine labore: ſine expenſis: ſine alioꝝ adminiculis. ſed ſcđm nõ habetur niſi cum labore: cũ anxietate: cuꝫ merore: cũ odio cum alioꝝ damno ꝛ multis rerũ temporaliũ expenſis. Primũ facit hoĩem benignũ: manſuetũ: modeſtũ: ſuauē. mitē ꝛ humi lē. ſecundũ vero immiſericordē immitē crudelē turgidũ infla/ tũ ſupbum. Primũ gaudiũ auget. cõſeruat. multiplicat vnita tem pacē concordiã amiciciã inter hoĩes. ſcđm multiplicat of fenſiões inimicicias ſectas diſcordias rixas inter hoĩes ꝛ om ne malũ. Primũ gaudiũ eſt vitale: ſalutiferũ: deſiderabile: glo rioſum: honeſtũ. ſcđm mortiferũ eſt: ignominioſum: aſpnabi/ le: ingloriũ: inhoneſtũ Et breuiter vt oĩa in ſumma referam primũ gaudiũ auget amorē oĩs boni: ꝛ illuminat letificatqꝫ intellectũ. ſecundũ ſentina eſt oĩm maloꝝ ꝛ omniũ vicioꝝ ne/ quiſſimũ deſideriũ animũ hoĩs tenebroſa caligine vehemēter obſcurans Dominicus Utinã totus terrarum orbis exau diret has voces tuas: credo deſineret nequiter ſe amare: ſe va nis ſpebus ꝛ gaudijs attollere: ſolũ creatorē in reliquũ aman tes: in ipõ ſolo ſperantes: gaudētes: exultantes

¶ Compatio ſeu dĩa duoꝝ gau dioꝝ ad inuicē.

De finali fructu qui naſcit᷑ poſt banc vitã de amore ſui. ſcꝫ eterna triſticia ¶ Capitulũ. xxviij

Raymundus. Operepcium erit nũc aduertere quem fru ctũ pariat amor ſui poſt hanc vitaꝫ. Sicut ſupra patuit amor dei gignit poſt hanc vitã eternum ꝛ infinitum gaudiũm

Dyalogus Tertius

ſta amor ſui qui dei amori cōtrarius eſt gignit poſt mortē eter
nam infinitāqꝫ triſticiā. Carētia em̄ immēſi gaudij immenſam
meſtitudinē coarguit ⁊ om̄is mali pſentiā. Duob9 em̄ modis
cōtingit aliquē vehementer triſtari. Primo qn̄ ea re carere cō
pellit̄ qua maxīe delectat̄ ⁊ que ſibi eſt plurimū neceſſaria Se
cūdo quādo id ſp cogitur poſſidere qꝺ ſumme odit ⁊ aſpnatur
et qꝺ ſue nature vehemētiſſime ꝯtrariatur. Et tūc excedit om
nē menſurā miſerie quando hoc malū quod hō cogit̄ retinere
ſue eſt inſitū volūtati. Nunc pauca de pmo. Poſt hanc vitaꝫ
anima nihil habebit eoꝝ que hic vicioſe dilexit. non laudē nō
gloriā. non voluptatē. non aurū. non argentū. nō famam. nō
ſcientiā Et quia aīa erit exuta carne tenebroſa. ideo clariſſime
ſeipam cogitabit. ſe ſentiet. ſe cognoſcet. ⁊ intelliget ad qđ crea
ta fuerat. ⁊ quantū erat bonū habitura qꝺ ⁊ pdidit. ⁊ quare p/
didit. Cognoſcetqꝫ ꝙ ipa ſuo vicio infinitū bonū perdidit qꝺ
in eternū recuperare nō poterit. Et licꝫ immēſo deſiderio eſtu
et hoc bonū accipere (cū illo carere nequeat) intelliget tamen
ſe id nunꝙꝫ accipere poſſe. ⁊ ideo ſupra ꝙꝫ credi poteſt dolebit
anxiabit̄. contriſtabitur. ¶ Dominicus. Reuera incompabi
lis miſeria: ⁊ triſticia ineſtimabilis ſummo bono vehementer
egere: illud votis om̄ibus expoſcere. deſiderare. nec tamē ali/
quādo acquirere poſſe ¶ Raymundus. Secūda triſticia eſt:
quādo anima id ſp cogitur retinere quod omniū maxime odit
atqꝫ aſpnatur. Poſt hanc vitā (vt dixi) aīa pleniſſime ſe cogno
ſcet. ⁊ ideo videbit ſe ſuāqꝫ voluntatē deo inimicā. tortuoſam
ſibiipi contrariā. inordinatiſſimā. turpiſſimā. peruerſiſſimam.
Hec itaqꝫ in ſe conſiderās ſe vehemēter odibit. aſpnabitur. et
execrabitur. Hunc em̄ maloꝝ ſuoꝝ fetorē turpiſſimū continu
um geret in naribus ſuis nec a ſe poterit expellere in eternum
In tantū em̄ ſeipam ⁊ ſuā deformitatē odio habebit vt cupiat
penitus nō eſſe: nō natā fuiſſe. deū vindicē funditus interire:
angelos om̄es ⁊ beatos ſecū in tartara demergi: ⁊ omnē crea
turā in nihilū redigi. Veꝝ quia hec fieri nō poterūt. ideo into
lerabili merore pfuſa amariſſima cōfuſione tabeſcet frendens
indignās ⁊ blaſphemans ¶ Dominicus. Merito hec illi mi
ſere ꝯtingunt: vt q2 prius amauit ſeipam ⁊ oīa alia ꝓpter ſe. ita

Duplex triſticia

De prima triſticia.

Scđa triſticia

poſtea incipiat primũ odiſſe ſeipam: et deinceps oĩa alia odio
habeat ꝓpter ſe Ut ſicut ṗus nõ gaudebat niſi de ſe ⁊ ꝓpter ſe
ita poſtmodũ nõ triſtet niſi de ſe ⁊ ꝓpter ſe. Et ſicut ṗus oĩa
ſibi ꝓpter ſe placuerũt: ita oĩa poſtmodũ ſibi ꝓpter ſe diſpli/
ceãt. Et que añ ſe fecerat vt deũ: ſe primũ amando. ſibi ⁊ hono
rem ⁊ gloriã tribuẽdo: ita tandẽ ſit ſub ſe viliſſime deiecta. con
tẽptibilis. ignominioſa. inglória. Sed ne te impediã qd cepi/
ſti, pſequere ¶ Raymundus. Anima hinc trãſiens ad infernũ
ſecũ defert ſimilitudines ⁊ imagines opeꝝ ſuorũ. que q2 fuerũt
cõtra deũ. ꝯtra iuſticiã. ꝯtra veritatẽ. atqȝ ideo erãt deformia
ſordida. falſa. abhominata Cũ igitur hec opa ſua ꝯtinuo ante
oculos ſuos habeat ⁊ ꝑpetuo habeat. ideo erit in ꝯtinua ꝑpe
tuaqȝ meſticia. ⁊ oĩs eius recordatio. oĩs viſio. oĩe ſuũ nolle
et ſuũ velle. ⁊ quicq̃d in ipa eſt erit illi ſumme acerbuȝ. ſumme
amaꝝ. infinite cauſa meſticie ⁊ anguſtie ¶ Dominicus Hinc
manifeſte colligimus ꝙ aĩa humana hic viuẽs ꝯtra deũ ⁊ ma
le operãs thezauriſat ſibi irã in die ire ⁊ aggregat ſibi eternam
miſeriã. anguſtiã. triſticiã ⁊ condit cõſtituitqȝ ſibiip̄i ſuã penaȝ
ſuã gehennã. ſuã flammã ¶ Raymũdus. Optĩe colligis. veꝝ
vt huius meroris ac meſtitudinis poſſis efficacius magnitu/
dinẽ agnoſcere duo tibi exẽpla ſubijciã. Primuȝ eſt. oĩs hõ
quantũlibet malus abhorret oẽm turpitudinẽ in rebꝫ ſuis. et ¶ Nota exẽpla
quãto res illa ſibi fuerit ꝓpinquior tãto magis odit illic ineſſe
turpitudinẽ. Odit eñ turpitudinẽ ſue domus. ſue ꝯiugis. ſue
ſobolis. maxime aũt ſui corpis. Ita ⁊ aĩa poſt hanc vitã: ſuam
turpitudinẽ aſpiciens vehemẽter aſpnabitur. nec vlla rõe po
terit ſuſtinere Uidebit eñ tanq̃ȝ in libro oĩa ſua mala ꝯſcripta
que ꝯtra iuſticiã geſſit ⁊ pietatẽ: ⁊ ei ſine termino diſplicebunt
Nõ tamẽ ideo quia deũ offenderit. ſed quia de ſua natura de/
formia ſunt ⁊ omni odio digniſſima. Scdm exemplũ. aĩa ſen/
tit corpis dolores. paſſiones. infirmitates. ⁊ de his plurimuȝ Aliud exẽplũ.
ꝯtriſtatur. Ergo multo ãplius in inferno ſuãipſius ſentiet in/
firmitatẽ. ſuã feditatẽ. corruptiõem. ꝑuerſitatem. malignitatẽ.
et ĩpietatẽ. ⁊ immẽſo merore atqȝ ꝑturbatõe ꝑcuſſa caſſos erũ
pet in gemitus ⁊ ſuas clades q̃rulabit ¶ Dominicus O oĩm
infeliciſſimã aĩam que ꝓpter momentaneũ neſcio q̃d gaudiũ in

tam immenſas meſtitudines eligit deſtinari.

**Q) deus creator: et ipſe oēs crea
ture: corpus q̄ȝ ipm aīam miſerā ꝑſequent̄** ¶Caplm. xxix.

RAymundus. Non ſolū quidē aīam condēnatam ſue ne
quicie ꝑſequent̄. ſed etiā a creatore ⁊ a creaturis ⁊ ab ip/
ſis ſui corpis mēbris dolores maximos ſuſtinebit. Primo a
creatore. Nam ex quo ipſa ſupba deum deſpexit: et ſeipſam vt
deum amauit: coluit: ⁊ exaltauit. ſeqȝ pro deo ab alijs amari ⁊
honorari voluit. Deinde quia ſe inimicaȝ dei capitalem ſuam
illi gloriam auferendo conſtituit. Tertio quia in ſuo honore
et voluptate maxime gauiſa ſit. Quarto quia innumeris dei
beneficijs ingrata extitit: ⁊ ipis tamen vſa beneficijs auctorē
tantorum munerum contempſit. Quinto quia deum omni/
um benigniſſimum. dulciſſimum. optimum. a ſua mente neq̄/
ter excluſit: ⁊ ipſum deorſum deprimens ſe ſuper illum erexit.
Sexto ꝙ ſuam voluntatem ſtatuens dei creatoris volunta/
tem reiecit. Septimo ꝙ creatoris ſui imaginem nobiliſſimaȝ
et pulcerrimam tam fedis ⁊ nequiſſimis maculis denigrauit.
Octauo ꝙ infinitā offenſam ⁊ ingratitudinem infinito contē
pto deo incurrere nō pertimuit. Quia igitur contra deū tan/
ta mala commiſit. idcirco infinita tormenta promeruit. ⁊ toti/
ens hec ipa tormenta cumulauit ⁊ auxit. quotiēs auxit offen/
ſam atqȝ iniuriam. Si em̄ qui crimīs leſe maieſtatis reus eſt
capite truncatur: que ſupplicia que tormenta anime debentur
que ſummā maieſtatē ⁊ immēſam dei potentiā contēpſit ⁊ rep
pulit. Meruit igit̄ iram dei vindictāqȝ perpetuā. Deus igitur
cū ſit oīpotens poterit: ⁊ cū ſit ſapiēs ſciet: ⁊ cū ſit iuſtus volet
anime contēptrici ⁊ inimice ſue penā ꝓ reatu īfligere ſempiter
nam. Dominicus. Hinc clare patȝ ꝙ p̄ter triſticiā ꝑpetuā
quā ſibi fecit ſuā amando voluntatē: habȝ etiā aliā triſticie mi
ſeriā ꝑ iuſticiā dei ſibi inflictā quā ꝓmeruit deū ꝯtēnendo et re
bellando. Sȝ dic mihi obſecro q̄lem ꝓ ꝯtemptu ſuo de⁹ penā
aīe peccatrici irrogabit. Raymūdus. Penā inferni penā ig
nis ꝑpetui. Quia em̄ oīm rer̄ creatorē ꝯtēpſit. iō ſub oī creatu
ra ꝓijciet̄ in locū infimū ⁊ a celo remotiſſimū in medio t̄re in lo

co tenebroſo. horrido. ꝓfundo. infernali ⁊ acerbiſſimo. Jllic
in ſuū ꝯtemptū omniū rerum corꝑaliū feces deſcēdent in qui/
bus ipſa immergetᷣ ⁊ ab ipis viliſſimis fecibꝰ patietᷣ. Et qꝛ iu/
ſtum eſt ꝙ oīs delectatio ꝑ triſticiā ꝯtrariā puniatᷣ Et qꝛ inter
oēs creaturas ignis eſt maxime afflictiuus. iō ipa maligna de
lectatio corꝑalibus flāmis que ſemꝑ ardeant: ⁊ in eternū non
poſſint nec extingui nec minui ſꝑ torquebitᷣ. Huic igni arden/
tiſſimo aīa inſeꝑabili vnione colligabitᷣ qui eam ſemꝑ adurat:
nec ꝯſumat aliqñ ¶ Dominicus. Quō poteſt aīa cum ſit ſpi/
ritualis nature ab igne corporeo tormētari. quō poteſt agere
id quod corporeū eſt in aīam ſpūalem. ¶ Raymūdus. Nōne
aque baptiſmatis oꝑantur in aīa: agente inuiſibili ꝟbo dū cor
pus tingūt ⁊ cor abluūt. Q si aliū liquorē: puta vinū aut ole/
um adhibueris nihil tale ꝯtinget. Sicut igitᷣ aqua mediante
verbo aīam purificat: ita oꝑante deo ignis gehenne aīam cru
ciat ⁊ ꝯtriſtat. Et merito id quidē. nā ſicut ipa cum ſit ſpūalis
nature potuit ⁊ voluit in rebꝰ corꝑalibus delectari. ita etiā po
terit (licet nolit) ab ipis ꝑ iuſticiā puniri atqꝫ affligi ¶ Domi/
nicus Capio quod tu dicis ¶ Raymūdus. Habes ergo quō Quō aīam ꝑ/
aīam impiā deus creator ꝑſequitᷣ. Audi nūc ſecūdo quō eam ſequuntur ipe
ꝑſequuntᷣ ⁊ creature. Quia em̄ amādo ſuam voluntatē ⁊ ſuam res create.
laudē deū opificem neq̄ter ꝯtempſit. iō etiam ꝯtempſit om̄es
creaturas ⁊ ſe illis inimicā conſtituit: ⁊ maximā illis iniuriā in
tulit ꝙ eas ſupra creatorē amauerit. ⁊ ipis in deſpectū dei tur
piter abuſa ſit. Jdcirco armabitur oīs creatura ad vlciſcendū
et pugnabit ꝓ deo orbis terraꝝ ꝯtra aīam inſenſataꝫ. A nulla
ergo creatura aliq̄d recipiet aut ſolacīj aut auxilīj. ſed ſicut añ
in oībus eſt delectata: ita nūc in oībus ſit afflicta. imo etiā ma
xime a ſemetipa. Erit em̄ ſibi amara. moleſta. odioſa. que ꝑus
tm̄ ſe amauerat. tm̄ extulerat. ¶ Dominicus. O oīm miſerri
mā: cui ⁊ creator ⁊ creatura oīs ⁊ ipa ſibiipſi moleſtiā inferent
meſtitudinē ⁊ angorē. Sꝫ nūquid ⁊ ſuum corpus ipa recipiet
ad tormentū ¶ Raymūdus. Jmo vero recipiet: ⁊ ad maximū Patietᷣ anima
tormentū. ⁊ hoc eſt tertiū quod aīam ꝑſequetᷣ. Nolet em̄ cor/ a ſuo corꝑe qđ
pus in quo ſe ſꝑ nouit arſurā recipere. ſed qꝛ hic egit ꝯtra vo/ recipiet.
luntatē ſui ꝯditoris. ideo illic ⁊ conditor aget penitus contra

uoluntatē ſue contēptricis: ⁊ reſtituet ei ſuū corpus in quo et
cū quo deū deſpexit ⁊ ſibiipſi cōplacuit. Sed quale putas cor
pus recipiet. Certe oīno tale quale ipſa maxime nolit. Accipi/
et ergo corpus caducū. fragile. paſſibile. ſed vt ꝯtriſtetur ma/
gis ideo erit immortale. Erit quoq̨ obſcuꝝ. obſcenū. tenebro
ſum. tardū. graue. ſpiſſum. horridū. deformiſſimū Si ſummā
Nota duas ci uitates ꝯtrarias
eorū que in hac diſputatōe diſſerui meminiſſe volueris facile
ex iſtis duob amorib duas inuenies eſſe ciuitates que vtriq̨
amori reſpōdeant: ⁊ vtriq̨ ꝯueniant amatori // Dominicus
Has q̄dem ciuitates licet aliquantulū viderim. cupio tamen
eas mihi aptius oſtendi. // Raymundus. Duo ꝑmi amores.
amor ſcꝫ dei. ⁊ amor ſui cū ſint inter ſe plurimū ꝯtrarij: duas ī
ter ſe ꝯtrarias gētes inſtituūt. q̄ quia capitales ad inuicē ſunt
inimici. ideo neccē eſt duas eſſe ꝯtrarias ciuitates longiſſime a
ſe diſtātes. que in eternū has gentes ab inuicē ſeparēt ⁊ ſeclu/
dant. Oīes eñ hoīes qui ſeipos amant (quia vnius nature
ſunt) in vnā harū claudenť ciuitatū. qui vero deū amant leua
bunť in alterā. Amantes ſeipos tanq̨ dei hoſtes remotiſſime
a deo ꝓijcienť. amatores aūt dei cū ipſo ꝓpinquiſſime locabū
tur Illi in infimo ꝑcipitati in inferno iacebūt. iſti ſupra oēs ce
los ſublati in altiſſimis cōregnabūt. Illi ſubter oēm creaturā
ꝓiecti deliteſcēt. iſti ſupra omnē creaturā erecti alacres ſubſili
ent. Illi ſicut habuerunt amorē ſtrictiſſimū: ita ⁊ artiſſimū ha
bebūt locū. iſti quia habuerūt ampliſſimū amorē: ita ⁊ latiſſi/
ma celoꝝ regna poſſidebūt. Illi q2 habuerunt amorem terre/
ſtrem ⁊ grauē (nihil eñ eſt amore proprio ponderoſius) iō ad
ima tartara deſcēdent. iſti quia habuerūt amorē dei qui leuis
eſt ⁊ facilis. ideo ad altiſſima loca cōſcendent. vt ſint leuia ſur
ſum ⁊ ponderoſa deorſum. // Dominicus. Facile nunc has
duas ciuitates intueor. quarū vna ſit gaudij: altera meroris.
vna dilectōis: altera odij ⁊ rancoris. Una vite ꝑpetue: altera
mortis ſempiterne. Una in qua recipiantur amici. altera in q̄
precipitentur inimici. Una bonorum hominum. altera ma/
lorum. Una palacium regnantium. altera carcer preuaricato
rum. Una in qua ſupereffluit omne bonum. altera in qua re/
dundat omne malum.

Capitulum xxx.

Sicut hõ obligat̃ ad amorẽ ita etiã ad odiũ. ⁊ de odij ꝓprietatibus ¶ Capitulum. xxx.

Raymũdus. Eſſet quidẽ nũc merito huius dyalogi finis
niſi ꝯgruũ eſſet vt ſicut de amore ita ⁊ de odio etiã pau/
ca dicamus. Uno eñ poſito alterũ clarius eluceſcet. Nam ſi
cut volũtas humana amorẽ habet: ita hꝫ ⁊ odiũ. Amor tamẽ
primũ obtinet locũ. odiũ vero ſcd̃m. Et ſi volueris huiꝰ odij
virtutes ⁊ ꝓprietates agnoſcere: ex amoris ꝓprietatibꝫ eas fa
cile deprehendes. Quarũ prima eſt. ſicut homo obligatur ad   De ꝓprietati/bus odij.
amandum deum ex toto corde. ex tota anima. ⁊ ex tota virtute
ſtudioſe. fortiter. indeſinenter: ita homo obligatur de iure na/
ture ad odiendũ quicq̇d eſt contra diuinum honorem ex toto
corde: mente ⁊ virtute. Secunda cõditio. ſicut homo tenetur
amare omnẽ creaturam inquantũ dei factura eſt: ita nullã po
teſt odiſſe. ſed ſicut p̄mo amat omniũ rerum factorẽ: ita ſecun
do omnes debet amare facturas. Tertia. ſicut homo tenetur
primo amare deuꝫ: ita debet primo odiſſe quicquid eſt contra
deum. Debet ergo odiſſe principaliter propriã voluntatẽ. pro
priũ amorẽ. honorẽ. gloriam. laudẽ. ⁊ voluptatem Quarta cõ
ditio. ſicut hõ tenetur p̄mo amare deum et oĩa que dei ſunt
ita tenetur abhominari propriã voluntatẽ ⁊ oĩa que eã pro/
pinquius comitant̃. auariciã. inuidiã. irã. acidiã. luxuriã. ex q̇/
bus oĩe maloꝝ germen emergit. Nã ſicut ex vno amore mul
ti amores: ita ex vno odio multa odia generant̃. Quĩta. ſicut
ex ꝓpria volũtate naſcit̃ dei ꝯtemptus. dei offenſa. dei grauis
iniuria. ideo tenet̃ odiſſe tota virtute dei offenſam ⁊ dei iniuri
am. Sexta. ſicut homo obligatur immediate poſt deũ amare
ſuã imaginẽ viuã. ita ⁊ debet odiſſe omne id quod poteſt hanc
imaginẽ deformare. denigrare. deſtruere. q̃lia ſunt vicia. pec/
cata. delicta. Ex iſto ſequitur ꝙ ſicut homo tenetur diligere
omnẽ aliũ hominẽ ſicut ſeipm̄: ita oĩe malum alterius ⁊ incõ
modum debet execrari ſicut ſuum Septima ꝓprietas eſt. ꝙ ſi
cut amor vnit amãtem cũ amato: ita odiũ diuidit odientẽ a re
quã hꝫ odio Et ſicut oĩs vnitio vel ꝯiũctio fit ꝑ amorẽ: ita per
odiũ fit oĩs ſeꝑatio atqꝫ diuiſio. Octaua. ſicꝫ amor īduit amã/

tem re amata ⁊ in ſe trãſſformat. ita odiũ expoliat volũtatem a forma rei exoſe ⁊ longius a ſe ꝓiectat. Nona. ſicut amor non poteſt cogi nec violẽtari nec reſtringi. ſed ꝑgit libere quocũqꝫ ꝑgit: ita ⁊ odiũ cogi nõ poteſt nec coartari. Decima. ſicut tantũ ſe extendit amor quantũ ⁊ res ꝑmo amata: ita etiã tantuꝫ ſe odiũ extendit quantũ ſe extẽdit res ꝑncipaliter exoſa. Dominicus. Notatu digniſſime he ſunt odij ꝓprietates ⁊ intimis viſceribus collocande.

Q ſũt duo prima odia ſicut duo ꝑmi amores: ⁊ de odioꝝ fructibus ¶ Capitulum. xxxi.

Raymundus. Nũc de duob⁹ odijs ⁊ odioꝝ fructib⁹ pauca dicamus. Sicut ſunt duo ꝑmi amores. amor ſcꝫ dei. et amor ſui: ita duo ſunt odia ꝑma. odium dei. ⁊ odiũ ſui. Et ſicut duo iſti amores ſunt inter ſe ꝯtrarij ⁊ capitales inimici. ita hec duo odia maxime ꝯtrariant̃. Sed amor dei ⁊ odiũ ſui optime cõueniunt: ⁊ fiũt homini in ſalutem. ita ⁊ amor ſui ⁊ odiũ dei inuicẽ copulant̃ ⁊ fiũt homini in ꝑditionẽ. Et ideo q̃ recedit ab amore ſui neccẽ eſt vt pergat in amoreꝫ dei. ⁊ qui recedit ab amore dei ꝑgit periturus in amorem ſui. Silr̃ qui recedit ab odio ſui vadit miſer in odiũ dei: ⁊ qui recedit ab odio dei ꝑgit feliciter ad odiũ ſui. Sed in iſto ꝓgreſſu hanc intellige differentiã: quã etiam in aqua repies. Aqua ꝑ ſe currit ad frigiditatem. ſed violẽter inducit̃ ad calorem. Ita volũtas humana ꝑ ſe vadit ad amorẽ ſui: ⁊ illic ſine adminiculo cõmorat̃. ſed ad amorẽ dei currere nõ p̃t nec illic ꝑſiſtere niſi eius adiutorio ꝑtrahat̃. Dominicus. Hoc poſtremũ humilitatẽ redolet ⁊ inſtruit ad timorem. Qui em̃ dei adiutorio deſtituit̃ in ſuipſius amorem relapſus: ad dei grãm nec venire poterit: nec etiã ſi venerit ꝑmanere. Sed nunc de odioꝝ fructib⁹ quod pollicitus es exequere. Raymundus. Odioꝝ fructus ex amoꝝ fructibus (quos ſupra longo ſermone diſſerui) poteris intueri. Nã ſicut amor dei eſt optimus. ordinatus. iuſtus. ſanctus. ⁊ ſic de ceteris. ita odiũ dei e diuerſo eſt peſſimus. inordinatus. iniuſtus. impius. ⁊ ſic de alijs ꝯditionib⁹ appoſitis. Et ſicut odiũ ꝓpe voluntatis eſt bonũ. ſanctũ. meritoriũ. ita amor ſui ma

De odiorum fructibus.

lus eſt ſacrilegus ꝛ ꝑditiſſimus. Quia igiť ex bono amoꝛe oꝛi/
tur odiū bonū. ꝛ ex malo malū. ideo ꝯgruēter dicimus illos
fructus naſci ex bono odio ꝗ naſcunť ex amoꝛe bono: et illos
ex malo odio generari ꝗ generanť ex amoꝛe ꝑuerſo Certe nūc
audiſti que te de amoꝛe deqꝫ odio ſcire opoꝛteat: puto non in/
gratā me tibi hodie diſputatōēꝫ texuiſſe ¶ Dominicus. Imo
vero gratiſſimaꝫ. nec p̄t quicꝙ̄ ſanctius ſalubꝛiuſve dici ꝙ̄ qđ
te hodie dixiſſe gratuloꝛ ¶ Raymūdus Nō minus libēter au
diturus es nec minus vtiliter que poſt meridiē ſumpto pꝛan/
dio loquuturus ſum. Verū quia ad cibū nos nūc ꝛ fames ip
ſa ꝛ cocus inuitat: paululū ab ſtudio aīm reuocemus ¶ Do/
minicus. Licet optimo me nūc cibo qui mentē nutrit ſagina
ueris. nec magnoꝑe carnalis me menſa delectet: libens tamē
tecum ad pꝛandium comitaboꝛ. ¶ Finit tertius dyalogus.
q̄uo deum optimum maximū debeamus amare.

¶ Incipit quartus. quomodo debemus deum timere: ado
rare: laudare. honoꝛare.

¶ Sequūtur alia ꝗdam debita vl/

tra amoꝛē que hō teneť teddere creatoꝛi ſuo ¶ Caplm. xxxij

RAymundus. Reſumptis iaꝫ a menſa paululum
viribꝫ digniſſimū duxi tibi nūc demōſtrare alia
quedā debita p̄ter debitū amoꝛis: ꝗ merito obli
gať homo ſuo reddere creatoꝛi. Tu queſo diligē
ter auſculta. ¶ Dominicus. Nō neceſſe habes
addere calcar equo ſponte currēti. Tu tm̄ ne fatigeris rogo.
¶ Raymūdus. Cū igitur hō ſit digniſſimū opus maximi cre
atoꝛis ſui. ideo quicꝗd ab illo in ſe accepit: ꝗcquid etiaꝫ poteſt
totū obligať reſtituere ꝛ refundere in obſequium artificis ſui. Nota debituꝫ
Opus em̄ ſeu factura intellectualis q̄lis eſt hō ex ꝑte aīe tene aīe humane
tur nō ſolū amare factoꝛē ſuū. ſed etiā timere. laudare. hono/
rare. gloꝛificare. adoꝛare. ſupplicare. oꝛare. depꝛecari. credere
cōfidere. magnificare. bn̄dicere. ꝛ ꝓ acceptis bn̄ficijs gratias
agere. gaudere. ꝛ exultare. Quid em̄ debꝫ creatura aliud ama
re ꝙ̄ dn̄m creatoꝛē ſuum. Quē alium debet ipa factura vel ti/

mere. vel laudare. vel magnificare. vel ſupplicare. vel adorare vel dep̄cari: q̄z ipm optimū ⁊ vnicū factorē ſuū a quo accepit imaginē dei viuā intelligentē. amantē. memorantē. A quo eſt hō ſupra ceteras res nobilius cōditus. feruētius amatus. oī/bus ꝑpoſitus: ad ſuā amiciciā vocitatus: ⁊ cū illo in eternum regnaturus ¶ Dominicus. Reuera is tātus opifex: tam mu/nificus: tā ſumme benignus merito eſt ab hoīe diligēdus: me tuendus: honorandus: ⁊ ꝓ immēſis acceptis bñficijs iugiter collaudandus ¶ Raymūdus. Hinc iam pulcre ex his ꝓprietatibꝫ que in ſe hō accepit pōt agnoſcere q̄s ſuus cōditor in ſe habeat ꝓprietates: ⁊ q̄d illi iugiter teneat̄ offerre. Nihil medium inter deū ⁊ hoīem. ideo int̄ eos eſt ꝓportionalis correſpō/dentia: ⁊ idcirco ex cōditiōibus quas in ſe hꝫ hō inquantū hō poteſt arguere ↄditiones q̄s in ſe retinet deus. Sequit̄ ergo ꝙ ſicut hō poteſt amare: cognoſcere: timere. dep̄cari: ita deus eſt amādus: cognoſcēdus: timēdus: dep̄candus. Hō pōt laudare: bñdicere admirari ⁊ gratias ꝓ bñficijs agere. ergo deus eſt laudandus bñdicendus admirādus ⁊ regratiandus. Hō p̄t credere ſperare confidere. ergo deo eſt credendū: in ipo ſperandū ⁊ ↄfidendū. Hō ſemꝑ querit veritatē. diligit bonitatē amplectit̄ fidelitatē. ergo deus eſt verax ⁊ bonus ⁊ fidelis Hō p̄t in immēſum cōcupiſcere. ideo deus p̄t in infinitū cōcupita tribuere Hō poteſt bñfacere ⁊ bñficia multa mereri. ergo de/us poteſt ipm remunerare ⁊ bñficia copioſa largiri Homo p̄t peccare: p̄t cadere: poteſt reus exiſtere. ergo deus p̄t peccantē punire. lapſum erigere. reū iuſte torquere. Hō poteſt poſt reatum veniā petere. ideo deus p̄t vt miſericors veniam donare ¶ Dominicus. Verba tua lucēt ⁊ ardēt Lucēt vt deū videā ardent vt deum diligam. Atq̄z ex hoc tuo ꝑncipio magna cōijcio te dicturum.

Ex ꝓprietatibꝫ q̄s in ſe hō ha/bet p̄t agnoſcere q̄d ſuo debeat optīo crea/tori.

¶ Qꝫ vnūquodq̄z debitū habet per ſe ꝓpriā rōem ſpēalem q̄re debeat deo dari ¶ Caplm. xxxiij

Raymūdus. Licet rōne obligatōis amoris hō teneatur etiā deū timere. honorare. laudare ⁊c̄. tñ vnūq̄dq̄z iſtoꝝ debet̄ deo ꝓpria ⁊ ſpeciali rōne. Alia eſt em̄ rō quare dꝫ ama/

ri. alia quare timeri. ⁊ alia q̄re honorari. Ideo em̄ deus debꝫ
ꝑncipaliter amari. qꝛ ipſe eſt ſumme ⁊ ſingulariter bonus. dul Deus debet
cis. ſuauis. munificus. liberalis. pius atqꝫ ꝓſtabilis. Debꝫ eti amari
am in infinitū amari. qꝛ in infinitū bonus eſt: et ſolus ⁊ ſp̄ bo-
nus. Secūdo deus dꝫ timeri. qꝛ deus eſt dn̄s oīpotens: mag Debet timeri
nus: fortis: terribilis. q̄ poteſtatē habet corpus et aīam ꝑdere
in gehennā ignis. Et qꝛ ipſe eſt infinitus ⁊ ꝑmus ⁊ ſolus ⁊ ve
rus dn̄s. ideo eſt in infinitū ⁊ ꝑncipaliter ⁊ ſolus ⁊ veracit̄ me
tuēdus. Tertio deus eſt honorādus: eo ꝙ eſt ſummū omniū
rerū principiū. Et qꝛ deus eſt ꝑmū ⁊ immēſum ⁊ ſolum ⁊ verꝫ
ꝑncipiū. ideo eſt ꝑmo ⁊ ſolus ⁊ vero corde honorādus Quar
to deus eſt laudādus ⁊ glorificādus: qꝛ eſt omniū rerum con
ditor admirabilis. Et qꝛ ipſe ſummus eſt ⁊ optimus ⁊ ſapien-
tiſſimus ⁊ ꝑmus ⁊ ſolus artifex. ideo ſumme ⁊ ſapiēter ⁊ ſingu
lariter laudādus eſt ⁊ glorificandus ⁊ admirādus. Quinto de
us etiam credendus eſt quia verax eſt. Et quia ipſe eſt ſumma
et infinita ⁊ ꝑma veritas. ideo ſumma ⁊ maxima ei debet cre-
dulitas adhiberi. Sexto in deo quoqꝫ ſperandū eſt: quia po-
teſt ⁊ nouit ⁊ cupit iuuare. liberare. redimere. ꝯſolari. ſaluare
Et quia ſolus ⁊ ſumme ⁊ ſemꝑ oīa poteſt. ideo ſumme ⁊ ſin-
gulariter ⁊ ſemper in ip̄o ſperandum eſt ⁊ confidenduꝫ. Poſ-
ſem ꝑ ſingula diſcurrere. ſed puto competēter hec pauca ſuffi
cere ¶ Dominicus. Saluberrima ſunt verba que loqueris ⁊
que maxime cōdecet hoīem (qui ſummi cōditoris plaſma no-
biliſſimū eſt) agnoſcere. Huic em̄ ſoli cōpetit dn̄m deū ſuum
amare. timere. honorare. reuereri. a quo ⁊ ipſe prius amatus:
ſublimatus: ditatus: ⁊ mille bn̄ficijs nobilitatus eſt

¶ De timore. et de duplici timore. et eorum ꝯditionibus ⁊ fructibus ¶ Capitulum. xxxiiij.

Raymūdus Nunc ſupeſt vt in ſpeciali de timore deqꝫ ho
nore aliq̄ diſſeramus. Et ꝑmo de timore. Cum em̄ amor
ſit ꝑncipale debitū ad qđ obligatur hō. ideo ad ip̄m ſequunt̄
oīa alia debita. nec quicq̄ꝫ pt̄ donū vel debitum appellari ni
ſi rōne amoris. Et ideo ſi nō amaueris deū: digne timere nec
honorare poteris. Nā ſine amore timor acerbus eſt ⁊ penam

habet: ⁊ honoꝛ adulatõem redolet nõ veneratõem. Nota er/
Nota dr̃ñtiaꝫ inter timoꝛem et amoꝛem.
go differentiã amoꝛis ⁊ timoꝛis. Amoꝛ em̃ donũ liberale eſt
et cũ ſumma exultatõe deo tribuit̃. ſed timoꝛ ſi ſolus fuerit cũ
fatigatõe deo donat̃ ⁊ ſine fructu. Si vero iungat̃ amoꝛi tũc
ſpontaneus fit ⁊ a ſeruitute manumiſſus. ⁊ omnẽ meroꝛẽ con
uertit in gaudium. Alia dr̃ña timoꝛis ⁊ amoꝛis eſt. Nã amoꝛ
dei multiplicat̃ in infinitũ. ſed timoꝛ dei non ſe extendit niſi ad
vnũ ſolum. Qui em̃ vnũ deum creatoꝛẽ diligit multa ꝑ illum
et ꝑpter illũ diligit. ſed qui deũ ſolũ metuit: nihil p̃ter illuꝫ vel
cũ illo metuit. Et ſic amoꝛ ſe extẽdit ad om̃ia ad que res ama/
ta. ſed timoꝛ nõ ita. Optima tñ eſt mixtura amoꝛis cuꝫ timoꝛe.
qꝛ timoꝛ vnit ⁊ ꝯplicat amoꝛẽ foꝛtius cũ amãtiſſimo cõditoꝛe
Ideoqꝫ timoꝛ ⁊ amoꝛ ſunt q̃ſi due cathene que colligãt ipam
hoĩs voluntatẽ cum deo: ⁊ ſeſe mutuo foꝛtificant ¶ Domini
cus. Intus ſapio qḋ dicis. Ex quo em̃ creatura rõnalis facta
eſt de nihilo: ⁊ deus cõditoꝛ infinite eſt maieſtatis. ideo debet
creatura cũ timoꝛe diligere: ⁊ amando timere vt fiat ſermo q̃
ſcriptus eſt. Exultate dño cũ tremoꝛe. ¶ Raymũdus. Opti/
Timoꝛ diuidit̃
me ſapis. at nũc timoꝛem ipm̃ diuidamus. Sicut ẽ amoꝛ dei
et amoꝛ ſui: ita eſt ⁊ timoꝛ qui oꝛitur ex amoꝛe dei. ⁊ timoꝛ qui
Nota quinqꝫ differẽtias duoꝛum timoꝛũ.
naſcit̃ de amoꝛe ſui. Hoꝛũ timoꝛũ iſta eſt differẽtia. Nam pri
mus timoꝛ ſanctus eſt. iuſtus. bonus. ⁊ ſm̃ naturã oꝛdinatus
habetqꝫ oẽs conditõẽs amoꝛis dei. Sed timoꝛ ſcḋs malus ẽ
impius. iniuſtus. ĩoꝛdinatus q̃lis eſt ſuus amoꝛ de q̃ naſcitur
Secũda differẽtia eſt. qꝛ timoꝛ dei nõ multiplicat̃. ſꝫ ſꝑ vnus
et ſolus eſt. Qui em̃ deuꝫ timet nihil aliud timet. ſed timoꝛ ſui
multiplicat̃ in infinitũ ⁊ multo amplius q̃ꝫ ſuus amoꝛ. quia ex
vno amoꝛe malo naſcunt̃ infiniti timoꝛes. At qm̃ timoꝛ penã
habet. ideo quilibet hoꝛũ penã confert: triſticiam ⁊ miſeriam.
¶ Dominicus. Hinc plane intelligo quãta ſit amoꝛis ꝓprĳ
virulẽta nequicia: quantũqꝫ noceat ſe habentem: qui tot timo
res peſſimos de ſe ꝓducit ¶ Raymundus Recte tu intelligis
Nã qui p̃mo amat ſeip̃m timet ſe ꝑdere: timet deſtrui ⁊ coꝛrũ/
pi. ideo om̃ia illa timet que ſe ꝑdere poſſunt ⁊ coꝛrũpere Ideo
qꝫ timet moꝛtẽ. peſtem. egrotatõem Timet terrã. aquã. aerem
ignẽ. Timet famem. ſitim ⁊ cũcta que illi pñt pꝛeripere vitam

Capitulum xxxiiij

Preterea quia amat ſuũ honorẽ. ſuam laudem. ſuã voluptatem. ideo timet ꝑdere famã. gloriam. excellentiã. Timet ignominiã. diffamiã. probra. vituperia Timet quoqꝫ tormẽta. frigora. calores. pauꝑtates. penurias. anguſtias Et qꝛ oĩa diligit, ꝓpter ſe. ideo timet ꝑdere amicos. filios. vxorem. domos agros. pecunias. mancipia. animalia ¶ Dominicus. Nunqꝫ tanta timeret: niſi vnũ aliquid nimis neqᷓter amaret quod caducum eſt. ⁊ fragile ⁊ miſerũ. quodqꝫ labi pt. deſtrui ⁊ auferri. ¶ Raymũdus. Hinc igiẜ tertiã nunc cõſidera hoꝝ timorum drñam. Nam timor de amore dei ſolidus eſt. vegetus. robuſtus. quia ſuus amor hoc diligit qđ minui nõ poteſt neqꝫ corrumpi. ſed timor de amore ſui fragilis eſt. caducus: ⁊ inſtabilis. quia res omnes quas ſuus amor amplectitur concidere poſſunt atqꝫ perire. Quarta differẽtia. quia timor dei facit eũ qui ſe poſſidet (quia ſolũ deum metuit) et ſuꝑpius ⁊ oĩm ſub ſe rerũ dominũ: ⁊ oĩa illum timent ⁊ ſubiecta ſunt pedibꝫ eius celũ. terra. maria. ⁊ que in eis ſunt oĩa. Sed timor de amore ſui reddit eũ qui ſe poſſidet omniũ rerũ ſeruũ miſerabilẽ. trepidum. fluctiuagũ. mutabundũ. Hinc ſequiẜ quinta differentia ꝙ timor bonus eſt ẜm naturã hominis inquantũ hõ eſt. et eſt ẜm deũ ⁊ ẜm ordinem vniuerſi. Sed timor malus eſt contra deũ ⁊ cõtra naturã hominis qui eſt a deo omniũ rerũ dñs cõſtitutus: ⁊ ꝯtra naturã vniuerſi qđ debet ſeruire hoĩ nõ dñari. ¶ Dominicus. Cuncta q̄ dicis veriſſima ſꝫ ⁊ vehementer hoĩem ꝑmouẽt fugere timorẽ hunc peſſimũ: ⁊ ſolũ deũ timendo diligere: ⁊ diligẽdo timere ¶ Raymundus Ex his drñtijs vtriuſqꝫ timoris ſatis amboꝝ ꝓprietates poſſunt intelligi nec opus eſt aptius explicare. Porro ſi volueris horũ timoꝝ fructus agnoſcere vide ſupra q̄ ſunt fructus amoris dei: et q̄ fructus amoris proprij. ⁊ ſicut illic agnoueris ita ⁊ iſtos agnoſce Hoc etiã ſcito ꝙ ſicut his duobꝫ amoribꝫ duo opponũẜ odia ſicut ante diximus: ita iſtis duobꝫ timoribꝫ duo obijciunẜ contẽptus. ⁊ q̄cquid illic de odijs diximus: hoc ⁊ de ꝯtemptibus debere dici intellige. Ad alia feſtinantẽ ſuꝑfluis inherere non debeo ¶ Dominicus. Te ſupporto libẽter. nã ſatis recenter memini q̄d de duobꝫ odijs ſuꝑ diſſerueris: ꝑge cõtinuus.

Dyalogus Quartus

De honoꝛe. et ꝙ om̄ia deus fecit ꝓpter ſuũ honoꝛẽ ⁊ hoĩs vtilitatẽ. Et valde pulcre ꝯſiderationes oꝛiunť ex eo ꝙ deꝰ fecit oĩa ad ſuũ honoꝛẽ ¶ Cap. xxxv

RAymundus. Sicut hõ debet dño deo timoꝛẽ: ita ⁊ honoꝛẽ. Sed añq̃ꝫ de obligatõe honoꝛis aliq̃d loquamur p̄mo de ip̄o dei honoꝛe pauca dicẽda ſunt: vt dũ cognoueris honoꝛis ⁊ reuerẽtie ꝓprietates: agnoſcas ⁊ honoꝛis obligationes. Huius igiť narratõis hoc ſit initiũ. Om̄e qđ dñs deus opatus eſt in reꝝ creatõe: totũ ꝓpter ſuũ honoꝛẽ id opatus eſt vel ꝓpter hoĩs vtilitatẽ. Deus eñ cũ ſit oĩm bonoꝝ ⁊ pulcrorũ ditiſſimus poſſeſſoꝛ ⁊ copioſiſſime plenus ſeip̄o. ideo intra ſe creſcere nõ p̄t. Nõ ergo accipit a rebꝫ aliquã vtilitatẽ: ſed ſolũ extrinſecũ honoꝛẽ. Hõ vero cũ ſit creatura de nihilo facta ſp̄ indigẽs ⁊ de ſe ad nihilũ vergẽs. idcirco creſcere p̄t interius in bonitate. ĩ veritate. in om̄i pfectõe. ⁊ iõ ei debeť vtilitas ſeu ꝯmodũ. ſed honoꝛ nequaq̃ꝫ. Deus igiť qui oĩa opatur p̄ncipaliter ꝓpter ſeip̄m. ⁊ qꝛ intus creſcere non poteſt. iõ oĩa opatur extra ſe ꝓpter ſuũ honoꝛẽ. Et cũ ſit ſumme bonus iõ oĩa opatur ꝓpter creaturaꝝ vtilitatẽ. Verũ qꝛ inter creaturas q̃ttuoꝛ graduũ: hõ eſt magis ab illo dilectus ⁊ nobilitatus. eſtq̃ꝫ illi imagine et ſilitudine longe ꝓpinq̃oꝛ. idcirco oĩa opatur deus ad ſuũ extrinſecus honoꝛẽ: ⁊ hoĩs intrinſecus vtilitatẽ. Hoc ſcire te cõuenit: ꝙ quãto deus eſt in infinitũ om̄i creatura ſublimioꝛ: ita in infinitum diſtant honoꝛ dei ⁊ vtilitas creature.

¶ Dominicus. Hinc palã intelligo. ꝙ licet deus oĩa operetur ꝓpter ſuũ honoꝛẽ ⁊ creature ꝯmoditatẽ: multo tñ p̄ncipalius ſuũ intẽdit honoꝛẽ q̃ꝫ vtilitatẽ creature Veꝝ qꝛ vtilitas ſp̄ colligata eſt cũ honoꝛe. iõ quãto amplius ſuũ reſpicit honoꝛẽ tãto ⁊ amplius creature ꝯſiderat vtilitatẽ. Et ſicut nihil p̄t facere deus cõtra ſuũ honoꝛẽ: ita nec cõtra creature cõmoditatẽ. Hanc aũt ꝯmoditatẽ maxime pticipat hõ ꝓpter quẽ oẽs creaturaꝝ vtilitates a bono deo cõdite ſunt ⁊ inſtitute ¶ Raymũdus. Sane intelligis. At nunc ego nõ indignũ iudico ponere aliquas cõſideratões que oꝛiunť ex hoc ꝙ deus om̄ia operatur ad ſuũ honoꝛem. He conſideratões pulcre ſunt ⁊ nota-

Nota hic nouem conſiderationes.

tu digniſſime. Prima eſt. nā quoniā deus omnia ad ſuū opa/
tur honorem. ⁊ cū ipſe ſit ſumma poteſtas. ſapientia. bonitas.
hinc ſeq̄tur ꝙ oīa operaꝛ ꝭm honorē ſue ſumme potētie. boni
tatis ⁊ ſapiētie. Quicūqꝫ igiꝛ nō aſpicit ex reꝝ creatōe dei ho/
norē ⁊ gloriā vero lumine cecatus eſt: nec p̄t quicq̄ꝫ de dei opi
bus intelligere. Scđa ꝯſideratio oriꝛ ex p̄ma Nā exquo deus
oīa opatur ad honorez ſue bonitatis. ideo ſꝑ vtilitas includiꝛ
in honore. ⁊ ꝑ ꝯſequens om̄ia opatur ad hoīs vtilitatē. Ter/
tia cōſideratio. nam qm̄ deus om̄ia opatur ad honorē ſue po
teſtatis. iō opa ſua in ſumma ꝟtute ⁊ ſumma potentia opatus
eſt. Et qꝛ oīa opatur ad honorē ſue ſapiētie. ideo opa ſua ſum
me ſapiēter. ordinatiſſime. ꝓportionabiliſſime. ⁊ ꝯgruētiſſime
opatus eſt. Quia vero ad honorē ſue bonitatis opatur. iō oīa
optime. liberaliſſime. beniuolētiſſime. et vtiliſſime opatus eſt.
¶ Dominicus Hinc ſequiꝛ ꝙ in diuinis opibus nihil p̄t eſſe
improportionatū. incōgruū. inutile. infirmū. ſupfluū. diminu
tū. inordinatū Raymūdus. Recte tu q̇dem. Quarta ꝯſide
ratio eſt. ꝙ qꝛ dn̄s deus opaꝛ oīa ad ſuū honorē ⁊ gloriā. hinc
ſequiꝛ ꝙ quāto honor maior ⁊ glorioſior fuerit: tāto magꝭ deo
ꝯpetit. ⁊ q̄nto opa eius ſunt magis ardua. ſublimia. mirabilia
ſubtilia. difficilia: tanto magis ꝑtinent ad honorē ſue potētie.
ſapiētie. ⁊ ꝓuidentie. Et quāto fuerint magis vtilia. cōmunia.
ſuauia. dulcia. iocūda. doctrinalia: tāto ꝑtinent magis ad dei
dulciſſimā bonitatē. Idcirco ꝯpetit deo (vt ſuus honor ſerue
tur) tā potēter opari om̄ia: vt nō poſſit potētius cogitari. tam
ſapiēter: tamqꝫ vtiliter vt nō poſſit eſtimari ſapientius quicq̄ꝫ
vel vtilius ¶ Dominicus Ex iſto liquide ptꝫ ꝙ om̄ia dei crea
toris opa ſunt tam alta. nobilia. incō[?]rehēſibilia. ſubtilia. et ꝑ
fecta vt nequeant eſtimari meliora Et licet vnum opus ſit al/
tero ꝑfectius: vnūquodqꝫ tamē eſt in ſuo genere ꝑfectiſſimum
ſumme ſublime ⁊ impenetrabile. Sed ſeq̄re q̄ cepiſti. ¶ Ray
mundus. Quinta ꝯſideratio eſt. Exquo em̄ deus oīa ad ſuuꝫ
maximū opatur honorez: inde ſeq̄tur ꝙ quicq̇d magis ꝑtinet
ad dei honorē illud ſine periculo homo aſſerere pōt ⁊ cōfiteri.
Et ideo magis oꝫ aſſerere mundū a deo ꝓductū eſſe de nihilo
q̄ꝫ ex aliquo. et de nouo inchoaſſe q̄ꝫ ab eterno fuiſſe. Hec em̄

magis redolēt dei poteſtatē ⁊ bonitatē. Sexta ꝙ exquo deus
oīa creat ad ſuū honorē. ita etiam oīa cōplet ⁊ ꝯſummat. et iō
omnia dei opa finientur ⁊ terminabunt in ſummo honore ſue
maieſtatis ⁊ bonitatis. Verū qꝛ nō eſſet ſummus honor eius
niſi etiā duraret in eternū. ⁊ ideo vt honor eius ꝑpetuo ꝑſeue-
ret: necc̄e eſt vt eius opa ꝑmaneāt in eternū. Septima ꝯſidera
tio eſt. Nā exquo dei honor eſt ꝑpetuus iō reqͥrit ꝑpetuū ho-
norantē. Et qꝛ ſola creatura rōnalis nouit ⁊ pt deū honorare
et laudare. iō opoꝫ eā ꝑpetuo ꝑmanere vt deū in eternū glori
ficet ⁊ honoret ¶ Dominicus. Preclara ſunt oīa ⁊ exultatiōe
plena q̄ de dei honore ꝓſequeris. Veꝝ hoc poſtremū eſt exul
tantius audiendū vbi ſe hō ad hoc ꝯditū et manſuꝝ agnoſcit.
vt ſuū maximū ⁊ optimū creatorē magnificet. laudet. honoret
in eternū ¶ Raymundus Octaua ꝯditio. ꝙ qꝛ deus oīa crea
uit ad ſuū honorē ⁊ hoīs vtilitatē. ideo deus vult creſcere exte
rius. ⁊ vult vt hō creſcat iterius Tūc eīn deus extra ſe creſcit
qn̄ ſua noticia: ſua gloria: ſua fama in hoīe creſcit Et q̄nto illa
noticia ꝑ plures hoīes multiplicaṫ tāto magis deus multipli
caṫ. Et quaſi totiens deus de nouo naſciṫ quotiēs ſua noticia
in hoīe generaṫ. At qn̄ deus exterius creſcit in noticia hoīm:
tūc certe hoīes interius de deo creſcūt. eſtqꝫ vnū idemqꝫ icre
mentū q̄ deus creſcit exteriꝰ ⁊ hoīes interiꝰ. hoc aūt noticie in
crementū naſciṫ in homine ꝑ cognitionē creaturarum. quam
qui ignorauerit: neceſſe eſt vt nec deus in illo nec ipſe creſcat
in deo. ¶ Dominicus. Sed queſo te. ꝑ quem modum deus
creſcit in homine ⁊ homo in deo. ¶ Raymundus. Rationa-
lis homo intellectum habet ⁊ voluntatem. ⁊ ideo poteſt deus
creſcere in hominis intellectu ⁊ in hominis voluntate. Tunc
deus creſcit in hoīs intellectu quādo eius noticia ⁊ ſapiētia et
prudētia ⁊ induſtria in hoīe creſcit. Tunc vero deus creſcit in
volūtate qn̄ eius amor. timor. ſpes. ꝯfidentia. laus ⁊ gloria in
hoīe creſcit. Et qn̄ ſic deus creſcit in hoīe tūc etiā hō creſcit in
deo. ⁊ quot modis deus creſcit exterius in hoīe: tot modis hō
interius creſcit in deo ¶ Dominicus. Reuera magna vnitas
magna ꝓpinquitas. magna inter deū ⁊ hoīem colligatio. ma-
gna nihilominus dei ad hominem pia dignatio: vt ipſe velit

Qūo deus cre ſcit in hoīe ⁊ homo in deo

exterius creſcere in hoīe. ⁊ velit ab hoīe amari. laudari. hono
rari: vt tali amore laude atqꝫ honore hō interius creſceret ⁊ ſe
ſe ꝑficeret ¶ Raymūdus. Nona ⁊ vltima ꝯſideratio eſt. ꝙ ex
quo deus vult ꝑ ſua oꝑa honorari. ideo oīa opera q̄ ipſe facit
vel oīa bona oꝑa que fiunt ab om̄i creatura debent referri ad
honorē dei. Siue ergo deus ꝑ ſe oꝑetur ſiue per creaturā ſoli
deo honor ⁊ gloria ¶ Dominicus. Juſte id quidem Uerum
quia oꝑa hominis bona q̄ ex bona volūtate ꝓcedunt cuꝫ ſint
meritoria nunq̄d premio carebūt Nōne ipis etiam laus debe
tur. honor: ⁊ gloria ¶ Raymūdus Premio quidē nō carebūt
ſed vt dixi: ſoli deo honor ⁊ gloria Nam honor ⁊ gloria quia
extrinſeca ſunt illi tribuunt᷑. ⁊ qꝛ deus intra ſe oīm bonorū ple
niſſimus poſſeſſor eſt. ideo ſibi ſoli extrinſecus honor aſſcribē
dus eſt. Sed qꝛ homo vt creatura creſcere hꝫ ⁊ ꝑfici interius
ideo interna illi vtilitas tribuēda eſt ꝓ bonis ſuis oꝑibus: nō
gloria aut magnificētia. Quādo igit᷑ deus ꝑ ſe immediate oꝑa
tur ſine creatura. tūc talis oꝑatio ſolam extrinſecam laudē me
retur Sed quādo deus oꝑatur ꝑ creaturā rationalē: tunc de
bent᷑ duo premia. vnū exterius deo ſcꝫ honor. et vnū interius
homini ſcꝫ vtilitas. ¶ Dominicus. Ex iſto manifeſte colligit᷑
ꝙ homo qui cōtempto deo propriā querit gloriam: laudem ⁊
honorē duo maxima mala cōmittit. Facit em̄ deo ſummaꝫ in
iuriam. ⁊ ſibiipſi peſſimum detrimentū. Primo facit deo iniu
riam. quia honor qui deo debetur eſt preſtātior dignior ⁊ meli
or q̄ȝ totum vniuerſum. ideo qui furatur deo ſuum honorem
plus illi eripit q̄ȝ ſi raperet totū mundum. Et iſta grauis iniu/
ria nō poteſt ꝑ omnes creaturas reparari. Secūdo facit ſibi/
ipi maximū detrimentū. quia homo cum ſit creatura fragilis
egena ⁊ vacua: egeatqꝫ intrinſecus bonitate ⁊ ꝑfectiōe cōple/
ri. Igit᷑ ſi querat honorem ⁊ gloriam exterius: tūc intra ſe va/
nitate repletur ⁊ penitus vacua derelinq̄tur omni bonitate ⁊
veritate. Et ita in tali inaniſſimo homine nulla ē ſoliditas. nul
la firmitas. nulla bonitas. nulla demū perfectio. Nihil igitur
ſibi ꝓfuit dum forinſecus creuit. imo obfuit vehemēter. qꝛ q̄n
to magis exteriori gloria eſt dilatatus: tanto eſt interiori pau
ꝑtate cōpreſſus. Uerum tu vlterius proficiſcere.

¶ Dyalogus Quartus

¶ Qꝫ deus ſicut ꝑpter ſuuꝫ honorē ita ⁊ ꝑpter ſuum nomen oīa opatur Capitulum.xxxvi.

Raymundus. Qꝫ ſit impiū ⁊ ꝑuerſum hoīem ambire ſuam gloriā ⁊ famam ſtatim dicemus in ſubditis. Nunc vero pauca de dei noīe ſicut añ de honore diſſeramus. Quicq̄d pt̄ de nouo acquiri vel eſt res vel nomē rei. Sed quia deus maximus cum ens ſit infinitū nō poteſt ſibi nouā rem acquirere. quia plenus eſt om̄i bono. ergo quicq̄d de nouo recipit ſola fama ⁊ ſolum nomē eſt Tūc igitur deus extra ſe de nouo creſcit et maior quodāmodo efficit̄ quādo ſua fama ⁊ ſuū nomē ꝑ corda hoīm dilatatur. Nomē aūt deus acq̄rit ex opibus q̄ forinſecus vident̄. Que quidē opera qꝛ potēter ⁊ ſapiēter ⁊ dulciter facta ſunt. ideo a cognoſcentibꝫ ea deus acq̄rit nomē ꝙ oīpotens ⁊ ſapiēs ⁊ clemens appellat̄. Acquirēdo igit̄ nouū nomē acq̄rit etiam nouā famā. nouū honorem. nouam gloriā Et ſic deus q̄ in ſua eſſentia creſcere non pt̄: creſcit in noīe. in laude in honore. ⁊ hoc in hoīm cordibꝫ qui dei opa ꝯprehendūt. Ex q̄bꝫ clariſſime videt̄ ꝙ deꝰ ſolus nomē hr̄e meret̄ gl'ioſum: honorificū: famoſū: formidatū: magnificū: ⁊ ꝑ cūcta ſcl'a bn̄dictū

¶ Dn̄icus Hinc veracit̄ dat̄ intelligi deū oīa opari ꝑpt' ſuuꝫ nomē: vt illō videlꝫ ipleat̄ oī vero honore. ꝓ'a laude: fama: gl'a et magnificētia Dn̄ igit̄ oīa deus opat̄ ꝑpt' ſuū nomē: oīa etiā opatur ꝑpter ſuū honorē ¶ Raymūdus Merito id ſequit̄. qꝛ vnū ⁊ idē eſt opari ꝑpter ſuū nomē ⁊ ꝑpt' ſuū honorē Nolo tn̄ te ignorare ꝙ ſicut opat̄ oīa ꝑpt' ſuū nomē deꝰ: ita etiā operat̄ oīa ꝑpter hoīs vtilitatē Et q̄nto nomē dei nobiliꝰ eſt ⁊ p̄ſtantius qꝫ oēs creature: tāto nomē dei plus vꝫ hoī. ⁊ ē illi fructuoſius qꝫ oēs creature. Jō em̄ creature īſtitute ſunt vt dei nomē hoī innoteſcat. qđ dū fuerit in corde hoīs receptū generat in eo oēm vtilitatē. Que vtilitas tūc maxime ꝑficit̄ cū hō ceperit amare. timere. honorare. revereri ⁊ magnificare deū ſuū. Ut igit̄ nomē dei veraꝫ opet̄ hoīs vtilitatē: necē eſt vt deus opet̄ opa amoris: opa timoris: opa fidelitatis: cōfidentie: honoris laudis ⁊ glorie. Opatur igitur deus opa oīpotentie ⁊ vocitat̄ oīpotens. Opatur opa magni timoris ⁊ reuerētie ⁊ ab oībus

ꝑtimeſcitur. Operatur opa maieſtatis ꝛ glorie ꝛ dñs appellatur Operatur opa ſumme iuſticie: ꝛ vt iuſtus iudex formidatus habetur. Operatur opa ſumme dulcedinis ꝛ bonitatis: ꝛ vt dulciſſimus ꝛ optimus adamatur. Operatur opa maxime ſapiētie: ꝛ vt ſic ſapiētiſſimus nuncupatur. Et vt ſummatim oīa concludā: idcirco oīa que deus opatur ad hunc finē referuntur vt noīetur omnipotēs. ſapiēs. iuſtus. benignus. bonus. fidelis. pius. ſanctus amicus. adiutor. ſaluator. ꝓtector: vt h̄ modo generetur in hoībus vera noticia ꝛ fama dei. ꝛ ꝑ ꝯſequēs vera vtilitas. vera ꝑfectio: ꝛ ꝑfecta oīm bonoꝝ cōſummatio. ¶ Dominicus. Ex hoc ipſo qđ loq̄ris multū nos imbuis in cognitōem noīs dei quod ex multis opibus recollectū vnū ꝛ maximū efficitur. glorioſum. laudabile. magnificum. ꝛ ꝑ omnium corda magnificandum Licet enī ab eterno deus ſit omnipotens. ſapiēs. iuſtus et bonus. nō tamē hoc eēt manifeſtū nobis niſi eas res fuiſſꝫ opatus exterius: quibꝫ tale nomē ꝛ talē famam in nr̄is cordibꝫ ꝯdidiſſet. Habitaculū igitur noīs dei corda ſunt hoīm Et quāto dei noticia ex opibus ꝑ corda hoīm multiplicatur: tanto ꝛ multiplicatur nomen dei ¶ Raymūdus. Bene atqꝫ optime dei nomē intelligis. Unū tn̄ ſcire te ꝯuenit q̄ꝛ diuerſimode ꝛ per multos ḡdus dei nomē in hoīe generatur. Opa enī dei q̄druplici ḡdu diſtinguuntur vt ſup̄ patuit in ſcala q̄druplicis creature Cognoſcit enī hō nomē dei ꝑ opa q̄ hn̄t eſſe tm̄. ſꝫ magis ꝑ ea q̄ hn̄t eē ꝛ viuere: multo tn̄ amplius ꝑ ea q̄ hn̄t ꝛ viuere ꝛ ſentire ꝛ intelligere Nomē ḡ dei maxime innoteſcit hoī ꝑ ip̄m met hoīem. Et hec eſt vltīa marīa firmiſſima ꝛ certiſſima dei noīs ꝯgnitio Nullū enī eſt opꝰ dei magis ꝓpinquū hoī q̄ꝫ ipſe ſibi. Igitur dū hō cognoſcit ſeip̄m inq̄ntū dei opꝰ eſt: tūc vehementer dei nomē agnoſcit ꝛ extollit magnificat ꝛ honorat. Uerꝫ qꝛ diuerſimode deꝰ circa hoīeꝫ opatur. iō ab hoīe multiplr̄ nūcupatur Aliq̄n hō deū piū vocitat ꝛ miſericordē. aliq̄n iuſtū ꝛ veracē. aliq̄n fidū ꝓpiciū ꝓtectorē: iuxta id qđ ſentit circa ſe deū opari ¶ Dominicus. Multis igitur modis p̄t dei nomē hō magnificare. extollere. honorare. ꝛ ex ꝯn̄ti ip̄m deuꝫ q̄ tam magnifica in oī creatura: ꝛ p̄cipue in hoīe diuerſimode opatur. Nūc ſuꝑ eſſe arbitror vt de obligatōe honoris ediſſerere incipiatur.

Dyalogus Quartus

¶ De obligatōe hoīs erga honorē et laudem ⁊ nomen dei ¶ Capitulum.xxxvij.

RAymūdus. Sequit̄ em̄ profecto ꝙ qꝛ deus oīa opatur
propter ſuū honorem ⁊ gloriā. idcirco hō qui nouit ⁊ pt
deū honorare merito pre ceteris creaturis id facere tenet̄. Te
netur em̄ ⁊ obligat̄ multipliciter. Primo ex quo ſolus pōt me
Homo tenet̄ deū honorare ritorie opari. ideo aſtringit̄ om̄ia ſua opa operari ad honorez
et gloriam ⁊ nomē dei. Secūdo obligat̄ velle ⁊ operā dare vt
dei nomē fiat creſcat ⁊ ꝯtinue multiplicet̄. Tertio obligat̄ nō
ſolum conari vt fiat ⁊ ꝑficiatur honor dei. ſed etiam conari vt
fiat optimo ⁊ ꝑfectiſſimo modo quo id ipē opari ⁊ velle poteſt
Quarto obligat̄ non ſolū vt ab ipō: ſed ab oībus rebus preci
pue hoībus honor ⁊ gloria dei maxime creſcat ⁊ compleatur.
¶ Dominicus. Certe niſi hō id ⁊ voluerit ⁊ ꝑ virib͛ effecerit
nō agit vt creatura dei nec vt ſenſatus homo. ſed ꝯtra ordina
tōem ⁊ mentē dei tanꝗ̄ ꝑfidus ⁊ amens ⁊ inimicus. ¶ Ray/
mūdus. Quinto obligat̄ ponere ſeipm ⁊ dare vitā: corpus: et
aīam: ⁊ quicq̄d habet. ſcit. ⁊ poteſt ad laudē ⁊ honorē dei. Ve
rum qꝛ ad honorem dei ſeq̄tur vtilitas hoīs. ideo quotiēs hō
dei querit honorē: ſuam tūc opatur vtilitatem. Quādo ergo
hō pro dei honore ponit vitā ſuam: tūc facit ſibiipſi cōmodita
tem maximā. ſummū lucrū. ſummū compendiū. ¶ Domini/
cus. Nihil igitur ꝑdit qui ꝓ dei honore ſe ſuaq̄ꝫ tribuit. qꝛ om
nia illi in centuplū reſtituit deus ¶ Raymūdus. Ita eſt plane
Sexto obligat̄ hō credere verbis dei: ⁊ honorare quicq̄d loq̄
tur aut pollicetur aut iubet aut vetat aut cōminat̄. Septimo
obligat̄ de dei opibus oībus ſemꝑ in bonitate ſentire. ⁊ om̄ia
in optimā partē interpretari. Octauo obligat̄ corde ⁊ ore bo/
na de deo dicere ⁊ magnifice om̄ia extollere ⁊ lingua palam p̄
dicare que ſuū reſpiciūt honorē: ſuū nomen: ſuam gloriam. ſu
am famam. Et quāto magis ad dei ꝑtinent honorē: tanto de
bent amplius p̄dicari ¶ Dominicus. Veriſſima ſunt ⁊ ſalu/
berrima ⁊ neccāria cuncta que loqueris. Utinā hec in cordib͛
hoīm conualeſcāt: vt deū rerum oīm conditorem corde: ore: ⁊
opere ſemꝑ honorificent ⁊ exaltēt. ¶ Raymūdus. Unuz ſꝑe

duob⁹ neceſſe eſt vt hō faciat. Aut em̄ ſuis opibus deū vel ho
norat vel vituperāter ꝯtemnit. Ad hoc em̄ deus optimus ho
minē condidit vt ſuis opibus ſe honoraret ⁊ extolleret: que ſi
mala ⁊ reproba fuerint deum maxime inhonorāt: vituperāt:
blaſphemāt. Et qꝛ ex amore honor. timor. laus. ſpes. ꝯfidētia
obediētia ⁊ om̄e bonoꝝ germē erūpit: ſequit̄ ꝙ qui deum nō
amat. nec etiā honorat. nec timet. nec laudat. nec illi fidit. nec
obedit. Talis igit̄ homo corde ⁊ ope deū deſpicit. deuꝫ inho/
norat. deo rebellat ¶ Dominicus. Ex iſto licꝫ intueri ꝙ quia
honor dei ⁊ dei ꝯtemptus maxime opponūtur. iō ſicut nullū
maius bonū pōt facere hō q̄ꝫ deū veraciter honorare: ita nul
lū grauius malū q̄ꝫ deum nequiter inhonorādo contemnere.
¶ Raymūdus. Verū id quidē. Nam q̄ deū inhonorat ⁊ deo
et ſibiipſi ⁊ om̄i creature maximā iniuriā ⁊ ꝯtumeliā facit. Cō/
temnit reuera oēs creaturas: id eſt nō eas honorat qꝛ dei ſunt
qui rerū deſpicit creatorē. Et ſic in dei ꝯtemptu includūtur in
finite iniurie. infinite ſupbie. infinite nequicie. Sicut igitur ex
vno honore dei multiplicant̄ honores infiniti: ita ex vno con
temptu dei infiniti contēptus generātur ¶ Dominicus. Ve
igit̄ ſupbiſſimo illi qui deū ꝯtemnēs p̄ſumpſerit inhonorare

¶ Q honor pprius eſt dei honori

cōtrarius ⁊ capitalis inimicus ¶ Caplm. xxxviij

Raymundus. Ex his que nūc diximus aliquantulū lucet
q̄ꝫ ſit vere puerſum deū inhonorare atqꝫ ꝯtemnere. Gra
ue igit̄ peccatū eſt qn̄ hō ſuis opibus deū inhonorat: ſed oīm
grauiſſimū qn̄ p ſua opa ſe vult ab aliis honorari. laudari ⁊ ex
tolli: propriā queritās famā ⁊ gloriā. Naꝫ hoc modo ſtudet la
borat ⁊ opatur e directo ꝯtra deū ⁊ cōtra ſuā gloriā ⁊ honorē
Et talis oparius ſubdolus ⁊ puerſus: eo ꝙ agit ꝯtra intentio
nē ⁊ ordinatōem dei: efficit̄ manifeſtus ⁊ capitalis inimicus il
lius: ſuū honorē ⁊ famā ⁊ gloriā illi violēter eripiens ⁊ ſibiipſi
fallaciter aſſcribēs. Qui em̄ ſuā nō dei gloriā querit ſeipm̄ de
um cōſtituit. de ſe ydolū facit ꝙ vult ab aliis honorari ⁊ predi
cari. ⁊ ita p ſuam arrogantē impiāqꝫ ſupbiam belluꝫ. rixam. et
diſcordiā grauē in ſuū ſuſcitat creatorē Dominicus. O bel

lum inerme funeſtū ⁊ inglorīū. de quo nullā ipē victoriā repoꝛ
tabit. ſed ſtragē. confuſionē. ignominiā ¶ Raymūdus Nihil
verius. Sed vt aptius agnoſcas ꝙ̄ inexpiabile malū ſit homi
nē ſuum q̄rere honoꝛē audi paucis que dico ¶ Dominicus.
Audio ¶ Raymūdus Hō certe dū oīa agit ꝓpter ſuā famā
et gloꝛiā occupat coꝛ ſuū principalit̄ circa ꝓpriū honoꝛē quem
cogitat. quem queritat. quem ſꝑ deſiderat. Et ita ſeipm̄ in ſuo
coꝛde deū ſtatuens ſeſe honoꝛat. ſe laudat. ſe diligit. ſe ample/
xatur. Qui igit̄ merito deberet coꝛ ſuū occupare circa honoꝛē
dei ⁊ deū in ſuo coꝛde recipe: ecōtrario coꝛ ſuū occupat ad lau
dem ꝓpriā ⁊ illic ſeipm̄ collocat ⁊ vt deū adoꝛat. ¶ Domini/
cus. O iniuriā maximā ¶ Raymundus Eſt ⁊ alia iniuria ma
ioꝛ. Nō em̄ ſufficit ei occupare coꝛ ſuū circa ꝓpriū honoꝛem.
ſed vult ꝙ coꝛda alioꝝ hoīm (que vaſa ſunt honoꝛis dei) occu
pent̄ ⁊ impleantur de ſuo honoꝛe: de ſua fama ⁊ gloꝛia. Cupit
em̄ hic talis ſupbiſſimus vt oēs hoīes contēpto deo ſuū ho/
noꝛē: ſuam eſtimatiōem: ſuā laudem ament. p̄dicent. magnifi/
cent. Vult em̄ ſꝑ creſcere ⁊ multiplicari. ⁊ imaginē gloꝛie et ſa
piētie ⁊ pulcritudinis ſue (licet ſit coꝛruptibilis ⁊ fictilis) imp̄/
mi ⁊ dilatari ꝑ coꝛda hoīm: vt ſemꝑ de illo cogitent. illū amēt
illū loquant̄ ⁊ predicēt Vult igit̄ totū mundū quantū ad ſe at
tinet circa ſuū honoꝛē continue occupari. Itaqꝫ vult deū ex/
pellere de regno ſuo: de domo ⁊ habitaculo ſuo. ¶ Domini/
cus Hinc merito efficit̄ hō dei hoſtis: dei maximus inimicus

De multiplici malo quod oritur ex honore proprio.

¶ Raymūdus. Preter hec mala ſunt ⁊ alia nō minus execrā
da. Primū eſt: qui querit ꝓpriū honoꝛē totū mundū cupit re
ducere ad ſeipm̄. ⁊ ſic ꝑuertit oꝛdinē vniuerſi. qꝛ creaturas in
toꝛquet ad aliū finē ꝙ̄ eas oꝛdinauerat deus. Vult em̄ ipē vt
deus a creaturꝫ honoꝛē recipere ⁊ ſe ab oībus venerari. Et ſic
hō hmōi eſt totus ꝑuerſus in ſemetipō: deū oīaqꝫ cōturbans
Secundū malū. qꝛ hō qui q̄rit ꝓpriū honoꝛē facit ſibiipi ma/
ximū damnū ⁊ detrimentū ⁊ incōmodū. Sicut em̄ dū hono
ratur deus tūc creſcit tūc ꝑficit hō: ita dū honoꝛē ſibi attribu
it in ſumma egeſtate remaneat neceē eſt Terciū. hō qui ſuū que
rit honoꝛē deſtruit quantū in ſe eſt deū factoꝛē ſuū. ⁊ ex ꝯſequē
ti elongat ſe in infinitū a deo. tantūqꝫ diſtat a deo q̄ntū diſtat

ſua intẽtio ab intentiõe dei. Et qꝛ totum bonuꝫ hoīs deus eſt
ideo quantũ magis lõginquat a deo tantũ magis recedit a bo
no ſuo. Quartũ. dum hõ elongat̃ in infinitũ a bono ſuo: neceẽ
eſt vt ꝓpinquet maxio malo ſuo cadatqꝫ in tam ꝓfundũ malũ
quantũ deus eſt altũ bonũ. Cadit ergo in ĩmane ꝑcipitiũ oīm
calamitatũ ⁊ in abyſſum maloꝝ omniũ. Quintũ. hõ querẽdo
ſuum honorẽ facit deo infinitã iniuriã ⁊ offenſam. ideo ꝓmere
tur penã perpetuã ⁊ infinitã. Sextũ malũ. homo q̇ querit ſu-
um honorẽ excecat ſemetipſum. Honor em̃ iniuſtus tenebre
ſunt: que cordis oculos adeo obnubilant ⁊ obſcurãt ⁊ ab om
ni vera luce alienos reddũt: vt homo nec deum nec ſeipm̃ nec
totũ vniuerſum poſſit agnoſcere. Poſitus em̃ extra deum: ex-
tra luceꝫ: extra veritatẽ nullum bonũ nullũ malũ poteſt diſcer
nere. nec inter veꝝ ⁊ falſum: nec inter dulce ⁊ amarum ponere
rõnem. Septimũ. homo q̇ querit ſuũ honorẽ totũ fundamẽ
tum ſuũ collocat in mendacio. in errore. in vanitate. in decep-
tione. in malo: ⁊ in nihilo. Honor em̃ ꝓprius mendaciũ ⁊ er-
ror ⁊ nihil eſt. Querẽs igit̃ propriũ honorẽ ſeruũ ſe facit vani-
tatis mendacij ⁊ nihili. ⁊ ſeipm̃ qui inter creaturas omniũ eſt
nobiliſſimus expẽdit ad errorẽ atqꝫ ſtulticiã ⁊ amentiã. Octa
uũ malum. cũ om̄is honor ſit extra eum qui honorat̃. hinc ſe-
quit̃ ꝙ homo ad ſuũ honorem operãs ⁊ illum multiplicare ge
ſtiens edificat extra ſe rem vaniſſimam que ſtare nõ poteſt. et
ita introꝛſum vacuus remanet ⁊ omni ſolido bono priuatus.
Nono. homo ſuũ ambiens honoreꝫ perdit tẽpus ſuum. ꝑdit
laborem: ſtudiũ ⁊ conatum ſuũ. tenditqꝫ ad impoſſibile. qꝛ ſu-
us honor nunq̃ꝫ poterit ꝑfici nunq̃ꝫ impleri. Sꝫ ſolus dei ho
nor (cui reſiſtere nemo poteſt cuꝫ ſit omnipotẽs) hic ꝑficietur.
hic ꝯſummabit̃. hic manu tenebit̃ in ſecula ſeculoꝝ ¶ Domi-
nicus Hoc poſtremũ maxime deberet hoīem auertere ab am
bitõe ꝓprij honoris qñ nec illũ quantũ volet poterit acq̇rere.
nec vtcũqꝫ adeptũ poterit retinere ¶ Raymũdus. Decimũ ⁊
maximũ malum eſt. ꝙ ſicut honor verus ⁊ ꝯfuſio opponũtur
ita laus ⁊ vituperiũ. gl'ia ⁊ opprobriũ. Et ſicut honor nõ põt
mutari niſi in ꝯfuſionẽ. ita laus ⁊ gloria nõ niſi in vituperiuꝫ ⁊
opprobriũ. Et qꝛ nullꝰ honor verus eſt niſi honor dei cui etiã

et laus vera eſt ⁊ gloria vera. Idcirco hō qui honorat. laudat et glorificat deū nunq̄ʒ illū ſequet̄ cōfuſio. nunq̄ʒ vituperium. nunq̄ʒ opprobriū. Sed ſi querat ſuū honorē. ſuā laudē ⁊ gloriā oportet vt ꝑueniat ad eternā confuſionē. ꝑpetuū vituperium. ⁊ opprobriū ſempiternū qđ nō delebitur ¶ Dominicus Merito id ſequit̄. Nā ex quo honor ꝓprius hoīs eſt ꝑuerſus inordinatus. falſus. tortuoſus. caducus. miſer. iniuſtus. mendax. vanus. erroneus. ideo ꝑmanere nō poteſt. ſed cōcidet. tabeſcet. deficiet: ⁊ ſequet̄ illū ſumma ignominia qñ reuelabitur cōfuſio nuditatis eius. ⁊ pudenda eius in ſuā faciē retorquentur. Eant nūc ꝓprij honoris queſitores ⁊ ad breue tēpus in ſuis laudibꝫ exultent vt ꝑpetua ꝯfuſione ꝯtriſtentur.

¶ Q hō obligatur ex parte honoris dei credere omnibus verbis eius ⁊ ea honorare

¶ Capitulum. xxxix.

RAymundus Quoniā quidē vt ſupra declaratū eſt ꝙ deo honor attribui debet in ſummo gradu. ſi igit̄ homo honorat deū ncc̄ē eſt vt ⁊ verba dei honoret ⁊ credat cū omni reuerētia deo loquēti. Quādo em̄ credit hō verbis dei tūc reputat eū veracem iuſtū ⁊ ſanctū. ſine fraude. ſine mēdacio ſine dolo. atq̄ʒ ita honorat deū credēs ſine aliquo teſtimonio. ſine aliqua ꝓbatione ſimplici verbo dei: ſolū quia ip̄e dicit vel dici fecit qui fallere ⁊ mentiri neſcit. Alioq̄n niſi credidero cuʒ omni aſſenſu verbis eius: etiā etſi videant̄ vel obſcura vel extranea facio deo maximā iniuriā: vituperiū: ⁊ contēptum. Debemus

Debemus credere v̄bis dei. igitur p̄mo credere verbis dei ꝓpter ſuū maximū honorē. vtpote q: ille loquit̄ quē nephas eſt mendacē aut friuolū eſtimare. Secūdo debemus credere v̄bis dei rōne ſue excellētiſſime maieſtatis ⁊ auctoritatis. Si loquenti alicui ſapienti aut regi aut p̄ncipi fidem habemus: multo magis regi regū dn̄o dominoꝝ credi debet ⁊ aſſentiri. Tertio rōne ſue infinite bonitatis et puriſſime pietatis credi oportet verbis dei Nam qđ bonus hō loq̄tur facile admittit̄: multo amplius admitti debꝫ qđ loquit̄ optimus ⁊ ſapiētiſſimus deus. Quarto. deo credi debet rōne ſue infallibilis veritatis Eſt em̄ ip̄e ſumma veritas ⁊ ſum

ma ſapiētia que falli nequit atq₃ mētiri ¶ Dominicus. Mag
nū mihi animū indidiſti credere cū ſumma reuerētia eloquijs
dei. Sed queſo te quē proceſſum habiturus ſum in credēdis
dei ſermonibꝯ ¶ Raymūdus. Jllū eundē quē in creaturis co
gnoſcēdis añ habuiſti. Uidemus ad oculū duo eſſe q̄ ab ho⸗
mine extra ꝓcedūt. ſc₃ opus ſuū: ⁊ ſuū verbū. Sic ſimilit̄ duo
ſunt que ꝓcedunt foris a deo: opa ⁊ verba. Verū quia aliud ē
opus ⁊ aliud verbu₃. ideo alia ſcīa eſt de dei opibus: ⁊ alia de
verbis. Sciētia tñ creaturaꝝ que manifeſte forinſecus appa⸗
rent inducūt nos in cognitōem verboꝝ dei que minus appa⸗
rent. Ad cognitōem creaturaꝝ habuimus tres gradus. Pri
mus ꝙ cognouimus ipas creaturas in veritate exiſtere. ſ₃ ne⸗
ſciebamus cuius erāt. Secūdo cognouimus ꝙ dei erāt: ⁊ ꝙ
a deo ꝯdite erant. Tertio ꝙ donū dei erant. ⁊ ꝙ a deo nobis
tradite erant. Jſto mō oportet ꝓcedere ꝯformiter circa verba
dei ad cognoſcendū ꝙ dei ſīt. Primo oport₃ videre ⁊ acute re
ſpicere ipa verba in ſe. Scdo cuius ſunt v̄ba: an v̄ba ſint dei
loquētis vel hoīs. Tertio ꝙ nobis a deo data ſunt ad noſtrū
fructū. ad noſtrā neceſſitatē ⁊ vtilitatē ſicut ⁊ creature ¶ Do
minicus. Sed q̄ ſunt dei verba q̄bus nobis ad noſtrā ſalutē
loq̄tur ¶ Raymūdus. Nō alia ꝓ certo q̄₃ que in ſacro volu⸗
mine (quā nos bibliā dicimus) ꝯtinent̄. que in vetus nouūq₃
teſtamentū clare diuidit̄. Jbi audis deū precipientē. ꝓhiben
tē. adhortantē. terrentē. blandientē. cōminātem. pollicentem
Poſſem ego multis ⁊ fortiſſimis rōnibus tibi demōſtrare de
um biblie ſermōes ꝑ ſuos vates eſſe loquutū: niſi noſſem te id
optime credere ⁊ vt chriſtianū nullatenus diffiteri. Et ſi forte
eas rōnes cupis agnoſcere lege priorē librū vnde iſte trāſſumi
tur. ⁊ illic inuenies q̄uo etiā paganiſſimo homini id facile po⸗
tuerit ꝑſuaderi. ¶ Dominicus. Credo vt xp̄ianus biblie v̄ba
dei verba eſſe. Qui aūt hoc nō credit pagano deterior eſt

¶ De ꝓprietatibus v̄bi dei. et quali ter ſe hō gerere debet circa ſanctā bibliam ¶ Capitulū. xl.

RAymūdus. Quia igit̄ credis bibliā dei verba ſonare: au
di nūc cū maximo fructu ꝓprietates ⁊ ꝯditōes huius li⸗

bri. ⁊ qualiter te habere debeas circa eū ¶ Primo exquo ꝑ totū
vetus nouūqꝫ teſtamentū deus loq̇tur ꝑ ora ſcōꝝ. ideo oꝫ cre
dere q̄ dicit. oꝫ implere q̄ precipit. oportꝫ vitare q̄ prohibet. oꝫ
formidare q̄ ꝯminat᷑. oꝫ ſperare q̄ pollicet᷑. Qui aūt iſta nō fa/
cit deū ꝯtemnit. irridet. iniuriat᷑ ¶ Dominicus. Jmo vero ꝑ
oīa dignus ꝙ a ſacro dei libro repellat᷑. Beſtia em̄ ſi montē te
tigerit lapidet᷑ ¶ Raymūdus. Scdo. exquo biblia liber dei ē
ideo ſeq̇tur ꝙ nihil eſt in eo falſum. nihil inutile. nihil ſupfluū.
nihil diminutū. nihil iniquū. nihil friuolū. nihil ꝯtemnēdū. ni
hil execrandū. Tertio. exquo biblie ꝟba dei ſunt. iō oīa que il
lic aut ꝓmittit aut ꝯminat᷑ deus: oīa ſuo tp̄e ꝯplebunt᷑. nō em̄
vnū iota aut vnus apex cadet ab oī lege. Alioquin deus face
ret ꝯtra ſuū honorē. ſeqꝫ mendacē ꝯſtitueret: qđ eſt impoſſibi
le. Si em̄ hō potens ⁊ iuſtus nitit᷑ toto corde implere verbuꝫ
ſuum: multo magis deus cui eque facile eſt ⁊ dicere ⁊ implere.
Quarto: exquo deus ſua ꝟba in hoc libro ꝯſtituit. iō hō obli
gat᷑ deū ⁊ ſua verba diligere. amplecti. honorare ⁊ colere q̄ ꝓ/
ceſſerūt de ore dei. ¶ Dominicus. Merito id quidē. qꝛ nihil
tā ꝓpinquū deo q̄ꝫ ſuū verbū. Verbū em̄ dei ipm̄ deū repſen
tat. nec aliq̇d tantū ꝑtinet ad deū q̄ꝫ ſuus ſermo: qui nō ſolū de
ore ſed etiā de dei corde ꝓcedit. Erūpit em̄ ab intimis medul/
lis dulciſſimi ꝯditoris. Merito igit᷑ amari debet et coli. qꝛ ni/
hil verbo dei maius. nihil dulcius: nihil ſublimiꝰ. nihil ꝓfun
dius. nihil nobilius. nihil p̄cioſius. nihil potētius. nihil deni/
qꝫ ſalubrius ¶ Raymūdus. Hinc certe intelligis mi dn̄ice ꝙ
dei verbū longiſſime excellit oēs creaturas: magiſqꝫ ad illū ꝑ/
tinet q̄ꝫ oēs pariter creature Quia igit᷑ hō tenet᷑ amare deū ſu
pra oēs creaturas: ita etiā debet amare dei verbū plus oībus
creaturiꝫ: illudqꝫ ꝯtremiſcere ⁊ venerari. Hinc ſeq̇tur quintū
ꝙ hō debꝫ ſummopꝫe cauere ne aliqn̄ aut irrideat aut abijciat
aut vitupet: aut blaſphemet verbū dei. ¶ Dominicus. Jſtud
ꝓprie iniquoꝝ eſt ⁊ hereticoꝝ ⁊ infideliū ¶ Raymūdus. Sex
to ꝙ hō tenet᷑ preparare cor ſuuꝫ ad recipiendū verbū dei. Exq̄
em̄ verbū dei extra deū ꝓgredit᷑: nullū aliū locū vult occupare
q̄ꝫ pectus hoīs. qđ dꝫ eſſe receptaculū ſermonū dei ¶ Domi
nicus. Atqꝫ iō qui tulliū libētius meditant᷑ aut oratiū aut vir/

Capitulum xl.

giliũ q̄ȝ dei verbũ maximã iniuriã deo faciunt. q2 de ſuo corde
dei verba reijciũt: ⁊ illic recipiũt aliena Raymũdus. Recte
tu quidẽ. Utinã ſeculariũ librorꝝ amatores hinc nr̄o ſermoni
aures accõmodent: puto nõ tã libẽter vaniſſimis ſtudijs inhe
rebũt. Septimo. ex q̄ verbũ dei ip̄m met deũ repſentat. iõ qui
in ſuo pectore ꝟba dei recipit: recipit ⁊ deũ: geſtatqȝ deũ intra
ꝑcordia ſua Nihil ꝙ̄ ſanctius: nihil melius: nihil ſuauius q̄ȝ in
corde dei ꝟba portare. Imo etiã ⁊ ore ꝓferre (qđ tu dñice quo
tidie facis) q2 nõ expedit fidelẽ erubeſcere ſermones dei Qui
cunqȝ igiẗ in corde geſtat verbũ dei multas inde ꝯſequiẗ ⁊ ꝑci
puas vtilitates Prima eſt. ꝙ ſicut verbũ dei eſt viuũ ⁊ efficax
et penetrabile ⁊ mobile. q2 exit de corde dei. iõ neccẽ eſt ꝙ viui/
ficet ⁊ penetret ⁊ moueat: iocundet atqȝ letificet ip̄m cor hoĩs
qđ poſſederit. Scđo. ſicut verbũ dei eſt calidũ ⁊ ſuccẽſum ig/
ne amoris dei (ignitũ em̄ eloquiũ tuũ vehemẽter) iõ cor hoĩs
calefacit ⁊ inflãmat in amorẽ dei. Tertio. q2 verbũ dei eſt verꝫ
certũ ⁊ firmũ. ideo ꝯfirmat cor hoĩs in veritate ⁊ ſolidat corro
boratqȝ. Quarto. q2 verbuȝ dei lumen eſt ⁊ lucerna. ideo cor
hominis illuminat. nec ſinit illud ignorãtie aut erroris aut ne
quicie tenebris abduci. Quinto verbũ dei potẽtiſſimuȝ eſt et
ſumme actiuũ. ideo cor hoĩs potenter immutat. protegit. diri
git ⁊ defendit. Sexto. quia verbũ dei altiſſimũ eſt. ideo rapit
cor hominis a terrenis ⁊ ad celeſtia ſuſpẽdit. Septimo. verba
dei ſunt eloquia caſta ⁊ ſepties repurgata. ſunt quoqȝ glorioſa
immortalia ⁊ ꝑpetua: verbum em̄ dñi manet in eternũ. ideo fa
ciunt cor hominis caſtũ. purũ. glorioſum. immortale. incorru
ptibile ⁊ eternũ Dominicus. Ex his manifeſte p3 q̄ȝ gran/
dẽ iniuriã facit deo ⁊ ſibi detrimentũ: q̄ conteptis dei ꝟbis hu
mana eloq̄a in ſuo corde receptat Qui aſpnatur creatoris ver
bũ: ⁊ verbũ amplectiẗ creature Qui libẽtius audit verbũ mẽ/
dacis (oĩs em̄ homo mẽdax) q̄ȝ ſumme veritatis. Uerba mor
talis infirmi ⁊ fragilis: q̄ȝ immortalis ⁊ omnipotentis Uerba
nihil firmiter ꝓmittentis: q̄ȝ vitam pollicentis eternã. Uerba
ſerui inutilis: q̄ȝ altiſſimi impatoris. Uerba eius q̄ in ſe habet
radicẽ omniũ malorꝝ: q̄ȝ eius q̄ eſt omniũ bonorꝝ fontalis ori/
go. Uerum tu proſequere quod cepiſti.

Q̄ȝ multe vti/
litates ꝓueni/
unt hoĩ qui dei
verba portat ĩ
corde.

Dyalogus Quartus

Cõparatio v̄bi dei ad creaturas

¶ Capitulum.xli.

Raymundus. Duo sunt nobis manifesta q̄ nobis ꝯtulit optimus deus. ⁊ ꝑ que ip̄e nobis plurimū innoteſcit. ſcꝫ creature quas cōdidit: ⁊ verba q̄ dixit. Sed iſta duo nō ſunt equalia. Primo verbū dei eſt ſupra hoīem ⁊ ſupra oēm creaturā. om̄is aūt creatura ſubijcit̄ verbo dei. Scđo om̄es creature ſunt de nihilo ⁊ de ſe corruptibiles. ſed verbū dn̄i exit de ore dei ⁊ ꝑmanet in eternū. Tertio verbū dei hꝫ plenū dominiū ſup oēm creaturā. nec p̄t illi vlla creatura reſiſtere. ſed mutat ⁊ trāſformat creaturā. ip̄m autē ſp̄ immutabile manet ſicut deus a quo ꝓcedit. Dominicus. Q̄ꝫ crebro ſoleat duriſſima hoīm corda ꝑmutare atqꝫ emolleſcere verbū dei ſepenumero id ip̄e exptus ſum. Raymūdus. Et adhuc amplius expieris. Quarto ꝑ verbū dei oīs creatura facta ē ⁊ de nihilo venit ad eſſe virtute verbi diuini. habꝫ em̄ oēm poteſtatē eius a q̄ procedit. Primū em̄ qđ exit a deo eſt ſuū verbū. ⁊ ꝑ ip̄m omnia alia ſubſiterūt. Dominicus. Hinc p̄tꝫ deū multo plus fuiſſe liberalē donādo nobis ſua v̄ba q̄ꝫ ſil' cuncta creata. Et licꝫ nos plurimū conſolet̄ ꝑ creaturas: multo tn̄ amplius ꝑ ſuū verbū. Raymūdus. In maximo igit̄ habendū eſt p̄cio verbū dei. Quinto v̄bū dei exit de corde dei. ⁊ iō quocūqꝫ venerit ſecum portat cor dei ⁊ mentē ⁊ voluntatē dei. ſed creature q̄ exeūt de nihilo longiſſime diſtāt a corde dei. Dominicus. Et iō clare lucet: qui nō vult recipe verbū dei nō eſt dignus ꝑfrui creaturis. Qui em̄ magna ꝯtēnit. iniuſte ſibi vſurpat mīna. Raymūdus. Optia aſſertio tua. Sexto. oēs creature ſua pulcritudine. bonitate. varietate hortant̄ hoīem diligere et honorare deū factorē ſuū. ſed v̄bū dei idip̄m p̄cepto ꝯpellit. Magnū em̄ mandatū in lege ē. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊c. Septio. oēs creature q̄ ſunt ſub hoīe ſeruiūt hūano corpi. indiget em̄ corpus nr̄m cibo ⁊ potu vt poſſit nutriri augeri ꝯſeruari. ſꝫ v̄bū dei aīam cibat ⁊ ſatiat roborat augmētat ⁊ in ſp̄uali vita ꝯſeruat. Uita em̄ aīe amor dei eſt. gaudiū. ſpes ⁊ ꝯſolatio ſ̄m deū. Dn̄icus. Merito id q̄dē. cū em̄ aīa hūana fcā ſit

ad ymaginē ⁊ ſimilitudinē dei. ⁊ inter deū ⁊ animā nihil eſt me diū. ideo nutriri deb3 diuino cibo. ⁊ eo cibo q̄ procedit de corde dei. Qui ergo nō recipiūt in cordis palato dei verbū. ſ3 porcoꝝ ſiliquis delectant᷑. vanis dico fabellis hoīm neccē eſt fame pereant ⁊ morte ꝑpetua moriant᷑. ⸿ Raymūdus. Dn̄o ita neceſſe eſt. Verbū eñ quod de corde vel ore hoīs ꝓcedit cū3 ſit fragile caducū incertū: ⁊ plerūq3 mendacijs plenū: aīam hoīs nō nutrit ſed inficit. non viuificat ſed occidit. Verū vt melius noueris qūo dei verbū animā nutrit. cogita illa duo que ſunt in aīa. ſc3 voluntatē ⁊ intellectū. Vita eñ aīe conſiſtit ꝑncipaliter in volūtate. que quādo viuit tūc ⁊ aīa viuit. Et ideo vt volūtas veraciter ⁊ ſalubriter viuat neccē eſt vt dei verba eā ſubintrent. eā vegetent. eam ſuſtentēt. Et idcirco ꝟba dei nunc ꝓcipiunt. nūc prohibēt. nūc exhortantur. nunc laudāt. nūc litigant. nunc depcant᷑. nunc ꝯminant᷑. nūc pollicent᷑ vt hoc modo volūtas hoīs excitet᷑ ad timorē. ad amorē. ad ſpem. ad gaudiū. ad conſolatōem: Et q2 aīa humana ſꝑ querit verboꝝ certitudinē. nec ea facile recipit ſi videantur aut dubia aut inania aut inutilia. vt ergo etiā intellectus in dei ꝟbo paſcat᷑ neccē eſt vt eloquia ſua deus ꝓpria auctoritate ꝯfirmet. que ta3 magna et ſolida eſt ꝙ excedit oēs rōnes. ꝓbationes. ingenia. ⁊ argumenta quorūlibet ſapientū. Quādo ergo dei ꝟba mouēt animā ad amorē tunc paſcit᷑ ipſa volūtas: quādo inſtruit᷑ ad veritatē tunc nutrit᷑ ⁊ ſaginat᷑ intellectus. ⸿ Dominicus. Ex his que de verbo dei luculenter diſſeruiſti agnoſco aliā obligationem maximā qua hō obligat᷑ deo creatori ſuo ꝓ ſuis verbis ab eo receptis. Oſtēdiſti eñ in ſecundo dyalogo innumeras obligatōes quib9 aſtringitur hō factori deo ꝓ ſuſceptis creaturarū obſequijs. Verū quia verba dei ſunt oībus creaturis multo nobiliora ⁊ hoī maxime vtilia imo neccāria. q2 creature corpus hoīs reſpiciunt. verba aūt dei animā ipſam. ideo ſine vlla comparatōe obligatur plus homo pro verbo dei vnde anima ſua et nutritur ⁊ conſeruatur q̄3 ꝓ creaturis q̄bus ipm corpus reficitur ⁊ paſcitur.

Verbo dei affectus paſcit᷑ ⁊ intellectus

Nota obligationem.

⸿ Hic agitur nūc de tertia natura

creata. q̃ ſine corpe pſiſtens tota ſpũalis eſt ¶ Capl'm.xlij
RAymundus. Pulcre poſt ſermonẽ habitum de v̾bo dei
de ſubſtãtijs ſpũalibus tractare debemus. quas nos vel
ſpũs vel angelos nũcupamus. Per hos (ſicut in tota biblia ſe
piſſime ptz) dei verbũ hoĩbus reuelat̃. Ipſi eñ ſunt angeli dei
potẽtes v̾tute faciẽtes verbũ illius ad audiendã vocẽ ſermo/
num eius ¶ Dominicus. Cum ſcalã creaturarũ in principio
noſtre diſputatiõis erigeres nihil illic de natura mere ſpũali
memini te dixiſſe ¶ Raymũdus Ideo illic nõ dixi q2 tunc nõ
oportebat Nunc aũt iſta diſſertio hoc in loco ⁊ p his que iam
diximus: ⁊ pro his q̃ poſt dicturi ſumus oportuna notabitur
In p̃mis igit̃ ambigere nõ oportet aliq̃s eſſe ſubſtãtias incor
poreas: ne maximũ rex oĩm ꝯditorẽ impotentẽ aut diminutũ
fuiſſe cogitem⁹ Qui eñ ſic cogitat maxie vituperat atq3 inho
norat manũ oĩpotentis dei Ut ḡ deũ ſummis honorib⁹ pſeq̃
mur: cõfiteri oȝ ſubas eſſe aliq̃s mere ſpũales. Nã ſi deus cre
auit naturã total'r corporeã vt ſunt oĩa q̃ ꝯtinent̃ in trib⁹ infe/
riorib⁹ ſcale ḡdib⁹: ſi etiã creauit naturã partim corporeã. ptim
incorporeã ſicut ẽ hõ: ſeq̃tur etiã q͛ creauerit naturã penitus
incorporeã q̃lis eſt ãgelus ¶ Dñicus. Optima ſeq̃la. Cũ eñ
deus totus ſit ſpũalis ſube. ideo debuit merito non ſolũ tales
ſubas ꝯdere ſȝ multo plures q̃ȝ corpales Si eñ natura mere
corpea p̃t p ſe ſubſiſtere ſine ſpũ: multo mag̾ opante deo ſpũs
ſubſiſtet ſine corpe. Oppoſita eñ equis rõib⁹ fulciunt̃. Hinc
ptȝ deum ſpũalem ſpũales ſubſtãtias ſicut ⁊ corpeas ꝯdidiſſe
Nõ ſolum aũt. ſed ⁊ p̃mo ⁊ p̃ncipaliter eas ꝯdidiſſe: cum ſint
deo magis ſimiles ⁊ ppinque. An vero ſint in maxio aut puo
numero abs te audire deſidero ¶ Raymũdus. Dño nccẽ eſt
credere in maxio atq3 incõprehẽſibili eas numero cõſtare. In
multitudine eñ miniſtrorũ dignitas regis: ⁊ in paucitate ple/
bis ignominia p̃ncipis. ideoq3 milia milia miniſtrãt ei. ⁊ deci/
es milies centena milia aſſiſtũt ei. Itaq3 ſi in natura corporea
ſunt innumere ſpẽs lapidũ. herbaꝝ. arboꝝ. piſcium. auiũ. qua
drupeduȝ. ⁊ innumera indiuidua hoĩm: erunt etiã infinite ſpe
cies angeloꝝ. At ne putemus hanc multitudinẽ confuſam eẽ
ideo oportȝ ſcire q͛ inter angelos eſt ordo pulcerrimus. diſcre

tiſſimus.iocũdiſſimus. Uidemus em̃ q in rebꝫ corporeis eſt
ordo mirabilis. ſunt em̃ quedã ſupiora. quedã inferiora. ⁊ que
dam his media Elemẽta ⁊ oĩa inaĩata ſunt infima. vegetatiua
media. ſenſitiua ſupma. Sup hec om̃ia eſt hõ oĩm ſublimiſſi
mus. Habet tñ etiã humana natura multiplicẽ ſtatũ ſm ſupe
rius ⁊ inferius. In hoĩbus em̃ ſunt agricole. mercatores. bur
gẽſes. nobiles. milites. barones. comites. duces. reges. ⁊ vniꝰ
oĩm impator. In ſtatu eccleſiaſtico ſunt rectores. diaconi. ar/
chidiaconi. decani. ppoſiti. abbates. epi. archiepi. patriarche
et ſup oẽs papa apoſtolicus. Si igit tam decorus eſt ordo in
his rebꝫ inferioribꝫ. muulto ãplius in illis nobiliſſimis altiſſi/
miſq; ſpiritibꝫ erit ordo mirabilis. artificioſus. iocũdus. Sũt
em̃ inter eos tres ierarchie. i. tres ſacri pncipatus. ⁊ in qlibet
ierarchia ſt; infimi. ſt; medij. ſũt ſupmi. ⁊ hec ordinatiſſima cu
iuſlibet ierarchie multitudo ad vnũ tendit oĩm ſupmũ. In ele
mẽtis vt videmus ignis eſt dignior. In genere piſciũ delphin
In auibꝫ aquila. In beſtijs leo In hoĩbꝫ impator. oĩa tendũt
ad vnũ caput. Ita q; in angel' eſtimandũ eſt. Uerũ q; pceſſus
noſter naturalis eſt. nec poſſumus pviã nature tã ſubtiliter lo
qui de inuiſibilibꝫ ſeparatiſq; ſubſtãtijs ſicut fidelis ſpiritaliſq;
theologus. ideo ſi volueris altiora de his ſecretioraq; cogno
ſcere doctorũ tibi libros ſcrutari necẽ eſt ¶ Dominicus. Ego
iſtud etiã affirmo. Uelim tñ noſſe an ne vt nos hoĩes ita ⁊ ipi
q; obligent deo ↄditori ſuo ¶ Raymũdus Imo ꝑo q; maxĩe
Hñt em̃ liberũ arbitriũ. hñt intellectũ. hñt affectum. hñt q; in
numera bñficia p qbꝫ oĩbꝫ obligant deũ diligere. reuereri. ho
norare. laudare. adorare. bñdicere q̇ illos de nihilo cõdidit. q̇
eos ſupra oẽs creaturas ſublimauit. q̇ eos ĩmortales ↄſtituit
oĩ ſapia et ſcia imbuit. ⁊ ſua dulciſſima viſiõe in eternũ felices
reddidit. Uerũ vt ad nr̃a redeamus multũ he ſube incorporee
(angelos dico) multũ nos obligãt domino deo noſtro ¶ Do
minicus. Quare id obſecro ¶ Raymũdus. Ideo ſcʒ quia no/
bis quotidie ſua beneficia pſtant. Oẽs em̃ adminiſtratorij ſunt
ſpũs miſſi in pſidia eorũ qui hereditatẽ capiũt ſalutis. Hi em̃
peccemꝰ cuſtodiũt. peccãtes arguũt. lapſos erigũt. cor cõpun
gunt. ad veniã dirigũt. ad pniam cogũt. In aduerſis ⁊ arduis

Nota bñficia nobis exhibita angelorum obſequijs.

caſibus nos corroborant. nos letificāt. nos ꝯſeruāt. Poſtre-
mo noſtram illumināt rōem. excitant voluntatē. tribuūt boni
opis facultatē. Dominicus. Breuiſſimo verbo maxima in
nos angeloꝝ bñficia demōſtraſti. ꝓ quibꝰ aſtrīgimur deū qui
tales nobis ꝓmotores ꝯtulit amare. timere. glorificare. ⁊ mul
to amplius ꝙ̄ ꝓ omnibꝰ obſequijs que a viſibili creatura ſuſci
pimus. Hec em̄ corꝑalia ſunt et corpori ſolo p̄ſtant. illa vero
ſublimia ſunt ⁊ ſpūalia voluntati tm̄modo ꝯmoda ⁊ rationi.
Raymundus. Certe nūc vidiſti in hoc quoqꝫ dyalogo ⁊ in
p̄cedenti qūo obligetur hō amare. timere et honorare deū fa-
ctorē ſuum. Nunc ſupeſt oſtēdere an hō etiā id exſoluit: id red
dit quod tenet. Cū multa voluptate ⁊ animi oblectatōe q̄ ha-
ctenus loquutus ſum excepiſti. ſed puto te in ſequenti diſputa
tione lachrimas effuſurū. Verū quia iā cernis nobis radios
ſolis occūbere. ⁊ iam in longū noſter ſermo ꝓceſſit: dignū eſt
vt ſicut hactenus aīe ita ⁊ aſello corpori tribuamus qđ ſuū eſt
Dominicus. Placet. ſed licꝫ (vt dicis) triſtia ſim auditurus
noueris tm̄ ſummo mane ad tuas me poſtes reditur ū. Triſtia
em̄ etſi amara ſunt. tm̄ plerūqꝫ ſalubria ſunt. ¶ Finit dyalo-
gus q̄rtus. de eo ꝙ hō obligat deum timere ⁊ honorare

¶ Incipit quintus dyalogus. de lapſu miſerabili generis
humani. ⁊ ꝙ per vnum hominē omnes cecidimus.

An talis ſit hō qualis eē debet. et an faciat quod facere tenet

¶ Capitulum. xliij.

Dominicus. Tota hac nocte cōcitauit me ſpūs
meus pre deſiderio ſermonū tuorū. Sepe enim
cauſabar noctis morā. atvero vbi aſpexi tenuiſſi
mū aurore lumen ſubito e ſtrato mēbra corripui
et huc heſterne pollicitationi feſtinus occurro.
Raymūdus. Amo mi dominice ſollicitudinē ardoris tui.
Hactenus ſicut noſti egimus ꝓceſſum noſtrū ꝑ modū obliga
tōis ac debiti. oſtēdimus em̄ hoīem ꝓpter multa bñficia que
accepit obligari deo muneratori ſuo. hanc quoqꝫ obligationē
eſſe naturalē. ꝑpetuam. indelebilē. incorruptibilē. ſcriptā ſtilo

ferreo in vngue adamãtino: ⁊ exaratam in aĩa et corpus hoĩs
et in oĩbus creaturis. Omĩa em̃ creata ꝓpter hoĩem huius in
ſolubilis obligatõis conferũt teſtimoniũ. Oſtẽdimus etiaꝫ q̃ꝫ
grãdia bona ſequant̃ hoĩem ſi debitũ quo obligat̃ exſoluerit.
et q̃ꝫ inexpiabile malũ incurrat ſi contẽpſerit. Nũc aũt adiuto
re deo inquirendũ eſt an hõ debitũ obligatiõis quo tenet̃ im/
plicitus etiã exoluat. an ſuũ opus cũ ſuo debito cõcordet. an
ſit iuſtũ vel iniuſtũ. rectũ an obliquũ. ſm deũ vel cõtra deum
id quod agit. Scrutemur nunc ꝓfunde ipm̃ hoĩem. ⁊ interna
viſcera eius omneſqꝫ medullas penetremus: ⁊ inueniemus ꝓ
culdubio nihil hoĩem agere aut cogitare qđ tenet̃. ſed oĩa effi
cere ↄtraria. Formemus igit̃ mentẽ ad lachrimas: ⁊ cũ gemi/
tu planctuqꝫ loquamur. videbimus em̃ grauiſſimã ruinã no/
biliſſime ⁊ altiſſime creature: ⁊ eam ruinã quã nemo poterit eri
gere: nemo valeat expiare ¶ Dominicus. Initia hec ſermo/
nũ tuoꝝ gemitus mihi ocius excutiũt. Tu tñ repreſſis parũꝑ
lachrimis ſenſum tuũ potẽter exequere ¶ Raymũdus. Faciã
quantũ potero Prima lux qua innitimur ad cognoſcendũ ho
minẽ eſt agnoſcere q̇d facere debeat: ſecunda videre q̇d faciat.
Agnouimus itaqꝫ ex p̃cedentibꝫ libris q̇d hõ obligetur agere
q̇d cupere. quid ore ꝓferre. hic aũt agnoſcemus q̇d agat quid
cupiat: q̇d loquat̃. Agnouimus (vt dixi) ꝙ hõ tenetur primo
deũ amare. timere. honorare. laudare. bñdicere. venerari: ⁊ di
ligere ꝓximũ ſuũ (qui dei imago eſt) ſicut ſemetipm̃. Ecce hoc
debet hõ: vide nunc quid agat ¶ Dominicus. Video plane
nihil tale hoĩem agere: ſed oĩa ↄtraria. Amat em̃ heu dolor ꝓ
mum ſemetipm̃: ⁊ ↄtempto nequiter creatore ꝓpriũ querit ho
norẽ. ꝓpriam laudẽ ⁊ famã ⁊ gloriam: ⁊ q̇cquid debet dari p̃n
cipaliter deo factori ⁊ muneratori ſuo: ſibi tribui diligit ⁊ im/
pendi ¶ Raymũdus. Ex iſto palam aĩaduertis hoĩem peni/
tus corruiſſe: habereqꝫ voluntatẽ omĩ iuſticie rebellẽ: totiqꝫ le
gi nature ↄtrariã. extra deũ. extra oẽm pietatis regulaꝫ. extra
ſemetipam: penitus corruptã. erraticã. impiam. ꝑuerſam. alie
natã. turpiſſimã. ſupbiſſimam. falſiſſimã. odibilẽ deo ⁊ ab eius
cõſortio longiſſime ſeꝑatam: ⁊ eterna morte ſepultaꝫ. Qualis
aũt volũtas hoĩs talis eſt ⁊ totus hõ: deo ↄtrarius: deo rebel

Qꝫ hõ nihil a/
git eorũ que te
netur: nec erga
deum nec erga
proximum.

lis. deo capitalis inimicus. oīm maloꝝ radicē in ſe ꝯtinens. ꝑ
ditus: corruptus. bis mortuus Hinc ſeq̄tur ꝙ talis hō vadit
ad eternā triſticiā. eternā penā. eternā miſeriā: ⁊ ad calamitatē
inexpiabilē. eo ꝙ ꝑdiderit reppuleritq̧ ꝑpetuū ſui conditoris
amorē ¶ Dominicus. Aptiſſime nūc liquet que ſit hoīs ama
ra ꝑditio. alienatio. corruptio. degeneratio. Hoc oēs creatu/
re clamitāt. hoc p̄dicant hoīem eſſe veraciter ꝑditum. eterno
ſupplicio dignū: ⁊ a dei amicicia ꝑpetuo ſepatum ¶ Raymū/
dus. Vidiſti nūc nō ſine gemitu q̄ꝫ ꝑdite ſe hō gerat erga deū
vide nunc q̄uo ſe habeat erga dei imaginē ſcꝫ ꝓximū: ⁊ amplio
rem eius ruinaꝫ intelliges. Nō eēm obligatur amare quēlibet
aliūꝫ hoīem ſicut ſemetipm̄. Verū nunc expimento diſcimus
ꝙ hō hoīem ledit. affligit. ꝯfundit. deſtruit ⁊ occidit Nulla eſt
inter hoīes vera vnitas: vera ſocietas: vera pax: amicicia. con
cordia: ſꝫ inimicicie. ꝯtentōes. emulatōes. diſſentōes. ire. rixe
inuidie. ſecte. ⁊ vniuerſe malicie. Et ſi forte inter aliq̄s reperiā
tur alique aut ꝯcordie aut amicicie: nō ille de amore imaginis
dei oriunť. ſed ꝑpter tꝑales vel carnales rōes que ſinceꝝ amo
rem nunq̄ꝫ ꝯſtituunt ¶ Dominicus. Nō qui dei inimicus eſt
dei etiā imagini ſꝑ ꝯtrarius eſt. nec p̄t vero corde ꝓximū dili/
gere qui deū ꝯtemnit amare. Neq̧ id mirū ſi quēlibet extra ſe
hoīem odit: q̄ neq̧ ſeipm̄ diligit. Qui eēm diligit ꝓpriū honorē
odit ꝑfecto aīam ſuā ¶ Raymūdus. Cū videam hoīem ſic in
abyſſum oīs malicie corruiſſe non poſſum lachrimas ꝯtinere
cernēs eū nō ſentire ſuā corruptōem: ſuā perpetuā mortē Nō
dolet. nō flet. nō ingemiſcit: imo q̄tidie ridet. iocundať. ſupbit
exultat. ⁊ more amētis frenetici in febre carnis ſenſum ꝑdidit
cordis. Et inſtar eius qui letheo ſomno obdormiſcēs ſua ma
la nō ſentit. Vulnerauerūt me ait ⁊ ego nō dolui: percuſſerūt
me ⁊ ego nō ſenſi. ¶ Dominicus. Quia ergo in ſemetipo ſua
mala nō ſentit: oſtende ei obſecro ꝑ res extra corruptas q̄d de
ſua corruptiōe ſentire poſſit. Reduc eum ꝑ id quod extra no/
uit ad ſeipm̄ quem non nouit

¶ Qm̄ hō poteſt ꝯſiderare corruptio nem ſuā ꝑ res externas in ſe corruptas ¶ Caplm̄. xliiij.

RAymundus. Facile id fecero: vtinam digneť aduertere
Primo videat quõ vinũ coꝛruptũ ſit qđ eſt in acetũ per
mutatũ. Vinũ em̃ ⁊ acetũ hñt qualitates ꝯrias. Naꝫ vinũ eſt
calidũ. dulce. potabile. delectabile. Acetũ vero ẽ frigidũ. acer
bũ: qđ nec potari poteſt nec delectari. Talis eſt ⁊ hõ frigidus
amarus: hoꝛridus. Et ſicut acetũ nihil valet ad id qđ ante va
lebat: ita ⁊ hõ penitus inutilis factus eſt ⁊ deo ⁊ ſibi et creatu/
ris. Et ſicut acetum reiectũ eſt a menſis: eo ꝙ nullã habeat vi
ni priſtini bonitatẽ. ita ⁊ homo ab oculis dei ꝓiectus iacet. eo
ꝙ natiuam ꝑdiderit dignitatẽ et factus ſit acetoſus: põticus:
crudelis: acerbus: eterna abhominatõe digniſſimus. Secũ/
do quantũ diſtat homo freneticus amens ⁊ fatuus ab homi/
ne ſenſato ſapiẽte ⁊ docto: tantũ diſtat ſtatus hominis in quo
nũc putridus iacet ab illo ſtatu in q̃ merito eſſe deberet. Ter/
tio quantũ diſtat mulier ſoꝛdida: foꝛnicaria et adultera q̃ ſicut
ſtercus in via cõculcatur: a muliere pudica. ſobꝛia ⁊ honeſta:
tantũ diſtat homo nũc foꝛnicans ⁊ recedens a deo ſuo: q̇ de/
beret illi eſſe fidelis: ꝯtinens et pudicus. Quarto. ſicut arboꝛ
que habet in radicibꝰ medullam amaraꝫ: crudam et ſilueſtrem
poma tribuit pontica. acerba. ſilueſtria. que ſi quis guſtauerit
obſtupeſcent dẽtes eius: ita homo cum habeat voluntatẽ coꝛ
ruptã. impiam. amarã: omnia opera eius coꝛrupta naſcuntur
deo ⁊ oĩbus exoſa creaturis. eternis ignibꝰ deputata. Do/
minicus. Vtinã in his ſpeculis hõ ſuam turpitudinẽ velit at/
tendere vt ſe defoꝛmẽ lugeat ⁊ miſerabilem.

Qꝫ lapſus et coꝛruptio hoĩs põt attẽdi ex ꝑte iuris paternitatis ⁊ filiatiõis Capitulũ. xlv.

RAymũdus. Animaduerte nũc etiam hoĩs coꝛruptã vi/
tam cõferendo inter ſe ius paternitatis ⁊ filiatiõis. Attẽ
de diligẽter q̇d filius debeat ſuo patri carnali a quo ſolum coꝛ
pus accepit: et facile cognoſces quid homo debeat deo patri
ſuo a quo animam nobiliſſimam adeptus eſt: incoꝛruptibilem
inſolubilem. ſpiritalem. interminabilem. Debet em̃ filius pa
tri tempoꝛali amoꝛẽ. timoꝛem. honoꝛẽ. fidem. reuerẽtiam. obe
dientiã. ꝯſtantiã. ꝑſeuerantiã. obſeq̃ntiã. Pari mõ: imo multo

amplius hõ patrẽ ſuum ſpiritalẽ deum tenet̃ amare. metuere. honorare. obedire ⁊c̃. Itez filius carnis cauet ne aut offendat aut vitupet aut ꝯtriſtet aut dehoneſtet patrẽ ſuũ. Cauet etiã ⁊ ſe opponit ne ab alijs aut offendat̃ pater: aut vituperetur: aut cõtriſtet̃. aut indigne agatur. Hec oĩa multo diligẽtius debet obſeruare hõ erga deũ genitorẽ ſuũ ¶ Dominicus. Quorſum iſta ¶ Raymũdus. Ut palã videas hoĩs ruinam. hõ eñ in eo ſtatu in quo nũc lapſus iacet erga deuz nec amorẽ habet nec timorẽ. nec obedientiã: nec humilitatẽ. nec ſubiectõez. nec confidentiã. nec ſpem: nec credulitatem. Imo (qḋ ſine gemitu nõ audies) odit deũ: ⁊ ꝯtemnit: vitupat: ⁊ in faciẽ eius ſupbiens rebellẽ ſe illi ⁊ inobedientẽ: audacem: tumidũq; conſtituit ¶ Dominicus. Hinc reuera patz hoĩs ꝑditio. corruptio. alienatio ⁊ ſempiterna deiectio ¶ Raymundus. Planius adhuc patebit. Nos videmus ad oculũ qñ filius aut offendit. aut ſupbit: aut calũniatur patrẽ ſuũ carnalem: oẽs eũ ⁊ nequiſſimũ: iniuſtiſſimũ: ingratiſſimũ iudicamus: freneticũ eũ ⁊ inſanum dicimus. Cogita nũc quo iudicio. quo vituperio: quo ſupplicio dignus ſit qui patrem ſpirituũ offendit ⁊ mille iniurijs afficit. Preterea ſi grauiſſimũ crimen eſt exaſpare ⁊ ꝯtemnere patrẽ potentẽ. diuitem. nobilẽ. ſapientem: ſine cõparatõe magis delinq̇t qui regem oĩpotentẽ ⁊ ſumme ſapientẽ ⁊ optimũ genitorẽ deuz aſpernãter habuerit. Quid nũc tibi videt̃ ¶ Dominicus. Nihil aliud plane niſi ꝙ hõ ſe habet ad deuz ſicut ꝑteruus ⁊ rebellis ⁊ ſupbus filius ad patrẽ ſuũ. Atq; iõ incurriſſe irã ⁊ indignatõem inextinguibilẽ dei patris oĩpotentis. perdidiſſeq; oẽm hereditatẽ: oĩa bona: atq; infinitas diuitias illius: nec iam poſſe ſperare aut pacẽ aut regnũ aut cõſortiũ eius magis aũt ꝓijci foras ⁊ in carcerẽ ſempiternũ mancipari

Nota hic hominis ruinam

¶ Qḋ etiã lapſus hoĩs poteſt oſtẽdi ex parte iuris fraternitatis ¶ Capitulum. xlvi.

Raymundus. Qḋ hõ in maximã ruinam ceciderit poteris etiã aĩaduertere ſi ius fraternitatis inter hoĩes ꝯſideres Si eñ inter fratres carnales eſt tãtus amor tãta vnitas tãta germanitas: ꝙ nihil habeãt diuiſum: nihil ꝓpriũ. ſed vnus

alterum defendit. protegit. dirigit. auxiliať. ⁊ ſe in mortem ob
ĳcit ꝓ altero. Et hec oīa faciūt quia habēt vnū atq̃ eūdem
patrē hoīem a quo carnali generatōe ꝓdierūt. Multo magis
hoīes q̄bus eſt vnus pater ſpūalis deus a quo oēs animā re/
ceperūt debēt ſe diligere. tueri. auxiliari. ⁊ in mortem tradere
ꝓpter animas ſuoꝝ fratꝝ. Hoc em̄ vehemēter deus pater no
ſter videre deſiderat. hoc approbat. hoc ſe plurimū delectat.
¶ Dominicus. Nihil tale inter hoīes nunc reperimus. Et licꝫ
vnū habeāt patrē deum ſumme maieſtatis et bonitatis dn̄m.
vnus tn̄ alteꝝ ꝑſequiť. odit. execratur. ⁊ rapinis. fraudibꝫ. iniu
rĳs. adulterĳs. ꝯuicĳs. ludibrĳs. ⁊ mille nequicĳs ꝯtriſtat. cō
turbat. ꝯtaminat. ⁊ exterminat. Quia igitur oīs pax. cōcor
dia. veritas. iuſticia. amor. miſcdia ⁊ fraterna dulcedo inť ho
mines perĳt. iō manifeſtiſſime patꝫ hoīem eſſe corruptū. lap/
ſum. putridū. ꝑuerſum. ꝑditum. Cecidit em̄ a ſtatu ſpūalis fra
ternitatis. a ſtatu maxime dignitatis ⁊ glorie ad ſtatuꝫ ſumme
ignominie. ſummi vituperĳ ⁊ opprobrĳ. a ſtatu vite ad ſtatuꝫ
mortis ſempiterne ¶ Raymūdus. Optime tu quidē. Reuera
em̄ in mortē aīe cecidit hō: etiā etſi corpe viuat. Q3 aūt aīa ho
minis mortua ſit facile id ꝓbauero. Aliqua em̄ res cognoſciť
viuere dū ſuas exercet opationes. ſi aūt nō opatur mortua eſt
Et quia hō nō operať inquantū hō (nō em̄ amat aut honorat
dn̄m deū ſuuꝫ: nec diligit fratrē ſuū) ideo ſm animā mortuus
eſt hō. Preterea. vita aīe eſt gaudiū qđ ꝓuenit de puro amo/
re ⁊ ſocietate dei: de vera quoq̃ ad inuicē fraterna charitate.
Ubi aūt tale gaudiū nō eſt: ibi nulla aīe vita eſt. mortua igitur
eſt. Preterea. aīa nō ſentit. qꝛ nō ingemiſcit malū ſuū: ſuā cor
ruptōem: alienatōem: ꝑditionem. iō vere mortua eſt et letheo
poculo ꝯſopita ¶ Dominicꝰ Ex iſto luce clarius apparet ani
mā ſic mortuā ⁊ ſuis malis penitus abſorptā: ad eterna neſciā
feſtinare tormēta: nec vnq̃ ſeſe ſentire poſſe niſi duꝫ in medĳs
oīm penarū ſupplicĳs ſe inuenerit immerſam. Sed dicito mi
hi obſecro: nunquid in tam miſerabili ⁊ ꝑditiſſimo ſtatu opti/
mus deus hominē a principio condidit.

Q3 aīa hoīs mortua eſt

¶ Q) dn̄s deus hoiem nō condidit

ĩn iſto ſtatu in quo nũc lapſus iacet ¶ Capitulũ. xlvij.

RAymũdus. Nulla rõne dicere oportet deũ in hoc ſtatu imo in hoc lapſu hoĩem cõdidiſſe. Qḋ poteſt oſtẽdi multis modis. Primo cũ deus oĩa operetur ꝓpter honorẽ ſue poteſtatis: ſapiẽtie ⁊ bonitatis: nũꝙ̃ debuit hoĩem oĩm creaturarũ nobiliſſimũ facere corruptũ. turpẽ. beſtialem. impiũ. inordinatũ. iniuſtũ qui om̃es creaturas bonas fecit ⁊ valde bonas. Hoc em̃ derogaret maxĩo honori ſuo. Scḋo: ſtatus (in quo nũc hõ iacet) eſt oĩno cõtrarius ⁊ inimicus deo. Eſt em̃ hõ in hoc ſtatu dei aduerſarius: ſuũ vſurpãs honorẽ ⁊ gloriã ⁊ ſibi ĩpi tribuẽs. Talẽ igiꝟ deus hoĩem nõ cõdidit qui ſibi ſꝑ aduerſareꝟ ⁊ dura ceruice reſiſteret. Tertio: diximus ſupra ꝙ ſicut deus oĩa fecit ꝓpter ſuũ honorẽ: ita etiã ꝓpter hoĩs vtilitatem Nõ ergo fecit hoĩem in malũ ⁊ incõmodũ ſuiꝑ̃ius qḋ vtiꝗ̃ ſequereꝟ ſi eũ talẽ creaſſet qualis mõ eſt. Hõ em̃ vt mõ eſt: eſt penitus ſibiĩpi ꝯtrarius in ſuũ vergẽs incõmodũ ⁊ maximũ detrimentũ: eo ꝙ amat in ſe ꝓpriã volũtatem. ꝓpriũ honorẽ: que radices ſunt maloꝝ oĩm: q̃ mergũt eũ in interitũ ſempiternũ Per has em̃ radices opatur ꝯtinue ꝯtra ſemetipm̃ in ſuũ dãnum. in ſuã ignominiã. in ſuã cõfuſionẽ ⁊ punitionẽ ꝑpetuam Quarto. deus nõ debuit facere hoĩem ꝯtra ordinẽ totius vniuerſi. oẽs em̃ creature faciũt qḋ debẽt ⁊ ſuo obediũt creatori. Sed ſolus ab impoſita lege vagaꝟ hõ. ſolus ĩpe obedire ꝯtẽnit ſupbus. turgidus. erectus ꝯtra dñm creatorẽ ſuũ. Preterea creature requirũt hominẽ ꝙ ſit amicus dei. q: hoĩ ſeruiũt ꝓpter deũ. requirũt etiã hoĩem rõnalem. ſapientẽ. ordinatum ꝯpoſitũ. Sed hõ in hoc ſtatu eſt dei inimicus. beſtialis. inſipiens. inordinatus. incõpoſitus ¶ Dominicus Vere beſtialis et inordinatus: in quo aĩa miſerabiliter ſeruit: ⁊ corpus nequiter dominaꝟ. cũ tamẽ aĩa ſit immortalis. incorruptibilis. ſpũalis: corpus vero ſit mortale. aĩale. terreſtre. corruptibile Quid tam beſtiale ꝗd tam ꝑuerſum ꝗ̃ ipm̃ corpus cũ ſuis irrationabilib9 ⁊ turpiſſimis motib9 aĩe (q̃ regina ⁊ dña eſt nobiliſſima) dñari. eaꝫ vero corpi ſubeſſe. a corpe captiuã trahi. ⁊ ſuis ignobiliſſimis paſſionib9 ac voluptatib9 aſſentire. imo nõ poſſe reſiſtere. Reuera ingẽs in homine ignominia qui patiꝟ in ſe rem

beſtialem ⁊ corruptibilē dominari rei nobiliſſime atqꝫ ꝑpetue
¶ Raymūdus. Hinc ſane intelligis oēs creaturas q̄ inter ſe
ordinatiſſime ſunt hoīs turpiſſimam arguere deordinatōem:
oſtēdereqꝫ eū eſſe totiꝰ turpitudinē ⁊ ſpurciciē vniuerſi. Quia
igit̄ nihil oꝑatur deus ꝯtra ordinē vniuerſi: ſequit̄ ꝙ nō talem
fecerit hoīem vti nūc eſt. Qui em̄ fecit creaturas bonas ꝓpter
hoīem: magis debuit facere hoīem bonū Dominicus. Op
tima aſſertio tua. quia igit̄ optimus cōditor deus nō fecit ho-
minē qualem nūc cū lachrimis vidimus: rogo te mi raymūde
dulciſſime oſtēdito mihi in quo illū ſtatu ꝓmū deus creauerit
Sicut em̄ acetū arguit vinū fuiſſe: ita hic lapſus hoīs arguit
hominem aliquando ſtetiſſe.

¶ Qualis erat ſtatus hoīs ꝓmus.

et quas habebat conditiones ¶ Capitulum. xlviij.

Raymūdus Iſte lapſus hoīs (vt vere dicis) ſatis oſtēdit
ipm̄ hoīem alium vite ſtatū aliquādo habuiſſe: ⁊ cōditio
nes ꝯtrarias ꝯditōibus quas nūc videmus. Cōditiōes vero
(q̄s nūc in hoīe cū gemitu intuemur) ſūt ꝙ nō cognoſcit. nō di
ligit. nō metuit. nō laudat. non honorat deū factorem ſuū. ſed
amat ꝓpriam volūtatem. ꝓpriam laudē. vane timet. vane ſpe
rat. vane deſiderat. poſt vanitatē ambulat. ⁊ vanus effectꝰ eſt
Preterea. cōtra rōnem iraſcit̄. odit. indignat̄. ambit. cōcupi-
ſcit. ⁊ plus q̄ꝫ oꝫ comedit ⁊ bibit. Et hec quidez ſunt mala aīe.
Mala corꝑis ſunt infirmitas. fragilitas. carnis lubricitas. fa
mes. ſitis. algor. ⁊ calor. grauis et moleſta ſenectus. incerta et
amara mors. Ex his ꝯditionibus malis arguimus hominem
contrarias aliquādo cōditiones habuiſſe. deum ſcꝫ ſuum cog
nouiſſe. amaſſe. metuiſſe. honoraſſe. laudaſſe. Nō tunc ꝓpriaꝫ
voluntatē aut laudem aut gloriaꝫ queſiuiſſe. nihil turpiter ap
petiſſe. Corpus vero hominis erat anime vere ſubiectū. ſanū
integꝝ. robuſtū. vegetū. ſucco plenū. equeuū. īpaſſibile. incor
ruptibile. agile. īmortale ¶ Dn̄icus Iſte ꝯditiones q̄s tūc ha
buiſſe hoīem oſtēdis arguūt in alio q̄dā loco habitaſſe q̄ oīno
ſit iſti loco ꝯtrius Raymūdꝰ. Arguūt plane. ⁊ iō añ ruinā hō
īcolebat locū ameniſſimū iocūdiſſimū. luciſiſſimū. ſuauiſſimū

Qꝫ hō añ lapſum alium habuit locum.

opulentiſſimū. temperatiſſimū: in quo nec caumata nec frigo
ra: nec venti: nec turbines: nec grādines: nec fulgura: nec to/
nitrua: nec alique peregrine inerāt impſſiones In hūc aūt mū
di carcerē poſt ꝑuaricationē hō ꝓiectus eſt: in q̄ eſt tāta elemē
toꝝ īclemētia donec iudicij dies aduenerit vt vľ tūc ꝯdēnat⁹
ꝑpetuo crucieť // Dn̄icus. O amarā miſeriā. ſed vlterius q̄ſo
ꝓficiſcere // Raymūdus. Hoīem aliū babuiſſe vite ſtatū oſtē
dunt palā om̄es creature. Sicut em̄ oēs colligantur cū hoīe
ita ꝛ ipſe hō ꝑ bonā voluntatē ſuo fuit vnitus ꝛ ꝯplicitus crea
tori. Habebat em̄ ſe ſicut opus ad ſuū opificem. ſicut munera
tus ad largitorē. ſicut ſeruus ad regē. ſicut filius ad patrē. Se
cūdo exquo tota nobilitas hoīs cōſiſtit in libero arbitrio bo/
no. ſano. ꝛ integro (ꝑ liberū em̄ arbitriū hō dominať om̄i ſub
ſe creature) ꝯſequēs eſt ꝙ deus fecerit hoīem cū bono ꝛ recto
et ꝑfecto libero arbitrio. Cū em̄ nihil ſit peius: nihil vilius: ni
hil turpius: nihil abhoīabilius q̄ꝫ corruptū ꝛ putridū libeꝝ ar
bitriū. iō nequaq̄ꝫ deus tale arbitriū hoī dedit. Alioq̄n dādo
tale libeꝝ arbitriū oēm abſtuliſſet hoī libertatē. qꝛ dediſſet ei li
bertatē cōtra libertatē. Corruptū em̄ liberū arbitriū ꝛ ꝓcliue
ac ꝓnum in oē malū. miſere libeꝝ eſt: imo captiuū abduciť vi/
cijs ꝛ ſordibꝯ irretitū // Dominicus. Hec eſt ſentētia ſapiētis
Vinculis ſeu funibꝯ peccatoꝝ ſuoꝝ vnuſq̄ſqꝫ ꝯſtringiť. Patꝫ
igiť ne libertas ſubruat libertatē hominē accepiſſe a deo opti/
mā liberi arbitrij poſſeſſionē: nec quicq̄ꝫ habuiſſe rebellionis
ſiue in mēte ſiue in carne // Raymūdus. Hinc ſequiť tertium
qd̄ dicere volui. ꝙ in primo ſtatu nihil in ſe hō poſſidebat qd̄
erat ſue volūtati ꝯtrariū. Et ideo aīa immortalis nolebat cor
pus ſuū eſſe mortale. paſſibile. variabile. infirmū. caducū. mor
bo aut ſenio ꝯfectū. Habebat igiť tale corpus quale volebat
impaſſibile: robuſtū: ḡtiſſima iuuētute ꝯpoſitū: inſolubile: im
mortale // Dominic⁹. Quō queſo potuit corpus eē immorta
le // Raymūdus. Virtute tēperatiſſime ꝯplexionis: ꝛ virtute
aīe īmortalis. q̄ꝫdiu em̄ aīa nō fuit corrupta vicijs nō poterat
corp⁹ morbis aliq̄bꝯ aut fatigari aut frāgi. At qm̄ oēs creatu
re obediebāt hoī hoīe obediēte creatori. iō nō poterat nec ab
igne ledi nec vndis ſorberi nec tr̄a ſubrui nec aere corrūpi nec a

feris immitib⁹ lacerari. nec aliquo extrinſeco vel intrinſeco ad
mortē vrgeri. ¶ Dominicus. Breuiter quidē. ſed multū luci
lenter oſtēdiſti mihi quē habuerit hō ſtatū anteq̄ȝ in hanc rui/
nam deſcēderet miſerādus. Verū cum tu nūc dixeris nec ab
aliquo intrinſeco vl' extrinſeco ꝑpediri aut decipi aut corrum
pi hominem potuiſſe. vnde ergo venit homini iſta corruptio.
iſta deiectio. iſta perditio.

¶ De origine corruptionis et mali quod eſt in natura humana ¶ Capitulum. xlix.

RAymūdus. Ad imū vſq̄ȝ hoīs putredinē perſcrutantes
inueſtigabimus q̄ ſit cauſa hmōi corruptiōis. Et breuit'
dico: ſi hō a nullo aut corrūpi aut decipi potuit. igit' corrupt⁹
eſt ⁊ deceptus a ſemetipō. Ex quo eī̄ nihil pati poterat cōtra
ſuā liberā voluntatē. ideo ſeq̄tur ꝙ ſponte ipſe ſe talem fecerit
ſua ꝓpria volūtate ¶ Dominicus. Iſtud eſt oīm amariſſimū
q̄ḋ poteſt audiri. Si eī̄ in arce libertatis ⁊ oīm bonoꝝ cōſti/
tutus in hanc calamitatē ſuā ſponte hō collapſus eſt. q̇s iam
miſerebit' eius. Sed tu rogo ſequere vlterius ¶ Raymūdus
Quicq̇d eī̄ boni erat in hoīe ante ruinā hoc poſſidebat gra/
tia liberi arbitrij ſani atq̄ȝ ꝑfecti. ita quicq̇d eſt nūc in hoīe cor
ruptōis. malicie. pene atq̄ȝ miſerie de putredine ⁊ amaritudi/
ne venit liberi arbitrij. Et q̄ꝛ oīa debent ꝓportionari libero
arbitrio: q̄ñ illud eſt malū atq̄ȝ corruptū: nccē eſt ꝙ oīa que
ſunt in hoīe mala ſint ⁊ putrida et mortifera. Hinc aīam rap/
tant mille furores. ire. inuidie. ꝯcupiſcētie. ſcelera oīa atq̄ȝ pec
cata. Hinc etiā corpus īfinitis ſubiacet calamitatib⁹. morbis
paſſionib⁹. mortibus ¶ Dominicus Nihil verius q̄ȝ q̄ḋ tu di
cis. Ex quo eī̄ deus liberꝝ arbitriū nec malū nec corruptū fe/
cerit: vere ſeq̄tur ꝙ liberꝝ arbitriū corruperit ſemetipm̄. Et q̇c
quid in hoīe miſerꝝ eſt atq̄ȝ malignū: ex mera et ſpōtanea deſcē
derit volūtate peccātis. ¶ Raymūdus. Nōne ergo tibi iuſtū
videtur: vt qui in malū cecidit volūtariū: malū inuoluntariū
patiat'. Nōne iuſtiſſimū eſt vt qui ſponte corruit in malū culpe
malū pene etiā inuitus ſuſtineat ¶ Dominicus Nihil iuſtius
Neceſſario eī̄ vnū ab altero ꝓcedit. Unde q̄ꝛ primū malum

Quicquid in
hoīe maluȝ eſt
de corruptiōe
venit liberi ar
bitrij ſua ſpon
te corrupti.

eſt voluntariū ꝛ delectabile. ꝛ ideo nō facile ſentit̃. ideo neccā/
rio ſecundū malū adhiberi debet qđ eſt inuolūtariū penale at
qꝫ moleſtū: vt hoc poſterius primū manifeſtet ꝛ a ſua reuocet
amentia. Semꝑ em̄ vexatio magnū cōfert intellectū // Ray/
mūdus. Ex iſto pulcre intelligis oportere eſſe aliquem iuſticie
ordinē quo primū malū (qđ eſt malū culpe) puniat̃ per maluꝫ
pene: quod tm̄ eſt bonū iuſticie. Primū malū eſt cauſa ſecundi
ſed illud ab hoīe malo ſponte ꝯmittit̃. iſtud a bono iudice deo
homini irrogat̃. vt qui nō timuit ꝑpetrare malū qđ non opor
tuit: malū ſuſtineat qđ maxime nolit. // Dominicus. Juſtum
ꝑfecto iudiciū. vt qꝛ volūtas hoīs exijt ab ordine nature: in or
dinē cadat diſtricte iuſticie. Juſtū certe eſt vt q̇ ſeipm ſpōte im
pulit in malū delectabilis culpe: a deo iudice impellat̃ in malū
miſerabilis pene. Quia em̄ hō gloriā ſui arbitrij ꝛ decorem ꝓ
prie dignitatis in totā malicie turpitudinē ꝑmutauit. ideo fe/
cit deo ſummā iniuriā. ſummā offenſam ſtatuit ꝛ diſcordiam.
ac ꝓinde tanqꝫ deo ꝯtrarius ꝑdidit eius amiciciā cōplacentiā
et gratiā. ꝛ idcirco plaga inimici ꝑcuſſit eum vulnere inſanabi
li caſtigatoīe crudeli. Cupio tm̄ abs te noſſe huius miſerie atqꝫ
malicie auctorē. hunc mihi vno digito oſtendito.

// Qꝛ per primū virū et primā mu-
lierem ꝓpter eoꝝ inobedientiā hoc malū culpe et pene in om̄e
hominum genus intromiſſum eſt Capitulum. I.

Raymūdus. Si ſacris litteris credimus: ꝑ adam primuꝫ
virū ꝛ euā ſuam ꝯiugem hoc corꝑis ꝛ anime malū quod
patimur trāſmiſſum eſt. Uerum qꝛ totus ꝓceſſus noſter natu
ralis eſt ꝛ nihil ꝑ ſcripturas ꝓbamus ꝓpter incredulos. iđ ad
oculū neceſſe eſt hūc primū hoīem demōſtrare et primā corru
ptionē. Sicut ex malo pene arguimus malum culpe fuiſſe: ita
ex qualitatibꝫ ꝛ ꝯditionibꝫ pene q̄litates penarū agnoſcimus
Et qm̄ pena (que eſt in natura hoīs) eſt vniuerſalis ꝛ cōis om
ni ſexui ꝛ om̄i conditoī. ideo ꝛ culpa et iniuria eſt oībus cōmu
nis atqꝫ vniuerſalis. Et qꝛ om̄es naſcunt̃ cū iſta pena ꝛ miſe/
ria. ſed neqꝫ in vtero neqꝫ naſcendo poſſunt ꝯmittere culpam
quia culpa malum eſt volūtarium qđ a ꝑuulis naſcentibꝫ ꝑpe

trari nõ poteſt. Idcirco clare patꝫ ꝙ ille qui fecit primum ma
lum voluntariũ vir fuerit ꝑfectus ⁊ adultus: fueritqꝫ primus
hõ pater vniuerſalis generis humani: a quo hec malicie ⁊ cor
ruptionis venena in om̃e hominũ genus longe lateqꝫ diffu/
ſa ſunt ¶ Dominicus. Prudenter oſtendis ex idẽtitate pena/
rum in omne hominũ genus ab vno primo parente omnes ꝓ
pagatos eſſe: ⁊ de lapſu vnius om̃es corruiſſe ¶ Raymũdus
Uerum quia hoc malum eſt in vtroqꝫ ſexu. ideo ſequitur pri/
mam etiam mulierem fuiſſe corruptam: ⁊ hanc culpam ⁊ con
iugi ⁊ vxori eſſe cõmunem. Et quia videmus quaſi duplicatã
penam in muliere que in dolore grauiſſimo ⁊ parturit ⁊ parit.
Hinc facile aduertimus feminam primum offendiſſe deum. ⁊
ab ipſa oẽm corruptõis ⁊ malicie fomitẽ emerſiſſe ¶ Domini
cus. Primũ mihi hoiem oſtẽdiſti: ſed oſtẽde nunc obſecro pri
mã culpã ¶ Raymũdus. Dictũ eſt ſupͣ ꝙ in ꝑmo ſtatu añ lap
ſum ade oĩa mẽbra hoĩs obediebãt volũtati. erãtqꝫ ſub imꝑio
rõis. Sed mõ exꝑimur vnũ membꝝ in vtroqꝫ ſexu: mẽbꝝ ſcꝫ
genitale tam rebelle eſſe vt nolit acq̄eſcere imperio coercẽtis.
q̄d hoc putas ſignificat ¶ Dominicus Hoc certe ꝙ ſicut oẽs
ꝑ inobediẽtie mẽbꝝ generamur: ita oẽs nos eſſe inobediẽtie fi
lios ⁊ parẽtes habuiſſe rebelles ¶ Raymũdus. Recte tu q̄dẽ
Nã parẽtes habuimus deo inobediẽtes. ſꝫ inobediẽs nemo
eſt niſi q̄ contẽnit mandatũ. fuit igiť aliquod dei mandatũ cui
inobediẽtes extiterũt. Primo deus debuit ꝑmis parẽtibꝫ pone
re aliqđ mandatũ ꝓpter certas rõnes. Primo rõe liberi arbi
trij cuius ſunt opa remunerabilia. vt ergo ex ꝑte opeꝝ arbitrij
recipiat hõ premiũ: prius debuit hr̃e mandatũ. Scđo. cũ ho
mo (licet impaſſibilis eẽt ⁊ immortalis) egebat ãpliori ꝑfectio
ne ⁊ celeſti gloria. iocũditate ⁊ beatitudine (ad hoc em̃ ſuus eũ
ꝯditor fecerat) ideo deus debuit illi dare ꝓmerendi occaſionẽ
Et qꝛ nihil efficacius eſt ad meritũ q̄ꝫ pura ⁊ ꝓmpta obedien/
tia. Primũ em̃ ⁊ radicale opus ſerui ad dñm eſt ex corde ⁊ ſim
pliciter obedire: in quo om̃ia alia opera fructuoſa redduntur
Nã ſi obedientia nõ eſt ſincera nullũ erit opus acceptabile. id
circo certe hõ debuit ꝑmuꝫ exerceri in ope obediẽtie. Debuit
igiť accipere mandatũ: ⁊ tale mãdatum in q̄ nulla potuit vti/

litas apparere ne ꝑpter cõmodum cuperet opari. ſed ex mera obediẽtia p̄cipientis dei. vt vel ſic dilectio ꝓbaret̃ ⁊ ꝓbata coronaret̃. Verũ ne putaret hoc mandatum hõ friuolũ eſſe nec magnope deũ curare ſi rũperetur. ideo grauiſſimã penã cõminatus eſt deus: mortẽ ſcꝫ que eſt oĩm formidatiſſima ⁊ amariſſima vt ſuũ preceptũ ſeruaret̃ illeſum ¶ Dominicus. Intelligo manifeſte ꝑmam culpaꝫ. Ex quo em̄ ab adã in om̄es hoĩes mors ſuã exercet tyrannidẽ facile liquet hãc de inobediẽtia ꝑmi patris pullulaſſe. Prima igit̃ inobediẽtia eſt: de qua omniũ malorum: penarũ: corruptionũ ac calamitatũ germẽ emerſit. Si em̄ hõ ꝓthoplaſtus obediẽtiam ſuo ſeruaſſet opifici: oĩm bonoꝝ cõfirmationẽ meruiſſet ⁊ eterna eẽt gloria coronatus. Sic poſtq̃ꝫ obedientiã fregit q̇cquid boni habuit ꝑdidit ⁊ ꝑpetuã amaritudinẽ conq̇ſiuit. Eſt tamẽ vehemẽter mirandū cur hõ in tanta ꝑfectione creatus: diuinis bñficijs auctus. dei ſpecialis amicus: ſingulariter ab eo ſublimatus deũ ſic voluerit offendere. ⁊ fracto tam facili mandato nihil leſus pertinaciter rebellare.

¶ Q) hõ nunq̃ꝫ dei p̄cepta fregiſſet niſi fuiſſet ab alio inſtigatus ¶ Capitulum. li.

Raymũdus. Reuera mi dominice nunq̃ꝫ hõ tantis bñficijs honoratus dei mãdata fregiſſet: niſi ꝑ aliũ quẽlibet fuiſſet inſtructus. Rurſum. nunq̃ꝫ potuiſſet hõ dei amator inſtrui ad mãdata frangẽda: niſi inſtigator maius aliqđ ꝓmiſiſſꝫ bonũ q̃ꝫ quod hõ tũc poſſidebat. Improba igit̃ atq̃ꝫ importuna inſtigatio ⁊ magnaꝝ rerum ꝓmiſſio hoĩem impulit ad ruinam ¶ Dominicus. Sed q̇s fuit obſecro ille falſarius q̇ huiuſmodi dolis hoĩem fefellit ⁊ impulit ¶ Raymundus. Quicquid hoĩe inferius eſt (eo ꝙ induſtria caret) hoĩem decipe nõ potuit. Sed nec ip̄a hoĩs natura in id inclinata fuit. Ergo ſequit̃ ꝙ malignus aliq̇s ſciens ⁊ potẽs operari malũ ⁊ hoĩs inuidens ꝓſperitati ⁊ aduerſarius creatori hominẽ inſtigauerit in iſtam p̄ſumptoĩs audaciã ¶ Dominicus. Oportet ḡ neccãrio dicere ꝙ iſte qui impulit vel ꝑſuaſit hoĩ: nature fuerit ſpũalis: angelus aliq̇s malus. corruptus. erraticus et prolapſus.

Capitulum li.

Atqȝ inde ſequit᷑ ꝙ in natura mere ſpūali facta erat corruptio
anq̄ȝ fieret in natura hūana // Raymūdus Vere ſeq̄tur. Niſi
em̄ ꝑus angelus corruiſſet: nūq̄ȝ humana natura eo inſtigāte
dei mādata fregiſſet // Dominicꝰ Libēter aſſentior. ſed rogo
te vn̄ tanti mali corruptio in natura angelica originē duxit: cū
em̄ fuerit bona ab optimo deo creata: q̄s eam queſo corrupit.
// Raymūdus Tāte ſublimitatis eſt angelica natura ꝙ a nul
lo potuerit ad caſum ꝑſuaderi Peccauit igit᷑ ſua ꝓpria inſtiga
tiōe ꝑmota: nullo docēte: nullo mōſtrante. Occaſio aūt huius
ruine iſta fuit. Spūalis etem̄ natura cū eſſet creata in ſumma
dignitate. nobilitate. ſublimitate: ꝛ pulcritudine: haberetqȝ li-
beꝝ arbitriū admodū puꝝ. altū ꝛ ingenuū: idcirco habuit ma
gnā occaſionē ſupbiendi ꝛ in ſemetip̄a oblectādi. ſe admirādi.
ſe diligēdi. Sed vbi hoꝝ occaſio maior: eſt ꝛ ruina ꝓpinquior
Primus igit᷑ angelus ꝛ multi cū eo ſtatim vt fuerūt creati ꝯtē
pta diuina maieſtate ꝛ pulcritudine ceperūt ꝓpriā amare volū
tatē: ꝓpriā pulcritudinē ꝛ honorē. ꝛ ita vt amētes atqȝ erratici
peccauerūt ꝛ ceciderūt ꝛ a dei ꝯſortio ꝓiecti ſunt. Hic itaqȝ ꝑ
mus angelus cū eſſet oīm pulcerrimus ꝛ nobiliſſimus ſpreto
maximo creatore ꝑuatū cepit amare decorē: ꝛ ſeip̄m deū ſtatu
ens ꝓpriā veneratus eſt altitudinē: ꝓpriā amplexꝰ voluntatē
et ꝓpriū in aliȷs ambiuit honorē. Atqȝ hoc mō cū nūq̄ȝ deum
amauerit nūq̄ȝ veneratus ſit: ſed ſp̄ ſeip̄m ſupbiſſime dilexerit:
ideo factus eſt inordinatꝰ. ꝑuerſus. iniuſtus. deo ꝯtrius. Ha-
buit em̄ ſp̄ a die q̄ cōditus eſt amorē ꝓpriȷ honoris. laudis: et
excellētie: cupiēs iniuſtiſſime oībus dn̄ari. oībus anteferri Et
quidē ſi nō ſupbiſſet oībus illū deus ꝑtuliſſet agminibꝫ ange-
loꝝ. idcirco em̄ tā ſublimis. ingeniꝰ ꝛ decorus pre ceteris ꝯdi
tus fuerat. Verū qꝛ abiecto deo ꝓpria gl'ia delectatus eſt: cuꝫ
eēt creatura recēter dei manu de nihilo ꝓducta. iō ſummā in-
iuriā. offenſam ꝛ rapinā fecit ꝯditori ſuo: ſe deū faciēs: ſe colēs
et coli atqȝ adorari ambiēs. Et qꝛ amor cōuertit amantē in rē
ꝑmo amatā. iō hic ꝑmus angelus totus ꝯuerſus eſt in ſuā p-
priā voluntatē quā ſp̄ ſeq̄tur. ſp̄ amplectit᷑. ꝛ nullā aliaꝫ. ꝛ ideo
q̄cquid ſemel vult ſp̄ vult: ꝛ ꝓpria auctoritate vult. eſtqȝ obſti
natus in ſua volūtate vt in eternū aliud velle nō poſſit niſi p-

Quo natura angelica ꝑmū ſit corrupta

ꝓpriā voluntatē. Idcirco odit ſummopꝑe oēm voluntatē ſue vo
lūtati reſiſtentē: atqꝫ ideo vehemētiſſime deū odit et execratur
et dei volūtati q̄ntum p̄t reſiſtit ⁊ ꝯtradicit. Uerum qꝛ nunq̄ꝫ
p̄t dei volūtatem īpedire. iō ſeuit. fremit. indignat̄. ⁊ ſua apud
ſe malicia ꝯtabeſcit. Porro oēs illi angeli qui a ꝓncipio huius
luciferi improbis auſibꝫ fauerūt ⁊ ſupbie cornu dederūt pecca
tori ſub eius volūtate: ꝓncipatu: atqꝫ impio redacti ſunt: ⁊ hu
ius peſtiferi capitis mēbra effecti: nihil aliud pn̄t aut velle aut
amare q̄ꝫ qđ ille ꝯcupiſcit ¶ Dominicꝰ. Ex his q̄ nunc dicis
Nota duas ꝓ mas volunta tes ꝯtrarias — duas palā volūtates ꝓmas intelligo multū inter ſe diſcordes
et lōgiſſime inter ſe diſtātes: quaꝝ vna ē volūtas eterna. ⁊ alia
volūtas luciferi noua: que mala eſt et ꝓmo mala: nō deo ſic eā
creante. ſed illo opante. Ad has duas ꝓmas volūtates oīes
alie reducunt̄. Si eñ ſtꝫ bone vadūt ad voluntatē dei: ſi male
ſub volūtate cadūt luciferi. He aūt ꝯtrarie gemine volūtates
geminū ꝯſtituūt exercitū ꝯtinue ꝯtra ſe pugnantē et ſe mutuo
ſternere cupientē. vterqꝫ fortis: vterqꝫ terribilis ſicut caſtroꝝ
acies ordinata. Quotiēs tñ rex celoꝝ cum ſua militia vincere
voluerit nccē eſt vt vincat ⁊ ꝑtem ſubruat inimicā ¶ Raymū
dus. Debes tñ noſſe bonoꝝ exercitū angeloꝝ caput ꝓpriū nō
habere: qđ in lucifero corruēte ꝑdiderūt (deus eñ non p̄t eſſe
ſue caput creature) idcirco nccē eſt deum vt bonis angelis no
uū caput cōſtituat: de quo ſuo loco dicemus. Tu tñ diligēter
notato quale hoc caput futurū ſit ¶ Dominicus. Faciam qđ
hortaris. Interea tu quod cepiſti ꝓſequere

¶ De magnitudine malicie et cor-
ruptionis in primo angelo: ⁊ malo eius culpe et pene.

¶ Capitulum. lij.

Raymūdus. Soluta eſt (ni fallor) queſtio tua qua quere
bas vñ tanti mali corruptio in angelicā potuerit ſubin-
gredi creaturā. Nūc de magnitudine huius corruptōis pau-
De malo culpe. — ca dicamus. Quādo res aliqua ꝑmutat̄ in cōtrariū ſue natu-
re: neceſſe eſt vt aſcendat ad tantū malicie gradū quātus erat
ipe gradus bonitatis vel eſſe poterat. Et quāto res que ꝑuer
titur eſt melior. altior. nobilior: tanto peior efficit̄ vilior ⁊ ma-

lignioꝛ. Quia igit̃ lucifer inter om̃es angelos erat longiſſime
melioꝛ. clarioꝛ. pulcrioꝛ. ſapiẽtioꝛ: ideo poſtq̃ ſua ſe ſuperbia
coꝛrupit factus eſt omniũ infimus. peſſimus. turpiſſimus. ob
ſcuriſſimus. viliſſimus. amẽtiſſimus Et talis oĩno effectus eſt
qualis eſt ⁊ ſua volũtas ꝑuerſa. inoꝛdinata. ceca. ſuꝑba. mali/
uola. Hanc aũt voluntatẽ quia ſꝑ ipẽ diligit. ideo non diligit
niſi omnẽ maliciã. turpitudinẽ. impietatẽ. ſcelera oĩa atq̃ pec/
cata. Hinc execrat̃ ſummoꝑe omnẽ iuſticiam. fidẽ. pietatẽ. vir
tutẽ ¶ Dominicus. Utinã tam defoꝛmẽ nobis hũc ſceleſtiſſi
mũ tuo depingas ſermone quo eũ deinceps acriter aſꝑnemur
¶ Raymũdus. Uerũ quia hic ſuꝑbiſſimus intellectũ habet
altiſſimũ ⁊ poſt deũ ſumme ſubtilem qui ſemꝑ cũ ſua volũtate
ꝯcoꝛdat. ideo inflectit illũ ad inueniẽdas nouas artes. nouas
deceptões. fraudes. mẽdacia. Et quia ipẽ eſt mẽdax ⁊ mẽdacij
pater. ideo inquirit falſas quotidie ꝑſuaſiones. cautelas. tẽta/
tiones. ⁊ ꝑ mille meandros inſerpere nitit̃ coꝛdibꝰ electoꝛũ an
guis lubꝛicus ⁊ immũdus ¶ Dominicus. Miroꝛ ſi hic peſti
fer hanc tantã ſuã maliciã ipſe nõ videat ¶ Raymũdus. Pla
ne nõ videt: ꝓpꝛia malicia ⁊ excecatus ⁊ obduratꝰ. Amoꝛ eñ
ſue nequicie ita illi coꝛdis oculos obducit vt ſua infinita ſcele
ra nõ videat: nec ꝓpꝛiam coꝛruptõem aut turpitudinẽ intelli/
gat quo vel dolere poſſit vel penitere. Atq̃ ideo ſemꝑ quoti/
ens aliquid (quod nolit) patit̃ cõtra deũ murmurat: deũ male
dicit atq̃ blaſphemat ¶ Dominicus. O funeſtiſſimũ omniũ
maloꝛũ caput. o pꝛincipẽ omniũ vicioꝛũ. omniũ tenebꝛarũ: et
omniũ ſcelerũ ac turpitudinũ inuentoꝛẽ ¶ Raymũdus. Ag/
noviſti nũc quale ſit in lucifero malũ culpe: vide nũc malũ pe/
ne. Qui eñ malũ cõmiſit voluntariũ debet ⁊ malũ inuolunta
riũ ſuſtinere. Fuit eñ creatus a deo vt ſi in bonitate natiua ꝑ
ſiſteret ad ſummã felicitatem tranſferret̃. ita poſtq̃ ſua ſe ſpon
te coꝛrupit multa illum calamitas eſt conſecuta. Pꝛimo irre/
mediabili exilio a dei viſiõe. a dei pace. a dei bonitate reiectus
eſt. Scdo. a ſummo celo expulſus in caliginoſuz hũc aerẽ q̃ſi
in quodã carcere cũ ſuis ſatellitibꝰ relegatus eſt. Tertio poſt
hũc carcerẽ tꝑalem in ꝓfundiſſimũ infernũ eterno igne cruciã
dus ꝑcipitabit̃. Licet eñ ad hos ignes dei iudicio ꝯdẽnatus

ſit: nondū tn̄ ſentētie executio eſt ꝯſummata. Alioq̄n nec pri/
mos parētes aut tētare aut ꝯtra deū inſtruere potuiſſ3. Quar
to eſt intra ſe vehemēter inordinatus ⁊ incōpoſitus in oībus
cogitatōibus ⁊ deſiderijs ſuis horridus. amēs. turgidus. īfla
tus. aſper. immitis. furibūdus: ſine pace. ſine q̄ete. ſine federe.
ſ3 cupiēs ſuā voluntatē nequiſſimā adimpleri. et qꝛ id efficere
nō pōt in ſumma meſtitudine vitā agit ⁊ indignatiōe. Et licet
interdū de malo ꝑpetrato aliquantulū gaudeat: tn̄ rurſum de
maiori bono ꝯtriſtat᷑ ⁋ Dominicus Reuera ingēs huius be
ſtie calamitas. ⁊ iō amariſſima qꝛ ꝑpetua. Nec minus miſeri ⁊
infelices ſunt q̄ huius peſtiferi capitis mēbra fiunt

Qualiter hoīes incorporātur cū lucifero ⁊ fiunt mēbra eius ¶ Capitulum.liiij.

RAymūdus. Dictū eſt pauloāñ q᷒ nō ſunt niſi due volun
tates ꝓme int᷑ ſe plurimū ꝯ̄rie Una eſt volūtas dei. ⁊ hec
eſt cōis in oībus bonis angelis ⁊ hoībus. Alia eſt volūtas lu
ciferi mala. ⁊ hec cōis eſt in oībus ꝑuerſis ⁊ angelis ⁊ hoībus
Et qꝛ oīs volūtas ꝓma inquantū ꝓma nulli ſubijcit᷑. ſ3 facit ex
ſeipa ſuū regnū ⁊ dominiū. ⁊ h3 ſuas leges ⁊ inſtituta. iō nō ſūt
niſi duo regna. regnū ſc3 dei ⁊ regnū luciferi. Et qꝛ hic lucifer

Nota quō diabolus ꝓmū hominē decepit

ꝓpria volūtate ⁊ ꝟtute vult dn̄ari. iō tanq̄ deus in oībus ſuū
querit honorē. ſe vult coli. ſe metui. ſe adorari. Atq3 iō oīa illa
diligēter inq̄rit ꝑ que pt maxime venerari: dei cultū impediēs
et dei regnū. Vidēs itaq3 primū hoīem in paradiſo vitā felici
ter agentē: deū colentē ⁊ amantē. ⁊ celeſtia poſt hec regna pre
ſtolantē: tactus inuidia cordis intrinſecus: hoīem cepit tenta
re: diſcutere: inſtruere: offerre plurima. ⁊ plura ꝓmittere. Nec
añ deſtitit improbꝰ exactor ⁊ auarus predo donec hoīem ſpō
te illectū dei inimicū efficeret: ⁊ ſuis eū legibꝰ ⁊ volūtatibꝰ ſub
iugaret. Hoc mō captiuauit hoīs voluntatē qui eā remouit a
dei ꝑcepto ⁊ ſuis obſequijs irretiuit. ⁋ Dominicus Merito
hinc factus ē hō mancipiū ⁊ mēbrū diaboli A quo em̄ q̄s ſu/
ꝑatus eſt hui9 ⁊ ſeruus eſt ⁋ Raymūdus. Debes tn̄ agnoſce
re q᷒ aliter angeli mali ſūt ſub dominio luciferi: ⁊ aliter hoīes.
Quia inter angelos nullus h3 ꝓpriā voluntatē a volūtate lu/

ciferi ſeparatã Et iõ inter eos nulla eſt diſcordia.nulla lis.nul
la rixa.ſed oēs vnanimiter ꝯplere ſatagūt ſui pncipis volūta/
tem. Porro hoīes aliter fiūt mēbra maligni demonis. Quili/
bet em̄ hō malus habet ꝓpriam ex ſe voluntatē. ⁊ tot ſunt di/
uerſe volūtates quot hoīes. Inde tot inter hoīes iurgia. tot
quotidie lites ⁊ ꝯtentiōes. Oēs tamē he volūtates q̄ male
ſunt ſigno luciferi cōſignate ſunt: ⁊ ad ſuā militāt voluntatem
¶ Dominic⁹. Intelligo plane.his em̄ prauis hoīm volūtati
bus diabolus ſe immiſcet. Et q̄ gaudet in reb⁹ peſſimis. ideo
cōmouet hoīem ꝯtra hoīem.gentē cōtra gentē.⁊ regnū aduer
ſus regnū. Huius inſtinctu fiūt homicidia. ſtupra.adulteria.
veneficia.ſortilegia.⁊ mille oīm generꝝ ſcelera ¶ Raymūdus
Ita eſt ſane. Utit̄ em̄ iſte malignus hoīm impioꝝ voluntatib⁹
ad ſua neq̄ſſima deſideria: ⁊ qđ ipſe ꝑ ſuos angelos ꝯplere nō
poteſt:hoīm ꝑuerſorum ingenijs deducit in actū. Sicut em̄
eques freno iumentū cui inſidet vbi voluerit impingit.ita dia
bolus quaſi quodā ꝑſuaſionis capiſtro hoīm mētes (q̄bus ꝑ/
ſidet)in ſua vota ꝑducit. Poſtq̄ʒ igit̄ homo a deo inobediēdo
receſſit diaboli iumentuʒ factus eſt: velit nolit illi obediēs.illi
ſeruiēs ſub tributo ¶ Dominicus. O miſerrimā hoīs ſeruitu
tem multis deflendā lachrimis: qui inter latrones incidēs ſpo
liatus eſt oībus bonis.⁊ nō ſolū captiuus abductus.ſed etiaʒ
captiuus captiuoꝝ effectus eſt. Plura dicerem: ſʒ me lachri/
me gemituſq̄ʒ prepediunt.

¶ De multiplici carcere et captiuitate collapſi hominis ¶ Capitulum.liiij.

Raymūdus Ego q̄ʒ nō minus q̄ʒ tu lachrimabilr̄ meſtus
ꝯceptū ſermonē retinere nō ꝑualens.qđ tu ſubtices ego
aperiā. Triplicē hoīs carcerē debemus agnoſcere. Primus
eſt carcer corpalis: vallis hec lachrimarū: in q̄ de ameniſſima
ꝑadiſo ꝓiectus iacet. Pōt etiā hoc mortale corpus caducū et
miſerꝝ merito etiā carcer appellari in q̄ aīa lāguida ⁊ moribun
da iplicita retinet̄. Scđs carcer eſt ſpūalis:ipa ſcʒ volūtas dia
boli q̄ eſt carcer vlis: in q̄ recludūtur oēs impie volūtates vt
nequeāt opari niſi ad luciferi voluntatē Dñicus. In h̄ car/

cere (ſi nõ fallor) ⁊ ipſe lucifer implicitus tenet̃. vt ſtultus inne/
ctat̃ vinculis ſuis ¶ Raymũdus. Nihil verius. Tertius car
cer eſt ipſa ꝑpria hoĩs volũtas in qua ipſe hõ ꝯpeditus aſtringi
tur vt ſeſe ad bonũ mouere nõ poſſit. Nulla certe maior ⁊ cru
delior captiuitas q̃ꝫ ꝑprie voluntatis. Hec eſt illa inſatiabilis
vorago ⁊ inexplebilis caribdis: que in infinitũ ſua deſideria tẽ
dit: ⁊ ab vna dei volũtate recedẽs ꝑ tot ſpargitur ꝯcupiſcenti
as quot ſe res obtulerint q̃ poterũt cõcupiſci ¶ Dominicus.
O q̃ꝫ ſalutiferꝝ eſſet hoĩ ſub dei volũtate manſiſſe. Jam em̃ ha
beret ſummã in ſua patria libertatẽ. nullã nũc ſciret aut mortẽ
aut corpis miſeriã. nullam horũ carcerũ ſentiret anguſtiã. nul
lam experiret̃ dei indignatõem ſiue vindictam.

¶ Q[uod] corruptio liberi arbitrij et ip ſius carnis ꝯ̃rio modo ſe hꝫ in primis parẽtibus ⁊ in poſteris

¶ Caplm̃. lv.

Raymũdus. Humana natura diuidit̃ in
duas ptes. in pmos ſcꝫ parẽtes. ⁊ in ſuos poſteros. Pri
mi parẽtes nõ ſunt ꝑpagati. ſed dei manu ꝯditi. Tota aũt po
ſteritas carnẽ quidẽ ꝑpagatõe ſumpſit ab adã. ſed aĩam crean
do deus infudit carni ꝑpagate. Quia igit̃ carne ab adã deſcẽ/
dit tota poſteritas: ſeq̃tur q͛ oĩs corruptio (que in poſteris in
uenit̃ de carne corrupta venerit ꝓthoplaſti. Sed hec corrup
tõis diuerſitas. Jlle em̃ corruptõem carnis traxit de corrup/
tõe ſupbiſſime volũtatis: nos aũt qui poſteri ſumus de carnis
corruptõe aĩarum noſtrarꝫ maculas poſſidemus. Jllius car/
nẽ corrupit ꝯtumacis aĩe inobediẽtia: noſtrã animam ꝯmacu
lat miſerabilis ⁊ infirma caro de fetẽti libidine ꝑ ꝑpagatiõem
generata. Omis em̃ caro humana q̃ ꝑ coitũ fede libidinis ge
nerat̃ infirma eſt ſordida. caduca. mortalis. ⁊ rõni rebellis. ple
na ꝯcupiſcẽtiarũ ⁊ malorꝫ motuũ. Et ideo aĩa rõnalis que ta/
li carni ſociat̃ continuo inficit̃. ꝑuertitur. corrũpitur. ſordidat̃
nõ alit̃ q̃ꝫ ſi balſamũ puriſſimũ turpiſſimo vaſi infuderis Hãc
corruptõem ꝯtractã a carne aĩa manifeſtat qñ vti incipit libe/
ro arbitrio Tũc em̃ inuenit̃ deũ ignorare. ſe ⁊ ſua bona ⁊ ma
la neſcire. ſuã amare voluntatẽ. ⁊ dei iuſſa ꝯtẽnere ¶ Dñicus
Duos ex his q̃ dicis aĩe ſtatus accipio. Unũ quẽ hꝫ añ vſum

arbitrij. in quo ꝓpter corruptaꝫ carnē (cui iungit᷑) iā eſt immū
da. turpis. ⁊ deo odibilis: licꝫ nihil ſua ſpōte peccauerit. cui ta
mē hec immūdicia imputatur ꝓpter carnē primi patris corru-
ptam cui inheret. Aliū ſtatū habet anima poſt vſum liberi ar-
bitrij. qꝺ quia prius a carne viciatū eſt. ideo ipſa aīa ꝓpria vo-
lūtate actualiter malū agit ⁊ nō pt niſi malū agere ⁊ deo rebel
lare. Et ideo efficit᷑ multo deterior et turpior ꝙ̄ fuerat añ. Si
eam potuit inquinare ⁊ reā facere crimen originale ⁊ inuolun
tariū: multo magis rea erit ꝓpter actuale malū qꝺ voluntarie
cōmiſit. Sed dic mihi obſecro: quare deus (qui iuſtiſſimus ⁊
clemētiſſimus eſt) aīam ream tenet ꝓpter originale crimen qꝺ
volūtarie nō ꝯtraxit ¶ Raymūdus. Ream quidē tenet: inuo
lūtario tñ malo nō punit. qꝛ nemo debet pena inuolūtaria pu
niri niſi volūtaria culpa deliq̄t. Sepatur tñ talis aīa eternali
ter a ꝯſortio dei ꝓpter originalē maculā ⁊ mortiferā quam ab
ade carne contraxit. Et in hoc vide diſtrictiſſimā iuſticiaꝫ dei.
que aīe ignorāti malū imputat qꝺ ſponte nō fecit. ¶ Domini
cus. Sed q̄re deus aīam mundiſſimā corpi infundit quā no-
uit ſordidandā eſſe atqꝫ corrūpendā. ¶ Raymundus. Ex aīa
corrūpitur atqꝫ etiā poſt corruptiōeꝫ a dei ꝯſortio ſeparat᷑ nul
latenus ē bono deo imputandū: nec eſt ꝯtra dei iuſticiā ſi ma-
lū culpe trāſmittat᷑ ad poſteros Hec eſt em̄ inter deū ⁊ hoīem
facta ꝯſtitutio vt hō per coitū carnē gignat: ⁊ deus genite car
ni aīam infundat. Sꝫ poſtꝙ̄ primus hō ſuū corpus inobediē
do corrupit. ⁊ ꝑ tale corpus corruptū ſit aliorū corpoꝝ ꝓpaga
tio. Et ſicut corpa ita ⁊ corpoꝝ vicia trāſmittunt᷑ Licꝫ igit᷑ hō
ſuū opus corruperit: deus tñ ꝓpoſitū ordinis ſui mutare nō
debuit. Q̄uis em̄ caro ſit dei iuſto iudicio punita: hoc eſt cadu
ca ⁊ corruptibilis facta. ꝓpter hoc tñ primā ꝯſtitutionē deus
violare noluit quin ſꝑ ꝓpagatis corporibus licet viciatis ani
mas mūdas infundat. quibꝫ dū ſociate fuerint maculas cōtra
bunt ⁊ ruinas. Iſta igit᷑ ruina nō deo imputanda eſt. ſed infe-
cto ⁊ peſtifero corpi. qꝺ a ruinoſa ⁊ corrupta carne p̄mi paren
tis deſcēdit. de cuius peccato quicq̄d maliuolū vel miſeruꝫ in
aīa ⁊ carne poſteritas patit᷑ originē duxit ¶ Dominicus. Sꝫ
nunq̄d ipſa ꝓpagatio ſeu generatio de ſe trāſmittit in poſteros

Nota quō ori
ginale peccatū
hoīem reū fcit

ipſam quã cernimus vtriuſqꝫ hoīs corruptõem Raymun/dus. Nõ ipa generatio ſꝫ generatõis libido: que generatõi de cõi lege ruine cõiungit. Nam añ pctm̃ fuiſſet vtiqꝫ ꝓpagatio ſed libido nulla fuiſſet. Certe vidiſti nũc mi dñice miſerabilem hoīs corrupti tragediã luctu ꝛ lachrimis plenam Dñicus. Vidi fateor optime mgr̃: ꝛ incõſolabili dolore pcuſſus ſũ nec vllatenus potero reſpirare niſi oſtẽderis mihi qbus remedijs tã ingẽtia poterũt hoīs mala reformari Raymũd9 Animeqꝫ or eſto: in ꝓrimo eſt vt ꝯſoleris. Verũ quia cernis prãdij ho/ram inſtare: queſo vt vſqꝫ poſt meridiẽ preſtoleris Dñicus Pareo libens. ¶ Finit quintus dialogus. de multiplici la pſu humani generis. ꝛ ꝙ ꝑ vnum cecidimus omnes

¶ Incipit ſextus dyalogus. de reparatiõe lapſi hominis. ꝛ ꝙ ꝑ vnum omnes conſurgimus.

Qualis et qꝫ magna ſit hoīs obligatio pro iniuria ꝛ offenſa dei ¶ Capitulum. lvi.

RAymũdus. Priuſqꝫ loquamur qũo poſſit colla pſus ꝛ ꝯfractus hõ repari neccẽ eſt dicere de magnitudine offenſe. ꝛ de maxima obligatiõe iniu/rie quã hõ pteruus ꝛ inobediẽs in deũ maximũ ꝑpetrauit. Tũc primũ tibi ſapiet magnitudo et dulcedo remedij: cũ magnam egritudinis acerbitatẽ agnoueris Dominicus. Rurſum (vt video) me ad lachrimas mittis Raymundus. Ita oīno neceſſe eſt Nunqꝫ nec humilis nec gratus tuo medico fies niſi egritudinis tue morbũ ad liqdum deꝑhenderis. Nõ putabis medicũ tibi oportunũ fuiſſe niſi dum vulnerũ tuorum deſperatam putredinẽ intuitus fueris Dominicus. Si ſic neceſſe eſt facito vt voles. Raymundus. Ut magnitudinem culpe atqꝫ offenſe cognoſcas: oportet te nõnulla animaduertere. Primum eſt. ꝙ oīs offenſa tãti eſt eſtimãda tantũqꝫ ponderãda quãta eſt ipa que offenditur perſona. Cum igitur ſit deus infinite maieſtatis. ſapientie ꝛ bonitatis. ideo iniuria in deum commiſſa eſt penitus infinita. Dominicus. Hinc palã intueor ꝙ qui deũ offendit

Nota magnitudinẽ culpe.

obligat ſe ad infinitā atqꝫ interminabilē penā // Raymūdus.
Scdm̄ eſt. nā ex quo iniuria in deū ɔmiſſa ledit ac deſtruit q̄n
tū ex ſe eſt honorē ⁊ gloriā dei q̄ eſt īfinitus. iō talis in hoīe cō/
tēptus fit infinitus ⁊ ad infinitā obligat amaritudinē. Tertiū
ſi hō ɔpleſſet in obſeruatōe mādati voluntatē dei: infinitū bo
nū ⁊ meritū interminabile meruiſſet. q̄ em̄ facit qđ p̄cipit de9
obligat deū ſibi vt premiū referat infinitū. Igit̄ q̄n hō facit qđ
ꝓhibet deus obligat ſe deo ad demeritū ⁊ ad ſuppliciū ſempi/
ternū Faciēdo itaqꝫ qđ odit atqꝫ aſpnatur deus: plus opatur
de malo q̄ꝫ deus illi opatus eſt bonū Nam dei munera q̄ꝫuis
maxima tn̄ finita ſtꝫ: ſed malū culpe qđ ꝑpetrat in deū hō eſt in
finitū // Dominic9. Colligēdo ea q̄ ſupra dixiſti cū his q̄ nūc
dicis duas hoīs obligatōes eſſe ɔſidero. Una eſt naturalis q̄
cauſat̄ de dei bn̄ficijs acceptis p quā aſtringit̄ hō dare deo q̄c
q̄d inuenit in ſe amoris: reuerētie: laudis ⁊ hōris. Hec obliga
tio ⁊ bona ⁊ ꝑpetua eſt. Alia obligatio eſt quā fecit hō ꝑ malo
culpe qđ opatus eſt ⁊ ꝑ offenſa in deū ɔmiſſa // Raymūdus.
Bn̄ ɔſideras. ſed hoc debes etiā noſſe ꝙ hō hac ſcđa obliga/
tōe implicitus p̄mā ſoluere nō p̄t Impoſſibile eſt em̄ vt hō cri
minibꝫ irretit9 ⁊ dei inimicus reddat deo debitū dilectōis. ho
noris ⁊ laudis: qđ tn̄ ꝑ ſuſceptis bn̄ficijs reddere ɔtinuo tene
tur. Uides igit̄ q̄ꝫ nociua q̄ꝫ maligna hec obligatio ſit q̄ p̄mā
impedit vt reddi nō poſſit. Hec p̄terea obligatio aliā de ſe ge/
nerat oīno funeſtiſſimā. Nā qui mortali pctō obligatus eſt: a
pctō ꝑpetrādo ſe ɔtinere nō poteſt. Qui em̄ facit pctm̄ ſeruus
eſt pcti. qui aūt ſeruus eſt vt pctō obediat necē eſt Uno igitur
pctō ɔmiſſo impellit̄ ɔtinue hō vt ſcdm̄ tertiū quartūqꝫ ɔmit
tat. vt q̄ malus eſt malus fiat adhuc. ⁊ q̄ in ſordibꝫ eſt ſordeſcat
adhuc // Dominicus: Hec tertia eſt oīm peſſima obligatio q̄
in extremā calamitatū miſeriā hoīem p̄cipitē facit. Hinc iā pꝫ
q̄ꝫ ſumme malignū fuerit illud p̄mū originale pctm̄ ade quod
nos in tā peſſimas obligatōes ⁊ mille miſerias detruſit Ray
mūdus. Uere malignū ⁊ totis animi medullis execrandū. qđ
ex his rōibus poteris intueri. Primo. ſicut nihil dignius ni/
hil p̄ſtantius libero arbitrio: ita nullū malū peius eſt ⁊ deteſta
bilius q̄ꝫ culpa ⁊ corruptio volūtatis atqꝫ arbitrij Q̄n igit̄ per

Nota duas hoīs obligationes.

q̄ꝫ gue ſit pctm̄ originale ade pꝫ ex his rōibꝫ

inobediẽtie culpã deſtruxit libeꝝ arbitriũ: tunc illud deſtruxit
qđ erat in reꝝ natura oĩm ꝑclariſſimũ. pulcerrimum. nobiliſſi
mũ. Secũdo oẽs creaturas ſub hoĩe deus ꝯſtituit ꝓpter libe
rũ arbitriũ. qđ dũ hõ violauit. violauit etiã vniuerſuꝫ creatu/
rarũ ordinem ꝛ reꝝ oĩm pulcritudinẽ ſua deformitate fedauit
et quantũ in ſe fuit fruſtrauit totũ vniuerſuꝫ debito fine ¶ Do
minicus. Hac ſua corruptiõe (vt video) niſus eſt dei honorẽ
(quẽ de reꝝ inſtitutõe ꝓmeruit) vacuare. Nõ malũ qꝛ volun/
tarie admiſit. iõ maximã offenſam ꝯſtituit ¶ Raymũdus Ve
rum dicis. ſʒ ꝛ ꝑdendo ſeipm̃ vacuauit dei optimã intentionẽ
vt nihil vltra valeret nec poſſet iã corruptus in illũ beatitudi/
nis eterne finẽ ꝑduci ad quẽ illum ꝯdiderat deus. Quarto. cõ
ſentiẽdo dei maximo inimico ꝛ ſua vota ꝯplendo: quẽ ex ſua ꝑ
ſuaſione dei hoſtẽ ignorare nõ poterat (audiuit em̃ eum cõtra
dei mãdata loquentẽ) huic igit̃ cõſentiendo ꝙ deũ mendacẽ ni
tebat̃ aſſerere ſummã deo fecit iniuriã ꝛ deſpectũ ſuo poſtpo/
ſuit inimico. Quinto. non ſolũ ſemetipm̃ ꝑdidit ꝛ dei ſeruitio
ſubtraxit diabolico ſe mãcipans ſeruituti. ſed ꝛ totã poſterita/
tem ſuã diuinis ſubduxit obſequijs ꝛ ſub luciferi poſuit pote/
ſtate. An hec tibi crimina ꝑua vident̃ ¶ Dominic9. Imo ꝓo
maxima ſꝫ. Sed queſo te quouſqꝫ aĩam meã tollis: quare nõ
dicis mihi ꝗbus remedijs tanta poterũt mala ſanari. Hõ ad
dei imaginẽ cõditus corpus ꝛ aĩam ꝑdidit: mille ſe vicijs inq̃
nauit: odiũ ſui creatoris incurrit. nõ ſolũ paradiſum ſed ꝛ celũ
(cui creatus fuerat) amiſit. ꝛ ſub dira diaboli poteſtate delite/
ſcit. Quis tantis malis afferat medicinam

¶ Q hõ indiget ſatiſfactiõe infini-ta ꝙ ſolui nõ poteſt niſi ꝑ infinitã ꝑſonam ¶ Capitulũ. lvij.

Raymũdus. Quia igit̃ mala hoĩs maxima ſꝫ: ideo maxi/
mis remedijs opus hñt Et qꝛ culpa in deũ ꝯmiſſa eſt in
finita. ideo ꝛ infinito indiget expiatore. At qm̃ culpa eſt infini
ta: ideo meruit ꝛ infinitã penã. ꝛ hanc quoqꝫ nccẽ eſt expiare ſi
debet hõ in ſtatũ quem ꝑdidit reformari. Ad omnẽ em̃ culpã
aut punitio ſequitur aut ſatiſfactio. Si igit̃ homo vult deſtru
ere culpam quam admiſit: ꝛ penam euadere quam promeruit

oportet ꝙ tam magnū opereť bonū vt vincere poſſit malū qđ
prius nequiter ꝑpetrauit. Ut igitur recuperet hō ꝑfectam ſui
creatoris amiciciā: neceſſe eſt vt reddat illi ꝓ obligatiōe infini
ta ſatiſfactionē infinitam. ⁊ hoc cū tanta faciat humilitate q̄n
tum antea ſuꝑbiuit. Oportet igiť ꝙ talis ſatiſfactio ſit volūta
ria. libera. amoroſa. de intimis cordis medullis erūpens. dul
cis. iocūda. ſalutifera ¶ Dominicus. Quis hanc queſo ſatiſ/
factionē poterit oꝑari. Nunquid homo captiuus: incarcera/
tus. mille vulneribus ſaucius. dei aduerſarius. demonis ami
cus. Sed nūquid angelus (qui cum finita perſona ſit) tollere
poterit maliciam infinitam. Nunquid deus id efficere volet
qui ab homine turpiter īhonoratus. deſpectus ⁊ offenſus eſt
et ſub dei odio conſtitutus. Cum em̄ dei iuſticia exaſperata
ſit quomodo eam nequiciam volet expiare: quam debet meri/
to punire. ¶ Raymundus. Multum laboras: multum anxi
us es. Sed nūquid in eternum ꝓijciet deus. nūquid humilia
uit ex corde ſuo ⁊ abiecit filios hominū. Nunquid obliuiſce/
tur misereri dominus: aut ꝯtinebit in ira ſua miſericordias ſu
as. Nunquid hominis malicia dei bonitatem euacuauit. Ab
ſit. Concludamus igiť ꝙ ex quo illud (quod homo ſoluere te/
netur creatori) maius ſit q̄ꝫ quicquid eſt citra deum. ⁊ hoc nō
eſt niſi deus: clare ſequitur ꝙ nullus poteſt hanc ſatiſfactionē
operari niſi ſolus deus. Intellige que dico: nullus poteſt ſol/
uere niſi deus: ⁊ nullus debet niſi homo. Oportet igitur qui
hoc bonum operaturus eſt deus ſit ⁊ homo. Debent ergo de
us ⁊ homo in vnam conuenire ꝑſonam. vt deus ſua bonitate
hominis miſeriam expiare velit: ⁊ homo poſſit. Niſi em̄ deus
homo fiat ⁊ homo deus: ruina hominis nō poterit ſubleuari
Hec autem ꝑſona cum ſit infinita habebit in ſe aliquid quo ci
tra deum nihil eſt maius quod ſua magnitudine et dignitate
deleat omne debitum: ⁊ omnē compleat ſatiſfactionē ¶ Do/
minicus. Quantū ego cōcipio hec ꝑſona infinita cuꝫ deus ſit
nihil ꝓ ſua culpa debebit creatori. atqꝫ ideo exoluere poterit ꝓ
his om̄ibus qui nō poſſunt reddere quod debēt: q꞉ nō habēt.
Nō eſt igiť extra hanc ꝑſonam ſpes vlla ſalutis que p̄t habere
meritū infinitum: ⁊ duplici rōne iram offenſe iuſticie mitigare

Primo q2 deus eſt. ſcđo q2 hō diuinus eſt. Rōe ꝑmi efficaciſſi
me recōciliare p̄t. rōne ſecūdi meritū infinitū adducere poteſt
quo deus infinitus mitiget̄ ⁊ culpa infinita remoueat̄.

De ꝯditōibus q̄s oportet hr̄e hāc ꝑſonam infinitā pro nr̄a ſatiſfactione ¶ Caplm̄. lviij.

RAymūdus. Optime hoc miſteriū ꝯcepiſti. verū vt meli
us cūcta cognoſcas dicā tibi aliq̄s ꝯditiōes quas nccē
eſt hec ꝑſona habeat ſi debeat ad liquidū deo hoīem recōcilia
re. Prima eſt: oȝ eū eſſe de genere hoīs iſtius q̄ ad penā obli/
gat̄ īmmēſam: nec ſit de nouo vt adā formatus. Alioq̄n niſi ꝑ
tinuerit ad genus humanū hoīs offenſam delere nō poterit.

Nota perpul/
crum.

// Dñicus. Merito id ſeq̄tur. nā ſicut ab hoīe obligatio ve/
nit: ita ⁊ ab hoīe veniat ſatiſfactio: ⁊ tali hoīe qui de ꝓgenie ſit
eius q̄ peccauerit // Raymūdus. Oportȝ ſcđo ꝙ talis hō mū
diſſime ſine libidine ſine coitu ꝯcipiat̄. Cū em̄ genitalia mēbra
ſint inobediētie mēbra (vt ſup̄ patuit) ꝑ que in oēs hoīes cor/
ruptio ⁊ rebellio venit. iō iſte hō qui inobedientiā oēm ⁊ corru
ptionē remouere tenet̄ genitalibꝫ mēbris gigni nō debet. alio
q̄n ſimili ꝯtagione pollutus ꝓ alijs ſatiſfacere nō poterit. Cor
pus igit̄ huius viri dȝ manu dei de carnis ſuba in vtero mulie
ris formari. q̄ ſit quidē de genere adā. ſed tn̄ puriſſima ⁊ ſciſſi/
ma ⁊ integerrima ꝟgo. Et ſicut vir iſte in vtero ꝟginis non ꝑ
vuluā venit: ita ab vtero naſcet̄ genitali mēbro integro ꝑma/
nēte: vt ip̄e filius ſit caſtiſſime ꝟginis ⁊ ip̄a an̄ partū ⁊ poſt par
tū virgo ꝑduret // Dñicus. Cū igit̄ vnā in trinitate ꝑſonā in
carnari dicimus: quā harȝ eſſe arbitramur: patrē ne: an filium
an ſpiritūſcm̄ // Raymūdus Nō aliā vtiq̄ q̄ȝ filiū: vt q̄ filius
eſt in diuinitate: in humanitate q̄ȝ filius ſit. ⁊ qui hȝ patrē ſolū
in celis ſolā habeat matrē in terrꝭ. Tertia ꝯditio eſt. ꝙ vir iſte
ſicut hȝ humanū corpus: ita ⁊ humanā habeat aīam nccē eſt.
Alioq̄n nō eſſet idoneus q̄ poſſet redimere. Quarta. ꝙ ſit hō
mortalis diſpēſatiue: qui ſua morte nr̄ām poſſit mortē deſtrue
re. Licet em̄ vir iſte debeat deo oīm cōditori ſummū amorem
reuerentiā. gloriā. ⁊ honorē. morti tn̄ nō eſt obnoxius. Cū em̄
innocētiſſimus ſit non p̄t iuſte ab illo deus mortis exigere pe

nam in quo nullã inuenit culpã Solũ igit̃ quod ſanctiſſimus iſte deo nõ debet eſt mors ipa. quã ſi ſponte et ex mero amore deo obtulit: tradideritq; in mortẽ aĩam ſuã que nimiũ eſt deo chara ⁊ p̃cioſa cũ ſit oĩm terribiliſſima ⁊ difficillima: fiet pleniſſima ſatiſfactio ꝑ mortib⁹ pctõꝝ: ⁊ vna mors innocẽtiſſima et volũtarie aſſumpta mortes multas ⁊ innumeras expiabit.

Dominicus. Intelligo hũc ꝑpiciatorẽ generis hũani oportere eſſe mortalẽ. Alioqñ mortẽ debitã tollere nõ poſſz. Pena em̃ infinita iuſtiſſime merita nõ p̃t niſi innocẽtiſſima ⁊ p̃cioſiſſima pena dãnari. Raymũdus. Saniſſimus eſt ꝯceptus tuus. Hinc iã quintã ꝯditionẽ intellige oportere hũc optimũ virũ nõ ſolũ mori ꝑ dei honore ⁊ hoĩs vtilitate. ſed etiã libẽtiſſime ⁊ deuotiſſime ⁊ intimis animi medullis mortẽ appetere et ſuſtinere. Oportz igit̃ q̄ vir iſte ſit ſumme benigniſſimus. ſumme dulciſſimus: et erga collapſum ⁊ miſerũ hoĩem maxima cõpaſſione ⁊ pietate cõmotus: vt magis ipſe amariſſima deligat morte ꝑfungi q̄z hoĩez ſue ꝯſortẽ nature eterna ſinat morte perire. magis cupiat hoĩm ſalutẽ q̄z ꝓpriam vitã retinere. Accẽ eſt igit̃ vt non reſpiciat ad hoĩm malicias. offenſas. crudelitates. ſordes. neq̄cias: magis aũt ꝯſideret q̄ hoĩes ſc̄z dei imaginẽ portãtes miſeri. calamitoſi. ceci. paupes. ⁊ mille incommodis circũſepti. Nõ debz igit̃ hoĩes malos odiſſe. ſed ꝯpati. flere. ingemiſcere. ⁊ ſua mitiſſima lenitate: ſua q̄z bonitate dulciſſima oẽm nequiciã vincere: oẽm crudelitatẽ ſupare: oẽm offenſam ⁊ iniuriã eq̄nimiter ꝑferre. Oportet igit̃ vt oẽs ſibi ꝯ̃dicẽtes ⁊ occidere volẽtes diligat. foueat. amplexet̃. cuius ĩmenſa bonitas oẽm ſponte remittat iniuriã: ⁊ ad nullã reſpiciat inclementiã Dominicus. Nõ ꝯtineo lachrimas p̃ amore et dulcedine verboꝝ tuoꝝ. Vere magna huius dulciſſimi viri benignitas ⁊ charitas immẽſa. q̄ talis tã iuſtus tam ſanctus. innocens impollutus mori velit pro hominibus malis. impijs. ingratiſſimis. ⁊ omni pena digniſſimis. Multum reuera humana natura gaudere deberet ſi talem ⁊ tam vere ſuauem poſſet hominem reperire. Sed rogo te qua occaſione poterit homo iſte pro dei honore occidi. Nunquid perimet ſemetip̃m

Nota redẽptoris optimam bonitatem

¶ Sequitur. lix. capitulum

Dyalogus Sextus

Qualiter hō iſte poterit occidi ad dei honorē. ꝛ quis eū occidet ¶ Capitulū. lix.

Raymūdus. Nō vtiqꝫ perimet ſemetipm̄ Tale em̄ opus
nec dei honorē nec dei iuſticiaꝫ oꝑatur. Dominicus.
Quō ergo poterit vir tāte dulcedinis ꝛ bonitatis occidi. Ray
mūdus Veniēs em̄ in hūc mundū inueniet hoīes corruptos
malos ꝯtra deū. ꝯtra iuſticiā. ꝯtra naturā nequiſſimaꝫ vitam
agētes. ꝓpriā amantes volūtatem. ꝓpriam laudē et gloriā cō
ſectātes. At qm̄ vir iſte erit ſumme bonus ꝛ optimo viuēdi ge
nere ꝑfectiſſimus: ideo necē erit vt verbis ꝛ exēplis impugnet
maloꝝ hoīm vitā. ſcelera corripiat. oꝑa iniuſta caſtiget Verū
qꝛ veritas odiū parit: hac tali iuſtiſſima increpatiōe multoꝝ
cōtra ſe inuidiā cōcitabit ꝙ eū ad mortē vſqꝫ iniuſtiſſime perſe
quant̄. Ipſe vero indeclinabiles iuſticie et eq̄tatis ſemitas te-
nēs nec mortis diſcrimina ꝑtimeſcēs: magis eliget ab illis oc
cidi q̄ꝫ dei iniuriā diſſimulare: aut turpiſſimas nequicias non
arguere. Hoc pacto dabit efficaciſſimū exemplū imitatoribꝰ
ſuis vt magis velint mortē eligere q̄ꝫ aut dei iuſticiaꝫ deſerere
aut hoīm ſceleribꝰ aſſentire. Iſte igit̄ optimus hoīm licet ma-
la impioꝝ volūtate perimēdus ſit: ſpōtanea tn̄ et deuotiſſima
mēte ad dei laudē ꝛ hoīs vtilitatē hanc mortē intrepidus ſuſti
nebit Dominicus. Nō ſufficio tn̄ mirari quō tanta poterit
in hoībus crudelitas inueniri vt virū ſumme māſuetiſſimū et
fructuoſiſſimū velint occidere Vn̄ queſo tāta inuidia: tāta po

Nota quō lucifer chriſtum occidet.

terit malicia generari Raymūdus. Dicaꝫ breuiter. Genus
humanū ſicut noſti deceptuꝫ captiuūqꝫ detinet̄ ſub poteſtate
neq̄ſſimi luciferi deceptoris qui ſuū in hoībus querit honorē.
laudē. ꝛ magnificentiā. Iſte aūt nouus hō nouaꝫ hoībus do-
ctrinā predicabit. ꝛ noua oīa (q̄ ad dei honorē et hoīs ereptio
nē pertinēt) oꝑabitur: quo diaboli regnū in hoībus deſtruat.
et ꝯuellat. Niſi em̄ ſummis viribꝰ pugnet ꝯtra luciferi ꝑtina-
ciā atqꝫ ſuꝑbiam irretitū hoīem nō poterit liberare. Cernens
igit̄ ſerpens antiquus talē tamqꝫ potentē ꝯtra ſe nouū hoīem
inſurgere: ꝛ in quem nullā habeat poteſtatē: nec ꝑ ſe ledere illū
poſſit nec cohibere: ne predā diu poſſeſſaꝫ amittat collectis vi

rib; huic hoī ſe obijciet ſtruēs p membra ſua inſidias. fraudes
pſecutōes ꝛ mortes. Maxima itaqꝫ inuidia ꝯcitatus quoſdā
nequiſſimos hoīes inflāmabit: ꝙ ſpiris ſerpētinis acceſi hunc
velint hoīem pimere ꝛ penitus eradere de ſupficie terre. Sed
nihil pficiet crudeliſſima malignatio. nā oīme ꝯmentū luciferi
in ſuū caput retorquebit. Nam ex quo hunc iuſtiſſimū hoīem
occidet in quo nihil iuris hab; ꝛ illū morti addixerit ꝙ nihil pe
nitus morti debuit: iō iuſte oīme ius qđ in humano genere ha
bere videbat pdidit. q2 chirographū cui innitebat exceſſit: ab
illo exigēs penā in ꝙ nullā repperit culpā ¶ Dñicus Hinc cla
riſſime ītelligo qūo iſte vir maxim9 demōis fraude ad dei gl'a;
occiſus diabolū ſuis vincul' irretiuit ꝛ captiuū ſub ſuo dñio re
tētabit Ut ꝙ pmū hoīe; fraude decepit: p ſcd'z hoīem ſubiuga
t9 ſit. ꝛ ꝙcqđ p caſu; ade lucratus ē hui9 induſtria totū amittat

¶ De cōditionibus et circūſtantijs quas hec mors pcioſa eſt habitura ¶ Capitulum. lx.

Raymūdus. At qm̄ ſatis iam noſti ꝙ hec mors precioſa
huius mitiſſimi ꝛ maximi viri eſt humano generi ſumme
neccāria. ideo quas circūſtantias (vt magis nobis fructuoſa fi
at) ſit habitura debes aduertere. Primo cū vir iſte oīm dul/
ciſſimus ſit ex mera ad nos miſeros cōpaſſione moriturus. iō
mors ei9 erit oīno ſpōtanea. deuota. amore ꝛ charitate pleniſ/
ſima. Scđm ſeqtur ex pmo videl; ꝙ iſta mors nō erit fortuita
nec violēter nec fraudulēter ipo ignorāte ingeſta. ſ; erit p hūc
ipm ab eterno puiſa ꝛ certo tpe ꝛ ordine ꝛ loco ꝛ mō ꝙ volue/
rit pparata. Tertio vt hec mors ſit admodū nobis fructuoſa
ideo erit ſuſtinēti amariſſima. erit etiā turpis. pbroſa. ꝯtume/
lijs. ludibrijs ꝛ ignominijs plena. ¶ Dñicus. Hec eſt huius
optimi miſeratoris benignitas infinita vt non ſolum ſimplicē
mortē. ſed ꝛ penis maximis ꝛ vituperijs refertā pferre ſua ſpō
te dignetur At ideo hec mors noſtram mortē ꝛ oēm iniuriam
et mille ſcelera facile euacuabit ¶ Raymūdus. Uerum dicis
Hinc iam citius accipis quartā huius mortis cōditionē ꝙ in
gerek huic viro in loco publico ꝛ ſolemni in clara luce. in meri
die. in feſto die. ꝛ in frequētia aſpectuqꝫ innumerabilis populi

cū impijs ⁊ ſceleratis. Hec hoīes nequiſſimi inſtigāte diabo-
lo (q̇ occultas in hūc virū exercet inimicicias) ꝑpetrabūt: quo
mors iſta fiat oīm turpiſſima. ignominioſiſſima. ⁊ cūctis hoī-
bus execrāda. Ipſe ṽo hec oīa leto ⁊ deuoto aīo ſuſtinebit: ſci-
ens qꝫ mors ſua nobis ꝯuertet̃ in vitā: ⁊ cōtumelia atqꝫ igno-
Nota miſteriū minia trāſibit in gloriā. Dominicus. Magnū ꝑfecto pieta-
tis miſteriū: q̇ ꝑ tam enormē hoīm maliciā: noſtrā eſt maliciaꝫ
deſtructurus. Imo ṽo ipā malicia deſtruet ſemetipām: ⁊ q̄n-
to robuſtius ſuꝑ hūc virū incubuerit tāto ipā facilius in oībꝫ
peſſundabit̃. Mors enī hec ſanctiſſima ſicut ꝑ iniquitatē ꝯmit-
tit̃: ita ⁊ ꝓpter iniquitatē toleratur. ⁊ ſic poteſt vtrāqꝫ iniquita-
tem perimere: ⁊ qua ꝯmiſſa eſt: ⁊ ꝓpter quam ꝑpeſſa eſt

Declaratio q̄ꝫ rōnabiliter ſequit̃ ſaluatio humane nature ꝑ hanc mortē ¶ Capitulū. lxi.

RAymūdus. Nūc facilit̃ licebit aduertere q̄uo hec mors
ſit noſtra vita: ⁊ iſta ꝑemptio ſit nr̄a ſaluatio. Naꝫ cū iſte
qui hāc mortē patit̃ ſit deus ⁊ dei filius: ac ꝑinde infinite dig-
nitatis: iō ⁊ mors iſta quā offert deo eſt in infinitū p̄cioſa ⁊ me-
ritoria. Tenet̃ igit̃ iuſtus deus q̇ ꝑ hanc mortē in infinitū ho-
norat⁹ eſt: p̄miū reddere infinitū. At qm̄ vir iſte cū ſit plenus
oībus bonis: vtputa verus deus: iō ſicut nullo eget: ita nihil
recipere ꝓ ſe p̄t. Cū igitur nccē ſit deū aliq̇d quod maximuꝫ ſit
largiri ⁊ iſte recipe nō poſſit: relinq̇tur ḡ vt iſto volēte ⁊ annuē-
te alicui alteri detur q̇ hoc bono maximo ſummoꝑe egeat ⁊ ca-
rere nō poſſit. Sed cui ꝯueniētius rogo dabit vir iſte mortis
ſue fructū ⁊ tanti boni heredes efficiet q̄ꝫ parētes ⁊ ꝓpinquos
et fratres ſuos q̄s videt ſumma pauꝑtate deficere ⁊ mille cala-
mitatibꝫ fatigari. Dabit igit̃ hoībus infinita merita ſua q̇bus
obligatōeꝫ redimāt. culpas ſoluāt. deū iratū mitigent: ⁊ a dia-
boli laqueis reſipiſcāt. Ecce mi dn̄ice inuenit hūana natura in
hoc vno hoīe qđ ſponte ⁊ nō ex debito deo tribuat qđ vere ſu-
um ſit. hoc dū tribuerit de dei manibꝫ ⁊ tormētis innumeris ſe
redemit. Dominicus. Patet igit̃ ꝙ oīs hō qui ad grām hu-
ius viri acceſſerit: ⁊ illi cū bono affectu inherere voluerit libe-
rabit̃ ab omī quo irretitus eſt malo: ⁊ ad recōciliatōeꝫ pleniſſi-

Capitulum lxi.

me tranſferet. Qui vero hāc grām aut ꝯtempſerit aut diſſimu
lauerit iſte in eternū peribit reus ſempiterno delicto. naȝ ⁊ ira
dei ꝑmanet ſuꝑ eū // Raymūdus Nihil verius. Debes prete
rea noſſe ꝙ duplici iure huic hoī debeť regnū celorū. Primo
rōne filiatōis. quia ipe etiā vt hō erit chariſſimus dei filius: ſo
lus ſꝑ faciens bn̄placitū patris. Huius gr̄a ſibi ſoli ꝓmeretur
regnū celoꝝ ⁊ nulli alteri. Scd̄o merito ſue digniſſime paſſio
nis: ⁊ hanc grām dabit fratribꝫ ſuis vt fiāt heredes dei: cohere
des aūt ſibi // Dominicus. Iſte ſtȝ ſumme ⁊ impciabiles diui
tie q̄bus merito mortis eius oīs nr̄a pauꝑtas expieť. ⁊ infini/
tis bonoꝝ oīm thezauris repleať Raymūdus. Sed nūc iā
intuere qūo hec mors oēm culpā humani generȝ ⁊ oēm offen
ſam exterminet. Quadruplex eſt culpa. Prima ē originalis ge

Nota quomō mors xpi oēm culpā extinat.

neralis. ⁊ hec eſt p̄moꝝ culpa parentū ſuꝑinducta in oē hoīm
genus Alia eſt culpa originalis ꝑticularis quā quelibȝ aīa hu
mana ꝯtrahit dū viciate carni ſociať. Tertia eſt actualis que
poſt vſum rōnis ab vnoquoqȝ cōmittiť que q̄tidie in hoīe ſine
numero multiplicať. Porro hec mors ſumme p̄cioſa primo ⁊
p̄ncipaliť q̄ꝫcito fuerit effecta tollet culpā illā generalē q̄ vna
erat ⁊ late diffuſa in tota hūana natura. atqȝ hoc mō penitus
renouabiť Sed alie due culpe ꝑticulares nō ſtatim tollentur
poſt hanc mortē niſi in illis tm̄ q̄ huic optimo viro inheſerint
et in ſuis ſe mēbris credēdo ⁊ amādo ꝯſtituerint Paruuli aūt
qui nō hn̄t vſum arbitrij ſicut hn̄t ſolā culpā ab alijs cōtractā
ita poterunt huic viro ꝑ alios q̄ adulti ſunt inherere: ⁊ hoc eis
ſufficit ad ſalutē. Qui vero vtiť arbitrio ⁊ huic viro nō inheſe
rit: nec eius ſignaculū diſcretiōis ſuſceperit peribit aīa illa de
pplo ſuo // Dominicus. Cū ingēti te audio voluptate. Sȝ q̄
eſt illa quarta culpa quam nondū tetigiſti // Raymūdus. Ip
ſa eſt culpa pſonalis omniū maxima: culpa inquā illorū q̄ hūc
virum benigniſſimū occiſuri ſunt // Dominicus. Cuȝ hic vir
ſit infinite bonitatis ⁊ maieſtatis: nō puto ꝙ mors eius (q̄ tam
iniquis manibꝫ ꝯſummabiť) poſſit eam culpam delere qua ꝑ/
petrať: cum ipa circa hūc plus oꝑatur mali q̄ꝫ mors eius ope
reť bonum. Mors em̄ ſolos nō reſpicit et reficit qui nihil ſu/
mus. ſed culpa in illū tendit ⁊ illū perimit q̄ eſt ſumme bonus

Meritū xpi ē duob⁹ modis infinitum.

et infinitus. ¶ Raymūdus. Dico pmo q multum alleuiabit hāc culpā psonalē ipa pimentiū ignorātia. Si em̄ noſſent nūq̄ꝫ deū glie crucifigerēt Scdo meritū hui⁹ viri erit duob⁹ modis īfinitū Primo ex pte opantis q̄ ē psona īfinita. ſcdo ex pte dei acceptātis De em̄ meritū acceptabile deo ē infinitū. mors igit̄ iſta erit infinita ⁊ ex pte moriētis ⁊ ex pte mortē acceptātis oīs aūt culpa et psonalis ⁊ actualis et originalis eſt ſolū infinita ex pte dei in quē cōmittit̄. ſed nō ex pte hoīs a quo cōmittit̄. Sic ergo ſapiētia vincet maliciā. ⁊ mors eius oēm nequiciam expiabit. Debes tn̄ ſcire q iſte hūani generis redēptor non ſolū purgabit pctā noſtra infinita ſatiſfactiōe. ſꝫ etiā immēſa cordis ɔtritiōe. Satiſfactio p mortē reſpicit offenſam dei iuſticiam. Sed qꝛ dei infinita benignitas etiā exaſperata eſt. ideo oꝫ eā huius infinitis lachrimis gemitib⁹ ⁊ dolorib⁹ mitigari. Nā quantū deus bonus eſt ⁊ amabilis tantū eſt ipa odibilis ⁊ aſpnabilis culpa. ⁊ ideo necē eſt eā ſummis animi ɔpunctiōib⁹ expiari ¶ Dominicus. Hoc poſteꝝ maxime oſtēdit q̄ꝫ necāriuꝫ ſit collapſo: cōfracto: ⁊ obdurato hoī talis medicus q̄ ſua morte. ſuo ſanguine. ſuis lachrimis ⁊ gemitib⁹ noſtris vulneribus medeat̄. O vere dulciſſimū virū amoris brachijs ɔplexandū Sed queſo te. qūo hic ſe geret poſt ſuſceptam mortē.

¶ Qualiter vir iſte ſe habebit poſt mortē ad ſeipm ⁊ ad omēs creaturas ¶ Capitulū. lxij

Raymūdus. Primū ſcito q occiſus in mortē non poterit a morte detineri. Cū em̄ ſit deus verus oīpotens. ſumme ſapiēs. ⁊ maxime clemēs: ideo oīa faciet vt ſapientiſſimū ⁊ optimū decꝫ. Sua ergo potētia ſe ſuſcitabit occiſum: vt ſicut ſua mors ita ⁊ ſua reſurrectio noſtris periculis ſuffraget̄. Nihil em̄ pdeſſet morte pleniſſime ſatiſfacere ſi remaneret in morte. Nam nemo hominū in illū crederet neqꝫ ſperaret nec ſe illi cōiungeret quē videret morte proſterni. Quādo em̄ meam mortē vinceret qui ſuam nō potuit ſuperare. Indecēs preterea eſt vt corpus tam ſanctū. tam mundū. tam glorioſuꝫ in ſordentē puluerē cōuertatur. quod ſponte ſine debito mortis in mortē ſe tradidit p mundi vita. Dominicus. Nūquid iteꝝ

moꝛtalis reſurget vel certe immoꝛtalis ¶ Raymũdus Utiqꝫ
immoꝛtalis Nã fruſtra rurſum moꝛi cuperet cũ vna moꝛte ſuf
ficiẽter oẽm coꝛruptionẽ deleuerit ⁊ moꝛtẽ. Non aũt ſolum re
ſurget immoꝛtalis. ſed etiã aſcendet cũ ſummo triũpho ſupꝛa
omẽs celos: vt a patre recipiat poſſeſſionẽ eternã pꝛo huma/
na natura: ⁊ illic reſidẽs in dextris dei colligat in celis q̃s emit
in terris ¶ Dominicus. Illic igiť ſublimis reſidẽs quõ ſe ge/
ret ad ceteras creaturas ¶ Raymũdus. Creaturaꝝ quattuoꝛ
ſunt ꝑtes. Una eſt coꝛꝑalis tm̃. Alia eſt ꝑtim coꝛꝑalis partim
ſpũalis vt natura humana. Tertia eſt mere ſpũalis vt natura
angelica. Et hec eſt biꝑtita. ſunt em̃ angeli boni: ⁊ angeli ma/
li. At qm̃ hõ iſte rõne humanitatis erit creatura oĩm nobiliſſi
ma. altiſſima. ⁊ vna ꝑſona cum deitate ꝯiuncta. iõ ſub ſe habe
bit oẽs creaturas: ſubijcietur qꝫ pedibꝫ eius. Erit ergo dñs et
caput bonoꝝ angeloꝛũ: qui ſuum in lucifero coꝛruẽte caput ꝑ
diderũt. Iſte itaqꝫ homo ſublimis ſua maieſtate reintegrabit
angeloꝛũ ruinã: ⁊ caput ſe illis dominũqꝫ cõſtituet. Ecce hoc
eſt caput: quod (vt notares) diligenter ſupꝛa cõmonui ¶ Do
minicus Memini equidẽ ⁊ nũc clara luce illud intueoꝛ. Cum
em̃ vir iſte ſit multo excellẽtioꝛ ⁊ in infinitũ melioꝛ q̃ꝫ erat luci/
fer añ ruinã. iõ rectiſſime erit bonoꝝ caput ⁊ pͥnceps angeloꝝ
atqꝫ hoc pacto plus multo angelica natura recuꝑabit q̃ꝫ ꝑdi/
derit Sicqꝫ in oꝛdine creaturaꝝ bonaꝝ vna erit creatura mul
to maioꝛ in bonitate q̃ꝫ ſit lucifer malus in malaꝝ genere crea/
turaꝝ. Nã (niſi falloꝛ) añ hunc virũ nulla creatura erat ita bo
na ſicut poſt ruinã pͥmus angelus factus ẽ malus: atqꝫ ita ma
lũ bonũ ſuperabat. Hoc aũt viro ſuꝑ angelos caput ꝯſtituto
bonũ longiſſime malũ vincet: qꝛ ſine vlla ꝯparatõe erit ille me
lioꝛ q̃ꝫ ſit lucifer iſte malignioꝛ. Duobꝫ igiť modis bonũ malũ
ſuꝑabit. Pꝛimo qꝛ maioꝛ erit huiꝰ viri bonitas q̃ꝫ in oĩbꝫ malꝭ
ſit ſcelerata ꝑuerſitas Scdo qꝛ oꝑa eius tãto erũt melioꝛa q̃n
to deterioꝛa ſunt maliuoloꝝ demonũ atqꝫ hoĩm oꝑa. Da veni
am ſi te meo ſenſu fatigo ⁊ ꝓſequere qd̃ tuũ eſt ¶ Raymũdus.
Erit q̃ꝫ hic hõ diuinus maloꝝ etiã dñs angeloꝝ ꝑ iuſticiã: ſub
cuius pedibꝫ malignus lucifer captiuꝰ innodatuſqꝫ tenebitur
vt ne pedẽ quidẽ aut vnguẽ pꝛeter eius imperiũ mouere poſſit

Quõ ſe geret ad omẽs creaturas.

Erit tertio oīm hoīm dn̄s ꝛ ſuoꝝ fideliū ſublimiſſimuꝫ caput.
Erit quarto dn̄s totius vniuerſi. Oēs em̄ creature ꝓpter ho/
minē: ergo ſicut ē dn̄s hoīm ita erit ꝛ creaturaꝝ: terre ſcꝫ aeris
et ignis ꝛ oīm que ſunt. q̄ viuūt. q̄ ſentiūt Dominicus. Sa
tis iā oñdiſti quis. q̄ntus. ꝛ q̄lis. q̄ꝫ neccārius ſit q̇ gen⁹ hūa
nū debeat liberare. ſꝫ nūq̇d volet de⁹ nobis talē hoīeꝫ largiri.

Q) deus volet hūc hoīem largi-ri. ꝛ ꝙ ieſus xp̄s ipſe ſit iſte homo ¶ Capitulū. lxiij

Raymūdus. Dīno neceſſe eſt vt deus velit hūc hoīem da
re generi humano. Ad hoc em̄ cogit eū ſua immēſa beni
gnitas q̄ nō patiꝛ̄ funditus mundū interire. Quid em̄ prode/
rit in tāta dignitate hoīem cōdidiſſe. oēmq̄ꝫ creaturā in ſuum
obſequiū ſtatuiſſe ſi hō nō eſt illū in quē cōditus eſt finē adep/
turus. ſed ꝑpetuo miſere periturus. Preterea ſi nullus debet
hoīm ſaluari tūc fruſtra illi ſeruiūt creature: quod diuine ſapi
entie ſumme repugnat. Cū igitur ſapiēs deus ſinat hoīem de
creaturis ꝯtinue viuere: ſignū eſt infallibile ꝙ intendit hoīem
collapſum repare ꝛ in fineꝫ dirigere ꝓpter quē plaſmatus eſt.
Tertio hoc ip̄m patꝫ ex cōtinua multiplicatōe generis huma
ni ſup terrā Nunq̄ꝫ deus poſt pct̄m primi patris multiplicaſ/
ſet hoīes in terra: imo ſubito deſtruxiſſet: niſi cogitaret de⁹ ſu
ꝑ hominē cogitatōes pacis ꝛ miſeratōis. Quarto ſi aliquo tē
poris momēto nō fuit in mūdo aliquis hominū qui debuit ſal
uari: iaꝫ tūc totus mūdus fruſtra erat ꝛ ꝓ nihilo. qđ nimis ab
ſurdū eſt dicere. Verū quia nullus hominū ſaluari poteſt niſi
ꝑ hunc virum ſaluatorē de quo hactenus locuti ſumus. ideo
poſtq̄ꝫ deus hominē ruinoſum non vult perire optimā habet
volūtatem hūc virū humano generi largiēdi ¶ Dominicus.
O maximā dei bonitatē. pietatē. dulcedinem: qui ꝑ talem me/
diatorē noſtris parat periculis ſubuenire. Sūma igiꝛ̄ nobis
ſecuritas eſt hunc optimū hominē habituri quem longo cir/
cuitu queſitū ſcrutati ſumus. ¶ Raymūdus. At qm̄ homini
chriſtiano loquor: nec eſt mihi cōtra paganos aut iudeos di/
ſputandū (hoc em̄ egi liquide in volumine vnde iſte originem
ducit) iō nō oportꝫ hic repetere q̇bus medijs aut mōis hic hō

Nota rōnes q̄
re deus volet
hūc viruꝫ dare
generi hūano

Capitulum lxiij.

a deo donatus ſit: q̄bus ſit lachrimis ꝛ ſuſpirijs expetitus. de
quo pp̄lo oriūdus. de q̄ femina natus: hoc ſolū nūc dicere cō
uenit ꝙ ſolus ieſus xp̄s ipe ſit ille hō quē deus ꝓphetaꝝ oracu
lis longe añ ꝓmiſit: ꝛ in plenitudine tēpoꝝ fideliter miſit. Hic
eſt ieſus xp̄s verus deus ꝛ verus hō in q̄ oēs ꝯditiōes ꝛ circū
ſtantie q̄ neccārie erant ꝓ humani generis ſatiſfactōe inuēte at
q꜄ ꝯplete ſunt. Ipſe eñ deū ſua bonitate ꝛ morte placauit. ipe
pctā multoꝝ tulit. ipe penas oēs remouit. tartara obcluſit. pa
radiſum aperuit. celos reſerauit. ꝛ captiuantē diabolū ꝓpria
virtute ꝯtriuit. Ipſe ꝯtra vicia ꝛ pctā ope ꝛ ſermone p̄dicauit
ſcelera redarguit. radices maloꝝ oīm ꝓpriā ſcꝫ voluntatē. ꝓ/
priū amorē. laudē ꝛ gloriā que ſūt hoī cauſa ꝑditionis. ꝛ in deū
inimiciciaꝝ penit⁹ deſtruxit ꝛ eliminauit. Et breuiter q̄cquid
ad ſalutē hūane nature eſſe p̄t fidelit̄. feruēter. humilr̄. ꝛ ꝑſeue/
rāter oꝑatus eſt. ¶ Dominicus. Talē igit̄ cū teneamus ieſū
xp̄m deū ꝛ regē verū: quē tam piū. bonū. māſuetū. ꝛ tāto amo
re flagrantē agnouimus vt ꝓ pctīs hoīm amaram ſuſtinuerit
mortē: merito illū oīs hō amare. venerari. colere. ꝛ laudare te
net̄ ꝛ huius grām q̄rere. huius corꝑi miſtico inherere. huic ſe/
dulus obedire. in quo eſt oīs plenitudo bonitatis ꝟtutis. cha
ritatis ſcīe. ſapiētie. meritoꝝ oīm ac p̄mioꝝ. Qui ḡ hūc virum
contemnit ꝑpetua manet in morte. Qui ꝟo huius nobiliſſimi
capitis mēbꝝ efficit̄ in immēſam creſcit dignitatē. Unus eñ
bonus chriſtianus melior eſt et p̄ſtantior q̄ꝫ oēs q̄ viuūt in ter
ra hoīes nō xp̄iani. Malus autem xp̄ianus eſt oīm peſſimus
¶ Raymūdus. Hinc pulcre licet aīaduertere q̄ꝫ iuſtus et q̄ꝫ
bonus ſit oīpotens deus q̄ hunc hoīem hoībus eſt largitus
Iuſtus q̄ queſiuit iuſtū redēptōis p̄ciū: bonus q̄ in mortē vni
cū tradidit filiū. Cū eñ hō corruptus ꝛ in immēſum obligat⁹
nō poſſet debitū infinitū ſoluere qḋ debebat: deus benigniſſi
mus volēs ab hoīe placari gratis ꝯtulit ei nouū hoīem qui de
us eēt ꝛ hoīe maior q̄ ſatiſfaciat ꝓ hoīe obligato hñs in ſe ine/
ſtimabile preciū: vitā ſcꝫ innocētiſſimā atq꜄ ſanctiſſimā: quā cū
in mortē indebitā deo ꝓ hoīe tradidit: debitū hoīs ſoluit: ꝛ de
um hoī reconciliauit. Dedit eñ hūana natura maxio creatori
in iſto hoīe qḋ ſuū erat: vt in alijs hoībus redimeret qḋ redde

Nota dignitatē hoīs chriſtiani boni.

Nota q̄uo per xpm fcā ſit hominis reconciliatio.

re nõ poterat ¶ Dominicus Quid iſta iuſticia diſtrictius. q̃d hac clemẽtia miſericordius. Vult deus placari ab hoĩe. non tñ placari ſe patit̃ niſi moriat̃ infinitus. innocẽs. immaculat9. At ne fiat difficultas in precio ipſe illum largitur qui occidatur. Non habes inq̃t o homo vnde te redimas accipe vnigenitum fructum vẽtris mei ⁊ da illum mihi ꝑ ſcelere tuo. Magna certe dignatio.

¶ Que ſunt illa maxia dona que hõ miſerabilis recipit a ieſu chriſto ¶ Capitulũ. lxiiij

Raymũdus. Poſtq̃ʒ igit̃ medicina p̃parata eſt: nccẽ eſt vt eã egroto ⁊ miſero hoĩ applicemus. Si ḡ ieſus xp̃s vulnerũ noſtroꝝ medicus eſt: reſtat vt ad illũ oẽs accedamus vt poſſint egritudines noſtre recipe medicinã. Nihil in nobis tã morbidũ qđ nõ ipſius medicatiõis dono curet̃. Nos captiui ſumus: ipſe redẽptor. nos obligati: ipſe fideiuſſor. nos deſtructi ip̃e repator. nos morbidi ip̃e curator. nos mortui ip̃e reſuſcitator. nos ceci atq̃ʒ obtenebrati ip̃e clarificator. nos erratici ip̃e cõductor ¶ Dominicus. Utinã nũc velit hõ ſuas calamitates attẽdere vt tantũ medicũ ſibi nouerit ꝓfuturum. Qui ſua vulnera male ſanus nõ ſentit: hũc fotorẽ optimũ nõ requirit. qui aũt nõ requirit morti ſempiterne iã inheſit ¶ Raymũdus. Duplici obligatõe (vt noſti) hõ implicitus tenet̃. ſcʒ ꝑ beneficiis acceptis. et ꝑ culpis cõmiſſis. Prima ſꝑ ab hoĩe ſolui debet quã tñ ſecũda obligatõe irretitus ſoluere nõ p̃t. Nõ em̃ poteſt deũ amare. laudare. venerari culpis ⁊ criminib9 ꝯpeditus. Porro a ſcđa obligatiõe liberari nõ p̃t niſi primã cõpleat et p̃mam ꝯplere nõ p̃t niſi ſecũda recedat. Vides certe iſtũ bicipitẽ laqueũ. Venit igit̃ dñs ieſus xp̃s ſoluit ſua miſeratõe et morte obligatõeʒ ſecundã: ⁊ dat hoĩ adiutoriũ gratie vt cõpleat primã. Solutus em̃ hõ a peccatis ⁊ ſcelerib9 q̃ eſt obligatio ſecũda ⁊ infinita: iã incipit deũ ꝑ ſuis bñficiis amare. honorare. reuereri: q̃ eſt obligatio p̃ma. Hoc adiutoriũ gratie xp̃s tribuit nobis tanq̃ʒ deus: ⁊ meruit nobis tanq̃ʒ hõ. Licet em̃ om̃e qđ deus tribuit dicat̃ gr̃a. iſtud tñ adiutoriũ quo deũ diligimus ⁊ honoramus eſt ſumma gr̃a ſine qua nulla ꝑficit alia

Nota duplicẽ hominis obligationem.

¶ Dominicus. Quantũ ego intelligo plus eſt hanc grãm ac
cepiſſe ꝗ̃ vel corpus vel animã. Nã ſine iſta gratia hõ mortu
us reputaꝛ. quia nihil pt̃ opari inquãtũ hõ eſt ¶ Raymũdus
Recte tu quidẽ. Et idcirco hec gratia deũ amandi quã xp̃s ad
miniſtrat eſt vita ipĩus aĩe: ſine qua aĩa humana deo mortua ẽ ¶ Nota virtutẽ gratie xp̃i.
Iſta grã hoĩem reſtaurat. reformat. viuificat. ſanat. formoſuꝫ
deo ⁊ amabilẽ preſtat. Hec grã hoĩem bonum. iuſtũ. deo dig
num ⁊ dei filiũ ⁊ heredẽ facit ⁊ ipm̃ fratrẽ pacificũ ⁊ amabilem
ſuis fratribꝫ reſtituit. Hec grã reducit hominẽ de via erroris.
mẽdacij ⁊ falſitatis. ⁊ deducit ꝑ viã veritatis. ſecuritatis. gau
dij ⁊ exultatõis. Hec grã ſaluatoris hoĩem reuocat a iugo mi
ſere captiuitatis. a vinculis ꝓprie volũtatis. ꝓprij honoris et
amoris: ⁊ ponit eũ in libertate ⁊ in ampliſſima patria volũta-
tis dei. Et (vt omnia in vno verbo ꝯplectar) hec grã reſtituit
hoĩ ſuũ bene eſſe qđ añ ꝑdiderat: ⁊ tollit ab eo ſuũ malũ eſſe. et
ita reſtituit ei ſpiritũ. ſalutẽ. ⁊ ſanitatem ¶ Dominicus Mag
na cõmendatio gratie dñi ſaluatoris. Nunc planiſſime liquet
ꝗ̃ oportunus ipſe nobis redemptor aduenerit: a quo hec ad-
iutorij gratia maxima condonatur. Sed oro te paulo aper-
tius dixeris quomodo hec gratia ieſu chriſti reſtituit homini
bene eſſe.

¶ Qđ iſta gratia eſt totũ bene eſſe hoĩs: ⁊ eius carẽtia malũ eſſe eius ¶ Capitulum. lxv.

RAymundus. Homo a principio (dum fuit conditus) ac
cepit a deo eſſe ⁊ etiam bene eſſe. ſed nondũ optimũ eſſe.
hoc eñi expectabat transferẽdus in gloriam ſempiternaꝫ. Ac-
ceperat ergo ab optimo conditore eſſe. viuere. ſentire. velle et
amare. Acceperat etiaꝫ bene eſſe. bene viuere. bene velle. ⁊ be
ne amare. Habebat ergo bene eſſe ⁊ corporis ⁊ anime. Verũ
quia primus homo hoc bene eſſe quod habebat ⁊ ſeruare po-
terat ſua voluntate perdidit. ideo tm̃ ſibi retinuit eſſe. ⁊ pro be
ne eſſe acq̃ſiuit eſſe malignũ. iniuſtũ. ſordidũ. caducũ. vicioſuꝫ
Spoliatus igiꝛ graꝝ veſtibꝫ his ſemicinctijs ⁊ lacinijs ignomi
nioſis ẽ turpiꝛ ꝯtectus. Vt aũt meliꝰ agnoſceret aĩe ſue cladẽ
atq3 ruinaꝫ: corꝑis quoq3 mala ſuſcepit ⁊ factus eſt mortalis:

luteus. aīalis. infirmus: vt ꝑ hec mala carnis mētis ſue maliciam ꝯprobaret. ſi forte negligētius eā vellet diſſimulare. Habēs igiť in ſe tā deforme malignū ⁊ tortuoſum eē: factus ē ſuo odibilis creatori eo ꝙ opus ſuū tā preclaꝝ in ſe hō corruperat Inuētus ē inutilis. corruptus. abhoīabilis: ad nihil aliud vacabat niſi vt ꝑpetuis ignibꝫ deſtineť. Verū licꝫ ꝑdiderit hō ſuum bñ eſſe: remāſit tñ ipſa obligatio amoris ⁊ reuerētie quam ſoluere certe oportebat: nec erat illi aliq̄ excuſatio. q̄ꝛ ſua volūtate bñ eſſe ꝑdiderat // Dominicus. Hinc certe palā intueor ꝙ reddere hoī ſuū bñ eſſe nihil eſt aliud q̄ꝫ reducere eū ac mutare de malo. tortuoſo. iniuſto. vicioſo eē: ad bonū. rectū. ſanctū. iuſtū. ſalutiferū. vt hō bñ viuat: bñ intelligat: bñ amet: bñ velit ⁊ poſſit. vt ſit ſcūs. honeſtus. decorus. pulcer. virtuoſus // Raymūdus Aſpice igiť dei dulciſſimā bonitatē. qui (vt hominē ſibi federaret ⁊ remotis tot malis in p̄mis bonis reſtitueret) dedit hoī ieſum xp̄m qui oēm de medio tulit offenſam. remouit culpā ⁊ penā: ⁊ ad bñ eſſe priſtinū hoīem reuocauit. Recipit ergo a ieſu xp̄o vt amet ⁊ metuat honoret ⁊ laudet deum vt diligat ꝓximū ſicuti ſeipm̄: ⁊ in his oībus gaudeat. ꝑſeueret exultet. tripudiet. delecteť. Ecce hoc eſt bñ eſſe. hec eſt vera vita aīe que ꝑ xp̄i grām hoī reparatur. // Dominicus. Tria itaqꝫ colligo bñficia maxima q̄ xp̄i miſeratōe donanť. ſcꝫ indulgentia vt offenſa deleať. grā vt bñ eſſe cōferať. gloria vt eſſe optimū aliqñ doneť. Nam gratie ſꝑ debeť gloria. Gratias igiť immortales xp̄o q̄ iſta nobis ſuo ſanguine mercatus eſt.

// Qm in hoīe xp̄iano ſunt tres generatiões ⁊ tres fraternitates diſtincte ¶ Capitulum. lxvi.

RAymūdus. Ut ꝑfectius adhuc ⁊ clarius xp̄i grām ⁊ bñ eſſe hoīs agnoſcas ſcire te ꝯuenit ꝙ adā p̄mus pater recepit a deo corpus ⁊ aīam ⁊ bñ eſſe. Sed dū bñ eſſe ꝑ inobedientiā ꝑdidit: eſſe tm̄ imo ⁊ male eē corpis ⁊ aīe reſeruauit. Porro xp̄ianus hō inſtar primi tres hꝫ res ſibi collatas: diſtinctis tm̄ generatōibꝫ. Hꝫ em̄ carnē a p̄mo parēte: hꝫ aīam a creatore: hꝫ ⁊ bñ eſſe a xp̄o redēptore Iſta tertia ꝯpleta eſt ⁊ ꝑfecta: ſine qua due p̄me corrupte manent ⁊ ꝑdite. Hec em̄ generatio

ſancta eſt ⁊ tota bonitas. rectitudo ⁊ pulcritudo aīarum. Iſta tertia generatio oīno ꝯͣriatur ꝑme multiplici rōne. Primo: ꝑ primā em̄ generatōem caro dn̄atur ⁊ aīa ſeruit. ꝑ tertiā aīa dominaꝛ carni ⁊ ſue ſubijcit ſeruituti. Scd̄o: ꝑ primā generatione hō erat totus carnalis. luteus. brutalis: ꝑ tertiā hō fit ſpūalis. rōnalis. diuinus. Tertio: ꝑ primā hō ꝑdidit ſilitudinē dei et nanciſciꝛ ſilitudinē diaboli. ſed ꝑ tertiā recuperat dei ſilitudinē ⁊ in priſtinū ſe attollit decorē. Quarto: ꝑ primā hō recipit in ſe radicē oīm maloꝝ: ſed ꝑ tertiā oīm bonoꝝ fomitē recuperat ⁊ ꝯſeruat // Dominicus. Hinc iaȝ cernere licet aptius quantū ꝓmus ⁊ ſcd̄s adā ſint inter ſe ꝯͣrij. Primus hoīem corrūpit ⁊ ꝑdit. ſcd̄s reparat medeꝛ ⁊ ſaluat. Ille aīam a creatore corpi infuſam inficit ⁊ occidit: iſte eā mundat ornat ⁊ viuificat Ille oēs quos de ſe gignit filios ꝑpetuis cruciatibꝫ damnat. iſte ſuā ſobolē baptiſmi lauacro purgatam in celeſtibꝫ eleuat ⁊ coronat. Ille ſua fetida carne oēs cōmaculat: iſte ſue ſcē ⁊ mūde carni ſociatos mundos reddit ⁊ lucidos // Raymundus.

Nota quō generatio ſpūaꝛ ꝯͣriaꝛ carnali.

Egregie ſapis: nūc pauca de triplici inter xp̄ianos fraternitate loq̄mur. Prima eſt carnalis q̄ oēs ab vno ꝓmo parēte deſcendūt Scd̄o ſunt fratres: qꝛ ab vno patre ſpirituū deo ſuas aīas accipiūt. Et iſte due cōes ſunt etiam ⁊ paganis ⁊ iudeis. Tertio ſūt fratres qꝛ ab vno patre xp̄o om̄es bn̄ eſſe ſortiunꝛ. Hec poſtrema eſt oīm optima: ſine q̄ due ꝓme mortue ſunt. Hec fraternitas ē magne nobilitatis. magne excellētie ⁊ amoris: magne bonitatis charitatis ⁊ vnionis. Hec fraternitas ē infiniti meriti valoris ⁊ ꝓmij. qꝛ xp̄s deus hō emit eam morte ſua. vitā tribuens p̄cij infiniti. Hec fraternitas eſt fraternitas grē. qꝛ xp̄s gratiaꝝ paꝛ eā ſuis prolibꝫ aſſignauit. Cetere autē due ſunt nature // Dominicꝰ. Merito hec tertia fraternitas tāte eſt dignitatis. qꝛ de p̄re digniſſimo ⁊ illuſtriſſimo xp̄o originē ſumit. Sūmo igiꝛ amore ſe debēt inuicē diligere xp̄iani. q̄ talem ⁊ tā amabilē ſortiunꝛ patrē qui eos ſuo ſanguīe lauit. ſua morte redemit. ſua reſurrectōe iuſtificauit. ſua glorificatōe coronabit // Raymūdus Ut cūcta meliꝰ intelligas q̄ de hac triplici generatōe ⁊ fraternitate locutus ſum vnū manifeſtū tibi ponā exemplū. Corpus humanū recipit eē: recipit ⁊ bn̄ eſſe

Nota d̄ triplici iter xp̄ianos fraternitate

Nam epar. coꝛ. et cerebrū alijs largunt̃ mēbris omne qđ hn̄t. Epar eñ dat eſſe groſſum. eſtq; ipſis mēbris inſtar coꝛporis. Mittit nāq; eis humores coꝛpulētos ex q̇bus mēbra generātur. nutriunt̃. ſuſtentant̃. Hoc aūt facit ꝑ venas ex q̇bus largitur ſanguinē. ꝛ eſt q̄ſi ꝑmus adā qui dat carnē ſolū Scđo coꝛ ipm mittit caloꝛē naturalē. ꝛ cōfert oībus mēbris vitalē ſpiritū. ꝛ habet ſe ad modū dn̄i creatoris q̇ dat aīam viuentem humano coꝛpi. Eſt ergo hic ſpūs quaſi mēbroꝝ aīa: ſine quo oīa mēbra moꝛtua deputant̃. Tertio ipm caput ſeu cerebꝝ qđ eſt altiſſimū ſpargit in oīa mēbra ꝑ neruos ſenſum ꝛ motū. ꝛ eſt ſicut xp̄s dans bn̄ eſſe toti coꝛpi. Sicut igitur coꝛpus ab epate groſſum ſanguinē: ita hō recipit ab adā ſenſibilē carnez. Et ſicut coꝛpus recipit a coꝛde ſpiritū vitalem: ita hō recipit a deo aīam viuentē. Sicut quoq; coꝛpus accipit a capite ſenſum et motū: ita ꝛ hō capit a xp̄o grē adiutoriū. Et quēadmodū coꝛpus iacet paraliticū. languidū. ꝛ emoꝛtuū. ꝛ ſꝑ deoꝛſum labit̃. niſi ſenſum a capite motūq; recipiat: nec quicq̄ȝ ei pꝛoſunt aut epatis aut coꝛdis munera: ita niſi hō gratie adiutoriū ꝛ bn̄ eſſe recipiat ſꝑ ad terrena coꝛruit: nec quicq̄ȝ illi ꝓdeſt coꝛpus atq; arbitriū recepiſſe ¶ Dominic⁹. Hoc exēplo ꝛ ceteris q̄ paulo an̄ de gratia dixiſti efficaciſſime deſtruitur hereſis pelagiana. Hec eñ falſo aſſerit poſt acceptū a deo liberꝝ arbitriū xp̄i gratiā nō eſſe hoī neceſſariaz. Dicūt nēpe hoīes ſupbiſſimi: a deo habemus ꝙ hoīes ſumus. ſed noſtrū eſt ꝙ iuſti ſumus. Neſciunt eñ ꝙ liberū arbitrium in pꝛimo patre coꝛruptū ſurſuȝ ad iuſticie opa attolli nō poteſt: innumeris obligatiōibus irretitum niſi chꝛiſti miſeratōe ſoluatur.

Qm moꝛs xp̄i vn̄ hoī grā confert et bn̄ eē gn̄at ī hoīe xp̄iano vnā nouā obligatōez ¶ Cap. lxvij

Raymūdus. Sicut ſupꝛa in dyalogo de obligatōe monſtrauimus hoīem aſtringi deo ꝑ bn̄ficijs creaturaꝝ acceptis. debereq; inde deū toto coꝛde diligere. honoꝛare. laudare. Multo tn̄ āplius ꝛ ſine vlla ꝯparatione obligat̃ hō optio largitori: ꝙ ieſum xp̄m illi ꝯtulit ꝑ quē omnē ſuā miſeriā. culpam irā ꝛ offenſam felicit̃ ꝛ efficaciter expiauit. Quāto xp̄s plus

Capitulum lxvij.

valet q̄ȝ oēs creature: tanto magis obligat̄ hō̄ ꝑ ſuſcepto xp̄o q̄ȝ pro oibus creaturis ¶ Cū̄ em̄ xp̄s ſit pſona infinite bonitatis et hūc largiēdo deus exhibuit hoī infinitū̄ amorē̄ ⁊ immēſam liberalitatē̄. iō̄ duplici obligatōe infinita hō̄ conſtringit̄ ⁊ chriſto redēptori ⁊ patri largitori. ¶ Que quidē̄ obligatio multū̄ differt a prima. ¶ Nā̄ prima eſt naturalis ⁊ ꝓpter eſſe hoīs ⁊ ꝓpter mundū̄. ſed iſta obligatio eſt ꝓpter bn̄ eſſe hoīs ꝑ ieſum xp̄m. ¶ Itē̄ prima eſt ꝓpter hoīem factuȝ de nihilo negatiuo. ſȝ iſta eſt ꝓpter hoīem collapſuȝ in nihilo ꝓuatiuo. ¶ De nihilo negatiuo factus eſt hō̄: qui corruēs in maliciā̄: in iniuſticiā̄: in turpitudinē̄: cecidit nihilū̄ ꝓuatiuū̄ ꝓuans ſeipm̄ ſuo bn̄ eſſe. ſua grā̄. ſua iuſticia. ¶ Quā̄do igit̄ deus extraxit hoīem de iſto nihili ꝯferēs ſibi ꝑ xp̄i mortē̄ bn̄ eſſe ⁊ bn̄ viuere: tūc iterū̄ fecit hoīem de nihilo. ¶ Primo hoīem fecit cū̄ nō̄ eſſȝ: deiñ refecit cū̄ funditus periſſet. ¶ Verȝ qꝛ magis eſt hoīem reformare q̄ȝ facere ⁊ maioris valde pietatꝭ (vt em̄ nō̄ crearet̄ nō̄ demeruerat: ſȝ creatus ⁊ ſuꝑbus ⁊ inobediēs factus meruit vt illud ꝑderet qḋ factꝰ erat et illud ꝓpter qḋ factus erat) iō̄ in infinituȝ ā̄plius obligat̄ hō̄ ꝑ eo ꝙ tam gratuita miſeratōe moriētis xp̄i reſtauratus eſt: q̄ȝ ꝙ añ dei manu plaſmatus eſt ¶ Dominicꝰ. ¶ Merito id quidē̄ ¶ Nam in iſto oꝑe reparatōis noſtre deus ſuā̄ vltimaȝ oſtendit amiciciā̄. charitatē̄. amorē̄. dulcedinē̄: donā̄s nobis ſuū̄ ſibi filiū̄ coequalē̄ quē̄ amara morte peremit vt nr̄is mortibꝫ ſubueniret. ¶ Sed rogo te quō̄ poterit hō̄ finitus hanc infinitā̄ ſoluere obligatōem ¶ Raymū̄dus. ¶ Duobꝫ modis: intellige q̄ dico ¶ Nota qualiter iſta obligatio ſolui poteſt

¶ Primo p̄t hanc obligatōem ſoluere ſi offerat deo ſuū̄ amorē̄. ſuū̄ timorē̄. ſuā̄ laudē̄. ſuā̄ deuotōem: ita tn̄ ꝙ cū̄ iſtis ſil'et xp̄m offerat q̇ eſt ſufficiētia nr̄a: ꝑ quem pleniſſime deo reddimꝰ qḋ debemus. ¶ Ad hoc em̄ nob̄ a deo xp̄s largitus eſt vt ꝑ illū̄ ſuppleamus q̇cq̇d ip̄i nr̄is viribꝫ nō̄ poſſumus. ¶ Semꝑ em̄ acceptat filiū̄ p̄r. quē̄ ſi omiſerimꝰ ⁊ ꝑ noſip̄os ad deū̄ accedere voluerimꝰ reijcimur. repellimur. ⁊ vt ſuꝑbiſſimi iudicamur ¶ Dn̄icus ¶ Nec īmerito. q̇ em̄ ſine mediatore ad deū̄ iratū̄ reꝰ acceſſerit ḡuiori aīaduerſiōe ꝑcuſſus ſuꝑbie ſue penas dabit ¶ Raymū̄dus. ¶ Secū̄do p̄t hō̄ hā̄c obligatōem ſoluere ſi mortē̄ filij dei qua redēptus eſt grata ſꝑ memoria geſtauerit. ¶ Impijſſimū̄ em̄

Nota meritū paſſiōis xpī. et meritū memorie paſſiōis ei9

eſt tam benigniſſimā miſeratōez ingrato trāſire pectore. Paſ-
ſio nēpe xpi eſt infiniti meriti ꝛ totū hoīs bonū. ideo oē ſtudiū
xpiani ꝛ tota eius cogitatio atq; intētio verſari dꝫ circa memo
riā mortis xpi: in q̄ ſunt oēs thezauri diuitiaꝝ ꝛ meritoꝝ oīm.
Qui igit̄ vult ſue obligatōi digne ſatiſfacere ꝛ oēm in ſe virtu
tē ꝛ oīe xpi meritū poſſidere. recipiat in memoria paſſionem
eius ꝑ quā fit in ſeipo viuificatus. deo recōciliatus. a diabolo
liberatus ¶ Dñicus. Sed nōne mors xpi iā trāſijt. qūo ergo
qđ trāſijt ꝛ iam nō eſt mihi poterit ꝓdeſſe ¶ Raymundus. Di
xi iā tibi. Licꝫ eīn xpi mors trāſijt: meritū tn̄ mortis in eternū
manet. Qđ meritū tūc in ſe hō recipit qn̄ in memoria deuotus
recipit ipam mortē. Et qꝛ meritū ſꝑ viuit: idcirco q̇ in ſe acci-
pit xpi mortē ꝑ recordatōem viuit in xpo. gaudet. iocūdat̄. ex-
ultat. Qui vero xpi mortē nō recordat̄ ingratus eſt: nec ꝑmā
obligatōem ſoluit nec iſtā. ſed pctōꝝ ſuoꝝ obligatōe cōpedit9
manet in morte. in ira dei. ꝛ in vinculis diaboli ¶ Dominic9
Hinc ptꝫ ꝙ xpianus pctōr ꝛ ingratus ſeipm diligēs. ſuā que-
ritās gl'iaꝫ. ſuā famā: ꝛ reſpuēs xpm infinito reatu ſup ceteros
hoīes ſe aſtringit. Tantū eīn pctā homīs xpiani excedūt pctā
oīm paganoꝝ ac iudeoꝝ: q̄ntuꝫ obligatio mortis xpi (cui xpia
nus reus tenet̄) ſupat obligatōem ꝓ bñficijs acceptis a crea-
turꝭ Eſt ergo malus xpianus oīm qui viuūt hoīm neq̄ſſimus
et infinitis ſupplicijs pre ceteris dign9. Vnū tn̄ eſt qđ me ve
hemēter mouet. Si ꝑ xpi mortē hoī cōfert̄ bñ eſſe: q̇d eſt ꝙ q̄
tidie tāta mala nūc corpis nūc aīe expimur. ꝛ plerūq; maiora
q̄ꝫ qui xpi grām nō receperūt. Corpus vt ꝑus manet infirmuꝫ
miſeꝝ. fragile. mortale: aīa vero mille q̄tidie agitat̄ tētationib9
nunc carnis. nunc mundi. nūc diaboli. Vbi ergo eſt iſtud be
ne eſſe de quo loqueris

¶ Q licet hō lapſus reparet̄ quan
tū ad bñ eſſe aīe. manet tn̄ malū pene in corpe ¶ Cap. lxviij

RAymūdus. Intellige ꝑmū quid ſit bñ eſſe. ꝛ q̇d male eē.
et tūc facile qđ q̄ris inuenies. Bñ eſſe aīe eſt ꝙ ſit iuſta.
ſancta. recta. īmaculata. fugitās vicia ꝛ pctā. ꝛ ꝙ deū amet. lau
det. honoret Hec ꝑ xpi grām aīe xpiane ꝯferunt̄. atq; hoc mō

accipit bñ eſſe ⁊ bñ viuere. // Dominicus. Si hʒ xpianus bñ eſſe q̄re tot mala patit̃ in carne // Raymūdus. Magne pietatis eſt iſta diſpēſatio. Ideo eñ corpus manet fragile ⁊ infirmū ne negligat hō ſe lapſum: ſe ꝑditum aliqñ fuiſſe ⁊ xpi gr̄a reparatū. Scd̄o vt meminerit amoris. obſequij. ⁊ charitatis ſibi a ſaluatore exhibiti. nec tā precioſam mortē friuolā putet. Tertio vt cautus ſit ne iterꝫ peccet ⁊ eternas det penas que corpis mala lōgiſſime ſuperēt. Noueris tñ ꝙ iſtas carnis nr̄e miſerias xps nobis in bonū cōuertit. qꝛ eas ⁊ volūtarias facit ⁊ meritorias. Si eñ tolleret in hac vita oēs penas tolleret de medio etiaꝫ merēdi occaſiones oēs. oīs nēpe pena volūtarie pro xpo ꝑpeſſa admodū eſt meritoria. Uides ergo q̄uo mala corporis ꝓus inuolūtaria dū xpi gr̄a volūtaria fiunt ad bñ eē aīe traducunt̃ // Dominicus Sed q̄d dicis de malis q̄ q̄tidie in aīa ꝑpetimur. vt ſunt tētatiōes. tribulatiōes. ſollicitudines: timores ⁊ mille ꝑicula // Raymūdus Nihil p̄t tollere bñ eē aīe p̄ter ſolū pctm̄. noli aſſentire pctō ⁊ nihil tibi eſt nocitū. Quicq̄d eñ hō in aīa patit̃ dempto pctō totū illi vertit̃ ad ſalutem. // Dñicus. Q̄uo p̄t cōcupiſcētia carnis (q̄ inimica eſt aīe) fieri aīe in ſalutē // Raymūdus. Dū nō aſſentit: dū eius appetitū frangit: dū eiꝰ deſiderijs reluctat̃ // Dñicus. Sed q̄re xpi gr̄a nō penitus hanc deſtruit // Raymūdus Certe ne tibi tollat occaſionē pugnādi. vincēdi. merēdi. Olim hec ꝯcupiſcētia te traxit ad culpā: nūc captiua te ducit ad grām. Tu tñ eā cōꝓme ⁊ retine ſub tributo. noli eā repēte iugulare. ſʒ tanq̄ꝫ mortalē inimicū vinculis irretitū ſine langueſcere. tabefieri. ⁊ ſenſim mori. Propter tres igit̃ rōnes iſta carnis ꝯcupiſcētia hoī derelicta eſt. Primo vt de tuo aduerſario q̄ te olim occiderat egregie vindices. Scd̄o vt inimicū habeas q̄ te torpentē pugnacē ſp̄ faciat atq̄ꝫ victorē Tertio vt dū hunc nōnunq̄ꝫ repugnantē ſenſeris: gr̄e memineris ſaluatoris q̄ te ſuꝑiorē fecit. q̄ illū tuis pedibꝰ ſubiecit. a q̄ quotidie tot hoīes capiunt̃. inficiunt̃. iugulant̃. Si ergo hec ꝯcupiſcētia facit ad bñ eſſe hominis: que tamē nociua videt̃: multo amplius tribulatio. ꝑſecutio. ſollicitudo. timor. circūſpectio: que dum ꝓ chriſto volūtarie ꝑpetiunt̃ maximaꝫ parāt aīe coronam // Dominicus. Op

Nota q̄re hō tot mala patitur ī ſuo corpe

Nota de mal̃ aīe q̄uo fiunt hoī in ſalutē.

Nota tres rationes

timus ſermo tuus ⁊ admodū informatiuus ad neccāriam patiē
tiam. Sed nūc ſupeſt vt q̄bus formis aut medijs xp̄s ſuis fi/
delib⁹ bn̄ eſſe cōferat ⁊ ſalutē ſapiēter ediſſeras.

Quibus formis aut medijs xp̄ianus accipit bene eſſe a chriſto ¶ Capitulū. lxix.

Hic īcipit materia de ſeptez eccleſie ſacramentis.

Nota drn̄am inter duas ſcalas.

Raymūdus. Ut hō chriſtianus recipiat bn̄ eſſe a xp̄o: neceſſe eſt vt nouerit ⁊ ſuſceperit ſeptem eccl'ie ſacramēta. Chriſtus em̄ benigniſſimus miſerator dona gr̄e ſue ꝑ res viſi/biles ⁊ palpabiles inſtituit elargiri: vt hō exteriorib⁹ rebus imbutus q̄d introrſum in aīa accipiat agnoſcat. Nō tamē id qđ dat̄ viſibile eſt. ſed ꝑ ſignū viſibile denotat̄. Ideo ſacramētum dicit̄ quod eſt ſacre rei ſignū Sicut ꝑ ſcalam nature viſibilem hō aſcēdit ad cognoſcēdas res inuiſibiles vt ſupra patuit. ita dn̄s ieſus ſtatuit vt ꝑ ſcalam viſibilē ſacramentorū hō lapſus ſe erigat ad res ſp̄uales. nō ſolū vt eas agnoſcat: verū etiam in ſe recipiat. Prima ſcala eſt nature. ſecūda eſt ſcala gr̄e. Prima eſt ſcala creatōis: ſecūda eſt repationis. vite. ⁊ ſalutis. Prima eſt hoīs inquātū hō eſt: ſecūda eſt hoīs inquantū lapſus ē Si ergo voluerit deū inuenire ꝑ ſcalā primā: neceſſe ē vt ꝑus aſcēdat ꝑ ſecundā: vtpote collapſus depſſus ⁊ dei inimicus. Item ꝑ primā ſcalā hō aſcēdit ad deū. ſed ꝑ ſecundā hō ſcādit ad hominē deū. Prima inſtituta eſt a deo creatore. ſecūda cōdita eſt a deo ſaluatore. ¶ Dominicus. Nō mihi mirū videt̄ q̄ chriſtus ordinauerit ꝑ res corꝑales hominē debere recipe bn̄ eſſe cū in ꝑma conditōe mūdi ad hoc res corꝑales quaſdam deus creauerit vt ꝑ eas hō habēs bn̄ eſſe recipet optimū eſſe. Lignū em̄ ſcie boni ⁊ mali qđ vtiqꝫ erat corporeū, ꝓpterea deus inſtituit vt ſi hō ſeruaſſet obedientiā ſuꝑ hoc ligno impoſitā: de bn̄ eſſe qđ habebat trāſiſſet ad optimū eſſe qđ nondū nouerat

¶ Raymūdus. Hoc qđ dicis etiā huic ſentētie opitulat̄. q̄ ſicut hō lignū hoc vetitū guſtando ꝑ res corꝑales cecidit. ita illū ꝑ res viſibiles xp̄s erigere curauit. Iſte aūt res ꝑ ſacra xp̄i verba ꝯſecrate talē recipiūt efficaciā ⁊ virtutē vt hō eas in ſe ſuſcipiēs eā ſine dubio grām adipiſcit̄ que hmōi res viſibiles ſignificare vident̄. vt patebit in ſubditis. Et ꝯgruenter his re

bus corꝑeis xp̄i verba q̄ omnē habēt virtutē ſociant. vt ſicut
hō per verbū dei eſt creatus ⁊ ꝑ creaturas collapſus: ita ⁊ per
verbū xp̄i creaturis immixtū recreet ⁊ ſublimet. Verba etiaȝ
aptius res inuiſibiles ſuo ſignificato repn̄tant. ⁊ iō merito re/
bus viſibilibꝰ copulant vt ꝑfectius hō credat ſe eā gratiā intꝰ
recipe que ꝑ res corꝑeas forinſecus denotat. ¶ Dominicus.
Quia igit per has res viſibiles xp̄o miſerante hō ſanctificat ⁊
recipit intus grām. vitam. ⁊ ſalutē: hoc eſt bn̄ eſſe. iō debēt ho
norari. venerari. ⁊ cū oīmi reuerētia ⁊ deuotōe ſuſcipi. et debēt
ſancta appellari ⁊ ſacramēta. Primo qꝛ ſignificāt res ſacras.
Scđo preparāt hoīem ad recipiendū res ſpiritales ⁊ ſanctiſſi
mas Tertio qꝛ a ſciſſimo xp̄o eas nouimus īſtitutas Merito
igit hec ſcala appellari dꝫ ſcala ſacramētalis. Sꝫ tu ꝓgredere

Q; per verba xp̄i eccl'ie ſacra formantur.

¶ Q̄uo per primuȝ ſacramentū ſcȝ baptiſmi dat aīe humane bene eſſe. ¶ Capitulū. lxx.

RAymūdus. Nūc in ſpēali de ſeptē ſacramētis pauca di/
camus. ⁊ q̄uo ꝑ ea datur aīe humane bn̄ eſſe Inter ſacra
mēta primū occurrit baptiſmus. Aīa humana carni corrup/
te putride ⁊ malis ↄcupiſcētijs īfecte copulata trahit a ſua car
ne oēm corruptōem ⁊ culpā originalē ⁊ ↄcupiſcentiā maculo
ſam. ⁊ ideo necē eſt ſi debeat a ſuis ſordibꝰ emūdari ad aquas
baptiſmi lauāda feſtinet. alioq̄n ſi nō fuerit aquis illuſtratiōis
repurgata portabit in eternū immundiciā ſuam. Iſta aūt ab/
lutio regeneratio vocatur. quia vetus homo illic renouatur:
et anima recipit nouū eē ſpirituale qđ nō habebat. et efficitur
dei filia. heres dei ⁊ coheres xp̄i. Iſta itaqꝫ ablutio materialis
cui ſociant verba ſacra. ſcȝ ego te baptiſo. id eſt lauo in nomīe
patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti: ſignificat ablutōem inuiſibilē ⁊ oc
cultaȝ quā xp̄s intus in aīa operat. In hoc baptiſmo ſicut hō
efficitur nouus: ita ⁊ nomē acquirit nouū. vt a xp̄o vocet chri
ſtianus. cui iā xp̄i gratia cōicata eſt ¶ Dominicus. Hinc pul
cre intelligo xp̄ianū hoīem eſſe infiniti p̄cij. valoris ⁊ dignita/
tis q̄ xp̄i ſanguine (vn̄ ⁊ baptiſmus rubet) mūdatus ē. Nec de
bere queq̄ꝫ ledere hoīem xp̄ifidelē niſi q̄ velit infinitā iniuriā in
xp̄m ↄmittere: cuiꝰ ipe ⁊ nomē ⁊ grām ⁊ dignitatē gerit. Sed

Q̄uo viſibile inuiſibili coaptatur.

nūc oſtēde obſecro quō hec viſibilis ablutio interiori purga-
tioni coaptet. ¶ Raymūdus. In pmptu eſt. Nā ſicut aq̄ bap
tiſmatis clara trāſparens z lucida eſt: ita aīa in baptiſmo reie-
ctis culparū tenebris intelligētie z amoris lumē acceptat Itē
ſicut aqua eſtū refrigerat: ita z baptiſmus ꝯcupiſcētie calorem
et feruentē carnis motū ꝯtemperat. z gehēne incēdia penitus
eliminat. Itē ſicut ablutio fit a capite deſcendēs in oē corpus
ita fit oīm culpaꝝ z penarū (q̄ ab originali pctō tanq̄ a capite
ſumpſerūt exordiū) plena remiſſio. Et vt ꝟtutes ſacri baptiſ-
matis in vnū ꝯgregē: in baptiſmo fit trāſmutatio de morte ad
vitā. de tenebris ad lucē. de ſeruitute carnis z demonis ad ve
rā libertatē z ſeruitutē redēptoris. In baptiſmo hō morit car
ni z viuit ſpiritui: morit vicio z viuit ꝟtuti: exuitur opibus te-
nebraꝝ z armis lucis induit. veterē deponit hoīem z nouū in
duit q̄ ſm deū creatus eſt In baptiſmo pterea tanq̄ p ſcalam
xp̄s deſcēdit ad hoīem: z hō ſcandit ad deū: z fit inter vtroſq̄
quidā dulciſſimus matrimonij ꝯtractus. quia aīa xp̄m ſuſcipi
ens a xp̄o vicarijs brachijs ſuſcipit: z veteribꝫ viciorū veſtibꝫ
ſpoliata incorruptibilibꝫ virtutū veſtibꝫ adornat. ¶ Domini-
cus. Ex iſto dulciſſimo ſermōe tuo luce clarius apparet cū q̄n
ta celebritate. deuotōe. alacritate. z pietate debeat baptiſmus
et cōferri z ſuſcipi: in quo humana aīa oēs culpas deponit
maculas diluit. nouā natiuitatē acquirit. demonis z carnis la
queos euadit. inter ſe z deū noua federa iungit. z in xp̄i ſpon-
ſam caſtiſſima tranſit. Ubi ergo tantoꝝ eſt bonoꝝ inſtitutio
magna debet celebritas obſeruari.

Nota baptiſmi virtutem.

¶ Q per ſacramentū cōfirmatōis datur etiā bene eſſe anime humane ¶ Capitulū. lxxi.

Raymūdus. Sicut in baptiſmo hō quaſi mō genitus in
fans abluit a ſordibꝫ z emundat. ita in ſacramēto cōfir-
matōis creſcit. augmētatur. roborat. In his em̄ q̄ ad corpus
ptinent: primo videmus hominem de vulua naſci: ſecūdo na
tum creſcere z roborari. Ita in ſpiritalibus homo primum de
vulua: hoc eſt de fonte eccleſie miſtice generat: deinde in ſpiri
tali vita p confirmatiōis ſacramentum augetur z roboratur.

Et qꝛ in iſta roboratōe fit noua opatio ⁊ nouus aīe effectus. ideo nouū etiā debuit inſtitui ſacramentū ⁊ a p̄mo diſtinctum Verū qꝛ in q̄libet ſacramēto oꝫ vt viſibile ꝓportioneꝛ rei inuiſibili. iō criſma qđ eſt ꝯpoſitū ex oliuo ⁊ balſamo cū ꝟbis gratiā opantibus. iſtis ſcꝫ ſigno te ſigno crucis. cōfirmo te criſmate ſalutis: huiꝰ ſacramēti virtutē optime repn̄tant ¶ Dn̄icus Oſtēde nūc queſo qūo hec exteriora interioribꝫ aſſimilenꝛ.

Qūo exteriora īteriorē gratiā ſignificent

¶ Raymundus Dixi in criſmate oleū ⁊ balſamū ꝯtineri. Sicut oleū ſupnatat aque ita gr̄a ꝯfirmatōis grām baptiſmatis ſupat. Itē oleū reddit aquā ſaporoſam: ita ꝯfirmatio baptizatū hoīem magis efficit populis famoſum. vita. ꝟtute. bonitate. ꝯuerſatōe. ſermone. Itē oleū extendiꝛ ⁊ dilataꝛ ſup aquas: ita p hanc ꝯfirmatōis grām hō exterius ad bona opa dilatatur ⁊ nomē xp̄i amabile reddit cordibꝫ aliorū. Itē oleū nitiduꝫ eſt ⁊ plucidū. ita hoc ſacramēto hō ꝯſcientiā poſſidet mūdam et iuſticie luce ſerenā. Itē oliua etiā ſeua hieme ſp viret: ita per hāc ſacramēti grām ꝯfertur hoī vt nulla aduerſitatū aſpitate frangaꝛ. ſed ſp in bono pſeueret: ⁊ in ſecūdis ⁊ in triſtibꝫ. Item oleū lene ē. dulce. ſuaue. benignū. ita hoc ſacramentū facit hominē humilē corde ⁊ mitē cōuerſatōe. gaudere cū gaudentibꝫ: flere cū flentibꝫ. Preterea ſicut oleo pmiſceꝛ ⁊ balſamū quod ſuauē valde ſpirat odorē: hoc ſignificaꝛ ꝙ gr̄a huius ſacramēti hō extra ſe ſpargit fragrātiā bone fame. bone opinionis ⁊ vite qua alios ad ſe trahit ⁊ ſuo exēplo inſtituit. Iteꝫ iſta vnctio fit ſigno crucis in frōte vt ſignificeꝛ ꝙ in hoc ſacramēto datur gr̄a ad publice ꝓ fide pugnandū: ad xp̄i nomē ⁊ crucē ⁊ mortē audacter ⁊ ſine rubore ꝯfitendū. ⁊ ad tormēta. ꝯtumelias ⁊ ludibria ſi opus fuerit ꝯſtantiſſime pferenduꝫ. Certe vidiſti qūo hoc ſacramentū bn̄ eſſe ⁊ grām ⁊ fortitudinē conferat aīabus ¶ Dominicꝰ. Vidi equidē ⁊ xp̄i miſeratōes ſtupeo vehementer qui huiuſcemodi remedijs nr̄is vulneribꝫ ſuffragatur

¶ Q per ſacramētū euchariſtie ſupra modū bn̄ eſſe ⁊ multiplex gr̄a donaꝛ ¶ Capitulū. lxxij.

Raymūdus. Poſt ꝯfirmatōem ſequiꝛ euchariſtie. i. bone grē ſacramentū. in q̄ pre ceteris ꝯtineꝛ ⁊ ꝯferꝛ oīs gratie

plenitudo. Uidemus ꝙ in vita corꝑali primū ꝓcedit genera/
tio. deīn ſequit͛ augmētatio ꝑ quā hō perducit͛ ad plenā vitam
ita tertio requirit͛ alimentū quo oīs vita ꝑduret in eſſe. Pari
mō eſt in vita ſpūali. Nā in baptiſmo ſpūaliter naſceris. in cō
firmatiōe augmētaris: ⁊ euchariſtia aleris ⁊ enutriris. quo fit
vt in vita ſpiritali ꝯſerueris ⁊ ꝯplearis ¶ Dominicꝰ. Sꝫ quo
cibo alit nos xp̄s in h̄ euchariſtie ſacramēto ¶ Raymundus.
Nō alio vtiqꝫ q̄ꝫ ſeipō. ſua carne. ſuo ſanguine. ſua diuinitate:
que realiter ⁊ veraciter in hoc ſacramēto ꝯtinent͛. Ecce hoc ē
pabulū amoris. eſca dilectōis. ferculū ardentiſſime pietatis q̄
te nutrit deus tuus. redēptor tuus. Sicut em̄ nutritio corꝑa
lis fit ꝑ calorē naturalē. qui ſi defecerit iā nutritio ceſſabit. ſic ⁊
nutritio ſpūalis ꝑ calorē fit ſpiritalē. hoc eſt ꝑ amorē. Et ſicut
calor naturalis cōuertit nutrimentū in rē nutritā: ita amor cō
uertit amantē in rē amatā. Corꝑalis tn̄ nutritio ⁊ ſpiritalis fi/
unt ꝯtrario mō. Nā in corꝑali alimentū vertit͛ in naturā aliti
ſed in ſpūali alitū in naturā vertitur alimēti. Manducās em̄
xp̄m nō in te xp̄s mutat͛. ſed tu mutaris in xp̄o: formā ⁊ imagi/
nē ⁊ xp̄i ſilitudinem vere recipiēs atqꝫ ita xp̄o ꝯiūgeris ⁊ eius
membꝝ efficeris. Hinc iā intelligis quō hoc ſacramentū ſca/
la ſit in qua ꝑ res viſibiles (vt ſunt forma panis ⁊ vini) hō aſcē
dit ad xp̄m. ⁊ xp̄s deſcēdit ad hoīem. Iſtis rebꝫ viſibilibꝫ acce/
dit ſermo xp̄i ⁊ verū xp̄i corpus efficit͛ ⁊ verus ſanguis ¶ Do
minicus. Quō tu mihi oſtēdis ꝙ poteſtate verboꝝ xp̄i panis
qui in altari eſt in xp̄i carnē trāſformat͛. ¶ Raymundus. Cre
dis xp̄m deū eſſe ⁊ creaturas oēs verbo formaſſe ¶ Domini/
cus. Credo equidē ¶ Raymūdus. Si ḡ potuit ꝟbo naturaꝫ
creare: quare nō poterit naturā cū voluerit verbo traducere.
Nunq̇d erit infirmior ſermo xp̄i trāſmutando naturā q̄ꝫ creā
do Ut aūt noueris ꝙ xp̄i verba id realit͛ efficiūt qđ dicūt his
rōibus poteris edoceri. Prima rō. oīno necē eſt ꝙ ꝟba crea
toris aſcēdant vnū gradū ſupra ꝟba creati hoīs. ſed hoīs ver
ba ſꝑ ſignificāt aliq̇d. ergo dei hoīs ꝟba vltra id qđ ſignificāt
etiā faciūt quod dicūt. Scđa. verba hoīs aliqn̄ ſunt falſa. vt ḡ
vnū gradū vltra tribuamꝰ verbis xp̄i oꝫ necārio aſſerere ꝙ ſꝑ
ſunt vera. iō in veritate oꝑant͛ qđ loquunt͛. Tertia. ſi creatura

Qꝫ ꝟtute ver/
boꝝ xp̄i panis
vertitur in cor
pus chriſti

Capitulum lxxij.lxxiij

hꝫ virtutē trāſmutādi in ſe aliā creaturā (nā caro humana mu
tat panē in ſuā ſubām) multo magis ꝟba xp̄i ſua virtute panē
in altari vertit in ſuā carnē ⁊ vinū in ſanguinē ¶ Dn̄icus. Li
bēter aſſentioꝛ rōibus tuis. nā ⁊ vere ⁊ firmiſſime ſtꝫ Sed nūc
queſo paucis oſtēde qūo hec viſibilia in h̄ ſacramēto interioꝛē
grāꝫ repn̄tent ¶ Raymūdus. Pareo libēs. Sicut em̄ panis
et vinū ſunt ip̄ius coꝛpis plena refectio: ita coꝛpus xp̄i qđ ſub
his ſpeciebꝫ ꝯtinet optimo ſpirituali cibo aīam refocillat. Pre
terea ſicut panis ſupꝛa oēs cibos coꝛpus nutrit ⁊ ſuſtētat: ⁊ vi
nū letificat ⁊ inebꝛiat: ita coꝛpus ⁊ ſanguis xp̄i aīam reficit. nu
trit. letā iocundā atq ebꝛiaꝫ reddit. Preterea. ſicut ex multis
granis panis fit. ⁊ ex multis acinis vinū ꝯfluit: ita in hac ſacra
mēti ꝑceptōe multi xp̄iani in vnā fidē xp̄o iungunt ⁊ fiunt coꝛ
vnū ⁊ aīa vna ¶ Dominicus Ex hoc poſtremo pꝫ ꝙ ꝑ formā
panis ⁊ vini duplex inuiſibile denotat. ſcꝫ verū coꝛpus xp̄i vir
gineū qđ in h̄ ſacramēto ꝯtinet. ⁊ coꝛpus xp̄i miſticū: eccl̄ia ſcꝫ
in p̄deſtinatꝫ qđ nō realr̄ ſꝫ ſignificatiue repn̄tat. Verꝫ tu vltra
ꝓgredere ¶ Raym̄. Audi igit ꝯn̄ter. ſicut res coꝛꝑales panis
et vinū in h̄ ſacr̄o in eā aſcendūt dignitatis ⁊ nobilitatꝫ eminē
tiā q̄ nulla p̄t celſioꝛ eſtimari (trāſeūt eī in coꝛpꝰ xp̄i gl̄ificatū)
ita ꝑ hoc ſacr̄m boni xp̄iani ſublimant. deificāt. ⁊ in xp̄m ꝯuer
tunt. ⁊ efficiunt cū eo vniꝰ volūtatis. amoꝛis ⁊ germanitatis.
Preterea. ſicut panis viniq ſuba formis extra remanētibꝫ in
xp̄i carnē ⁊ ſanguinē occulta ꝟtute ꝯuertit. ita ꝑ hoc ſacr̄m aīa
xp̄iani in xp̄i aīam ⁊ deitatē occulte ꝑmutat. coꝛꝑe in ſua ſpē ꝑ
manēte Preterea: ſicut ꝑ ꝟbū ſuū xp̄s res viſibiles ꝟtit in coꝛ
pus ſuū: ita in h̄ ſacr̄o ꝟtit coꝛda aīaſq pioꝝ in ſemetipꝫ. Pre
terea. ſicut in h̄ ſacr̄o panis coꝛpoꝛeꝰ aliā naturā induēs ml̄to
melioꝛ efficit: ita coꝛpꝰ xp̄iani digne cōicātis melioꝛat. ⁊ caſtū
mundū. ſcm̄. ⁊ xp̄i obſeq̄is deditū ⁊ rōni ſubditū efficit ¶ Dn̄i
cus Magnifica ſtꝫ que loq̄ris ⁊ q̄ vehemēter in amoꝛē huiꝰ di
gniſſimi ſacr̄i mentē hoīs inflāmāt. Hinc claret ꝙ ꝟtute huiꝰ
optimi cibi xp̄ianus enutrit. roboꝛat. ꝯplet. ꝑficitur. ⁊ ad vlti
mū bonitatis terminū q̄ntū in h̄ mūdo poſſibile eſt accelerat.

Quo viſibile inuiſibilē gratiā ſignificet

M caro xp̄i eſt penitus cōtraria

corrupte carni p̄mi hominis ¶ Capitulum. lxxiij.

RAymūdus. Ex his q̄ iam diximus facile potes aīaduer
tere mi dn̄ice quō p̄mus hō ⁊ ſcōs ſcꝫ xp̄s ꝯtrarianť. ita
et caro xp̄i eſt oīno ꝯtraria carni ꝓthoplaſti. Habꝫ em̄ ꝓprie
tates ⁊ opatōes reſpectu aīe longe diuerſas Nā caro p̄mi ho
minis cauſat in aīa oēm corruptōem. infectōem. ꝑditionem ⁊
mortē. ſed caro xp̄i cōfert aīe ſe ſumēti integritatē. puritatē. vi
tā gratie. ⁊ vitā glie. Preterea ſicut caro corrupta in adā tur
piter libidinoſe ꝑ coitū generata eſt cauſa q̄cq̄d aīa experiť ma
li: ita caro xp̄i mūdiſſime ſine coitu de virgine orta erit aīe hu
mane cā oīs boni. oīs virtutis. iuſticie. ⁊ ſalutis eterne. Pre
terea ſicut ipſi aīe imputať originale pctm̄. eo ꝙ vniť carni vi
ciate: ita dū aīa copulať carni xp̄i ſanctiſſime ab om̄i pctō im
munis efficiť ⁊ omne xp̄i meritū cōpartiť. Preterea ſicut caro
ade eſt archa oīm vicioꝝ. oīm criminū. ſordiū ⁊ maloꝝ: ita ca
ro xp̄i eſt archa oīm virtutū. oīm bonoꝝ ⁊ thezauroꝝ ſpūaliū
oīm. Preterea ſicut caro p̄ma ſepat animā a ſocietate ⁊ amici
cia dei ⁊ facit eā ſociā diaboli: ita caro xp̄i iūgit aīam deo ⁊ eter
na pace ꝯfederat. Et ſicut diabolus ꝑ ade carneꝫ aīas rapit et
occidit: ita xp̄s ſua carne aīas aucupat ⁊ viuificat. Preterea
ſicut aīa ſociata ſue carni ꝑ voluntatē ⁊ amorē mille ſordibꝫ et
vicijs inquinať: ita ſi ſociet ꝑ amorē carni xp̄i ꝯplacendo ⁊ in
ea delectando ab om̄i ſpurcicia emūdať // Dominicus Hoc
poſtremū nō eſt ꝑfunctorie trāſeundū. Duplicē ego aīe rōna
lis ſocietatē cū carne cōſidero. Unā habet cū ſua carne ⁊ hec
eſt naturalis. aliā hꝫ cum carne xp̄i: ⁊ hec eſt volūtaria et mere
dilectōis. Per p̄mā vnionē recipit caro vitā ab aīa. ſed ꝑ ſecū
dam vitā accipit aīa a carne xp̄i ꝑ quaꝫ deitati in pacis federa
copulať. Et qm̄ aīa magis illic eſt vbi amat q̄ꝫ vbi animat. iō
aīa/xp̄i carni ꝑ amorē ſociata tā ſancta. tā virtuoſa efficiť ꝙ a
carnis ſue copula poſſit nullatenus maculari. Et merito aīa
plus teneť xp̄i carnē diligere q̄ꝫ ſuā. que verberata. paſſa. cru
cifixa ⁊ occiſa eſt ꝓ aīe ſalute ⁊ ꝓ oībus pctīs que a ſordida ſua
carne ꝯtraxit. Huic igiť xp̄i carni ſi aīa ꝑ amorē inheſerit car
nis ſue corruptōe de cetero maculari nō poterit. Sed da ve
niā ꝙ ego ꝟboſus tuā ſentētiā interrūpo // Raymūdus. Nō

Nota duplicē aīe cum carne ſocietatem

interrūpis. ſed qđ ego ex abrupto protuli tu magis eluceſcere
facis. Eſt pterea adhuc vnū qđ in drñam vtriuſqȝ carnis dic/
turus ſum. ⁊ ſic qͤturus. Sicut pma caro corrupta multipli/
cat̃ ⁊ diuidit̃ in multas portiōes. ⁊ ex ꝯſequēti fit cā quare aīe
multiplicent̃ ⁊ corrūpant̃ ⁊ ab inuicē ⁊ a deo ſeparent̃: ita ca/
ro xp̄i que vna numero eſt fit rō vnionis aīaꝝ. ⁊ oēs aīe xp̄iane
q̄ per ꝓpriā cuiuſqȝ carnē fuerūt ab inuicem et a deo remote p
xp̄i carnē cui p amorē copulant̃ fiūt cor vnū ⁊ aīa vna: inter ſe
et cū ipa deitate eterno pacto federate Dominicus Precla
re admodū ⁊ pmagnifice. Ut qm̄ oēs aīe humane ab vno exe
unt creatore deo. ⁊ multiplicata carne crebro multiplicātur ⁊
corrūpunt̃. ita demū per xp̄i carnē vniunt̃. purgant̃. ⁊ ad deū
qui eas ꝯdidit reducunt̃. Et ſic caro ē cauſa multitudinis aīa
rū ⁊ cauſa vnionis. Caro eſt cā quare a deo exeūt: et cā quare
ad deū redeūt. Caro eſt cauſa pditionis aīarū ⁊ cā ſalutis eaꝝ.
Hec oīa opatur caro. ſed nō vna ⁊ eadē caro: ſicuti nūc euidē
tiſſime demōſtraſti. Sed cū necē ſit oēs xp̄ianos hac vna xp̄i
carne cibari: quō p̄t vna caro tot hoīes diuerſis locꝭ ⁊ tpibus
paſcere. ⁊ tamen vna numero cum ſit non poſſe diuidi: nec co/
meſta conſumi.

¶ Declaratio per exēpla quō vnuȝ corpus xp̄i numero poſſit ſimul ⁊ ſemel eſſe in pluribus locis.

Raymūdus Queſtio tua ē (ni fallor) quō ¶ Cap. lxxiiij
xp̄i corpus vnū numero poſſit eſſe in pluribꝫ locis. Que
ſtio certe difficilis nulla hūana induſtria diſſoluēda: ſed certa
fide eſtimāda. Nō debȝ tñ mirū videri ſi corpus xp̄i poſſit eſſe
in multis locis qñ ipa diuinitas (cui hoc corpus in vnitate p/
ſone ſociatū eſt) tota ſit ſimul in oībus locis. Accipe preterea
aliq̄ exēpla q̄bus hoc ipm qđ petiſti poſſis vtcūqȝ cognoſcere
Primū. ſicut vnū verbū numero vno ore platū ⁊ in aere mul
tiplicatū plures aſtantiū aures mēteſqȝ diuerberat: ita ⁊ vnuȝ
xp̄i corpus nūero deitati ꝯiunctū multis p̄t locis haberi. mul
ta xp̄ianoꝝ corda ⁊ ora ſubingredi. Scđm. vna et eadē dictio
ſiue illa magnis aut puis lr̃is ꝯſcripta ſit: ſeu in multis ſeu pau
cis redacta ſyllabis ſp idē ſignificat: ita ꝯformiter nec pua nec

magna forma panis aliq̄d variat in corpe xp̄i. tantūdez em̄ in
pua cōtinet̄ hoſtia ſicut in magna. Tertiū. licz aliq̄ dictio mul
tiplicet̄ p varia ſynonima aut idiomata. pp̄ter hoc tn̄ ſignifica
tū dictōis nullatenus multiplicat̄: ita q̄zuis hoſtie multiplicē/
tur loco ⁊ tp̄e. nō pp̄ter hoc tn̄ caro xp̄i multiplicat̄. Quartū
q̄zdiu ip̄a dictio ſuā retinet formā ⁊ naturā tādiu ip̄a ſignifica/
tio manet: ita etiā donec forma panis in ſua manebit natura:
ſp intus pmanet corpus xp̄i. Uerū qꝛ quelibz ps hoſtie hz ſpe
ciē ⁊ nomē panis: ſiue pua ſit illa ſiue magna. ideo ſub q̄libet p
te notabili eſt totus xp̄s. Quintū. ſicut ſpeculū q̄ntūcūqz ma
gnū nō recipit in ſe niſi vnā imaginē vnius hoīs. qꝫ ſi frāgatur
in multas ptes: in q̄libet ſpeculi pte tota patebit hoīs imago.
que p̄us apparuit in toto ſpeculo adhuc integro Pari mō. ſit
vna hoſtia magna inſtar mōtis nō erit tn̄ in ea niſi vnū corp9
xp̄i. qꝫ ſi illā hoſtiā fregeris in mille ptes in q̄libz pte erit totus
xp̄s: vn9 numero in ſingulis ⁊ in oībus vnus ¶ Dominicus
Sufficiēter his exēplis optimis ībutus ſum vt intelligā et in
multis locis ⁊ in ſingulis hoſtie effracte ptibꝫ vnū numero xp̄i
corpus ꝯtineri. Sed oſtēde obſecro qūo integrū ⁊ pfecta q̄n/
titate ſub tā puis hoſtie ptibꝫ corpus dn̄i habeat̄ ¶ Raymun

Qūo integer xp̄s ī puiſſima poſſit hoſtia cō tineri.

dus. Corpus xp̄i cū ſit ſpūale eſt in aīe naturā (quantū id fieri
p̄t) trāſmutatum. Uidemus em̄ qꝫ aīa noſtra ea q̄ in ſe recipit
in ſuā naturā ꝯuertit. vn̄ dū recipit hanc lrām. a. facit eā conti
nuo ſpūalem. ⁊ q̄ prius erat nigra vel rubea. longa ⁊ lata: fit in
aīa mere ſpūalis ſine colore ſine aliq̄ q̄ntitate. Ita cōformiter
corpus xp̄i iā glorificatū ⁊ ſpūale factū non occupat locū. ⁊ iō
p̄t ſine pondere. ſine lōgitudine. ſine pfunditate totū integꝛ in
vno indiuiſibili pūcto veriſſime ꝯtineri. Preterea videm9 pa
lam qꝫ imago ſeu ſpēs rei corpalis quantūlibz ſit magna eſt to
ta ſil̄. nec lōga eſt. nec lata. nec pfunda. nec pōderoſa: nec groſ
ſa. licet lōga eſſe ⁊ groſſa videat̄ Una em̄ magna ecc̄lia ſeu am
pliſſima ciuitas tota atqz integra ingredit̄ ſub imagine pupil/
lā oculi noſtri q̄ eſt inſtar pūcti indiuiſibilis Nō p̄terea dū dor
mit totā videt ciuitatē in ſomnis in ſua ſpecie q̄ punctalis eſt.
Cū igit̄ corpus xp̄i magis ſit ſpūale q̄z quelibet imago rei cor
poree que p pupillā intrat: ideo nō tibi mirū videri dz ſi poſſit

totū ſimul in puncto ⁊ ſine ſui diminutiōe ſub breuiſſimis ho/
ſtie ꝑticulis ꝯtineri. Veniēs em̄ xp̄s in ſacramēto ꝓpter aīam
vt eā ſibi vniat ꝑ amorē: ideo debꝫ ibi eo mō ꝯtineri quo poſſit
aīe efficacius applicari ¶ Dominicus Satis me inſtruis nō
oportere me in hoc ſacramēto quicq̄ꝫ de xp̄i corꝑe querere aut
ſcrutari qd̄ ſit vel q̄ntū. vel coloratū. vel ſaporū. vel aliq̄ ſenſu
obuiū. hoc em̄ bruteſcere eſt. ſed ſolū rem ſpiritalē cogitare. et
nō aliud p̄ciſe q̄ꝫ qd̄ v̄ba ipa ſignificāt. Hoc eſt em̄ corp⁹ meū
¶ Raymūdus. Equidē hoc ſane ꝯprehēdis. nā qd̄ videt̄ in ſa
cramēto eſt ſicut vox q̄ extra ꝑcipit̄. ⁊ hoc qd̄ illic intus ꝯtinet̄
eſt ſicut ſignificatū vocis qd̄ intelligit̄. Et ſicut ipm ſignificatū
nō eſt longū neqꝫ latū ⁊c̄. ita xp̄i corpus in ſacramēto ab oī eſt
q̄ntitate ⁊ q̄litate remotū. Accipe itē aliud exēplū. ſicut aliud
eſt forma panis. ⁊ aliud ſubā panis (forma em̄ panis videt̄ vel
in ſpeculo vel in ſomno. nō t̄n ſubā panis) ita in hoc ſacramē/
to vera ſpēs eſt ⁊ forma panis. ſed panis ſubā nulla eſt. q: mu
tata eſt in corpus xp̄i virtute v̄boꝝ eius. Et iō ſicut ſe hꝫ ſubā
panis ad panis formā: ita ſe hꝫ corpus xp̄i ad ipas ſpēs que vi
dent̄. Et q: panis ſubā ſolo ꝑcipit̄ intellectu et nullo ſenſu. ita
corpus xp̄i in ſacramēto loco illic ſube panis exn̄s intelligi p̄t
ſed nō ſentiri. Porro ſicut ſubā panis in ſe cōſiderata nō ē nec
lōga nec lata: nec aliq̄ perceptibilis ſenſu. nec locū occupat. ⁊
vbicūqꝫ eſt panis forma illic eſt ſil' tota panis ſubā. nec pl⁹ ſub
ſtātie ꝯtinet magna forma q̄ꝫ ꝑua: ita ⁊ corpus xp̄i nō eſt nec q̄
le nec q̄ntū. ⁊ reliq̄ vt iā patuit. ¶ Dominic⁹. Sed q̄d cēſen/
dū ē de illis formis q̄ remanēt ſubā trāſmutata ¶ Raymūdus
Forme ille nō incōgrue appellari p̄nt accn̄tale indumētū cor/
poris xp̄i: indumentū inquā alienū. extraneū. ꝑegrinū Ipe em̄
forme ſacramētales panis ⁊ vini q̄ an̄ habebāt ꝯditōes accn̄/
tis ⁊ inherētis: recipiūt nouū morē multo nobiliorē ⁊ altiorē
morē ſube q: ꝑ ſe ſubſiſtūt ⁊ nullo ſube adiumēto fulciunt̄ Dia
ergo in hoc ſacramento dignificant̄. q: panis fit corpus xp̄i. ⁊
ſpēs eius modū recipit ſube ꝑ ſe ſubſiſtētis. Debēt igit̄ ſpēs pa
nis ⁊ vini in magna veneratōe ⁊ honore ⁊ pietate ſeruari ⁊ co
li tanq̄ꝫ veſtimēta vnigeniti filij dei ⁊ regis ſempiterni ¶ Dn̄i
cus. Ex his patꝫ magna xp̄i ſaluatoris benignitas ⁊ profunda

humilitas: qui ꝓpter nos cibãdos tã humili dignat᷑ ⁊ ſimplici
indumento veſtiri. Primũ indutus eſt vt nos redimeret veſte
noſtre mortalitatis. ſcdo vt nos aleret induit ſe veſtimẽto pa/
nis. Primã veſtẽ ipſe ſibi fecit. ſecundã homo ꝯponit. Primã
ſumpſit ex vtero virginis. ſcdam induit in ſacrificio altaris

¶ De q̃rto ſacramento ſcʒ pn̄ie per quã lapſus a xp̄i gratia xp̄ianus reparatur ⁊ bñ eſſe ei reſtituitur

¶ Cap. lxxv.

Raymũdus. Nũc de ſacramẽto pn̄ie vti/
liter pauca loq̃mur. Uidemus mi dñice ꝙ in vita corpa
li ꝯtingit hoĩem morbũ mortalẽ ⁊ periculoſum incurrere q̃ vi
tam perimet tp̄alem. Pari mõ xp̄ianus in vita ſpũali pt̄ egritu
dinẽ hoc eſt mortale peccatũ incurrere: ꝑ qđ vitã amittat ſpi/
ritalẽ. Gratia em̄ cũ nõ ſit de natura liberi arbitrij (q2 aliud eſt
dei gr̃a: aliud natura) ideo eã xp̄ianus ſpõte aut ꝯtemnere aut
ꝑdere pt̄. qđ duʒ fecerit tũc reuera infirmus efficit᷑. morbidus
et morti ꝓximus. Sicut em̄ membꝝ illud in periculo eſt qđ in
fluentiã nõ ſumit a capite: ita xp̄ianus periclitat᷑ dũ nõ recipit
influxũ a xp̄o ſaluatore. ſed eſt morbidus ⁊ moribũdus. Uerũ
queadmodũ corꝑalis infirmitas medicinis ⁊ potionib9 cura/
ri ſolet: ita morbi ſpiritales remedijs ſpiritalib9 reformant᷑. Et
ideo benigniſſima xp̄i miſeratio ꝯtra vicia ⁊ pctã in q̃bus q̃ti/
die labimur ⁊ ad mortẽ diſponimur ſacramentũ inſtituit peni
tẽtie. Dñicus. Si pn̄ia (vt aſſeris) eſt ſacramentũ q̃ ſunt il/

Nota q̃uo pe/nitentia eſt ſa/cramentum

la ſigna exteriora q̃ inuiſibilẽ intus gr̃am repñtant. Raymũ
dus. Duo ſunt viſibilia ſigna. Primũ eſt in penitẽte. ⁊ ſunt fa/
cta ⁊ ꝟba exteriora q̃ ſignificãt ⁊ declarãt id quod occultũ ẽ in
corde ⁊ inuiſibile. odiũ ſcʒ deteſtatioq3 peccati. Scđm eſt in ſa
cerdote q̃ tenet locũ dei. ⁊ eſt ipa abſolutio q̃ fit in iſto ſacramẽ
to ꝑ verba q̃ remiſſionẽ exp̄mūt peccatoꝝ. Iſta duo exterio
ra ſigna duo inuiſibilia intus oſtẽdunt. Nã accuſatio in peni/
tẽte ſignificat pctõꝝ ſuoꝝ deteſtatõez. ⁊ ꝟba ſacerdotis q̃ ſunt
abſoluo te ⁊c: ſignificãt pctõꝝ remiſſionẽ. Ad culpe em̄ deſtru
ctionẽ duo ſunt nccãria. ſcʒ pctĩ remiſſio quã tribuit deus. et

Nota ꝯditio/nem vere peni/tentis.

pctĩ deteſtatio quã ſibi aſſumit hõ reus. Primo igit᷑ tenet᷑ pec
cator q̃ vult veniã ⁊ gr̃am mereri dolere. triſtari. gemere. ſuſpi

Capitulum lxxv.

rare. lachꝛimari. Scḋo: qꝛ radix oīs peccati eſt mala volūtas
iō ad deſtructōem pctī nccārio oꝫ vt hō ꝓponat firmiſſima vo/
lūtate nūq̄ꝫ ſe vltra velle deū offendere. Tertio vt ex imo coꝛ/
dis hō cognoſcat ⁊ fateat̄ ſe in deū ſua malicia deliq̄ſſe ¶ Dñi
cus. Male igit̄ penitet q̇ vel fatū vl̄ deū accuſat hoc pacto cu
piēs ſua ſcelera palliare: inſtar ade q̇ ſub folijs latitās facinus
ſuū in deū retoꝛſit ¶ Raymūdus. Quarto: vt habeat optimā
ſpem ab indulgētiſſimo pꝛe deo ſe poſſe ⁊ veniā ⁊ grām ꝓmere
ri. ne moꝛe iude ꝓditoꝛis dolens penitēſq̄ꝫ deſperet. Quinto:
nccē eſt eū nō ſolū pctm̄ odiſſe ac deteſtari. ſed etiā cūctis viri
bus illud īpugnare. ꝑſequi. perimere. ⁊ intus foꝛiſq̄ꝫ oꝛe ⁊ coꝛ/
de acriter accuſare. ⁊ modis oībus v̄bo ⁊ facto deſtruere: al̄s
veniā nō poterit emereri ¶ Dominicꝰ. Merito id q̇dē. Nā
pctm̄ cū ſit acerrimus ⁊ neq̄ſſimus hoīs inimicus ſeꝑans euꝫ
a deo ⁊ ab oī bono. et obligās eū toꝛmēto ſempiterno: idcirco
ſummo conamine dꝫ ſe ꝯ illud hō robuſtus erigere: ⁊ ſub pedi
bus ꝓiectū ⁊ oppꝛ̄ſſum crudeli aīo ſtrāgulare. Sꝫ tu q̄ſo vltra
ꝑſequere ¶ Raymūdus. Pctm̄ cū ſit etiā inſidiatoꝛ occultus
et clam ſꝑ moliat̄ inſidias. cupit em̄ ſe celare. operire. occulere
et qꝛ inimici hoīs domeſtici eius: iō nccē eſt vt ꝑ ꝯfeſſionē pro
dat̄. reuelet̄. vt appareat ꝯfuſio turpitudinis eiꝰ. Nō potes il
li hoſti tuo durius indicere bellū nec acrioꝛē inferre ꝯfuſionē
q̄ꝫ ſi illū (dū latere voluerit) ꝓdideris: ⁊ vituperijs ⁊ ꝯtumelijs
dignū ſacerdoti mōſtraueris. Sup̄bum em̄ eſt oē pctm̄. ⁊ iō
maxīe ab illo declinat a q̇ ſe manifeſtari cernit ⁊ hr̄i cōtēptui
Eſt p̄terea deceptiuū ⁊ fraudulentū: ⁊ iō vt deceptoꝛ ⁊ falſari
us accuſari dꝫ iudicari ⁊ puniri. Debꝫ igit̄ poni in iudicio ⁊ cō
tra eū ferri ſnīa. vt cū iudicat̄ exeat ꝯdemnatus. exploſus. irri
ſus. Hūc igit̄ teterrimū hoſtē cū taliter hō fuerit ꝑſecutus ⁊ il
lū a ſe ꝓiecerit ⁊ occiderit ſtatim v̄tute ſacramēti pn̄īe redit ad
pacē dei ⁊ in amiciciā xp̄i: ⁊ accepta oīm pctōꝝ ſuoꝝ remiſſiōe
grām recuꝑat quā amiſit. Certe iā vides q̄uō hoc ſacramentū
oꝑatur etiā bn̄ eſſe aīe. qꝛ veniam tribuit ⁊ grām refundit. Vi
des q̄ꝫ q̄uō pn̄ia ſit ſecūda tabula poſt naufragiū: et ſcḋa ſcala
poſt baptiſmū. ꝑ quā xp̄ianus collapſus iteruꝫ aſcēdit ad xp̄m
In qua ſcala ſſꝫ tres gradus ſcꝫ doloꝛ coꝛdis. ꝯfeſſio oꝛis. ⁊ ſa

tiſfactio oꝑis ‖ Dominic⁹. Infinita nūc apparet xp̄i dulciſſi
ma miſeratio: ꝗ hoī ſe ꝯtēnenti ⁊ grauē iniuriā faciēti tale ꝯtu
lit recōciliatōis anthidotū: tale ſuoꝝ vulneꝝ remedium. Hinc
ſumma daꝛ hoī pctōri ſecuritas: cū videt ſe ab eo ꝗ offenſus ē
in grām pacēqꝫ vocari ‖ Raymūdus. Dīno neccē fuit xp̄iano
peccāti talē clemētie manū ꝓtendere. ne ꝓpter immanitatē ſui
reatus aliquotiēs deſperet. Multo em̄ grauiꝰ ⁊ ꝓfundius ca
dit poſt baptiſmū ⁊ acceptā tantā xp̄i grām ꝙꝫ ante ‖ Domini
cus. Oro te vt aliquātis id mihi rōibus demōſtres.

¶ Qꝛ hō̄ xp̄ianus multo periculo- ſius cadit poſt acceptā xp̄i grām ꝙꝫ an̄ ¶ Capitulū. lxxvi.

RAymūdus. Dixim⁹ ſup̄ ꝙ qn̄ ꝑmus parēs cū ſua ſobole
a ſtatu in ꝗ illū deus creauerat receſſit: ſtatim in aliū ſta-
tū collapſus eſt. Cadēs em̄ a deo ⁊ a ſtatu optime nature ceci
dit ī ordinē iuſticie obligās ſe pene tꝑali atqꝫ ꝑpetue. Pari mō
hō xp̄i ſanguine ⁊ baptiſmate renatꝰ dū recedit ab hoc digniſ-
ſimo ſtatu in ordinē cadit iuſti iudicij. Et tāto grauioribꝫ ſup-
plicijs ē dignus ꝙꝫto maiora ſtꝫ ſacramēta ꝗ ꝯtēnit. Preterea
ſicut multo difficiliꝰ deus hoīem redemit ꝙꝫ ꝯdidit. ꝯdidit em̄
ſine labore: ſꝫ vſqꝫ ad mortē fatigatus eſt dū redimeret. ꝓbuiſti
mihi inq̄t laborē in pctīs tuis. iō multo infeliciꝰ delinq̄t ꝗ ingꝛ̄
tus ꝯtēnit ſe redēptū ꝙꝫ conditū. Tertio. peccās an̄ baptiſmū
in ſolū delinq̄t creatorē. ſed ꝗ ingratus poſt baptiſma iā pec-
cat: creatorē offendit ⁊ redēptorē. atqꝫ hoc mō et culpa gemi-
naꝛ ⁊ pena. Quarto peccat etiā in totū corpus xp̄i miſticū qđ
eſt eccl'ia ſcōꝝ a ꝗ ipſe ſe diuidit ⁊ vnū de xp̄i membris abcidit
Quinto. ſicut ꝓ repatione hoīs lapſi neccē fuit deū hoīem mo
ri: ita neccē eſt ad reformandū hoīem ſcđo lapſum poſt baptiſ-
mū rurſuꝫ ieſum xp̄m occūbere. qꝛ pctm̄ deſtrui nō p̄t niſi mor
te filij dei ‖ Dominicꝰ. Sꝫ nunq̄d xp̄s iteꝝ dꝫ crucifigi iā fa-
ctus īmortalis. Nunq̄d nō vna mors ſua ſufficit ad totius or
bis exhauriēda pctā ‖ Raymūdus Sufficit eq̄dem. ſꝫ totiēs
xp̄s miſtice īmolaꝛ quotiēs in expiatōeꝫ ſceleꝝ nr̄oꝝ mors ſua
hūili memoria reuocaꝛ. Qui em̄ peccat rurſuꝫ ſibi dei filiū oc-
cidit: ⁊ nō p̄t huius ſceleris veniā ꝓmereri niſi xp̄i mortē iterū

Capitulum lxxvi.

renocet ⁊ paſſionē ſuā in memoria portet deuotōe. ꝯpaſſiōe. fi
de. Qđ q꜡ pauciſſimi faciūt. iō pctm̄ regnat: ⁊ pn̄ia oīs euacu
at. Mors em̄ xp̄i ſupat oīa pctā ⁊ expiat vniuerſa: dū hō eā ſi
bi applicat ꝑ mēoriā pn̄ia mediāte. qđ dū fecerit ita illđ gratū
accipit xp̄s dn̄s tanq̄ꝫ ſi ip̄e eā ꝓ ſe mortē ꝑtuliſſꝫ. atq̄ꝫ hoc mō
regenerat̄. renouat̄. rebaptizat̄. nō vndis baptiſmatis qđ itera
ri nō p̄t. ſed roſeo ſanguine agni īmaculati xp̄i. ¶ Dominic⁹.
Cū em̄ in h̄ lapſu poſt baptiſmū hō teneat̄ nō ſolū ītus ꝯ̄uiter
ingemiſcere. ſꝫ etiā ꝯdignā ſuis malis foris pn̄iam agere. cūq̄ꝫ
ip̄m pctm̄ ſit infinitū ⁊ eternū. eo q̄ in deū optimū ꝯmiſſuꝫ ſit.
q̄ eſt infinitus ⁊ interminabil̄: q̄uo poterit hō fragil̄ et mortal̄
huiuſcemōi pn̄iam ad vnguē vſq̄ꝫ ꝯplere. Q̄uo poterit hō fini
tus rē infinitā termīare ¶ Raymūdus. In q̄libet pctō morta
li tria oꝫ aīaduertere. Primū ē ip̄a offenſa ⁊ ꝯtēptus dei. Se-
cūdo ip̄a opis neq̄cia q̄ penitus inordinata ē ⁊ fieri nō dꝫ Ter
tio eſt id qđ eſt in pctō volūtariū: q̄ ſunt ꝯſenſus. delectatio. ⁊ | Tria ſunt in q̄libet peccato
rei peſſime ꝯplacētia. Hec duo vltīa ſicut finita ſūt ⁊ terminuꝫ
hn̄t: ita ⁊ penā merent̄ tp̄alē ⁊ tīminabilē. Sꝫ illud p̄mū pn̄iaꝫ
exigit infinitā. Veꝝ q꜡ oīs culpa ſolui p̄t ꝑ diſplicētiā tanq̄ꝫ ꝑ
ſuū ꝯ̄triū. iō ſi hō ceperit deteſtari ex aīo malū qđ fecit. ⁊ aſſu
mere dolorē infinitū ꝓ infinito offenſo deo culpe ⁊ pene ꝑpe-
tue veniā obtinebit ¶ Dominicus Adhuc ꝑmanet qđ q̄rebā.
Q̄uo q̄s poterit accipe diſplicētiā infinitā. nunq̄d ad īpoſſibile
nos obligat de⁹ ¶ Raymūd⁹ Nō te obligat de⁹. ſꝫ tu teip̄m.
noli peccare ⁊ lōge a te erit obligatio iſta infinita. Sꝫ agnoſce
nūc q̄ꝫ ſit hoī lapſo xp̄i miſeratio nccāria Nā q꜡ hō miſerādus
nō p̄t in immēſuꝫ dolere nec culpā infinitā deſtruere. iō illi ꝑ-
rogat paſſionē ſuā miſerator xp̄s: q̄ cū ſit infiniti p̄cij facile cul
pā ſubruit infinitā Et iō mors xp̄i iūcta cū hoīs pn̄ia culpā de
ſtruit ꝓut eſt offenſa dei. Verū q꜡ culpa eſt etiā inordinata et
volūtaria. ideo debet̄ ei pena tp̄alis iuxta qualitatem culpe. ⁊
hec reſeruat̄ iudicio ſacerdotis ſi eſt occulta. vel publici iudi-
cis ſi eſt manifeſta ¶ Dominicus. Hinc pulcre apparet q̄ꝫ ne
ceſſariū ſit pn̄ie ſacramentū: in quo facta occulta cōfeſſione ta
le ſecretū iudiciū celebrat̄. Sed rogo te nunq̄d poſt factā con
dignā penitentiā hō xp̄ianus p̄ſtine redditur ſanitati.

¶ Nũ ſicut baptiſmus dimittit re-
liq̃as p̃mi lapſus in carne: ita pnĩa relinq̃t reliq̃as ſecũdi lap/
ſus in aĩa. ⁊ quomodo expiantur ¶ Capitulũ. lxxvij.

RAymũdus. Dicã tibi ad tuã queſtionẽ qđ te ſcire oporte
at. Sicut ſe hꝫ baptiſmus ad p̃mũ lapſum: ita ſe hꝫ peni
tẽtia ad ſcđm. ſed baptiſmus derelinq̃t reliq̃as in ipa carne vt
ſupra patuit: ita ⁊ pñia relinq̃t nõnullas reliq̃as in aĩa. Agno
ſce itaqꝫ ꝙ poſt ꝑpetratũ peccatũ duo remanẽt etiã ope trãſeũ
te. ſcꝫ offenſa ſeu iniuria dei cui annectiť obligatio tꝑalis ⁊ per
Nota h̃ đ pec/ catoꝝ reliq̃is. petue pene. Alterũ: diſpoſitio ⁊ inclinatio ad ſimilez neq̃ciam
ꝑpetrandã. Actus eñi humani eã habẽt conditõem ꝙ ſꝑ ſuaꝫ
in mẽte relinquant imaginẽ. ac ꝑ hoc dũ malũ crebro iteratur
naſciť quedã cõſuetudo volũtaria malã opationẽ delectabiliť
ꝯſummãdi. Hoc gẽtilis poeta ꝯſiderans ita canit. Sed quia
delectat veneris decerpere flores. dicimus aſſidue: cras quo/
qꝫ fiet idem. Iſta aũt inclinatio ſeu habituatio viciũ quoddaꝫ
eſt in aĩa generatũ: ⁊ hoc reliq̃as dicimus pctõꝝ. In om̃i quip
pe pctõ fit auerſio a deo: ⁊ cõuerſio inordinata ad creaturas. ⁊
iſtud totũ vocať mortale pctm̃. qꝛ aĩam mortificat ⁊ penis de
ſtinat ſempiternis. Verũ dum hõ auerſus ad deũ ꝑ pñiam re
dit: tolliť quidẽ mors aĩe ⁊ pena gehenne. manẽt tñ ꝑpter cre
bram quã habuit in creaturis delectatõem q̃dam reliquie que
aĩam egrã. languidamqꝫ relinquũt vt non poſſit tota ỽtute in
amorẽ ſui aſſurgere redẽptoris: inſtar eius q̃ cura alicuius me
dici de portis mortis abſtractus adhuc iacet valitudinari⁹ et
infirmus. eo ꝙ nondũ mali corporis humores purgati ſint.
¶ Dominicus. Placet apprime qđ dicis. Sed he reliq̃e qua
Nota q̃ũo re/ liq̃e purgãtur. medicina poterũt queſo purgari ¶ Raymũdus Tria ſunt op
tima remedia q̃bus ocius repurgenť. Primũ eſt. crebra. volũ
taria. fidelis. ⁊ verecũda ꝯfeſſio. q̃ q̃nto fuerit frequẽtius cũ ge
mitu repetita: tãto efficacius medelã egro cordi largiť. Secũ
dũ eſt deuota euchariſtie mãducatio Nã ex quo he reliquie vi
cioſe impediũt animã ne poſſit in xp̃m ꝑ amorẽ aſſurgere (ꝯpa
ranť eñi pigris frigidiſqꝫ humoribꝫ) ⁊ qꝛ ſacramentũ euchari
ſtie eſt ſacramentũ amoris ⁊ ignis: ⁊ cibꝫ ardẽtiſſime charitatis

ideo dū ſumit ab aīa languēte frigida et indeuota quicq̄d illic
vicioſum eſt ſuo igne ꝯburit: ⁊ inclinatōibus p̄ſtinis expulſis
habitus inſerit optimos ⁊ p̄mis longe ꝯtrarios. Hoc mō aīa
purgat. illuminat. perficit vt iā nō ſit qđ ante fuerat. Preterea
ꝑ hoc ſacramentū hō maxime vnitur morti ⁊ paſſionibꝫ xp̄i: q̄
oīa mala nr̄a citius expellūt: ac ꝑinde hō ꝯſeq̄tur nō ſolū cul-
parū verūetiā penarꝫ ⁊ reliquiarꝫ purgatōez // Dn̄icus. Hinc
optime liquet ꝙ ex quo hō p̄t frequēter cadere in mortale pec-
catū. iō dꝫ ſe diligēter exercitare in iſtis duobꝫ ſacramētis Nā
ꝑ pnīam hō reſurgit a lapſu ⁊ vitā recupat ⁊ amiciciā dei: et ꝑ
euchariſtiā ꝯtra reliq̄as vires reſumit ſpūales ⁊ fortitudinē ac
robur multiplicat. Sed nunc de tertio remedio aliq̄d dicito.
// Raymundus. Tertiū eſt voluntaria tribulationū ꝑpeſſio.
Tribulatio eñi et afflictio retrahit aīam a carnis delicijs. a mū-
di oblectatōibꝫ. ab inordinatis rerū periturarꝫ amoribꝫ: ⁊ tāq̄
in camino ardēti aīam purgat ⁊ clarificat. Dū eñi quaſi q̄dam
flagello cogit ab amore rerū viſibiliū recedere ardētius ⁊ expe-
ditius ꝑgit in amorē dei. Porro amor dei dū fuerit tribulatōi-
bus admixtus reddit eas leues. portabiles. volūtarias. iocū-
das. meritorias. ⁊ ſupra modū aīam repurgātes Atqꝫ hoc pa-
cto aīa roborat. illuſtrat. ꝑficit. ⁊ inflāmat. ⁊ cū xp̄o inſeꝑabili-
ter vnit. // Dominicꝰ. Nunq̄d ad purificandā aīam ſolus ſuf-
ficit amor xp̄i: niſi etiā triſtiſſimus iſte aduerſitatū fornax aſſo-
ciet // Raymūdus. Nō vtiqꝫ. Aīa eñi hūana cū habeat libe-
rū arbitriū nō cogit ire ad xp̄m nec a ſuis abcedere voluptati-
bus niſi ip̄a velit. At qm̄ delectatōes aīam ligāt cū ſua carne:
ideo ip̄a tribulatio iā oīno neccāria eſt: q̄ inſtar mallei ꝑcutien-
tis aīam cogat ad xp̄i amorē ꝓperare atqꝫ inherere Dn̄icus
Inuēti ſūt aliqñ nōnulli innocētes atqꝫ optimi viri q̄ magnis
ſunt aduerſitatibꝫ examinati: nunq̄d iſtis fuit tribulatio neccā-
ria cū nihil haberēt qđ purgaret Raymūdus. Difficillimū
eſt aliquē tam innocētem ꝓducere in mediū q̄ oīno nihil in ſe
habeat qđ emundet. cū in multis deliq̄rimus oēs. Sed eſto
Eſt tñ ſꝑ tribulatio neccāria ⁊ ad purgādos vicioſos affectus
vt in penitētibꝫ: ⁊ ad tenacius aīam xp̄o glutinandā ⁊ feruēti-
us vniendā vt in innocētibꝫ Hoc igit firmiſſime obſerua. ꝙ ſi

Nota de tribu-
lationū volūta-
ria ꝑpeſſione

cut ſacramēta ſunt aīe nccāria ad ſalutē: ita ⁊ tribulatōes ſunt
neceſſarie inſtar ignee fornacis cū ſuis follibus vt aurū exami
neť. purgetur. illuſtreť ¶ Dominicus. Libēs aſſentior ſermo
nib⁹ veritatis. Sed dicito mihi. cū multi hinc exeant nouiter
penitētes: de qbus certum eſt ꝙ nondū ad purum excoxerint
ſcoriā peccatoꝝ. nec ad liquidū ſcelerū ſuorū reliquias purga
uerint. Quid rogo de iſtis in alia vita futurū reris. Nunquid
damnabunť. Sed ſunt penitētes: nūquid ad gloriam trāſferē
tur. Sed adhuc ſunt in reliquijs ⁊ fecibus ſuorum ſcelerū ꝓ-
fluentes ¶ Raymūdus. Ecce hec queſtio tua cogit nos om-
nino poſt hanc vitā locū ponere purgatoriū. Cū em̄ culpe de

Nota de purgatorio igne

beať plena punitio (hoc quippe exigit diuina iuſticia) iō om̄is
anima q̄ nō eſt in hac vita ſufficiēter punita anteq̄ȝ trāſeat in
cōſortiū dei: ⁊ illā ſereniſſimaȝ oīpotentis faciē poſſit aſpicere
nccē habet in alia vita puniri. tribulari. atq̄ȝ ita purgari. Ue-
rū quia diuina iuſticia eſt in ſummo gradu iuſtiſſima ⁊ ſeueriſſi
ma ⁊ maloꝝ diſtrictiſſima pſecutrix. iō mala q̄ p ſemetipm de-
us punit poſt hanc vitā tanta aīaduerſione penarū pſequiť vt
nulla mens id poſſit aliq̄tenus cogitare Idcirco illa aīa q̄ ſuf-
ficiēter nō purgať in curia miſcdie dum hinc exit cadēs in ma
nū iuſticie amariſſima expietur tormēta oībus hui⁹ mūdi acer
bitatib⁹ grauiora. Et q̄nto ꝓfundius trāſeuntiū rerū delecta-
tōes in aīe medullas penetrauerint: tāto ad intima tormēta il
la deſcēdent. Quod em̄ tenacius ↄcretum eſt acriori eget ↄfri
catiōe. At qm̄ oīs purgatio fit p ſuū ↄriū. iō ſicut aīa eſt in blā
dis voluptatib⁹ inq̄nata: ita acerbiſſimis ignib⁹ expurgabiť.
nō tn̄ ſine amore dei in aīa exn̄te ſine q̄ nulla tribulatio eē pt ſa
lutifera ¶ Dn̄icus. O q̄nto ſatius q̄nto facili⁹ eēt hoī in hac
vita ſua delicta mūdare q̄ȝ illʼ intolerabilib⁹ ſupplicijs īfelicit
reſeruari. vbi eſt ⁊ cruciatus amarior. ⁊ pena ꝓductior. Sed
nos ceci vecordeſq̄ȝ ꝟtutē pn̄ie vite hui⁹ diſſimulātes aut ne-
ſciētes eā vſq̄ȝ ī aliā vitā nō ſine maxio diſpēdio nr̄o differim⁹

¶ Que ſunt illa q̄ poſſunt inducere hoīem lapſum ad penitentiā ¶ Capitulū. lxxviij.

Raymūdus. Uerꝫ tu dicis. oēs ad pn̄iam ſegnes ſumus

eo ꝙ ignoꝛemus magnitudinē virtutis eius Unde ſi non ti/
bi videtur impoꝛtunū: introducā breuiter aliq̄ incitamēta que
hoīem dirigāt ad pniam ¶ Dominicus. Queſo vt id ocius fe/
ceris ¶ Raymūdus. Primū qḋ hoīem ꝓuocat ad pniam eſt:
ꝙ ipſa pnīa ſup̄ modū placet altiſſimo deo. Nā cū deus nihil
aliud deteſtať q̄z ipam pcti maliciā. eo ꝙ ſupba ceruice contra
deū rebellē ſe erigit: idcirco is ſumme venit in grām dei q̄ toto
coꝛde. oꝛe. atq̄z ope pctm̄ īpugnat. ꝯfundit. deſtruit. explodit.
Atq̄z iō pnīa ſpūs ꝯtribulati eſt acceptiſſimū ſacrificiū deo et
ſuaue fragrās in ꝯſpectu eius. Scdm̄. ꝑ pniaz hō nō ſolū pla
cet deo. ſed etiā vniuerſis amicis dei. Quia gaudiū fit angelis
dei ſup vno pctōꝛe pnīam agēte. Tertiū. hō ꝑ pniaz q̄ erat pe
nitus deſtructus ⁊ ꝑditus ⁊ eterna moꝛte ꝑemptus: reꝑatur. vi
uificať. ſaluať. ⁊ ſe ſuo cū gaudio reſtituit creatoꝛi: in eū finē di
rigēdum ad quē ꝯditus ⁊ redēptus fuerat. Quartū. ꝑ pniam
hō ꝑtingit ad viſionē dei. ſummi dei. eterni dei. Pnīa em̄ eſt p̄
cipuū atq̄z optimū quo coꝛ hoīs mūdať qḋ ſolū p̄t videre deū
Iō beati mūdo coꝛde: ipi em̄ deuz videbūt. Quintū. maxime
inducere nos dz ad pnīam oculus diuine circūſpectōis q̄ oīa
ſecreta hoīs intueť. Debz igiť ſummope ꝑtimeſcere ne teneat ī
coꝛde ſuo inimicū dei. ne ipm hoſpitet. nutriat. diligat. defen/
dat. Quis hoīm in regno hyſpanie auderet hoſpitio recipe et
enutrire capitalē aduerſariū regis ipo p̄nte. vidēte. ꝯdicēte. q̄s
auderet ingredi domū regis ⁊ poꝛtare atq̄z obijcere oculꝭ eius
imaginē depictā inimici ſui. Quis rurſuz tā ingrtus auderet vi
uere de mēſa regis: ⁊ ipo ſciēte alere iñ hoſtē ſuū. Pertimeſcat
igiť hō pctoꝛ ne ſi deo vidente hoſtē ſuū hoſpitio coꝛdis rece/
perit vltionē expiať amarā ⁊ cū ipo hoſte in abyſſum roteť in/
ferni ¶ Dominicus. Quis nō mireť indulgētiſſimā dei clemē
tiaz q̄ videt nos q̄tidie ſuos hoſtes hoſpitio recipe. amare. nu
trire. defendere. ⁊ tñ dulcis miſeratoꝛ ꝑcit nobis. ⁊ inſup nos
fouet. defendit. ꝓtegit Nos ſuis fauemus inimicis. ⁊ diabolo
ſuaſoꝛi ꝑtinacitꝰ inheremus: ipe nos expectat. ꝓuocat. ⁊ ad ve
niā clemēter inuitat ¶ Raymūdus Sextū. ad pniam nos iui
tat iuſtiſſima ⁊ acerbiſſima pctoꝝ punitio: q̄cq̄d aut coꝛde aut
voce aut ope peccauimus neccē ē añ dei hoīs tribunal examīari

examinatū vero diſtrictiſſime puniri. Septimū ad pn̄iaꝫ nos ꝓuocat certitudo mortis ⁊ hore mortꝭ incertitudo. Jō hō peccator multo eſt oī amēte ac furioſo demētior ꝗ in tāta ambiguitate ⁊ incertitudine labilis vite: audet ad vnā horā in ſuis ſceleribꝫ ꝑmanere: exponēs ſe infelix eterne mortis ꝑiculo. Octauū. ad pn̄iam nos impellit p̄cioſa mors xp̄i et roſeus ſanguis eius ꝗ in remediū pctōꝝ effuſus eſt. Hec mors hic ſanguis illi nō ꝓderūt ingrato ꝗ pn̄iam agere ꝯtempſerit. qui clamantē xp̄i ſanguinē ⁊ ad grām inuitantē ſurda aure trāſierit: cui eterna dānatio veriſſime manet ⁊ ſuppliciū ſempiternū ⁄⁄ Dominicus. Stupēdum ꝓfecto eſt q̄uo poſſit hō vltra ſuū diligere pctm̄ ꝑ quo deus ⁊ mortē ꝑtulit ⁊ ſanguinē fudit. Q̄uo pōt ſe ip̄m ꝑferre malū ꝗ nullas extra ſe res vult hr̄e corruptas. non domū. nō veſtē. nō vxorē. Quid tā morte dignū q̄ꝫ aīam eterno victurā contēnere ⁊ res cito ꝑituras amare. terrena ſectari et celeſtia negligere. extra ſe oēm operā impendere: ⁊ ad ſeip̄m nō ſemel introrſum aduertere. pulcre oīa foris diſponere: ⁊ internū decorē ꝓ nihilo hr̄e. aliaꝝ reꝝ damna reformare: ⁊ ꝓprios defectus inemēdatos dimittere. ab alijs iuſticie debitū exigere: ⁊ nullā ſibi ip̄i iuſticiā p̄rogare. a nemine noceri velle: ⁊ ſe ip̄m ꝯtinue iugulare. alias res oēs velle cognoſcere: ⁊ ſeipſum nolle reſpicere. Sed cōprimo zelum meū. tu vero ad alia que reſtant ſacramenta progredere.

¶ De quinto ſacramēto qđ eſt extrema vnctio: ꝑ quā daꝛ hoi bn̄ eſſe ⁊ grā ¶ Capitulū. lxxix.

Raymūdus. Poſt ſacramentū pn̄ie (de ꝗ nūc ſatis diffuſe locuti ſumus) ſeq̄tur extreme vnctōis ſacramētū. ꝑ qđ hō recipit bn̄ eſſe. qꝛ diſponiꝛ ⁊ p̄paraꝛ ad ſanctā ſanitatē ⁊ vigorē ſpūalem. Curat em̄ hec vnctio oēm languorē ⁊ morbum aīe. ⁊ reliq̄as oēs eliminat: ⁊ nōnunq̄ꝫ etiā corꝑis egritudines ſanat ⁄⁄ Dominicꝰ. Sed q̄re vocitaꝛ hoc ſacramentū vnctio extrema ⁄⁄ Raymūdus. Quia extremo vite tp̄e hoi infirmāti et mori incipienti tribuiꝛ. Ex ꝗ em̄ necē eſt hoiem hinc exire. ⁊ ad eternā requiē quā ꝑ pn̄iam meruit ꝓficiſci. ⁊ qꝛ aīa a ſua carne grauaꝛ. trahiꝛ. inficiꝛ. maculaꝛ. ⁊ debilitaꝛ: iō indiget nouo

vigoꝛe vt in taꝫ ḡui agone moꝛtis nõ ſuccũbat. nõ titubet. nõ
deſperet. ſed magis in dei amoꝛe roboꝛet̃ ⁊ xpi deſiderio copu
let̃. Duo q̃ppe p̃cipua ſunt q̃ aiam impediũt ne recto tramite
ꝑuolet ad deũ. vnũ eſt debilitas q̃dam ex pctõ derelicta. aliud
eſt ꝯgeries multoꝛũ venialiũ pctoꝝ q̃tidie exaggerata. Ꝓpt
hec duo mala remouẽda dat̃ extrema hec vnctio ꝑ quã aie de
bilitas roboꝛat̃ ⁊ pctm̃ oẽ veniale diluit̃: ita tñ ſi deuote illam
vnctionẽ hõ recepit ⁊ mentẽ ſuã ad deũ ꝯuerterit. // Domini
cus. Nũc q̃ſo paucis oſtẽdito q̃d hec viſibilis vnctio interius
opetur // Raymũdus. Sicut exterius vides q̃ndã fieri medi
catiõem cũ oleo in egrotãtis coꝛpe: ita ſignificat̃ ꝙ introꝛſum
aia ꝑ dei grãꝫ curat̃: ⁊ vt ad celũ velocius euolet roboꝛat̃ Pre
terea. ex q̃ moꝛs ingreſſa eſt ꝑ feneſtras nrãs: ideo fit vnctio in
ſeptẽ coꝛꝑis ꝑtibꝰ. Vngunt̃ em̃ oculi. aures. nares. manꝰ. pe
des. labia. ⁊ renes: vt ſignificet̃ ipam aiam hoc ſacramẽto di/
ſponi ad plenitudinẽ ſanitatis deletis pctis oibus q̃ his ſeptẽ
coꝛꝑis ꝑtibꝰ ꝯmittunt̃. Preterea ſicut oleũ nõ mixtũ nitidũ eſt
et ſerenũ: ita hec vnctio q̃ fit ſimplici oleo ꝯſciaꝫ hoĩs mundã
facit ⁊ dei gr̃a refulgentẽ. Verũ. qꝛ ꝑ hoc ſacramentũ fit cura/
tio venialiũ pctoꝝ: iõ nõ dat̃ ꝑuulis q̃ ignoꝛãt pctm̃. Et qꝛ in
hoc ſacramẽto req̃ritur deuotio ſurſum leuãs: ideo nõ dꝫ dari
niſi q̃ deuote id poſtulãt mente ad ſupna poꝛrecta. At qm̃ da/
tur ꝑ modũ curatõis: iõ nõ tribuit̃ niſi multũ infirmantibꝰ. vt
exterioꝛ q̃ſi medicatio interioꝛẽ aie medelã ſignificet // Domi
nicus. Cuꝫ ꝑ huiuſcemodi vnctionẽ coꝛꝑalis infirmitas raro
adiuuet̃. quare hoc tali ſigno qꝺ falſum videt̃ res veriſſima de
mõſtrat̃. // Raymũdus. Licet tali vnctiõe moꝛbus coꝛꝑeus
nõ ſanet̃. nõ tñ ꝓpterea ſignũ eſt falſum. qꝛ nõ dat̃ ad coꝛpoꝛe/
am curatõem. ſꝫ vt ſit ſignũ. ꝙ ſicut oleo coꝛpus egrotũ ꝑungi
tur: ita egra intus aia ſpũſſci criſmate irroꝛat̃ ꝑ qꝺ ipſa roboꝛa
tur. vegetat̃. alleuiat̃. tranq̃llatur. letificat̃. ⁊ vt moꝛibũdi coꝛ/
ꝑis moleſtias foꝛtiter ꝑferat ſolidat̃. Hinc nũc breuit̃ aiaduer
te inter ꝯfirmatõem ⁊ iſtã vnctionẽ pulcrã dr̃ñam. Confirma
tio ꝯficit̃ in oleo ⁊ balſamo. vnctio aũt in oleo ſolo. Illa in ver
bis fit indicatiuis. iſta in verbis dep̃catiuis. Prõ em̃ egris ne
ceſſaria eſt moꝛituris: ⁊ ad dei terribile iudiciũ migͣturis. Pre

Nota q̃d hec vnctio i͂terius operatur.

terea illa fit ſigno ſcō in medio frontis: iſta in ſeptē corpis ptibus. Illa datur tpe ſanitatis: iſta aūt tpe male valitudinis. Illa ⁊ adultis daꝛ ⁊ puulis: iſta ſolū datur adultꝭ ¶ Dominicus Breui admodū ſermone ſufficiēter huius ſacramēti virtutē atqꝫ nccāriam vtilitatē explicaſti: vt merito oīs qui in mortē vrgeꝛ illud debeat toto corde deuotus expoſcere. recipere. cōplecti: quo reliquie leuanꝛ. venialia dimittūtur. aīa roboratur. et ad ingreſſum regni celeſtis coaptatur.

¶ Sextū ſacramentū eſt ordo per qđ charactꝰ impmiꝛ ſpūalis ptātis ſacramēta ſalutis miſtrādi

Raymūdus Sicut iā ſatis aīaduertiſti ¶ Caplm. lxxx. qꝛ iſta ſacramēta q̄ nūc tractauimus ſtꝭ hoī lapſo nccāria ita nccārium eſt aliqs eſſe hoīes q̇ hec poſſint ſacramēta ꝯficere ⁊ miniſtrare. Verꝫ qꝛ hec ſacramēta ſunt xp̄i: ⁊ nullus ꝓpria auctoritate p̄t res alienas diſpēſare: iō nccē eſt vt xp̄s ordinet viros aliqs q̇ ſua poſſint ſacramēta hoībus in cōe diſtribuere Eſt igiꝛ nccāria ptās in terris diſpenſandoꝝ ſacramētoꝝ xp̄o dn̄o id largiēte. id ordināte. ¶ Dn̄icus. Hinc ego duo eſſe neceſſaria hoībus ad ſalutē intelligo. Primū eſt ipa gr̄a ꝑ quam regeneranꝛ ⁊ ꝑficiunꝛ. ſcd̄m eſt huiꝰ gr̄e ꝑ ſacramēta miſtrādi officiū. Et in his duobꝫ totū ꝯſiſtit humane ſalutis ꝯplementū Sicut em̄ ad generatōem hoīs ꝯcurrūt deus creator ⁊ hō genitor (hic nēpe carnē adminiſtrat ⁊ deus aīam) Ita in hoīs regeneratōe ꝑ ſacramēta q̄ res ſtꝭ viſibiles ꝯcurrūt etiā deus et hō: nā hō adminiſtrat corꝑalem ſacramentoꝝ ſubam: ⁊ deus inuiſibilē grām. Sacramentū em̄ tenet modū corꝑis: ⁊ gr̄a ē ſicut īuiſibilis aīa. Et ſicut in naturali generatōe pater hō corpus tribuit: ſed aīam donare nō p̄t. ita ptās miſtrandi res ſacramentoꝝ viſibiles dari potuit hoībus. ſed ptās grām creandi ſeu cōferendi penes ſolū reſidet ſaluatorē. Sed q̄re hoc ſacramentū (de quo nūc agimus) vocaꝛ ordinis ſacramentum ¶ Raymūdus. In iſto ſacramēto q̄dam grādis auctoritas ⁊ honoris ptās aliq̇bus viris tribuiꝛ qua ſup̄ ceteros hoīes altius eleuanꝛ ⁊ q̇buſdā gradibꝫ attollunꝛ. Ubi aūt eſt vnus altero ſuperior illic ordo ſit nccē eſt: q̇ inter xp̄ianos vnū attollit

Duo ſunt hoī nccāria ad ſalutem.

ſup̄ alteꝝ. Sicut em̄ oīa mēbra hūani corꝑis in hoc ꝯueniūt
ꝙ viuūt. ꝙ calēt. ꝙ nutriunt̄. ꝙ mouent̄: longe tn̄ dr̄n̄t penes
officia ſingul' diſtributa. Ita oēs xp̄ifideles in fide. ſpe. ⁊ chari
tate ꝯcurrūt. ſ3 dignitatis ptās vnū eleuat ſup̄ aliū. Et iō xp̄ia
nā gentē in duos nccārio pp̄los ſubdiuidim⁹. vnus ſt3 laici. ⁊
vn⁹ clerici. At qm̄ clerus diſtributōe ſacramētoꝝ xp̄o ꝓxime
appropinq̄t. iō ē laicis dignioꝛ. ſublimioꝛ. nobilioꝛ ¶ Dn̄icus
Intelligo ordinē. cupio tn̄ noſſe q̄re hic ordo dat̄ ꝑ modū ſa/
cramēti: ⁊ an h̄ ſacr̄m recipiēti grāz largiat̄ ¶ Raymūd⁹ Ex q̄ — Quō ordo ſit ſacramentum
ſacramētoꝝ miſtri debēt ab alijs ſepari ⁊ attolli. iō nccāriū eſt
vt h̄ fiat ꝑ aliq̄ ſigna manifeſta. Nā ſicut xp̄ianus dū ſepatur ꝑ
baptiſmū a nō xp̄iano recipit caracterē in aīa idelebilē: ita dū
hō xp̄ianus accipit tā grandē ptātē ſup̄ ceteros vt poſſit ſacra
mēta ꝯficere ⁊ ꝯferre imp̄mit̄ ei caracter īmortalis ꝑ aliq̄ ſigna
manifeſta. atq3 iō oportuit vt tal' ptās ꝑ modū largiat̄ ſacramē
ti ¶ Dn̄icus. Sed nūq̄d iſte caracter īpreſſus dū ordo ꝯfert̄
grā dici d3 ¶ Raymūdus. Lic3 iſte caract̄ ſit res inuiſibil' aīe — Q' ſacramētū ordinis grām nō largitur. ſ3 poteſtatem.
imp̄ſſus: nō tn̄ eſt grā. ſ3 eſt q̄dā ſpūalis ptās a xp̄o collata q̄ in
eternū deleri nō p̄t. Nā q2 alij xp̄iani aſſimilant̄ xp̄o ꝑ grāz. iō
o3 vt vltra hanc grām quā etiā iſti in alijs ſacramētis recipiūt
aliud q̄ddā ipis in aīa imp̄mat̄ ꝑ qō ſup̄ alios eleuent̄ et xp̄o ꝓ
pinq̄us ꝯpent̄. Idcirco q̄3uis hmōi hō ꝑdat grāz ſibi collatā
nō tn̄ iō ꝑdit hāc inuiſibilē ptātem: q̄ illi vt caract̄ indelibil' ꝑſe
uerat. ¶ Dn̄icus. Sed quō ꝓbas rogo ꝙ iſta ptās nō poſſit
amitti ¶ Raymūd⁹ Iſta ptās miſtrandi ſacr̄a nō dat̄ his q̄b9 — Nota characterē ordinis indelebilem
dat̄ ꝓpter ſeipos ſ3 ꝓpt' alios q̄b9 nccē eſt ex ſacramētis accipe
grāz. iō o3 vt etſi hi miſtri ſuā grāz peccādo ꝑdāt. nō ꝑdūt tn̄ in
delebilē ptātē. Preterea. ſi clīcus poſſet ſuā amittere ptātē: dā
na maxia xp̄iano pp̄lo ꝓueniret q̄ꝛ oīs tūc ſalus vel ꝑditio ad
bonitatē vl' maliciā pēderet ſacr̄a donātis: eēt q3 nimis īfelicit̄
nr̄e ꝓuiſu3 ſanitati. Preterea ordo ſacerdotal' q̄ ē int̄ oēs p̄nci
palioꝛ magnā h3 cū libero ar. ꝯcordiā. Nā ſicut liberꝝ ar. ē imor
tale: ita ⁊ ſacerdotiū. Et ſicut liberꝝ ar. etiā ſi fuerit corruptū ē tn̄
naturalr̄ p̄ ceteris creaturis deo ꝓxim: ita ⁊ ſacdos q̄3uis ſit vicio
ſus ⁊ ſceleribꝫ plen⁹: ī ptāte tn̄ q̄ fungit̄ ſp̄ ꝑmanet xp̄o ꝓpīqu⁹
Nā ex q̄ ſacerdos nihil grē in aīa tribuit. l3 foris ſpēs viſibiles

adminiſtret. iō ſua vel bonitas vel malicia nihil efficit ad ſacra
mēti virtutē. ita tñ dū faciat ſicuti fieri xp̄s īſtituit. Queadmo
dū em̄ hō eque generat ſiue ſit bonus ſiue malus: ⁊ deus eq̄li-
ter animā donat: ita bonitas ⁊ malicia ſacerdotis nihil īpedit
q̄n deus optimus ſp̄ det grām ſacramētis. Hinc etiā p₃ q̄ hō
aliq̄s xp̄ianus a ſua gr̄a relapſus p̄t nihilominꝰ recipe ordinis
ſacramentū. q₂ nō prereq̄rit bonitatē pſone. ſed ſolū ſufficit q̄
ſit xp̄ianus ¶ Dominicꝰ. Quantū ego ꝯſidero ptās que in ſa
cramēto ordinis ꝯfert̄ ſicut hoīs grām nō exigit: ita etiā nemi
nē meliorē reddit. Puto tñ q̄ huiuſcemōi miſter ſicut ceteros
an̄cedit altiſſima ptāte: ita etiā d₃ magna ſanctitate p̄cedere. q₂
al's tā magnifica ſacramēta nō poterūt ab eo digne miſtrari.
¶ Raymūdus. Recte arbitraris. Qui em̄ res ſacroſcās admi
niſtrat tenet̄ ipſe ⁊ ſcūs ⁊ bonus h̄ri. alioq̄n in ſuā pnicie ⁊ pdi
tōem elaborat. Quantū tñ attinet ad ſacramentoꝝ v̄tutē nihil
officit aliis ſi malus ⁊ indignus fuerit. Hoc tñ verū eſt q̄ ſi is
q̄ ordines recipit fuerit in gr̄a copioſiꝰ illi gr̄a cumulat̄. ſi ma-
lus fuerit in ſuā quidē pnicie cōſecrat̄. ſed tñ pmanet ꝯſecratꝰ
et nō magis p̄iudicat ſacramētis q̄ malus apothecariꝰ optis
a ſe cōditis medicinis ¶ Dn̄icus. Hinc luce clariꝰ apparet q̄
is q̄ vult recipe xp̄i grām in ſacramētis nō d₃ miniſtrātis mali
ciā cogitare: cū nullā tribuat ſacramētis virtutē. nō magis q̄
apothecarius q̄ medicinam conficit. qui tamē nō dat herbis
virtutem neq₃ radicibus.

¶ Q[uod] ſacramentū ordinis p[ri]ncipa-
liter reſpicit ⁊ ordinat̄ ad ſacr̄m eucharistie ¶ Caplm. lxxxi.

Raymūdus. Nūc ſupeſt vt breuiter dicamus huiꝰ ſacra
mēti reſpectū. Cū em̄ certiſſime cōſtet q̄ ſacramētum eu
chariſtie ſit ſummū ⁊ maximū oīm ſacramentoꝝ. eo q̄ ibi cōti
neat̄ totus xp̄s deus ⁊ hō. iō ſacramentū ordinis e directo ⁊ p̄
cipue reſpicit ptātem q̄ dat̄ ſupra ſacr̄m corpis ⁊ ſanguīs xp̄i.
et ꝓpter hoc eſt p̄ncipal'r inſtitutū. Et q₂ huiꝰ ptātis gradus
eſt vltimꝰ. iō nccē eſt aſcēſum ad hūc fieri p alios ḡdus. hoc eſt
ptātes alias inferiores donec p̄ueniat̄ ad ſummū. Tinctor em̄
an̄q̄ ponat in pāno crudo vltimū colorē ac nobiliſſimū: p̄mū

Capitulum lxxxi.

inſerit alios colores minus nobiles qui viã faciãt ad colorẽ vl
timũ. Et iõ ad ſacerdotiũ ſex gradibꝫ ordinatis fit ſenſim aſcẽ
ſus. Primus gͣdus eſt ptãs oſtiarij. ſecũdus lectoris. tertiꝰ ex/
orciſte. quartus accoliti. qͣntus ſubdiaconi. ſextus eſt diaconi
vltimus ſacerdotis. Et qꝛ tales ꝑſone ab alijs diſtinguũtur ꝛ
eleuanť. iõ oportꝫ ꝙ ſit qͣdam drñtia viſibilis. ꝛ iõ añ oĩa ton/
ſura p̃cedit: ꝑ quã tanqꝫ in ſigno a laicis ſeꝑantur. Verũ qꝛ ſa
cerdotiũ (vt iã diximus) libero arbitrio ꝯpatur. iõ ſicut liberũ
arbitriũ eſt deo ꝓximũ ꝑ naturalẽ virtutẽ: ita ſacerdos ẽ ſacra
mẽto euchariſtie maxĩe ꝓpinquus ꝑ ptãtem ſacerdotalẽ. Itẽ
ſicut oẽs creature ꝑ liberꝝ arbitriũ ad deũ copulanť. ita oẽs in
feriores gradus ꝑ ſacerdotiũ ſacre euchariſtie cõiungunť. Et
ſicut hõ cõtinet in ſe oẽs creaturas: ita ꝛ ſacerdos p̃ter ſex gra
dus oẽs etiã xpianos. Itẽ ſicut ptãs liberi arbitrij ẽ ſup̃ alias
ptãtes naturales: ita natura ſacerdotalis gl'ie oẽs ſuꝑat virtu
tes ſpũales. Itẽ. ſicut ꝑ primũ hoĩem quẽ fecit deus multipli/
cauit alios hoĩes: ita ꝑ primũ ſacerdotẽ xpm quẽ deus inſtitu
it alios multiplicauit ſacerdotes // Dominicus. Sꝫ nunqͥd
ꝓpter ſolã euchariſtiã eſt ſacerdotis ptãs inſtituta // Raymũ
dus. Nõ ꝓpter ſolã euchariſtiã. ſed tñ (vt dixi) p̃ncipalr̃ ꝓpter
eã. Huic aũt ptãti iudiciaria ptãs q̃ in ſacramẽto pñie neccãria
eſt copulať. qꝛ nemo p̃t digne ſumere euchariſtie ſacramentũ
niſi p̃us a pctõ ſoluať. Et ſic ſacerdos ſcdãrio recipit ptãtẽ iu
dicãdi ꝛ abſoluẽdi. q̃ ptãs clauis vocať. eo ꝙ ĩtromittat hoĩes
ad xpi corꝑis ſacramẽtũ. ad xpianorꝝ ꝯſortiũ. ꝛ ad regnũ celo/
rũ // Dominicus. Placet qđ dicis. ſꝫ eſt aliud qͥddam qđ me
ꝑmouet. Cũ nullus xpianus poſſit ſibiipſi dare ptãtem ſup̃ ſa
cramentũ corꝑis xpi: iõ videť oportere eã ab alio qͥdã ſuꝑiore
recipere. ꝛ qꝛ nõ eſt ꝓcedere in infinitũ. idcirco oꝫ ſiſtere in aliq̃
maxĩo ſacerdote ſup̃ quẽ nemo ſit // Raymũdus. Dixi paulo
añ oĩa ſacramẽta ꝓfluere a xpo maxĩo ſacerdote Verꝝ qꝛ opor
tuit illũ aſcẽdere in celũ: iõ ꝑ ſeipm aliqͦs magnos ꝯſtituit ſacer
dotes qͥbus ptãtem ꝯtulit alios epos ꝛ p̃ſbyteros ordinãdi. ꝛ
vnũ pre ceteris loco ſui vicariũ ꝯſtituit q̃ hrẽt p̃minentiã lõge
ſup̃ alios: in q̃ tanqꝫ in vno capite oẽs xpiani fidelr̃ vnirentur
Hic ẽ petrus apl's ꝛ oẽs ſummi põtifices ſui ſeqͦces. qui gerit

ꝑſonã xp̄i: qui h̄z vniuerſalē ptãtem ⁊ illuminatã ſacramētũ or
dinis ↄferendi ⁊ oīa pctã penitentiũ xp̄ianoꝝ ⁊ oīa ſcelera iu/
dicãdi: abſoluēdi: donãdi. ¶ Dñicus. Egiſti ſatis q̄ſtiuncule
mee. Ueꝝ qꝛ paulo añ in laicos et cl'icos xp̄ianũ ppl'm ꝑtitus
es. iō cogoꝛ eſtimare int' laicos etiã inueniri aliquã oꝛdinis po
teſtatē ꝑ quã vnus ſup̄ alteꝝ eleuet' ſicut nũc in clero demōſtra
ſti. Uidemus em̄ ſup̄ opifices ⁊ mercatores eleuari ciuiliũ cau
ſarũ iudices. tũ milites: tũ barones: tũ comites. deiñ duces ⁊
reges donec venias ad impatorem qui caput eſt oīm.

¶ De ſeptio ſacramēto qd' eſt mr̄i-
monĩũ: ꝑ qd̄ datur bñ eſſe ⁊ gratia ⁊ remediũ cōtra peccatum.

Raymũdus. Si cupis oꝛdinē ptãtis ¶ Capitulũ. lxxxij
laicalis plenius agnoſcere lege librũ meũ vn ilte traſſum
ptus ē: nos ad finē ꝑperãtes neccãrijs tm̄ h̄ intēdimus imoꝛa/
ri. Pauca igit' nũc de ſacramēto mr̄imonij eloq̄mur. Cũ dñs
deus p̄mũ hoīem ↄditũ in paradiſo poſuiſſet: ↄtinuo feīaꝫ de
ſua carne foꝛmatã illi in mr̄imoniũ copulauit: vt ꝑ hanc ↄiun
ctionē viſibilē alia copula inuiſibil' (q̄ eſt hoīs cũ deo ⁊ in q̄ ſa
lus hoīs ↄſiſtit) mōſtraret'. Propter duas itaqꝫ rōes de⁹ hoc
¶ Propter duas rōnes de⁹ mr̄imoniũ īſtituit
ſanxiuit mr̄imoniũ. Una vt eēt generãdis multiplicãdiſqꝫ hoī
bus aptiſſimũ inſtrumētũ. Altera vt eēt ↄiũctōis inter deũ et
hoīeꝫ viſibile ſignũ. Ueꝝ vt iſta poſterioꝛ copula hoīs cũ deo
ꝑfectius ab hoīe notaret'. iō duas a p̄ncipio fecit de⁹ mirabi/
les ↄiunctōes. vnã q̄ ſociauit aīam cũ carne: ⁊ iſta eſt natural'
et vnã q̄ coniũxit virũ cũ muliere: ⁊ iſta eſt volũtaria ⁊ ſacramē
talis. Iſta p̄ma ↄiũctio eſt ſignum: ⁊ iō eſt ſcd̄a nobilioꝛ p̄ma.
Nã ſicut aīa eſt dignioꝛ ſua carne: ita vir ſua muliere. Itē ſicut
vna aīa vnã tm̄ h̄z carnē: ita vn⁹ vir vnã tm̄ mulierē. Itē ſicut
aīa nō p̄t a ſua carne niſi moꝛte īteruenīēte ſeparī: ita vir ⁊ mu
lier niſi ꝑ moꝛtē diuidunt'. ¶ Dñicus. Quãtũ ego aīaduerto:
ſicut p̄ma cōiũctio eſt p̄cipue ſignũ ſcd̄e: ita iſta ſcd̄a eſt ſignuꝫ
tertie q̄ eſt coniũctio aīe ſeu humane nature cũ creatoꝛe: que ē
oīm maxima ⁊ p̄ſtantiſſima: ſine qua incaſſuꝫ cetere eſtimãtur.
Nã ſicut caro ꝑ aīam: ⁊ feīa ꝑ virũ ſublimant'. viuificant'. no/
bilitantur: ita humana natura attollit' ⁊ vehemētiſſime digni/

Capitulum lxxxij.

ficatur ꝑ copulã federis q̄ creatori cõiungit̃ ¶ Raymundus.
Sicut ergo due ſunt cõiunctões viſibiles: vna aĩe cũ carne: ⁊
altera viri cũ muliere: ita duas nũc q̄ſo copulas ſpirituales ĩtel
lige q̄bus humana natura p̄t cũ deo ſociari. Una eſt inſtar aĩe
cũ carne: ⁊ fit ꝑ vnionẽ perſonalẽ qua deus ⁊ hõ in xp̄o conue
niũt in vnitate ꝑſone. Alia eſt inſtar viri cũ muliere. ⁊ fit ꝑ vo/
luntariã pronãq; dilectõem qua etiã ſponſa ſuo ſponſo ſalua/
tori ſtrictis amplexib⁹ copulat̃. Et ſicut de cõplexu maris ⁊ fe
mine naſcunt̃ filij naturales: ita ex copula xp̄i cũ eccl'ia filij ge/
nerant̃ quotidie ſpirituales. Et ſicut mulier eſt formata de viro
ita eccleſia de xp̄o. Et ſicut vir ⁊ mulier habẽt in natura cõfor
mitatẽ: ita xp̄s eccl'ie ꝯformat̃ ꝑ ſuam humanitatẽ. Et ſicut in
ter virũ ⁊ mulierẽ eſt ſumma dilectio ⁊ ſunt cor vnũ ⁊ aĩa vna:
ita eccleſia xp̄m ⁊ xp̄s amat eccl'iam. ⁊ tradidit ꝓ ea in mortem
aĩam ſuã. Preterea ſicut ſpõſus ornat ⁊ decorat ſpõſam ſuam
ita ⁊ xp̄s ſpũalibus monilib⁹ intus decorat eccleſiã. Itẽ ſicut
ſponſus ſpõſam ſuã ne laſciuiat caſtigat: ita et xp̄s eccleſiã. Et
vt oĩa in vnũ conferã: ſicut ſe habet bonus ſpõſus ad ſuã ſpõ
ſam: ita chriſtus ad ſuã ſe gerit eccleſiã ¶ Dominicus. Pulcra
vtriuſq; ad inuicẽ matrimonij ꝯparatio. Sed q̄ rõne obſecro
ſacramentũ matrimonij inter alia noui teſtamẽti ſacramenta
numerat̃. cũ ipm̃ ãtiquũ ſit ⁊ nõ nouũ ¶ Raymũdus. Sacra
mentũ m̃rimonij ſicut a p̄ncipio fuit inſtitutũ ad ſignificandã
ꝑmã cõiunctionẽ ſpũalem q̄ fuit inter naturã humanã ⁊ crea/
torẽ: ita iã de nouo debuit inſtitui ad ſignificandã nouã copu
lã que ẽ inter redẽptã eccleſiã ⁊ ſaluatorẽ. Eſt igit̃ m̃rimoniũ ⁊
antiquũ ⁊ nouũ ſed diuerſis reſpectibus. ⁊ ideo merito p̄t cũ
ceteris ſacramẽtis eſtimari ¶ Dominicus. Qm̃ igit̃ m̃rimo/
niũ eſt noue gr̃e ſacramentũ. ⁊ oẽ ſacramẽtũ certã dat grãm ⁊
ſpeciale aliq̄d quo hõ indiget adiutoriũ: rogo te vt dicas mihi
quodnã eſt illud adiutoriũ gr̃e qd̄ in hoc ſacramẽto xp̄s dñs
elargit̃ ¶ Raymũdus: Sicut ipe noſti in m̃rimonio dat̃ hoĩ
facultas ex diuina inſtitutiõe vt vtat̃ ſua ꝯiuge ad ſobolis pro
creatõem. ⁊ ex ꝯſequẽti dat̃ etiã illic gr̃a cũ q̄ illud ꝯuenient̃ fie
ri poſſit. Qui eñ recta ĩtentõe ⁊ ad ꝓliũ generatõez ſacrm̃ reci
piũt m̃rimonij: hmõi etiã gr̃az ꝓmerent̃ ꝯ ꝯcupiſcẽtiã carnalẽ

Nota duas cõiunctões ſpiri/tuales.

Nota que gr̃a dat̃ in m̃rimonij ſacramẽto

Nota triplicē in mr̄imonio copulā neceſſariam.

qua aīa ſubleuat̄ a corruptione ⁊ nimio libidinis ardore: vt ſit
ibi copula ſingularꝭ. copula vtilis. ⁊ copula inſeꝑabilis Ex co
pula ſingulari naſcit̄ fides q̄ vterqꝫ ꝯiugū inuicē obligant̄ Ex
copula vtili ſeq̄tur bonū ꝓlis ad qd̄ mr̄imoniū eſt inſtitutū Et
ex copula inſeꝑabili orit̄ bonū ſacramēti. q̄r ē ſacramētū ſpūa
lis ꝯiunctōis ſup̄ memorate. Et ſic tria bona generant̄ ex mr̄i
monio. ſ. fides. ꝓles. ⁊ ſacramentum. Hec tria bona excuſant
imo honeſtāt ipam copulā carnalē ⁊ ipam copule ꝯcupiſcētiā
vt actus ille al's turpiſſimus honeſtus ſit ⁊ meritorius ¶ Dn̄i

Nota tres ꝑuerſas in hoīe deordinatōes.

cus. Magna certe ⁊ admirabil' huius ſacramēti gr̄a ¶ Ray
mūdus. Audi ⁊ aliā. Tres ſūt in hoīe inordinatōes ꝯcupiſcen
tie ꝑuerſe. Prima ē q̄ hō luxurioſus ſepe multas appetit mu
lieres: ſed ꝑ grām mr̄imonij iſte appetit⁹ reſtringit̄ vt ſit vnica
ꝯſorte ſua ꝯtētus. Scd̄a inordinatio q̄ hō luxurioſus magis
q̄rit in coitu ſue ſatiſfacere ꝯcupiſcētie q̄ȝ prolē aliquā ꝓcreare
ſed in mr̄imonio grām recipit vt magis cognoſcat vxorē gr̄a
ſobolis q̄ȝ libidinis Tertia poſt ꝯpletā libidinē ſolꝫ naſci nau
ſea ⁊ faſtidiū eius mulieris quā cognouit: actū illā reſpuit ⁊ q̄
rit aliā: ſed in mr̄imonio dat̄ gr̄a ⁊ adiutoriū vt nullā cupiat ex
tra ꝯſortē ſuā. velitqꝫ ſꝑ cū ea inſeꝑabiliter ꝑmanere ¶ Domi
nicus. O immēſam clementiā dn̄i ſaluatoris q̄ tali ſacramēto
nr̄is ꝯcupiſcētijs benigne ꝓuidit. Scit em̄ ipſe carnē nos lu
bricā gerere ⁊ ſordibꝫ plenā: Et iō inſtituit miſerans vt illicita
deſideria licitis matrimonijs reſtringant̄. Sed nunc paucis
oſtēde quō mr̄imoniū ſit ſacramentū: ⁊ qd̄ illic eſt viſibile: qd̄
inuiſibile ¶ Raymūdus. Iſtud ſacramētū inſtar ſe hꝫ ſacramē

Nota quō matrimoniū ē ſacramentum

ti pn̄ie: in q̄ nō eſt res aliq̄ corꝑalis. Verba itaqꝫ a viro ⁊ mu
liere ꝓlata ꝑ q̄ interior amboꝝ ꝯſenſus exꝑmit̄ ſunt illud totū
qd̄ ꝑmū apparet in mr̄imonio. ⁊ interior ipe ꝯſenſus eſt id qd̄
in mr̄imonio ſignificat̄. Et inde cauſat̄ vinculū obligatoriū in
ter virū ⁊ mulierē inuiſibile. ſpūale. qd̄ nunq̄ȝ diſſolui pt: diui
na ordinatōe id diſponēte. Sūt igit̄ tria iſtic ꝑ ordinē. ſcꝫ ver
ba exteriora. interior vtriuſqꝫ ꝯſenſus. ⁊ ipm inſolubile vincu
lum. ⁊ hoc vinculū eſt ſacramentū. quia ꝯiunctōem inter deū
et aīam: inter xp̄m eccleſiāqꝫ ſignificat Virtute huius vinculi
vir trāſit in ptātē mulierꝭ ⁊ ecōuerſo. ⁊ tenent̄ ſibi mutuo debi

tũ reddere. Si voles hanc materiã ꝑfectius noſſe oꝫ te q̇d iu/
riſperiti loquanť aſpicere. Nos qđ nr̃m fuit ſufficiẽter expſſi/
mus: ſil' ꝛ de ſacramẽtis vltra diſputãdis finẽ ſtatuim⁹. Vnũ
ſupeſt vt innũeras grãs xp̄o dño hũili corde dicamus q̇ hüſce
p̄cioſiſſimis ſacramẽtis nos lapſos erexit. deo ſibiqꝫ recõcilia
uit. de ptãte tenebraꝝ eripuit. grãm nobis ꝛ bñ eſſe ꝯtulit. ꝛ et'
nã gl'iam repromiſit. vt de bñ eſſe grẽ ad eſſe optimũ gl'ie trãſe
amus. ¶ Dominic⁹. Ecce hoc poſtremũ qđ de optio eſſe gl'ie
tetigiſti hactenus mihi aĩm ſuſpẽſum tenuit. cupiẽs vehementť
agnoſcere qũo eſſe optimũ xp̄s miſerator largiturus ſit. Hoc
eñ complet ꝛ ꝯſummat totũ hoiem. Tu ergo ꝓ tua humani/
tate aliquid de hoc ocius ediſſere.

¶ De vniuerſali iudicio. et oſtẽdiť de nccitate vẽtuꝝ cũ generali corꝑm reſurrectõe ¶ Ca. lxxxiij

RAymũdus. Facerẽ: etiã etſi mĩme rogares. Non eñ oꝫ
hoiẽ (de q̇ hactenus ſꝑ locuti ſum⁹) dimittere incõſum
matũ. Egimus de hoĩs creatõe: egimus de ſua repatõe. nunc
agendũ eſt de finali eius retributõe. Tripl'r eñ opatur de⁹ cir
ca hoiem. ſcꝫ ipm creando. reformãdo. ꝛ iuxta qđ operatus eſt
eq̄ſſime iudicãdo. Cũ itaqꝫ ſit hõ opus dei viuũ. nobile. mag/
nificũ. ꝛ pre ceteris creaturis ſuo ꝯditori ſimillimũ. iõ nõ dꝫ in
cõſummatus impꝑfectuſqꝫ manere. Veꝝ q2 nõ p̄t vltimũ cõſe
qui finẽ niſi p̄us opa eius examinenť ꝛ iudicenť. vt iuxta q̄lita
tẽ ſui opis vltime retributõis p̄miũ ſortiať. ſiue in eternã penã
ſiue in gloriã ſempiternã. Idcirco nũc nccẽ eſt de hoc vltĩo et
generali iudicio pauca dicere: ꝛ an etiã futuꝝ ſit certis rõibus
naturalib⁹ demõſtrare ¶ Dñicus Ita fac obſecro: ego aures
cordis diligẽter admoueo ¶ Raymũdus. Iudiciũ vniuerſa/
le futuꝝ p̄t ex ipĩus hoĩs natura ꝓbari. Nã cũ hõ hꝫ a deo libe
rã voluntatẽ. ꝛ eſt opeꝝ ſuoꝝ dñs. iõ opa eius rõne arbitrij ſtꝫ
meritoria. ꝛ iõ etiã iudicabilia: vt recipiãt iudicãte deo vel pe/
nã vel gloriã Iuſtiſſimũ certe eſt vt q̇ aliq̇d libera opatõe ꝓme
ruit id a deo in integrũ recipiat. vt deť ei poſt laborem ſua mer
ces ¶ Dñicus Si hõ dꝫ mercedẽ ſui opis a deo recipe. iõ ma
nifeſte ꝯñs eſt iudiciũ ventuꝝ q̇ examineť ꝛ iudiceť quid ꝓme/

Qꝫ vniuerſale iudiciũ eſt fu/turũ patet his rationibus.

ruerit ¶ Raymūdus. Idem ꝓbamus rōne debiti. Bonis em̄ opibus debet̄ laus fauor ⁊ honor. malis ꝟo e diuerſo vitupe/riū ignominia ⁊ opprobriū. Hinc etiā oꝫ ꝙ opa bona q̄ ꝓpter deū ſunt facta tantā recipiant a deo laudē ⁊ gloriā q̄ nō poſſit amplior eſtimari. ⁊ opa iniq̄ in iniuriā dei ꝑpetrata tā grandē execratōem cōfuſionēqꝫ ſortiātur q̄ neq̄at grādior poſſe donari. Ut igit̄ hec in ſummo fiāt: nccē eſt vniuerſale iudiciū ꝓferri in cōſpectu oīm hoīm ⁊ angeloꝝ q̄ norunt inter bonū malūqꝫ diſcernere q̄ iuſta opa ab oībus approbent̄. laudent̄. ⁊ publi/ce honorent̄: que ꝟo reproba ſtꝫ cū ſumma oīm execratōe ex/plodant̄. exſibilent̄. cōfundant̄ ¶ Dominicꝰ. Ut iſtud fiat qđ dicis nccē eſt oīm illic corda ꝯſciētiaſqꝫ palā cunctoꝝ ocul' pateſcere. vt boni cōeꝫ mereant̄ accipe laudē: ⁊ mali publicā ꝯfuſionē ¶ Raym̄. Uerꝫ tu dicis. libri em̄. i. ꝯſcie apient̄ ⁊ mortui iudicabunt̄ ex his q̄ ſcripta fuerint in libris. Tertio ꝓbamus iudiciū futuꝝ ex cōditōe opeꝝ maloꝝ. Nā opa iniq̄ ſupplicijs puniri debēt ⁊ ignominijs. Nō em̄ ſola pena debet̄ pctīs: ſed etiā apta cōfuſio. cū plerūqꝫ hoīes magis timeāt ꝯfundi q̄ꝫ torq̄ri. Ea nāqꝫ eſt oīm ſceleꝝ ⁊ maloꝝ opeꝝ cōditio vt celari ve/lint ſp ⁊ abſcōdi. Quia igit̄ nemo malignꝰ vult ſecretā fraudis ſue neq̄ciaꝫ agnoſci: iō vt pctā oīa q̄ nūc ſunt occulta extrema et publica retributōe feriant̄: nccē eſt vniuerſale apparere iudiciū in q̄ oīa maloꝝ furta. fraudes. artes ⁊ ingenia tāta clarita/te cūctoꝝ oculis patebūt vt ſole clarius videātur ¶ Dn̄icus. Ha q̄ꝫ inſani ſtꝫ q̄ꝫ vere vecordes q̄ nunc ſua ſcelera vni hoī in ꝯfeſſione apire refugiūt: q̄ in illo tremēdo iudicio tā lucida demōſtratōe cōfuſibiliter expādent̄. Quāto ſatiꝰ eſt nūc ea clam ꝓdendo occulere: q̄ꝫ ea poſtmodū cū ſummo rubore palā oſtēdere. ⁊ oſtēdendo perire ¶ Raymūdus Iſtud certe ꝓmerētur q̄ hic nolūt vllatenus de pctō cōfundi: ꝓpriā laudē gloriāqꝫ q̄rētes. q̄bus eterna caligo ⁊ cōfuſio reſeruat̄. Quarto ꝓbamꝰ iudiciū futuꝝ ex gaudij triſticieqꝫ natura. Neceſſe eſt em̄ vt iuſtus de ſua iuſticia taꝫ magnifice gaudeat vt ꝑfectius gaudere nō poſſit: ⁊ impius de ſua neq̄cia tā grandē habeat triſticiā vt ea nō poſſit maior hr̄i. Ut aūt iſtud ſic fiat nccē eſt vniuerſale iudiciū ꝓmulgari: in quo boni ab oībus laudati ſummū gau/

diū: ⁊ reprobi ab oībus vitupati eternam triſticiā mereantur. Quinto. nō ſunt niſi duo iudicabilia. ſcꝫ opa mala et opa bona. ⁊ q̄a cōtraria iuxta ſe poſita magis ipa clareſcūt. iō eſt futurū generale iudiciū in q̄ oīa opa bona ꝯpatiōe maloꝝ glioſiſſime illuſtrabunt̄. ⁊ mala opa ꝯpatione bonoꝝ extrema cōfuſione ſordident̄ ¶ Dn̄icus. Terribile eſt qđ loq̄ris. ⁊ qđ prauoꝝ hoīm poſſit aīos ꝑmouere. Sed nunquid hec extrema omnium operum retributio in ſola hominis anima fieri debꝫ: an etiam ſimul et in carne

¶ Q generale iudiciū oīm corpoꝝ mortuoꝝ vniuerſalē p̄req̄rit reſurrectōēꝫ ¶ Capitulū. lxxxiiij

RAymūdus. Diximus p̄cedenti caplo. q generale iudicium reſpicit humanā naturā. Ad humanā aūt naturā ꝑtinet ⁊ corpus ⁊ aīa. Nā ſicut eſt natura corpalis tm̄: ⁊ natura ſpūalis tm̄. ita eſt natura corpalis ⁊ ſpūalis ſil̄. Quia igit̄ hec natura eſt iudicabibilis ⁊ p̄miabilis. iō neceſſe eſt vt in corpore ⁊ in anima iudicet̄. Ut aūt hoc fiat oportꝫ fieri corporū omniū reſurrectōem. vt ſicut aīa in corpore ⁊ cū corpe aut peccauit aut iuſte egit: ita etiā cum corpe recipiat quod ꝓmeruit. Et quia illud extremū iudiciū eſt finalis omniū retributio. iō fieri debꝫ generalis omniū mortuoꝝ reſurrectio. Una ergo inſepabili cathena colligant̄ ⁊ vniuerſale iudiciū. ⁊ reſuſcitatio mortuorū. Preterea. mortuorū reſurrectio eſt neceſſaria ꝓpter totius vniuerſi cōplementū qđ ex tribꝫ ꝯſtituitur naturis. Quia igitur corpalis natura tm̄: ⁊ ſpiritualis tm̄ ꝑmanent in eternū ideo etiā oportꝫ vt ex ambobꝫ cōdita natura ſuſcitata in ſempiternum ꝑſeueret Ideo etiā pueri qui ex ꝓprio nihil deliquerūt ꝓpter cōplementū vniuerſi neceſſe eſt cū alijs reſurgāt. Preterea. aut nemo aut oīes certe reſurgēt. Si ergo aliquis iam reſurrexit: argumentū eſt q reſurgēt ⁊ omnes. ſed chriſtus verus hō iam a morte ſurrexit. ergo oēs reſurgent q̄r reſurrectio debet̄ humane nature. nec eſt īpoſſibile fieri qđ ſemel iā factuꝫ eſt Sicut granū frumēti cadēs in terra dum mortuuꝫ fuerit ⁊ reuixerit multiplicē fructū affert: ita xp̄s mortu⁹ ⁊ ſuſcitatus innūerabilē corpoꝝ reſurrectōem opatur Iſta aūt reſurrectio

neq̧ in xp̄o facta eſt v̄tute humana: neq̧ in nobis fiet ſ; ptāte
diuina // Dn̄icus. Sed q̄li in corp̄e mortui reſurgēt // Ray
mūdus. Qui mēbra ſt; xp̄i reſurgēt xp̄o ſimillimi. in corp̄e luci
do. agili. ipaſſibili ꝛ imortali Qui aūt xp̄i ſt; aduerſarij diſſimi
les valde xp̄o reſurgēt. in corp̄e tenebroſo. ponderoſo. groſſo
paſſibili. ſed imortali vt viuāt ꝛ vrant ꝛ ſentiāt ſp. Cū em̄ vir/
tus cauſaq̧ reſurrectōis ꝯſiſtit in merito vl' demerito hoīs qḋ
ſp etiā moriēte hoīe p̄manet imortale. Ne ḡ caſſa ꝛ inania ſint
humana merita ꝛ ne vacuū appareat in vniuerſo necē eſt futu
ra vera corp̄m reſurrectio. // Dn̄icus. Quid hic origeniſte di
cturi ſt; qui carnis negāt reſurrectōem: aſſerētes oēm corpore
am ſubam in fine mūdi penitus īterire. ſicut in ſuo periarchon
origenes exeq̄tur // Raymūdus. Origeniſte ꝛ horū ſeq̄ces iō
decipiunt q: nō rectis oculis op̄a creatoris aſpiciūt Iō dicūt
em̄ reſurrectōe; nō eſſe. q: putāt p̄fidi hoīes de mortuis extin
ctiſq̧ pulueribꝫ deū viuas carnes ſuſcitare nō poſſe Dn̄icus
Licet ego nō dubitē q̄n deus id poſſit: tu tn̄ oſtēde q̄uo poſſit
// Raymūdus. Si deꝰ potuit innumerabiles reꝝ ſpēs ſil' de
terra p̄ducere: facile etiā poterit de ſuis pulueribꝫ ea q̄ p̄us fue
rūt corp̄a ſuſcitare. Sicut em̄ dei iuſticia id req̄rit: ita ꝛ maie/
ſtas v̄tutis eius id poterit. Preterea. ſi potuit deus tot corp̄a
cōdere q̄ penitus nō erāt: q̄re nō poterit reformare q̄ perierāt.
Preterea. ſi deus potēti manu aliq̄ cōſtituit corp̄a incorrupti
bilia: vt ſt' celeſtia corp̄a. q̄re nō poterit rep̄are mortalia corp̄a
nr̄a ꝛ ea facere imortalia Dn̄icus. Nihil hac veriꝰ veritate

// Q) iudiciū generale futuꝝ ſit p̄t p̄bari rōne honoris. potētie ꝛ ſapiētie dei ¶ Capitulū. lxxxv

Raymūdus. Ego p̄terea magnop̄e tibi p̄deſſe arbitror ſi
p̄bem etiā generale iudiciū futuꝝ ex p̄te honoris ꝛ poten
tie dei. nō q̄ tibi fidē augeā ſ; timorē. Nā ex quo deꝰ ſuo bn̄pla
cito nullo aut rogāte aut cogēte humanā naturā cu; nō eēt cō
didit. ḡ multo magis debitā faciet meritoꝝ oīm retributōem.
Quia nō eēt equū hoīem libere op̄antē creare ꝛ op̄is mercedē
nolle reddere. Scḋo. cū finalis retributio ſit opꝰ honoris ſo/
liꝰ dei extra ſe. quicq̄d em̄ deus op̄at extra ſe ad ſuū id op̄atur

In q̄li corpore mortui r̄ſurgēt

Capitulum lxxxv.

honorē. Et q꞉ iudiciū finalis retributōis eſt vltimū ꝛ cōpletū
opus dei circa humanā naturā. ideo oꝫ vt in hoc vltimo ope-
re deus agat palā manifeſtādo ſummū honorē ſue potētie. ſue
ſapiētie. ſue iuſticie. Potētia apparebit in tot corporū ſuſcita-
tōe. ſapiētia in ꝯſciētiaꝝ diſcuſſione. iuſticia in meritorū eq̄ſſi-
ma diſtributōe ¶ Dominicus Hūc ſummū honorē deus nō
acq̄reret exterius niſi humanā angelicāqꝫ naturā ad examē ge
nerale deduceret: in quo poſſent ſue potētie. ſapiētie. ꝛ iuſticie
opa ab oībus videri ꝛ ꝯmēdari ¶ Raymūdus. Preterea iſtō
iudiciū vl'e cū debeat eē ſumme honorificū. laudabile. gl'ioſum
oꝫ igiť vt illic fiant aptiſſime oīm meritoꝝ declaratiōes. oꝫ q̄ꝫ
vt ferant̄ ſentētie irreuocabiles: ꝛ final'r dent̄ meritoꝝ oīm iu-
ſtiſſime retributōes. Req̄rit eīn hoc iudiciū vt in meritoꝝ de-
claratōibꝫ oſtēdat̄ in iudice rectitudo veritatis. in ſentētijs ir-
reuocabilibꝫ auctoritas ꝛ ptās ſumme maieſtatis. ꝛ in retribu
tiōe p̄mioꝝ ſiue penaꝝ plenitudo iuſticie ꝛ bonitatis. Prete-
rea cū iſtud iudiciū ſit ſumme honoris ꝛ maieſtatis. iō necc̄ eſt
ꝙ fiat cū tāta ſolēnitate pompa ꝛ magnificētia thronis ꝛ ptāti
bus obſequētibꝫ vti talē infinite maieſtatis iudicē decꝫ. Opor
tet igiť vt ꝑpter iudiciariā ptātem (q̄ terrorē ingerit ꝛ formidi
nē) oībus appareat deus iudex formidatus. minax. terribilis.
metuēdus: ꝛ vt hūc terrorē exerceat iuxta ſuā reuerēdiſſimam
maieſtatē ¶ Dominicus Iſtud vere req̄rit ꝯtēptus hoīm ini
quoꝝ. q̄ deū iudicē ꝛ ſua mādata ſpernētes mille illū vicibꝫ of-
fenderūt. Erit igiť oībus reprobis incōꝑabilis timor ꝛ tā im-
mēſus vt nō poſſit augeri āplius. Puto tñ iuſtos cū ſecurā ha
beāt ꝯſciaꝫ nihil hūc iudicē formidaturos ¶ Raymūdus Iu
ſtis illic tuta erūt oīa. Excipiēt tñ eū cū ſumma veneratiōe ac
reuerētia: vidētes altiſſimā eius excellētiam. maieſtatē. ſapiēti
am. virtutē. dignitatē. Exq̄ eīn iſtud opus iudicij eſt vltimum
opeꝝ ſuoꝝ iō erit puriſſimū. excellētiſſimū. ſolēniſſimū. ſumme
honorificū ſuꝑ oīa opa manuū ſuaꝝ. ¶ Dñicus. Ex his apte
colligimꝰ (cum opus iudicij ſit opus ſummi honoris. iuſticie.
virtutis ꝛ bonitatis) ꝙ ad deū maxime ꝑtineat facere iudiciū
et dare vnicuiqꝫ ſcḋm opa ſua. Sed q̄s erit iſte oīm iudex. ſcio
qꝫ deus. ſed nunq̄d nō hō deus: vt ipſe ſit ꝛ iudex ꝛ retributor

qui ꝓus fuit oīm reꝑator ¶ Raymūdus Ille ipē xp̄s ieſus vni genitus dei: cui pater dedit omne iudiciū quia filius hominis eſt. Ideo merito debꝫ hoīes iudicare: cum ⁊ ipē homo ſit. hominuꝫ redemptor et reparator ¶ Dominicus. Nihil verius: vltra progredere.

¶ De excellētia huius diei pre ceteris diebus. ⁊ de finali retributōe ¶ Capitulū. lxxxvi.

RAymūdus. Anteꝗ̄ loquamur de finali oīm operū retributōe dicā pauca de nouiſſime diei magnificētia In hoc die oīm precedentiū dierū oꝑa ꝯgregabunt ⁊ ſuā mercedē recipiēt. In hoc die magnificētius oꝑabitur deus ꝗ̄ in ceteris ſit oꝑatus dieb9: hoīes ſuſcitādo ac īmortales faciendo. ⁊ vnūqueꝗ̄ iuxta qđ meruit eterna retributōe donādo. In hoc die ſolus oꝑabit hō deus: in ceteris ſua hoīes oꝑa ꝑpetrarūt In h̄ die deus oſtēdet oꝑa ſue ꝑtātis. ſapīe. iuſticie. veritatꝫ. et bonitatis. ꝯplens oīa oꝑa ſua in ſumma laude glā ⁊ honore Hic dies erit dies timoris. anguſtiaꝝ. ⁊ formidinis oībus iniquis

Memoria diei iudicij

Et dies gaudij exultatōis ⁊ glorie oībus iuſtis ⁊ bonis ¶ Dominicus. Merito igit hec dies nobis in ꝯtinua debꝫ eſſe memoria: ⁊ ad hūc tanꝗ̄ ad ſuū centrū oīa dieꝝ noſtroꝝ oꝑa dirigere: ⁊ quantū poſſumus iuſticie ⁊ virtutib9 operaꝫ dare: ne in illo die corā tanto iudice ⁊ oīm hoīm atꝗ̄ angeloꝝ frequentia ꝯfundamur. Ubi aūt huius memoria diei nō habet / illic incōſtātia regnat ⁊ malicia ⁊ oē opus prauū atꝗ̄ ꝑuerſuꝫ. Et qꝛ iudex ille magnific9 nec errare poterit nec corrūpi nec decipi ꝗ oīm ſcrutatur renes ⁊ corda. ꝗ oīa videt ⁊ nihil negligit: iō hec aſſidue cogitātes et hūc diē pre oculis hn̄tes debemus oꝑari quod bonū eſt. Bonoꝝ eīm laboꝝ glo̅ſus eſt fructus: ⁊ regnū

De finali retributione.

ꝑmanēs ſempiternū. Nationes aūt inique dire erūt ꝯſummatōis ¶ Raymūdus. Ex hoc ipō quod nūc dixiſti finalem elicimus iudicij ꝯſummatōem: que fiet in bonoꝝ maloꝝꝗ̄ ab inuicē ꝑpetua ſeꝑatione. Due eīm he gentes: vna iuſtoꝝ: altera impioꝝ cū ſint inter ſe ꝯtrarie ꝯ̄rias ſn̄ias recipiēt. ꝯtrarias ſedes mercedes. retributōes. Qui eīm lucifero volūtate peſſima adheſerūt ſua mēbra effecti: cū ipſo in ſempiternis ignib9 damna

bunt. qui vero xp̄m dn̄m ſecuti ſunt cuꝫ ip̄o in eternā gloriam
ſuſtollētur. Illi mergent in ꝓfundiſſima abyſſo: iſti leuabūtur
in ēpyreo celo Illi ignibꝫ: iſti delicijs donabunt. Illi habebūt
ſocios demones: iſti angelos ſocios ſortient. Illi pre immēſis
anguſtijs vlulabūt: iſti p̄ voluptatū magnitudine gratulabū
tur Illis ſupincūbit obſcuriſſima ⁊ ſempiterna caligo tenebra
rū: iſtis aūt deus erit in lucē ſempiternaꝫ. ⁊ lucerna eoꝝ erit ag
nus. Certe nūc habes quod petiſti. collige ex his vltimū hoīs
cōplementū. Nā ſi bonus iudicatus fuerit ſortiet eſſe optimū
cū angelis in regno: ſin vero malus eſſe peſſimū ꝑpetuo poſſi/
debit cū demonibꝫ in inferno ¶ Dominic⁹ Hoc extremo tuo
ſermōe elidit peſtifera origenis in ſuo periarchon opinio. vbi
aſſerit malos gehēne ſupplicijs eruditos ꝟtutes velle capeſce
re ⁊ his exercitos regnū ꝓmereri ſupnum Tu vero qui vtriqꝫ
pplo ſtatuiſti limites ſempiternos: huius viri ſomnia penitus
vacuaſti. At qm̄ nūc finē me video attigiſſe oīm que volebā ⁊
ad vltimā retributōem ꝑueniſſe: ago immortales grās digna
tioni atqꝫ induſtrie tue. Dignatōi quidē q͛ volueris: induſtrie
vero q̄ me efficaciſſime inſtruere potuiſti. Dū viuo et ſpiritus
hos regit artus memor ero huius optime inſtitutiōis tue: vt
ſemꝑ meminerim me a ſummo creatore ꝯpoſitum. ceteris crea
turis longiſſime prelatū. me mea inobediētie ſupbia collapſuꝫ
mille tum calamitatibꝫ interceptum. xp̄i me miſeratōe redemp
tum. ſuo me examini reſeruatū. ⁊ pro meritis bonorū operum
eterna premia recepturum. Uerum quia in longam noctem
hanc vltimaꝫ diſputationis noſtre partem ꝓtraximus: vnum
abs te mi raymūde efflagito: vt ea que inter nos nunc agitata
ſunt (eſt em̄ mihi fragilis memoria) libris mandes: quo et ego
reminiſci: et poſteri hac vtiliſſima eruditione poſſint effici me/
liores ¶ Raymundus. Quanqꝫ primus liber olim a me ſcri/
ptus apprime ſufficiat: faciam tamē quod efflagitas. Nam ex
quo hec nūc noſtra diſputatio ſuccincta fuerit. plana. facilis.
acuta. ⁊ lepore ſalibuſqꝫ reſperſa: ideo an̄ primā editionē mul/
to libentius a pleriſqꝫ legetur. p̄ſertim cum illa prolixitate ſui
faſtidium legentibus generet: iſta recreet faſtiditos. Uerum
q͛ obſcura iam nox ad ſomnum nos euocat: cibo potuqꝫ ante

corpa foueamus:ac tum poſtea dulci liceat indulgere ſopori.
¶ Dominicus. Quãq͂ȝ tua adhortatõe ita roborat9 ſum atqȝ cõfotus vt carnis delicias nõ reqram: pareo tñ voluntati tue vt me ad tua iuſſa ꝓnum inuenias quẽ tam beniuolum in me/is precibus ſum expertus.
¶ Finit inter magiſtrũ Raymundũ ſebundiũ ⁊ dñm Dominicũ ſeminiuerbiũ diſputatio. de hoĩe propter quẽ alie creature facte ſunt: ex quarũ cognitõe illuminat᷑ homo ad cognoſcen/dum ⁊ ſe: et deum: et alias creaturas

Incipit ſeptimus dyalogus pulcerrimus ac deuotiſſimus inter Mariã ⁊ Dominicuȝ: de miſterijs ſacre paſſionis dñi noſtri ieſu chriſti ſp benedicti.

Dominicus. Audiui ſtertius ipſo videlicet ſcõ paraſceue die cũ intereſſem paſſiõi vnigeniti tui o maria (ſeq̃bar eñ timidus cũ petro a lõge) vidi eũ plurima ꝑferre et multa in illũ fieri q̃ me vehemẽter ꝯmouerũt. Neqȝ eñ ſine mira rõne eſt cur oĩpotens deus (quẽ tuũ filium eſſe ꝓfiteor) tã acerba tormẽta: tãqȝ indigna ludibria ⁊ ꝓbra ſuſtinere voluerit. Optabã anxius et meſtus hoȝ noſſe miſteria ſed te cũ viderẽ immẽſis circũſeptã anguſtijs ⁊ meroribꝫ innumeris abſorptã nõ te interrogare ꝑſumpſi: ſciẽs qꝛ mihi rñdere nõ poſſes q̃ pene mortua videbaris. At nũc cũ iã fili9 tuus reſurrexerit ⁊ meſtitudinẽ oẽm tuã lõge ꝓpulerit: oro te mitiſſima parẽs ne fatigeris mihi ſeruulo tuo paſſiõis vnigeniti tui miſteria ꝓpalare ¶ Maria. Eya mi fili dñice infandũ (mihi crede) iubes renouare dolorẽ. Neqȝ eñ paſſionẽ filij ſine ꝯpaſſione: nec lachrimoſam ſine lachrimis materiã potero memorari Verȝ qꝛ ſp cũ ingẽti fructu xp̃i paſſio receſſet vt tibi mihiqȝ fructificẽ: morẽ gerã rogatibꝫ tuis ¶ Dominic9. Ago ĩmortales grãs humanitati tue: q̃ vt ceteris ſoles ita ⁊ mihi q̃ȝ immerito te beniuoiã ꝓbes. Dic igit᷑ mihi o ſapiẽtiſſima ỽgo q̃d cauſe ẽ obſecro q̃ dñs maieſtatis filius tu9 (cuius ſapiẽ nõ eſt numerus) tã ignominioſam ſubire voluerit paſſionẽ ¶ Maria. Di/

cam paucis: tu tñ diligēter aduerte. Poſt illā humane p̄uari
catiōis diabolo decipiēte ruinā vniuerſalē: ex qua ꝑ vnū ho/
minē peccatū introiuit in hunc mundū: ⁊ per pctm̄ mors: ⁊ ita
in oēs hoīes ꝑtranſijt in quo oēs peccauerūt: poſt illam itaqꝫ
ruinā nemo diaboli dn̄atiōnē. nemo vincula dire captiuitatis
euaderet. nec cuiqꝫ aut recōciliatio ad veniā: aut reditus pate
ret ad vitā. niſi coeternus ⁊ coequalis deo patri: filius dei etiā
hoīs eſſe filius dignaret̄ veniens q̄rere ⁊ ſaluū facere qđ perie
rat. Ut ſicut ꝑ adam mors: ita ꝑ mortem xp̄i eſſet reſurrectio
mortuoꝝ. Adam ſe ⁊ ſuam ſobolē ſupbiendo deiecit. xp̄s vſqꝫ
ad crucis necē ſe humiliādo in ſe credētes erexit. Adā diuini/
tatis gloriā ꝯcupiſcēs cōparatꝰ eſt iumentis inſipientibꝫ: xp̄s
factus nouiſſimꝰ viroꝝ cū deus eſſ;: angelicis hoīem adequa
uit virtutibꝫ. Adā ſuaſu ſerpent; inobediēs in ligno peccauit.
xp̄s factꝰ obediēs vſqꝫ ad mortē per lignū cūcta reſtituit. Ha
bes ecce breuiter qđ petiſti. ¶ Dominicus. O inſcrutabilē di
uine bonitatis abyſſum: qui tali miſeratiōe ſtatuit deiecta eri/
gere: ⁊ ꝯfracta in integrū ſolidare. Sed q̄ſo te dulc; mater ne
me eſtimes importunū ſi paſſiōis cauſas ꝑticularꝰ indagaue
ro. ¶ Maria. Facito vt voles: ego votis tuis libēs occurram
¶ Dominicꝰ. Cū ingrederet̄ vnigenitꝰ tuus acerbe paſſiōis
ꝯflictum: vidi illū palleſcere. tremere. trepidare. ⁊ immēſis val
latū anguſtijs in faciē ſup terram ꝓcidere: ⁊ patrē vt a ſe mort;
calicem auferret depcari. Harū anguſtiarū noſſe cupio rōem
¶ Maria. Ey mi fili dn̄ice q̄ȝ ingēti merore mea nūc viſcera ꝑ
mouiſti. nō poſſum equo animo harū calamitatū quas filiꝰ ꝑ
tulit reminiſci. Agnoſce tñ in his anguſtijs cōditoris tui dul/
cem clemētiam. Pauores em̄ hos ⁊ triſticias aſſumpſit vt no
ſtras in ſe triſticias vinceret: ⁊ eternas quas hō meruerat an/
guſtias ſuis anguſtijs benignꝰ excluderet. Sicuti em̄ (vt ſup
retuli) tuā mortē ſua morte deſtruxit: ſic tuā meſtitudinē ſuis
meroribꝫ eliminauit: vt faciē tuam exhilararet in oleo. ⁊ in mē
tis alacritate dn̄o famuler; ¶ Dominicꝰ. Gratias benigniſſi
mo ſaluatori. qui ſuo pauore metū mihi dire mortis ademit. ⁊
in ſpem vite eterne fidēter animauit. Sȝ puto te nō latere mi/
tiſſima: q̄ xp̄s dn̄s in agonia cōſtitutꝰ ſanguinē ⁊ aquam abū

Cur xp̄s paſ/
ſus in generali

Cur xp̄s ꝑti/
meſcere volu/
it ⁊ ꝯtriſtari

de ſudauerit Maria. Cum id o fili ſpũ reuelante vidiſſem ni
mio dolore cõmota vehemẽter intremui: ⁊ ſicut ille totã ſuam
carnẽ in ſudorẽ: ita ego oẽ cerebꝝ meũ in lachrimas reliquaui
Conſiderãs em̃ dñs ieſus imminẽs ⁊ amarũ mortis diſcrimẽ
¶ Cur ſanguinẽ et aquam xp̃s ſudauerit
ac tũ vehemẽti anxietate ꝑmotus inflãmabaᷣ corpus ⁊ cor eiꝰ
vt aptis membroꝝ poris ſudor ſanguineus ꝓſiliret. Et hec q̃
dem benigniſſimus miſerator in figura moriẽtis hoĩs vltro ꝑ
egit: qui hũane mẽtis in ſe certamẽ expreſſit. Hoĩe quippe ad
mortẽ ꝓpinquãte vim quandã terroris ac formidinis patitur.
cũ ꝑ ſolutõem carnis ad eterna ⁊ diſtricta tribunalia purgeᷣ.
Ne ergo fidelis xp̃ianus horã mortꝫ anxius ſudãſqꝫ ꝑtimeſce
ret: vnigenitus meus ⁊ ſudare voluit ⁊ vehemẽter metuere vt
illi hõ grãs haberet ⁊ corde diligeret ¶ Dominicꝰ Et merito
id quidẽ. Nã ego quoqꝫ hec abs te audiẽs in eius amorẽ incã
deſcere incipio ¶ Maria. Agnoſce etiã hunc (qui de toto cor
pore eius ꝓfluit) ſudorẽ id portendere ꝙ a miſtico eiꝰ corpe qđ
eſt eccl̃ia ſanguis fundẽdus ſit ⁊ ſanctoꝝ martyria emanatura
Oĩs em̃ qui mẽbrum fuerit xp̃i ꝑſecutõem patiaᷣ necẽ eſt. In
hoc p̃terea ſudore nõ oculis ſolũ ſed ⁊ membris oĩbus fleuiſſe
videᷣ. vt miſticũ corpus eiꝰ totius ſui corpis lachrimis pur-
gareᷣ. Hũc aũt ſanguineũ ſudorẽ adeo copioſum fuiſſe ꝯgno
uimus vt magno ꝓfluuio labereᷣ in terrã. vt terrenũ hoĩem ca
lido ſanguine cõfoueret. ⁊ ad fructũ vite mortuũ aĩaret ¶ Do
minicus. Multũ libẽter q̃ dicis excipio. nã amorẽ redolent et
pietatẽ. Vnũ reminiſcor qđ mihi bilem mouet ⁊ ſtomachũ ve
vemẽter. Cũ iſſet xp̃s dñs obuiã hoſtibꝫ ſuis acceſſit ad eũ ne
ſcio q̃s ꝑfidus ⁊ ſub ſpecie pietatis lupus agno mitiſſimo oſcu
lũ dedit: atqꝫ hoc pacto prodidit inimicis. ¶ Maria. Hoc eſt
oſculũ iude neq̃ſſimi ꝓditoris q̃ amoris pignore vulnus infli-
xit. ⁊ charitatis officio ſanguinẽ fudit. ⁊ pacis inſtrumẽto mor
tem irrogauit: qui tñ ab alto ſtipite laqueo ſe ſuſpẽdit. Aduer-
te tñ huius oſculi virtutẽ: nõ malicia illud impꝛimentis. ſꝫ patiẽ
¶ Virtus oſcu-li iude.
tia recipiẽtis. Hoc em̃ oſculũ deũ tibi iratũ recõciliauit. celũ
reſoluit. angelos pacificauit. Hoc oſculũ mundi blãdicias in
abſinthiũ vertit. mũdi odia dulceſcere facit. ⁊ fraudulẽta ꝓdi-
toꝝ oſcula cauere te inſtruit ⁊ odiſſe. ¶ Dominicus. Nõ arbi

trabat has tali oſculo ineſſe ꝟtutes. Hoc itaqꝫ oſculo xp̄s fu/
renti populo denotatus: ꝯfeſtim ꝑuadit̄ ꝛ multꝭ verberibꝫ agi
tatus diris vinculis colligat̄. ¶ Maria. Merore en altero mi Cur captus ꝛ
hi animum acriter ꝑmouiſti. Nō vacat tñ a miſterio cur dn̄s ligatus xp̄s
maieſtatis tanq̄ȝ latro ligari voluerit ꝛ ꝯprehēdi. Adā in para
diſo furtū latrociniūqꝫ ꝯmiſit dum fructū vetitū rapuit ꝛ mo/
mordit. Eſt em̄ furtum rei aliene inuito poſſeſſore attrectatio.
Huius furti gr̄a oē hoīm genus a diabolo ꝯprehēſuꝫ ꝛ pctis
implicitū tenebat̄. Hūc furē deus vnigenitus meus vt ſolue/
ret voluit incōprehēſibilis ꝯprehēdi: ꝛ ſumma libertas vincul̄
colligari. Hinc tātus hec vincula ſeq̄tur fructus vt colligatio
nes impietatis diſſoluant̄. nodi infirmitatū corripiātur. vincu
la mortis ꝛ inferni ꝓijciantur. ꝛ qui in tartaro ꝯcluſi erāt ſolu
tis doloribꝫ liberētur ¶ Dominicus. O ſancta vincula xp̄o q̄
dem amara. ſed nobis vere dulciſſima. Uos queſo funibꝫ me
charitatis aſtringite ꝛ ſenſus meos om̄es ꝛ intellectū in obſe
quiū xp̄i captiuate neqꝫ a fraterna dilectōe me vnq̄ȝ ſeparari ꝑ
mittite. His igitur vinculis cōſtrictus corā anna pōtifice xp̄s
ſtatuit̄. ꝛ ferrata manu a ſeruo nequiſſimo duriter verberatur.
Dū hec cernerē non potui fateor lachrimas ꝯtinere ꝛ internū
animi occultare dolorē. ¶ Maria. Nōne tūc optabas eū qui
ꝑcuſſit aut celeſti igne conſumi. aut terra dehiſcente ſorberi.
aut correptum a demonio volutari. ¶ Dominicus. Optabā
certe: ꝛ mille in illum fulmina imꝑcabar ¶ Maria. Uide nūc
mi dominice q̄ȝ lōge ſis a patientia redēptoris tui. Quam ro/
go vindictam: que fulmina: que ſupplicia in ꝑcuſſorem retor/
quere nō poterat cui creatura om̄is ſeruiebat. Sed patientiā
docens te inſtruxit inimicos nō animaduerſione ſternendos
ſed patiētia ſuperandos. ¶ Dominicꝰ. Optimū documentū
et in tanto ꝑncipe mirabile humilitatis exemplū. Ab anna cū
eſſet dn̄s ieſus ductus ante cōſpectum cayphe ꝑſulis: ſtatim il
lic falſis teſtibus impetitur: et in multis nequiter accuſatur. Cur xp̄s falſis
¶ Maria. Uide hic dominice ſaluatoris tui dulciſſimam pie teſtibꝫ accuſat̄
tatem. Falſos teſtes innocens admittit vt veros teſtes ab ele
ctis abigeret. Qui etſi electi ſunt: in multis tamen nocentes
ſunt. Quis em̄ gloriabitur caſtum ſe habere cor et mundum

eſſe a peccato. Accuſatoꝛ itaqꝫ fratrū diabolus: etſi ipe in ſe ne
quā et mēdax ſit: habꝫ tn̄ vnde electos corā ſummo iudice deo
in multis accuſare veracit̄ poſſit. Falſos ergo teſtes in ſe ſum
ma bonitas admittēs hoc ſuis fidelibꝫ ꝓmeruit vt in ſuo iudi
cio a veris accuſatōibꝫ hoſtiū premuniri aut erui poſſint. Sa
pit ne tibi qđ dico ¶ Dominicus Imo dn̄a mea optime mihi
ſapit: ⁊ cordis palato tuoꝝ penetrāt mella ꝓboꝝ. Sed q̄d rō
nis eſt rogo ꝙ ad falſa teſtimonia penitꝰ nil reſpōdit. ¶ Ma

Cur tacet xp̄s

ria. Ea eſt natura falſi vt ſilentiū agēte veritate ſe ſibi citiꝰ men
tiat̄. Nūq̄ꝫ melius falſum q̄ꝫ ſuo cōmento deſtruit̄. Preterea
xp̄s exhibēs iuſticiā ſiluit indignis exerēs miſericordiā ne am
pliꝰ peccarēt tacuit malignis: docēs patientiā ceſſit calūnijs.
Sed vidiſti ne mi dn̄ice qn̄o dicēte dn̄o (amodo videbitꝭ filiū
hoīs ſedentē a dextrꝭ virtutis dei) cayphas preſul intumuerit.
blaſphemū ꝓclamauerit. ⁊ pontificale ſibi abruperit veſtimen
tū ¶ Dominicus. Vidi fateoꝛ: ⁊ maliciā funeſtiſſimi hoīs ve
hemēter obſtupui. Miroꝛ tamē quid illa ſacre veſtꝭ diſſciſſio
in figura ſignificet ¶ Maria. Nō vides quia dū ſibi cayphas

Quid ſcet veſtis ſacerdotal' diſruptio

veſtimenta diſcidit: ipm quo tegebat̄ velamentū legis abiecit.
Intellige ergo iudeorū ſacerdotiū pontificū ſceleribꝫ cito eſſe
ſcindendū: ⁊ ab ſtatu ſue ītegritatis defatiſcendū. ¶ Domini
cus. Nunc cōplebit̄ (niſi falloꝛ) vaticiniū Ozee ꝓphete. Se
debit inquit ppl's meꝰ diebꝫ innumerꝭ ſine rege. ſine ſacerdote
ſine ſacrificio. ſine ephot. ⁊ ſine theraphin. Hoc eſt ephot qđ
cayphas ſcidit: quod reſartiri non poterit in eternū. Sed cur
chriſtus laus ⁊ gloria eterni patris blaſphemus voluerit pro
clamari: abs te pia mater audire deſidero ¶ Maria. Vt te pu

Cur blaſphemus xp̄s voluerit dici

rum a blaſphemia cuſtodiret. Homo em̄ peccatoꝛ voluntate
ore atqꝫ ope deum ⁊ blaſphemat et inhonorat: imitatus adaꝫ
parētem ſuū. qui huius ſceleris p̄mus reptoꝛ emicuit. Adam
primus diuini nominis blaſphematoꝛ: chriſtus vero primus
ſummi patris laudatoꝛ. Ille corda filioꝝ maledictis oppleuit
chriſtus corda atqꝫ ora fidelium laudibus infrenauit. Hinc
ergo ille mitiſſimus blaſphemus dici dignatus eſt vt blaſphe
miam trifariam ab electis excluderet: et eterna benedictione
fulciret ¶ Dominicus. Puto ob id etiā: ne in eam ſocietatem

numeremur vbi in inferno impij linguas ſuas ꝯmanducāt. et
deū optimū ſine intermiſſione blaſphemant ¶ Maria. Recte Cur chriſtus
tu qdem. Qr vero vidiſti filiū meū turpibꝫ ſputis inqnari hanc conſputus
idcirco iniuriā ptulit vt ſputaminibꝫ in ſuā faciē ſuſceptis aīa-
rū noſtraꝝ facies lauaret ⁊ extergeret. Adā cū precepta ꝯtem
nēs vetitū ſumpſit qſi in dei faciē neqter ꝯſputauit. Hinc ille
a diabolo vicioꝝ inqnamētis cū ſua ſobole ꝯſpui meruit. Sꝫ
hec ſputa ꝑ ſputa q ptulit xp̄s miſerator exterſit Hinc cauēdū
eſt xpiano ne more iudeorū xp̄i faciē ꝯſputet: dum aīam ſuā vi
cijs polluit: dū dei in ſe imaginē inficit: dū execrādis dogmati
bus veritatē extinguit: dū euchariſtie ſacramētū inqnatus at
tingit: dum de pceptis dei muneribꝫ grās ingratus nō agit.
¶ Dominicus. Optima informatio tua ⁊ alta mēte collocan
da. Sed vidi (qđ ſine lachrimis referre nō poſſum) poſt ſputa
atqꝫ alapas deū et dn̄m angelorū ſordido peplo oculis velari.
et multꝭ ludibrijs ⁊ verberibꝫ acriter fatigari ¶ Maria. Heus Cur velatus
ſingultus me nūc impediūt vt vix q hic ſentio valeā enarrare.
At nūc huius velatōis accipe rōem. Primus parēs cū diuini
tatis ſciam appetijt lumē cordis amiſit: ⁊ a regione lucis expul
ſus in hāc tenebroſam miſerie vallē cū ſua ꝓle deſcēdit Jn tan
tā deniqꝫ mētis caliginē miſerandū genus hoīm ſpōte ꝑfecit:
vt abiecto creatore creaturā coleret: ⁊ oīgenū deū mōſtra ne-
qter adoraret. Totus pene mūdus vna hac erat tenebrarū ca
thena cōpeditus: nec ſideꝝ limpide flāme illuminare hāc pote
rant noctē tenebroſam. Ut igit hanc caliginē deus miſerator
abſtergeret ⁊ cecis mentibꝫ lumē veritatis infunderet. oculos
ſuos ſup ſolē clariores velo obſcurari pmiſit: qs poſtmodum
etiā in morte extingui ſuſtinuit Hinc iaꝫ fili dn̄ice reuelata fa-
cie gloriā dn̄i ſpeculamur: in eandē gloriā in lumē a lumie trāſ
formati tanqꝫ a dn̄i ſpū ¶ Dominicus Uere fauus diſtillans
labia tua ⁊ eloquiū tuū dulce Nō immerito (vt cerno) velamē
ſup corda iudeoꝝ poſitū eſt qđ nūqꝫ eis auferri poterit donec
fide inſtituti trāſierint ad xp̄m. Cū hec ⁊ multa alia ꝓbra circa
filiū tuū o dulciſſima agerent: petrus quē comitem mihi adhi
buerā ab ancilla interrogatus repēte heu dolor ter dn̄m dene
gauit. Jn ego ꝯfuſus et mee imbecillitatis cōſcius ne in ſimilē

erroꝛe̅ incidere̅ citius impia p̄toꝛia fugie̅s dereliqui. Petrꝰ ve
ro intimo meroꝛe ꝯpunctꝰ egreſſus foꝛas fleuit amare ¶ Ma
ria. Ego petro collapſo pia me̅te co̅patioꝛ. Sed hec negatio
miſera̅te ſaluatoꝛe tantu̅ valebit vt poſt petru̅ nemo vnq̄ꝫ fide
liu̅ xp̄m in fine̅ negaturus ſit. Sed atte̅de queſo vbi xp̄m pe-
Ubi petrꝰ negat chriſtum
trꝰ negauit. Illic certe vbi veritas explodit̄. impetit̄. exacerba
tur. Nō audiſti petꝝ negante̅ in monte. nō in domo. nō in te̅-
plo. ſed in inſano p̄toꝛio vbi dei iuſticia aut vendit̄ aut ꝓpha-
nat̄. Neqꝫ in atrio petrus ſꝫ egreſſus foꝛas amare fleuit: vt in
telligas eu̅ qui in circuitu eſt ſeculari: ⁊ qui cu̅ improbis carna
liu̅ cupiditatu̅ ignibꝫ ſe infla̅mat: cadere q̇dem vlterius poſſe:
flere au̅t nullatenus poſſe ¶ Dominicus Optime nos inſtitu
is doctiſſima mater. Sed q̇s ille eſt obſecro infeliciſſimꝰ que̅
a longe intueoꝛ ab arboꝛe laqueo ſtrangulatu̅ ¶ Maria. Ipe
eſt iudas ꝓditoꝛ cui nihil ſua cupiditas valuit. Valuit em̄ ſe
q̄ꝫ denarios ꝑdere. quia denarios te̅plo: anima̅ diabolo: ⁊ coꝛ
pus laqueo tradidit. Iudas itaqꝫ celo terreqꝫ peroſus: du̅ ꝓdi
tōis culpa̅ eme̅dare nō potuit/ homicidij ꝓprij facinus adiecit
Imitant̄ au̅t illu̅ qui ſunt ex ꝑte illiꝰ Quicu̅qꝫ em̄ dei gratiam
aut ſuſcepta̅ fide̅ voluptatibꝫ aut diuitijs ꝑdit i̅fernali laqueo
ſe ſuſpe̅dit ¶ Dominicus. Intueoꝛ hic execrabile̅ duricia̅ iu-
deoꝝ. qua̅ nec ꝯfeſſio peccati: nec reſtitutio precij: nec nephas
ſuſpe̅dij potuit emollire. Nō puto dn̄a a magno vacare miſte
rio q᷑ p̄cio ſanguinis xp̄i: his ſcꝫ triginta arge̅teis ager coemi-
tur in ſepultura̅ peregrinoꝝ ¶ Maria. Bn̄ putaſti Ager pecu
Cur ager emit̄
nia coe̅ptus mundꝰ iſte eſt xp̄i p̄cioſo cruoꝛe rede̅ptus In hoc
agro vere fideles tanq̄ꝫ aduene ⁊ ꝑegrini ſuꝑ terra̅ xp̄o co̅moꝛ
tui ſepeliunt̄. ⁊ in p̄cio ſanguinis eius tumulati eternaꝫ requie̅
ſoꝛtie̅tur. Ge̅tiles em̄ a lege ⁊ ꝓphetis hactenꝰ peregrini p̄ua
iudeoꝝ ſtudia in ſalute̅ ſuſcipient: ⁊ in p̄cio ſanguinis xp̄i dul-
citer requieſce̅t. ¶ Dominicꝰ. Donet mihi dn̄s tuo merito dul
ciſſima mat̄ vt in hoc agro tanq̄ꝫ aduena ꝯſepultus in xp̄i ſan
guine obdoꝛmiſca̅. Hinc ia̅ a cayphe domo ad pylati p̄toꝛium
xp̄m dn̄m ſum ſecutꝰ. Que̅ cu̅ vidiſſem placido vultu. ſubmiſ-
ſo capite. ⁊ dep̄ſſis ocul' coꝛa̅ iudice aſtare: lachꝛimas retinere
nō potui Maria. Ego q̇ꝫ du̅ hec cogito me a fletibꝫ te̅pera-
re nō poſſum. p̄ſertim du̅ me̅te co̅cipio tot falſas calu̅nias. tot

cõficta mendacia. tot indigniſſima ꝓbra. Eſt tñ vnde nõ medi
ocriter gloriemur. ſi aduertimus deũ ac dñm maieſtatis idcir
co falſas calũnias ꝑtuliſſe vt nos in veritate fundaret: ⁊ a de-
monũ ĩꝓperijs ⁊ criminatõib⁹ benignus miſerator erueret.
¶ Dominicus. Magna dignatio ⁊ eo dulciſſima q̃ gratuita
At nõ minoris ẽ indulgẽtie ꝙ etiã herodi regulo oĩpotẽs rex
regũ voluerit ꝑñtari. Maria. Nõ vtiq̃ȝ mĩoris. idcirco ei nũc
Cur iudicibus xp̄s pñtatus
anne. nũc cayphe. nũc regi. nũc p̄ſidi iudex oĩm dñs cõtẽptus
offert vt tu poſſes ei⁹ tribunalib⁹ fiducius plen⁹ aſſiſtere et fa
ciẽ ſedẽtis ſup thronũ: quã reprobi oẽs horreſcẽt trãquilla mẽ
te ꝯtueri ¶ Dominic⁹. Donet mihi qđ dicis pia virgo vnige-
nit⁹ tuus vt manũ ſuã lõge faciat a me: ⁊ formido ei⁹ in illo iu
dicio nõ me ꝑterreat. Sȝ multũ me mouit ꝙ cũ herodes mul
tis dñm ſermonib⁹ diſcuteret: nõ illi verbũ ipſe rñderit. nr̃i cre
do miſert⁹ noluit leuiſſimo regi ꝯferre rñſum ne h̄ pacto eripe
ret a morte ¶ Maria. Et hec q̃dem ſui ſilẽtij vna cauſa ẽ Ve
Cur xp̄s ſiluit
rũ magis ⁊ hic ⁊ ad alia plurima interrogata ſilentiũ agit: vt ĩ-
proba ꝓme matr; cũ ſerpẽte colloq̃a expiaret: ⁊ ſua docta taci
turnitate ĩpios ſermones excluderet. Si em̃ eua colubri vetu
iſſet effatus: nũq̃ȝ a ꝑfido hoſte deciperetur: nũq̃ȝ a ꝑadiſi ſedib⁹
pelleret. ¶ Dñicus. Hui⁹ tu docta periculo ſcã dña: cũ te ga
briel ſalutaret archãgelus nõ añ illi rñſa dediſti q̃ȝ illũ veriſſi-
me noſſes ab altiſſimo deſtinatũ ¶ Maria. Ita inſtruimur a
dño vt ꝯgnouerim⁹ ſpũs ſi ex deo ſint: cũ nõnunq̃ȝ angel⁹ ſa-
thane in ãgelũ luc; ſe trãſformet Veȝ tu qđ cepiſti ꝓſequere
Dñicus. Cũ p̄ſtolarer ad valuas palacij reditũ ſaluatoris: ec
ce ſubito foras a miſtris educit vincul' ꝯſtrict⁹ ⁊ alba veſte de
luſus. quẽ tãq̃ȝ amentẽ ⁊ fatuũ oẽs heu dolor ceperũt explode
re. illudere. ſubſannare Vidi te q̃ȝ ĩ itinere dũ ei⁹ reditũ anxia
expectares deiectã. miſerabilẽ. ⁊ ꝯpatiebat tibi aĩa mea Ma
ria. Erã reuera tũ vltra q̃ȝ credi pt meſtiſſima. ſȝ ne nũc q̃dẽ ſi-
ne lachrimis hui⁹ memoriã habeo. Fuit tñ hoc ſpectaculũ nõ
mediocrit' fructuoſũ. ¶ Dñicus. Ita queſo hũc mihi fructũ
Cur vt fatu⁹ xp̄s voluerit irrideri.
dignãter aſſigna ¶ Maria. Memoraris ne dñice quõ ꝓmus
parens dei ſapiẽtiam ambiẽs appetiuerit. ¶ Dominic⁹ Me
moror dña mater. Sȝ ⁊ nos q̃q̃ȝ filij adã neſcio quo pacto ad
ſcie arborẽ tã libẽter accurrimus. ꝑatiores ſp curioſum aliq̃d

noſſe q̄ʒ religioſum aliqđ op̄ari ¶ Maria Quare igit̄ vos ſcia
rum appetitores nō aduertitis q̄liter dei ſapiētia xp̄s veſtris
obtutib⁹ p̄ntatur. Quid tātope ſapiētiam veſtrā q̄ aut ſtulticia
eſt aut certe aīalis terrena ꝛ diabolica oſtētare geſtimini: cū is
cuius ſapiētie nō eſt nūerus: quiqʒ angelos imbuit diſciplina
ſtultus videri voluerit ꝛ ignarus. Dominicus. Ve nobis
q̄ ſp grandes ſumus in oculis noſtris ꝛ iuxta yſaiā corā nobiſ
metip̄is ſapientes. Habemus tn̄ grās optio redēptori q̄ idcir
co tanq̄ʒ amens atqʒ ignauus contēni voluit ꝛ hr̄i ludibrio vt
filioꝝ ade ſupbiam inclinaret ꝛ humilitatis exempla nobis tri
bueret. Verꝫ cū ad pylatū dn̄s ieſus reductus eēt: vxor pylati
neſcio quo mota ſpū rogat maritū ne iuxta iudeorū vota xp̄m
occidat: aſſerēs ſe ꝓpter illū in viſu multa fuiſſe ꝑpeſſam ¶ Ma
Nota euam alteram. ria. En eua ſcd̄a nouo hoī xp̄o p̄parata. Illa genus humanū
in mortē deiecit: iſta ſimili acta ſpū ne redimat̄ hō impedire cu
rauit. Illa nouit ꝑcutere: iſta medicū ſtuduit amouere ¶ Do
minicus. Putauerā hāc feminā motā pietate fuiſſe ¶ Maria.
Imo vero peſſimo demonio agitatā. Hoſtis em̄ antiqu⁹ ani
maduertēs aīas captiuas citius liberādas: necē quā paulo añ
xp̄o parauerat: ꝑ hāc feminā auertere nūc ſatagebat. Verꝫ py
latus (deo aliq̄d ꝓ nobis melius ꝓuidēte) vxoris p̄camina au
dire contēpſit ¶ Dominicus Donēt mihi merita tua ſanctiſſi
ma mater ne ſenſualitas vxor mea me īpediat. carnē meā cū vi
cijs ꝛ ↄcupiſcētijs crucigere ꝛ ꝓximoꝝ neceſſitatib⁹ cōdolere.
Et nūc plenū eſt lachrimis qđ ſubijcio ¶ Maria. Quodnā il
lud ¶ Dominicus. Pylatus cupiēs dimittere xp̄m: ſedicio
ſum ꝛ homicidā barrabā eis obiecit. vt hui⁹ odio (cum latro
eēt) innocentē dn̄m liberū relaxarēt. Verū illi impudētiſſimi
canes contēpto p̄ncipe angelorum latronē peſſimū elegerūt.
Cur xp̄o bar rabas p̄eligit̄. ¶ Maria. Flenda nimis freneticoꝝ inſania Latet tn̄ in hͦ ope
dulce ſatis ꝛ ſuaue miſteriū Prothoplaſtus noſter (cuius ſepe
iā memini) vetita guſtādo deū neq̄ter reiecit: ꝛ peſſimo credi
dit deceptori. huic adheſit. huic quoqʒ famulatus eſt. Hinc iā
oīs eius poſteritas hoc hʒ vicij vt ↄtēpto ſummo bono cadu
cis reb⁹ atqʒ inanib⁹ delectet̄. Nemo eſt q̄ precioſum ſeparet a
vili. q̄ lumē a tenebris. q̄ v̄tutē a vicijs Dēs itaqʒ circa electio

nem plerūq; falluntur: cū mors ꝛ vita in electione ꝯſiſtat. Si
bñ elegeris vita viues: ſi male penas dabis inexpiabiles. Ne
ergo in electōe xp̄ianus ſe falleret: xp̄s latronē eligi ꝛ ſe ꝯtem/
ni ꝑmiſit. vt huius merito nobis ea grā ꝯferret̃ qua poſſemus
q̄ ipſe diligit libēter eligere ꝛ q̄ ꝓhibet aſpnari ¶ Dominicus.
Magna optimi dei nr̄i clemētia. Sed ve ꝑfidis iudeis q̄ nūc
ꝓ meſſya latronē: ꝛ pro xp̄o antixp̄m recipiūt. ¶ Maria. Tu
q̄ȝ fili dñice caue ne iudeos q̄s arguis imiteris ¶ Dominicus
Quo pacto dña ¶ Maria. Quecūq; em̄ aīa ſceleribꝫ aſſentit
xp̄m ſibi vincit ꝛ barrabā ſoluit. que vero ſectat̃ iuſticiaȝ xp̄m
ſolutū habet: barrabā cōpeditū. Et queādmodū iudei poſt ele
ctū homicidā latrociniis ꝛ ſeditōibus ſunt ſubuerſi: ſic ea cō/
tēptibilis aīa q̄ in ſe barrabā ſoluit diabolicꝫ latrociniis exter/
minat̃. Verū tu q̄d deinceps de xp̄o vidiſti ediſſere ¶ Domi
nicus. Cū pylatus cerneret latronē xp̄o preferri iuſſit eū a mi
litibꝫ in atriū pretorii introduci. Ego paulo poſt immixtꝰ tur
bis atriū ingreſſus vidi (heu dolor) regē glorie vnigenitū tuū
veſtibꝫ ſpoliari. vinculis ad ſtipitē cōſtringi. ꝛ toto corꝑe acri/
ter flagellari: adeo vt inſtar gurgitū ſacer eiꝰ cruor efflueret ſu
ꝑ terrā. Sed tu q̄ſo dulciſſima parēs repſſis parūper ſingulti
bꝫ: cur hanc grauē in ſe animaduerſionē deus ꝑtulerit effare.
¶ Maria Memorare fili illiꝰ miſeri q̄ ab ihr̄lm deſcēdens in
hiericho īcidit in lratrones. qui ab eis diſpoliatꝰ vulneribꝫ cō
foſſus. ꝛ ſemiuiuꝰ derelictꝰ eſt. Ipe eſt adā cū ſobole ſua Por — Cur flagella tus chriſtus
ro filius dei xp̄s dñs calamitati eiꝰ cōpatiens ſuis veſtibꝫ ſpo
liari voluit vt hūc nudū innocētie indumento veſtiret. vincul'
cōſtringi vt ꝯpeditū abſolueret. plagis vulnerari vt hunc ſau
ciū reformaret. ꝛ ſanguinē fundere vt ſemianimē ad vitaȝ grē
aiaret. Sicuti em̄ vita oīs animātis in ſanguine eſt: ita et vita
iuſti in ſanguine xp̄i eſt. Quē idcirco munificus miſerator fun
dit a corꝑe: vt tu illum ore biberes ꝛ corde deuotus haurires
¶ Dñicus. Magnā charitatis flammā v̄ba euaporāt que tu
loq̄ris: ꝛ in amorē me optimi redēptoris inflāmāt q̄ ſic vulne/
ratus eſt ꝓpter delicta mea ꝛ ꝓpter ſcelera mea vehemēter at/
tritus. Sȝ patere obſecro vt qđ deinceps in filiū tuū fieri vi/
derim ediſſerā ¶ Maria Violētus mihi es fili dñice q̄ ad quā

libet narratõem tuã merore me afficis ⁊ dolore. Neqꝫ em̃ ſine
cordis vulneribꝫ vnigeniti mei plagas recẽſeo. dic tñ quid vi/
diſti ¶ Dominicus. Cũ flagris rex angeloꝝ eẽt vndiqꝫ diſcer
ptus raptꝰ eſt a militibꝫ in ꝑtoriũ. Ego poſt horã clam locum
ipm ingreſſus: vidi heus dña mea vnigenitũ tuũ viliſſima pur
pura veſtitũ. ſpineo ſerto coronatũ. arũdine q̃ſi ꝑ ſceptro deri
ſum. ſangnĩe reſpſum. ⁊ turpibꝫ ſputis ꝯtaminatũ. Exhibeba
tur ei ab ipĳs q̃ſi honor regius. ſ3 in ſpinis ⁊ ꝟberibꝫ dolor ve
rus ¶ Maria. En repmo defluẽtes lachrimas vt tibi q̃d iſta
ſignificẽt manifeſtẽ. Verꝝ vt paulo altius repetã: veſtitibꝫ xp̄s
ſpoliatꝰ eſt vt tibi veterẽ hoĩem exueret ⁊ nuditatẽ tuã virtutũ
veſtibꝫ adornaret. Flagellatꝰ eſt vt q̃ merueras eterna flagel/
la deleret. Sanguinẽ fudit vt te roſeo ſuo cruore balnearet.
Spinis eſt coronatꝰ vt q̃ te pũgũt tẽptamina mitigaret ⁊ gl'a
atqꝫ honore ꝯſpicuũ redderet. Vili purpura amictꝰ eſt vt ſto
la te ĩmortalitatis indueret. Falſo adoratus ẽ vt te eternꝰ geni
tor honoraret. Cõſputus eſt vt faciẽ tue mẽtis ablueret. Arũ
dine ẽ vacua irriſus vt tibi ſolida ⁊ eterna ſceptra donaret. In
capite ceſus. vt caput aĩe tue integꝝ cuſtodiret ¶ Dñicus. O
q̃ꝫ dulcia faucibꝫ meis eloq̃a tua. iã totus in eiꝰ inflãmor amo
rem: q̃ tam indigna ꝑ me ſuſtinuit ⁊ me ſuis lãguoribꝫ repauit
Aiaduerto tñ hoc ſpectaculo hũani generis ambitiõem vehe
mẽtiſſime retũdi. Nos miſeri coronã ⁊ cydarim nr̃is capitibꝫ
impõcamur. xp̄s ſpineo ſerto trãſpungit̃. Nos auro ſericiſqꝫ li
bẽter inuoluimur. xp̄s vili purpura circũtegit̃ Nos honoribꝫ
et ſceptris delectamur: xp̄s inani arundine derudet̃. Nos lau
des hoĩm ꝯcupiſcimus: xp̄s in facie ꝯſputat̃. Nos cũ honore
delicias q̃rimus: xp̄s ⁊ exhonorat̃ ⁊ plagis afficit̃. S3 ve nob
ſi in hac vanitate ꝑſiſtimus: ⁊ ad tãte humilitatis exẽplũ impi
am ſupbiã nõ abdicamꝰ ¶ Maria. Optime tu q̃dem fili dñi
ce Nũqꝫ em̃ poterit hõ ad xp̄i gloriã ꝯformari niſi ꝑus ad cor
dis eius humilitatẽ ſe ꝯformet. ſe modificet. S3 ad reliq̃ ꝑpe/
remus ¶ Dominicꝰ. Tu ipa vidiſti mitiſſima ꝟgo q̃uo hic ſa
cer vnicus tuus ſic coronatꝰ. ſic cruẽtatus. ſic viliter veſtibus
vniuerſo pplo a ꝑſide in deriſum oſtẽſus ſit. Q̃uo q̃ꝫ exploſus
ſit ⁊ reprobatus ⁊ clamoribꝫ ad mortem turpiſſimam req̃ſitus

Cur ſpinis co
ronatus xp̄s

¶ Maria. Vidi hec fili ⁊ ꝯtabui: ⁊ pre nimio dolore tota diri
gui. Verũ tu huiꝰ pñtationis agnoſce miſteriũ Cogita q̄ſo in
illo tremẽdo iudicio cũ q̃nto rubore ac formidine reprobi oẽs
ſummis xp̄i tribunalibꝫ pñtabunt. Vt ergo electos ſuos dul
ciſſimꝰ miſerator ab iſta ꝯfuſione et tremore p̄riperet dignatꝰ
eſt ꝯtẽptibiliter pñtari. ꝯfundi. deſpici. reprobari ¶ Dñicus.
O benigniſſimũ redẽptorẽ ⁊ omi amore atq̧ honore digniſſi-
mũ ¶ Maria. At nũc aperi paululũ oculos tuos ⁊ vide q̧ cõ
fuſibilr dei filius hic pñtatur a p̄ſide: ⁊ cũ q̃nta maieſtate pñta
bit a deo p̄re. Hic ſtat ſpinis trãſfoſſus: in illo examĩe videbit
glã ⁊ honore coronatus. Hic ſtat vili veſte ꝯtectus: illic mul-
ta erit luce circũdatus. Hic ſtat plagis obſitꝰ. liuidus cruore
reſperſus: illic ſedebit ꝯſpicuus. luminoſus. ⁊ multa maieſtate
choruſcus. Hic ab oībꝫ ꝯtemnit. exſibilat. deſpuit: illic eũ an
gelice ptãtes ⁊ oẽs celoꝝ v̄tutes reuerebunt. honorabũt ⁊ ob
ſequẽtur ¶ Dñicus. Quid tũc rogo pylatus. q̇d herodes. q̇d
cayphas. q̇d ceteri eius nũc hoſtes dicturi ſt ¶ Maria. Iſtõ
certe. Ecce h̄ eſt quẽ aliq̃n habuimꝰ in deriſum ⁊ in ſilitudinẽ
ĩproperij: cuiꝰ tã inglorius aſpectꝰ apparuit: cuiꝰ nos ĩſenſati
vitã eſtimabamꝰ inſaniã: quẽ nos pupugimꝰ ⁊ iniuſto iudicio
ꝯdẽnauimus. Quõ nũc ſublimis apparet minax ⁊ vere terri-
bil: cuiꝰ nũc maieſtatis potẽtiã miſeri ſentiemꝰ: quẽ in hũilita
te poſitũ tã irreuerẽter aſp̄nati ſumꝰ ¶ Dñicus Tuis meritis
hera dulciſſima ne in illo iudicio p̄uoꝝ collegio ad ſiniſtrũ la-
tus aſſocier obnixe te dep̄cor ¶ Maria. Fiet qđ exoptaſti. ſed
iã ꝓgrediamur vlteriꝰ ¶ Dñicus Tu interfuiſti qñ pylatꝰ cla
moribꝫ victꝰ iudeoꝝ deũ iudicẽ vniuerſoꝝ ſuis iuſſit tribuna-
libꝫ aſſiſtere: in quẽ dire mortis ſñiaꝫ fulminauit ⁊ ad crucꝫ ſup
pliciũ iniuſtiſſime ꝯdẽnauit. Et ita egreſſus eſt a facie preſidis
dñs maieſtatꝫ portãs ſup ſe ſñiam acerbiſſime et turpiſſime ne
cis ¶ Maria. Heus o dñice tu rurſuꝫ ꝓmoues ad plãctũ oĩa
viſcera mea. Eſt tñ vñ nõ mediocriter in hac ſñia ꝯſolerꝫ Me
morare quõ p̄mi parẽtes cũ dei iuſſa ꝯtẽpſiſſent amara ſt mor
tis ſñia ꝑculſi. repẽte vtq̧ audiuit: terra es ⁊ ĩ terrã ibis Terra
q̧ q̄ ſpinoſuꝫ hoīeꝫ erat ſuſceptura ſpinas tribuloſq̧ ꝓduxit et
eua cũ dãno pudorꝫ filios ĩmẽſis doloribꝫ gñauit At pꝰ q̧ dei

Cur xp̄s in deriſuꝫ ſit oñſus

Cur chriſtus ſententiatus

filius multa fretus miſeratōe mortis ſuꝑ ſe ſentētiam accepit.
adā cū ſua ſobole ad vitā rediȷt. ⁊ illi nature cui dictū eſt: terra
es ⁊ in terram ibis nūc dicit̄: ſede a dextris meis. Nūc ſpinis
euulſis terra cordis nr̄i fructū germinat ſalutarē. Nūc quoqȝ
mater eccl'ia nō in dolore ſed in gaudio filios parit quos ꝑturi
uit ¶ Dominicus. Cōſolatus ſum plane hoc tuo ſermone et
ſpem maximā ꝯcipio eterne mortis ſn̄iam me euaſurꝫ. qm̄ iudex
meus eā ſuꝑ ſe innocēs accepit: ⁊ ſua iniuſta ꝯdemnatiōe meā
iuſtiſſimā expiauerit. Sed nūc ad crucis ſuppliciū veniamus
Accepta igit̄ hac ſn̄ia oīpotens ⁊ celſiſſimꝰ deus filiꝰ tuus cru
cē in ſuis humerꝫ accepit: ⁊ ſuā ipſius portās ignominiā ad lo
cū ſupplicij in medio latronū flens ⁊ ingemiſcēs hūilis ꝑpera
uit: impijs illū ꝓpellētibꝫ. irridētibꝫ. verberantibꝫ. ¶ Maria.
Cur xp̄s lignū crucis baiulat — Triſtiſſimū nūc ſpectaculū obieciſti ⁊ mille lachrimis ꝑequen
dū. Huic ego tūc meſta īterfui corde anxia aīo deſtituta. Sȝ
intuere rogo quō benigniſſimꝰ paſtor ꝓ ſuo grege ſe ꝑgit īmo
lare. Aberrauerat em̄ ouis illa cēteſima ⁊ vetita guſtādo perie
rat. Que ergo in ligno mortē acceꝑat: ꝑ crucis lignū eā ſuꝰ cō
ditor reqſiuit. queſitā repperit. repertā in ſuis humerꝫ clemēs
impoſuit: ⁊ ad paſcua eterne viriditatꝫ introduxit ¶ Dn̄icus.
Amorē redolet qđ dicis ¶ Maria. Cerne ergo verꝫ helizeum
ligno crucis ferꝫ ſecuris requirentē qđ immerſum fuerat in ꝓ
fundis aquarū. Hoc lignū cū aquas paſſionū in xp̄o attigit:
duro generi hūano qđ a ligno vetito in infernum ceciderat ꝑ
crucis lignū ⁊ aque baptiſmū ſurſū ad paradiſi gaudia vn̄ cor
ruerat adnatauit. Portat itaqȝ dn̄s ieſus crucē ſuā q̄ſi rex ſuū
ſceptꝝ. Portat crucē vt victor tropheū quā ꝓncipes deuice/
rit tenebrarꝫ. Portat vt doctor cādelabrū in q̄ ponēdum erat
ſue doctrine luminariū. Portat ⁊ clauē vt ſummꝰ ſacerdos ſu
ꝑ humerꝫ vt ingrediat̄ in ſancta ſanctorꝫ. ¶ Dn̄icus. Alta mi
hi huiꝰ ſpectaculi miſteria oppādiſti doctiſſima parēs: q̄ ſicut
intellectū illuminānt: ita etiā inflāmant affectū. Puto etiā dul/
Cur ſymō crucem portat — cē habere rōnem q ſymon ſyreneus hō gentilis crucē baiulat
poſt ſaluatorē ¶ Maria. In hoc facto ſignificat̄ q repulſa ſy
nagoga eccl'ia de gentibꝫ ab ipis humeris xp̄i crucē fuerat ſu/
ſceptura ⁊ in cruce vſqȝ in finē ſeculi ꝑmanſura. Verꝫ quia ſy/

mon obediēs interp̄taꝛ. Hi reuera crucē cū dn̄o baiulant qui
in ara obediētie quotidie ſe mactant. Sed miraris forſan cur
dn̄s xp̄s foras ciuitatē. foras muros mori delegerit ¶ Domi Cur extra ciui
nicꝰ. Ideo vt arbitror vt oſtēdat ꝟtutem ſue paſſiōis infra ter tatē xp̄s moriꝛ
minos iudaice gētis includendā nō eſſe Nō em̄ debet magnꝰ
redēptor ꝓuo p̄cio ſtare ꝯtentꝰ. ⁊ ideo ſicut copioſa: ita ⁊ pub
lica debuit fieri redēptio. Ad dextrā em̄ ⁊ ad leuā penetrauit.
et ſemē eius (vt ait ꝓpheta) gētes hereditabit. ¶ Maria. Bn̄
id arbitratꝰ es Tu q̄ꝫ ſi fructū voluerꝭ ꝯſeq̄ paſſiōis: egredere
extra caſtra. mūdū ꝑ affectū deſere et ſic porta improperiū eiꝰ
¶ Dn̄icus. Juſte me adhortaris diua parēs. ſed auxiliare ob
ſecro imbecillitatē meā. Veꝝ nunc ip̄m oīm doloꝝ articulum
attingamꝰ ¶ Maria. Quē tu illū dicturꝰ es ¶ Dn̄icus. Ego
hunc exiſtimo maximū illi fuiſſe dolorē cum nudꝰ ſuꝑ crucem
rex glorie ꝓiectus. mēbris omnibꝫ extēſus eſt: ⁊ clauoꝝ acule/
is manibꝫ pedibuſq̄ꝫ trāſfixus. ¶ Maria. Fateor veꝝ eſſe qḋ
dicis. Naꝫ in retro ſupplicijs nihil tale hactenus ꝑpeſſus eſt.
Ego quoq̄ꝫ dū huiꝰ tormēti remiſcor: nō me capio pre dolore
Malleoꝝ em̄ ⁊ clauoꝝ ſtridor mea nimis viſcera ſauciarunt.
Sed habes hic integrā totiꝰ veterꝭ hoīs medicinā. ¶ Domi
nicus. Quē tu veterē hoīem appellas ¶ Maria. Adā ⁊ ſuam Cur xp̄s ī cru
progeniē. Legiſti ne apud yſaiā. om̄e caput languidū ⁊ omne ce clauatus
cor merēs. A planta pedis vſq̄ꝫ ad verticē nō eſt in eo ſanitas
Nō hoc certe de nouo ſed de veteri adā debes accip̄e. Hūc er
go egrotū meꝰ filius vt ſanaret totū ſe aquis paſſionis īmerſit
Accepit em̄ vulnꝰ in capite vt intentōem (que aīe caput eſt) in
adā ſanaret. In manibꝫ vulneratꝰ eſt vt malas ⁊ remiſſas pur
get oꝑatōes. Pedes quoq̄ꝫ clauis obiecit vt terrenas ⁊ ſordi/
das in homine ſanet affectōes. Cor quoq̄ꝫ lācea poſtmodū eſt
tranſfixū vt noxias vanaſq̄ꝫ abigat cogitatōes. Toto deniq̄ꝫ
corꝑe extēſus ⁊ afflictus eſt vt totū corpꝰ noſtꝝ: hoc eſt vita ⁊
ꝯuerſatio nr̄a ſancta ⁊ lucida ſit nullaꝫ habēs tenebraꝝ ꝑtem.
Oculi eius tenebreſcūt in morte vt auerterenꝛ oculi nr̄i ne re/
ſpiciāt vanitatē. Aures eiꝰ multꝭ ꝯplenꝛ opprobrijs ne aures
nr̄e ad pauperꝝ clamorē obſurdeſcāt. Sic clemētiſſimꝰ medi/
cus vt morbidum nimis hoīem ſanaret: egritudinē eius in ſe

Dyalogus Septimus

trāſſumpſit. vt dū ipe vulneraret̄ in corpe: hō lāguidus ſana/
ret̄ in mēte. ⁊ inde aīaretur ad vitā vn̄ vite dn̄s in mortē ſpōta
neā cōmigraret ¶ Dominicꝰ. Verba q̄ tu loq̄ris o feruētiſſi
ma lāpades ſt꞉: lāpades ignis atq꞉ flammaꝝ. Vere bn̄placitū
eſt dn̄o in pplo ſuo. Habemꝰ em̄ illū pontificē q̄ poſſit nō ſo/
lū ꝯpati infirmitatibꝫ nr̄is. ſꝫ etiā velit eas in ſe trāſferre. expia
re. mederi. Sed nunc ad erectū in cruce dn̄m oculos ſubleue
mus Quid ſibi vult rogo deuotiſſima ꝑgo: q꞉ deus īfinite ma
ieſtatis quē ptātes ⁊ dn̄ationes ꝯtremiſcūt/ in medio duoꝝ la
Cur int̄ latrones crucifixus tronū delegerit crucifigi ¶ Maria. An ignoras q꞉ ꝑmi parē
tes nr̄i pepigerāt fedus cū morte ⁊ pactū cū inferno ſubierant
Vidētes em̄ furē currebant cū eo. Hinc Yſaias ⁊ illoꝝ inobe
dientiā ⁊ ꝑfidiā notās: ꝑncipes inq̄t tui inobediētes ſocij furꝝ
Hanc ḡ impiā ſocietatē vt xp̄s diuelleret ⁊ ſocios nos faceret
angeloꝝ voluit vt latro ꝯprehēdi. ꝑ latrone barraba reproba
ri. ⁊ inter latrones crucifigi ¶ Dominicꝰ. O amabilē inclina
tōem: q̄ potēti hūilitate antiq̄ hoſtis ſupbiam xp̄s ꝯfundit Il
le conabat̄ in celū ꝯſcendere. xp̄s dignatꝰ eſt in cruce pēdere.
Ille eſſe voluit dn̄s angeloꝝ: xp̄s factus ē ſocius latronū Ille
nitebat̄ eſſe ſicut altiſſimus: xp̄s vt viroꝝ nouiſſimꝰ voluit eſti
mari. Ac ꝑinde vere digniſſimus vt in noīe ieſu oē genu flecta
tur celeſtiū. terreſtriū. ⁊ infernoꝝ. ¶ Maria. Fideli oculo iſta
ꝯtueris fili dn̄ice: ⁊ bn̄ tibi ſapit hūilitas dei tui. Vidiſti eiꝰ ꝑ/
fundiſſimā humilitatē. ꝯtēplare nunc dulciſſimā bonitatē q̄ ꝑ
ſuis inimicis cū lachrimis depcat̄ ¶ Dn̄icus. Eya ⁊ nūc flēs
recolo qūo ꝯfixus. extēſus. diſſipatꝰ ꝑ ipis patrē exorauerit di
cēs. Pat̄ ignoſce illis nō em̄ ſciūt q̄d faciūt. ¶ Maria. Hinc
Orat pro ſuis inimicis. ſatis aduertis q꞉ benigna ⁊ vere dulcis illa aīa fuerit q̄ tantis
amaricata doloribꝫ a pietatꝭ officio nō ſe potuerit ꝯtinere. Il
li furijs pleni clauos acriter infigūt: xp̄s cū lachrimis ipis ve/
niā depcat̄. Illi ſacrilegū caput an̄ crucē exagitāt: xp̄s eis ſuū
reuerēter inclinat. Illi letis vultibꝫ ſuas penas aſpiciunt: xp̄s
triſtiſſimo vultu illoꝝ īſanijs miſeret̄. Illi ſubſannātes irridēt
xp̄s ſup eos vbertim illachrimat̄. Illi īter latrones appēſuꝫ vt
ſceleſtiſſimū aſpnant̄: xp̄s eos q̄ſi inſontes pr̄i excuſare conat̄
¶ Dominicus. O aīam vere dulciſſimā q̄ in tāta boīm īſania

tā benignā indulgentiā exhibuit: ⁊ ꝓ nr̄is ꝑſecutoribꝫ exorare
nos docuit. Sꝫ vidi dn̄a qđ tu qꝫ ipſa vidiſti vultū pēdentis
Cur vultꝰ xp̄i meſtiſſimus.
fuiſſe triſtiſſimū ¶ Maria. Hec meſtitudo vultꝰ de aīmi mero
re deſcēdit. Multe nāqꝫ illiꝰ triſticie rōes Ego cruci eiꝰ geme
būda ⁊ meſta vehement' aſſiſtēs doloꝝ ſuoꝝ ꝑs magna fui. ma
gis eī meas qꝫ ſuas āguſtias dulcis filiꝰ deplorabat. Vidēs
ḡ mei cordis amaritudinē: videns qꝫ ſaluādoꝝ paucitatē: ⁊ de
tātis bn̄ficijs impioꝝ hoīm ingr̄titudinē tactus dolore cordis
intrīſecus meſtitudinē mētis vultu exteriꝰ demōſtrabat Veꝝ
huius triſticie gr̄a exhilarant' in oleo vultus nr̄i. ⁊ caput nr̄m
inūgimus: ⁊ faciē nrām aq̄ ſapīe ſalutaris diluimꝰ Hec triſti-
cia eternā a nob̄ meſtitudinē excludit: ⁊ ad gaudia māſura in-
tromittit ¶ Dn̄icus. Ecce audiui exultās huiꝰ abs te triſticie
rōem Veꝝ q̄d cauſe eſt obſecro ꝙ in q̄nqꝫ corpis ſui ſenſibꝫ tā
acrit' voluerit ꝯturbari. Aures eī eius hauriebāt opprobria
oculi ludibria. nares feda ſputamina. guſtꝰ acerba pocula. ta-
ctus ſpinaꝝ ⁊ clauoꝝ acumīa ¶ Maria. Laudo te q̄ dei tui ꝑ
Cur cū turbatꝰ pepēdit ſenſibus.
te patiētis tā exacte ſupplicia nūeraſti. At nūc hꝰ turbatōis ac
cipe rōem Niſi eī in ſuis ſenſibꝫ dn̄s turbaret': nūqꝫ poſſes tu
os ad trāquillā reducere pacē. Nūc ṽo ceſſat abs te vanꝰ pru
ritus auriū. ꝯcupiſcētia oculoꝝ. illicitorū tactuū delectatio. ci
boꝝ odoramētorūqꝫ voluptas Caſtificatis itaqꝫ ſub diſciplīa
ſenſibꝫ tuis h̄ magnū hēbis in ꝑmio vt in illo regno ſuꝑno deꝰ
tuo ſit lumē viſui. balſamū olfactui. roſa tactui. cythara audi-
tui. ⁊ mel guſtui ¶ Dn̄icus. Optīe me afficis benigna mr̄. ſed
Cur cū tm̄ ſuer berato corpe.
q̄d rōnis ꝯtinet illa ſui corpis vndiqꝫ fcā diſruptio. Pēdebat
eī ꝯciſſus vulnere ſuꝑ vulnꝰ ſaucius. diſſipatꝰ. rubricatus.
¶ Maria. Et tu ḡ dn̄ice nota (vt facis) h̄ rubrū reclamatoriū
Hn̄t eī aucupes eū morē vt cū aues venaticas ad manū cu-
piūt reuocare rubꝝ eis ⁊ cruore reſpſum reclamatoriū a longe
demōſtrēt Aues itaqꝫ eſcā arbitrātes ad nutū ſe reuocātis ad
uolitāt Peccāte ꝑmo parēte totū genꝰ hūanū de manu auola
uerat ꝯditoris. Sꝫ vt poſſet hō vagabūdus ⁊ erraticꝰ reuoca
ri: deꝰ vnigenitꝰ meꝰ ſanguīe ꝯſperſuꝫ ī cruce reclamatoriū ex
hibuit q̄ auolātes aīas ad ſe reuocauit. On̄dit eī cordiū vul-
nera cito poſſe ſanari q̄ ꝑ medēdis vulneribꝫ ſic vulneratꝰ fuit

¶ Dominic⁹. Ita eſt plane ſicut tu aſſeris. Libēter em̄ nos morbidi vulneratū amplectimur ſaluatorē vt aīa nr̄a reſartiatur ꝛ ſanitas ꝑmāſura donec. Sed q̄d ſibi vult rogo copioſiſſimus ille ſacri ſanguinis effluxus q̄ de manuū pedūq; vulneribus tāta vbertate deſcēdit

Cur cū ſanguīneis vulnerib⁹

¶ Maria. Legiſti ne q̄uō moyſes vaſa ſanctuarij ſanguīe reſpſit: qꝛq; in lege pene oīa in ſanguine mūdanť ꝛ ſine ſanguinis effuſione nō fit remiſſio. Sūmus quoq; ſacerdos ſemel in anno cū ſanguine introibat in ſancta ſcōꝝ. Hec oīa ſi volueris miſtica rōne diſcutere/facile repies cur ꝓpiciator generis humani ſanguinē ſuum voluerit in cruce diffundere. Hic ſanguis antiquā pr̄is irā mitigauit. angelos ad pacē reduxit. celos aperuit. tartara vacuauit. diabolū ꝯfregit. ꝛ toti⁹ mūdi peccata deleuit ¶ Dominic⁹. En iam licz nobis haurire aq̄s in gaudio ď fontib⁹ vulneꝝ ſaluatoris q̄ nō in ſanguine alieno ſz ꝑ ꝓprium ſanguinē introiuit ſel' in ſcā: vaſa ſanctuarij clemēter aſpgens: ſuo videlicz ſanguīe electorū animas repurgās. Atī aduerti p̄terea ꝙ in cruce pendens vnicus tu⁹ brachia ſua nimis indulgenť expandit.

Cur cū expanſis brachijs

¶ Maria. Bn̄ aduertiſti. ſz recole q̄ſo q̄uō olim adā inobediēs fugerit ꝑcula facie dn̄i irā veritus ꝛ vindictā. Ecce nūc dulciſſimus miſerator brachia expandit cupid⁹ fugientē recipe. ſuſceptū complecti. ꝯplexum deoſculari. Quātūuis magnus pctōr quis fuerit ꝯſideret pietatē brachia expādentis audiatq; vocē poſt tergū mouētis. Venite ad me oēs qui laboratis ꝛ onerati eſtis ꝛ ego reficiā vos. ¶ Dominic⁹. Suauē ſpirāt amorem ỽba que dicis miſcdie mater. ſed ꝛ puto eandē ſignificare clementiā ꝙ man⁹ pedeſq; ſinit ſpiculis trāſfigi. vt oſtēdat ſcz nolle ſe redeuntem peccatorem aut manib⁹ ferire: aut pedib⁹ repellere

Cur cū ꝯfixis manibus

¶ Maria. Bn̄ id exiſtimaſti Scito tn̄ culpam nunc manuū deleri q̄s ad poma noxia adā prim⁹ extendit. Ille em̄ digitos expādit ad lignū vetitū. xp̄s vero ad crucis ſuppliciū. vt noxiā vſurpatio/nē innocēs pena ꝯuelleret. Pedes ỽo ade ꝛ ſue ſobolis preſto erāt ad curſum mali opis quos dn̄s fecit in viā cōſiſtere mādatoꝝ dū ſuos pedes patibulo affixit vt iam clamare poſſit: pes me⁹ ſtetit in directo. ¶ Dominicus. Hinc plane nūc colligo ỽgo maria q̄uō vetus hō noſter cū xp̄o crucifix⁹ ſit vt deſtrua

tur corpus peccati vt vltra nō ſeruiamus pctō. Hinc etiā col
ligo quō triturat⁹ ſit moab in cruce ſub dn̄o ſicut terunt palee
in plauſtro: ⁊ extendit manus ſuas ſicut extēdit natās ad natā
dum. ſcꝫ in modū crucis. Manus em̄ diaboli ſub xp̄i manibꝫ
ſunt ꝯfixe. qꝛ ꝑ crucis mortē oīs ei nocēdi ptās ſublata eſt. Ex
poliauit q̄ppe vnigenitus tuus ꝓ̄ncipatus. et ptātes traduxit
libere: palam triūphans illos in ligno crucis Maria. Pru
dēter hoc tu miſteriū cōcepiſti. Qꝛ aūt vidiſti eū in cruce toto
corꝑe longe lateqꝫ diſtentū ideo id fieri benignus redēptor ſu
ſtinuit vt tu poſſes cōprehēdere cū oībus ſanctis q̄ ſit longitu
do. latitudo. ſublimitas. ⁊ ꝓfundū. Ut ſit lōganimis in aduer
ſis. latus in opibꝫ charitatis. ſublimis in ſpe eternitatis. imus
in timore humilitatꝭ: cū neſciat hō vtꝝ amore an odio dignus
ſit ¶ Dominicus. Intelligo miſteriū. Cupio tamē ꝓfundius
noſſe quid illa venaꝝ oīm acerba diſtēſio velit exꝓ̄mere. Naꝫ
ſicuti in cythara nerui: ita ⁊ in cruce ſaluatoris vene ꝓtenſe ſūt
¶ Maria. Placet qđ de cythara ſubinfers exemplū. Nā ⁊ cy
thara dauid q̄ demoniū a ſaule pellebat dn̄ice crucis typū exꝓ̄
mit. Nerui in cythara diſtēti ſuaue reſonāt: ita ⁊ dn̄s dulcē in
cruce cecinit melodiā. In hac cythara crucis ſunt ligna duo.
tres claui. ⁊ vene corꝑis locū obtinēt cordarū. Plectrū vero
lingua xp̄i eſt. quo ſeptem notulas interiori capiēdas auditu
deꝓmpſit. Ecce habes mi dn̄ice cythare exemplum qđ dediſti
¶ Dominicus. habeo fateor. Sed ſeptē illas notulas q̄ſo vt
audiam ¶ Maria Notula ꝓ̄ma fuit magne pietatis qn̄ me de
ſolatā virgini iohāni cōmēdauit dicēs. Mulier ecce filius tu
us. Secūda fuit mire charitatis: qn̄ in ip̄o oīm penaruꝫ feruo
re ꝓ ſuis deꝓcatus ē inimicis. pater ignoſcens ignoſce illis. Ter
tia notula eſt miſc̄dīe. hodie mecum eris in paradyſo. Quarta
cōpaſſionis dum corruptā in ꝓ̄mis parentibꝫ humanā natu
rā deplorat dicens. Deus meus vt quid dereliquiſti me. Quo
rum em̄ aſſumpſit naturam horum plangit ⁊ miſeriam. Quin
ta fuit notula deſiderij quod expreſſit dicēs. Sitio: ſaluteꝫ ſcꝫ
animarū. Sexta humilitatis ⁊ cōfidentie dicens Pater in ma
nus tuas cōmendo ſpiritū meum: omnē honorē patri tribuēs
nō defectum virtutis: ſed cōfidentiam inſinuat eiuſdem ſe eſſe

Cur eſt extenſis venis.

cum patre poteſtatis. Septima eſt notula perſeuerantie: vbi ait. conſummatum eſt. vt ⁊ nos oꝑa iuſticie vſqꝫ in finem conſummantes mortē in cruce cum domino ſortiamur. At nunc fili dominice quotiens te apprehendit humana tēptatio hanc cum dauid cytharam tange. et demonium abs te citius effugabis ¶ Dominicus. Probe admones chriſtifera virgo. nam et hoc ipſum yſaias pollicetur dicens. In tympanis et in cytharis ⁊ bellis precipuis expugnabunt eum. Sed quid eſt obſecro ꝙ dominus ieſus rauca et miſerabili voce in cruce pendens exclamauit. ¶ Maria. Adam olim territus ad vocem dei in paradiſo deambulantis ad auram poſt meridiem cōſcius ſue nequicie fugit ⁊ abſcondit ſe ⁊ ſub ficulnee folijs latitauit. Hunc ergo pauidum ad veniam cupiēs dominus animare voce lachrimabili ade ruinam miſeriaqꝫ deplangit dicens. deus meus quare dereliquiſti me Hanc vocē tranſgreſſor obaudiens de latebris exit cōſcientie ⁊ ad ſpem indulgētie refloreſcit. Atqꝫ ideo etiā hec vox alta ⁊ valida fuit: vt internā cordis ſurditatē diſrūperet: ⁊ almi ſpūs inſufflatiōem admitteret hō olim ad diuina ſurdus ⁊ inſenſibilis ¶ Dominicus. Multos (heu dolor) etiam poſt hunc clamorem ſurdos aſpicio: qui a veritate quidem auditum auertunt: ad fabulas aūt cōuertūtur. Sed hos dimittamus. tu mihi preſta beniga parēs vt audiam ego quid loquatur in me dominus deus. At nunc non ſine fletu meminiſſe poſſum lachrimarū dei mei in cruce plorātis. Nam ⁊ tu quoqꝫ gemens vidiſti exūdantiam fletuum ſuorum: cum tanqꝫ e duobus fontibus ita ab eius oculis lachrime ꝓſilirent ¶ Maria. He lachrime fili me ſepe in fletus maximos cōcitarūt. Plorans em̄ plorauit in nocte: in ſcꝫ iudeorū cecitate: ⁊ lachrime eius in maxillis eius. Uerum hic etiā animaduerte benigniſſimam propiciatoris tui clementiam. Spinis ſpiculiſqꝫ tranſfoſſus. et mille vallatus anguſtijs nihil horum memor: veſtras potius clades veſtras illachrimatur anguſtias. Nam filij adam a paradiſi ſedibus extruſi: ⁊ in hāc miſerie vallem proiecti: multis quotidie replentur ⁊ vicijs ⁊ miſerijs. ac tandem (quod omnium grauiſſimum eſt) hinc expulſi ꝑ mortem eternis incendijs immerguntur. At dominus ie-

Cur cū rauca et lachrimabili voce

Cur cū lachrimoſis oculis

ſuis filius meus miſertus ſuꝑ magnitudine mali: in hanc val/
lem miſerie vltro deſcēdit. et hominis miſerias in ſe recipiens
ſanguine ⁊ lachrimis expiauit. He lachrime igneas malarum
cupiditatum cathenas effringunt. he lachrime lapidea corda
ꝑmolliunt. he lachrime eternas ambuſtiones extinguūt: ⁊ re/
frigeria manſura conficiunt. ¶ Dominicus. Vere in indul/
gentia ſua (vt concinit yſaias) redemit nos legifer noſter ⁊ rex
noſter: ⁊ leuauit nos cunctis diebus ſeculi. Sed ve nobis fi/
lijs adam: qui hic ridemus ⁊ ludimus: ⁊ illudimus lachrimas
dei noſtri. Ipſe noſtras calamitates illachrimatur. ⁊ nos mo
re amentium freneticorum ſanos nos arbitramur: cum ſimus
miſeri et miſerabiles. ceci. languidi. vlceroſi. ¶ Maria. Com
prime parumꝑ dominice zelum tuum. et ſi quid aliud in cruce
vidiſti quod te permouet ediſſere. ¶ Dominicus. Mouit me
fateor facies illa pendētis. pallida. exanguis. macilēta. ¶ Ma
ria. Et me quocꝫ non mediocriter mouit. Vehementem ta/
men hic pallor amorem exprimit redimentis. Palleat omnis
amans (ait ethnicus quidam) color eſt hic aptus amanti. At
quoniam ſponſus ſponſam ſuam (eccleſiam loquor) vnice ad/
amabat: hunc amorem oſtendere voluit pallore vultus exeſa
cꝫ macie. ¶ Dominicus. Decet etiam hic pallor omnem ve/
re deum amantem chriſtianum: quem efficit et ciborum parci
tas: et ſtudij diſciplina celeſtis. Verum his lachrimis. his pal
loribus miſerator noſter ieſus chriſtus ſuſpiria iunxit. gemitꝰ
et ſingultus. qui de illius dulciſſimo diuino pectore erumpe/
bant. Tu mihi rogo chriſtifera virgo horum gemituuꝫ aſtrue
rationem. ¶ Maria. En et ipa nunc quocꝫ lachrimas retine
re non poſſum. Noueris tamen eandem eſſe rationem gemi/
tuum que et lachrimarum Tu noſti dicente yſaia ꝙ deus po
ſuerit in eo iniquitates omnium noſtrorum. Has itacꝫ ſuper
ſe recipiens contritione permaxima ſuſpirijſcꝫ et lachrimis pe
nitus expiauit. Non enim ſuffecit optimo propiciatori mun/
di peccata ſolis corporis tormentis ⁊ precioſi ſanguinis effu/
ſione delere: niſi etiam cordis dolores amariſſimos pro eis be
nigne aſſumeret et infinita contritionis amaritudine ſe macta
ret. Jam aduertis (ni fallor) que ſit hoꝝ ſingultuū propinqua

Cur cum facie pallida

Cur cū multꝭ gemitibus.

ratio. Tam ingēs em̄ ꝛ ꝓfunda fuit cordis eius cōpunctio vt
nō niſi ingemiſcere potuerit ꝛ lachrimari ¶ Dn̄icus. O viſce/
ra nūc dei noſtri qui ꝓ ſua creatura ingemiſcit ꝛ dolet: malitqꝫ
peccata noſtra cū ſua amaritudine expiare q̄ȝ iuſte punire. Sȝ
quid rogo cauſe eſt ꝙ ſe ſitire tā anxie ꝓclamauerit ¶ Maria.
Cur ſitiuerit — Sitis iſta cupiditatum tuarum ſitim extinguit: vt in reliquuȝ
ſitiat anima tua ad deū fontem viuum. q̄ȝ ꝑdite adam ſitiuerit
dei ſapiētiam ambiēs ꝛ maieſtatem tu ex geneſi ſatis id noſti.
Inde etiā ade ſoboles ſecū hanc ſitim quaſi funiculum trahēs
in modicis ſemꝑ illecebris exeſtuat Hanc ergo ſitim chriſtus
vt extingueret ꝛ melliſluos ꝑhennis dulcedinis fontes aperi/
ret ſitire voluit: ꝛ amaro fellis poculo fatigari. ¶ Dominic⁹.
Nunc ſatis intelligo hac ſiti atqꝫ hoc felle ꝑme matris vſurpa
ta ꝯuiuia: ꝛ dirā pomoꝝ eſuriem expiari. ¶ Maria. Bene in/
telligis. atqꝫ ideo etiā cum vnigenitus meus hunc potū ſum/
mis labijs attigiſſet dixit: cōſummatū eſt. oſtēdens ingluuiei
culpam acerbo felle terminatā ¶ Dominic⁹. Hoc poculū cū
accepiſſet dn̄s (vt oſtēderet ſe oīa ꝯſummaſſe) inclinato capite
tradidit ſpm̄. Rogo nūc te intemerata genitrix: ediſſere mihi
hui⁹ inclinatōis ꝛ mortis ſacramētū Maria. Qđ requiris
Cur cum incli nato capite — dn̄ice in ꝓmptu eſt Iſta hūilis diuini capitis inclinatio hūani
generis male erectā ſupbiam deꝓmit ꝛ deflectit. Ambulabāt
em̄ filij adā ꝯtra deū erecto collo: ꝛ pingui ceruice ſe armabāt
Sed miſericors atqꝫ hūilis xp̄s hanc ſupbiam ſanaturus ca/
put patri reuerēter īflectit. ita corꝑe vt corde ſe ſubmittēs. Op
tauerat ꝑterea olim ſponſa in canticis oſculari oſculo oris ſui
Quis ait mihi det te fratrē meū vt inueniā te foris ꝛ deoſculer
et iā nemo me deſpiciat. Tūc reuera foris frater xp̄s inuētus
eſt qn̄ extra vrbē eiectus in monte palā crucifixus ē. Oſculum
itaqꝫ diu q̄ſitū ſponſa ſuſcepit qn̄ xp̄s os porrigēs caput in lig
no deflexit. Caput etiā inclinat vt ꝑpeſſi ponderis oſtēdat gra
uitatē: vt ſuā nobis ingerat pauꝑtatem. vt de ꝯſummata paſſi
one patri exhibeat ḡtitudinē. ꝛ vt ad ſe clamantiū vota ꝓpiti⁹
exaudiret. Cur aūt mori voluerit nō opus ē vt ſollicit⁹ inq̄ras
cū certū hēas mortē eternā ſua morte cōuelli: ꝛ p⁹ vitā h̄ datā
gr̄e vitā illic ꝑpetuā reuelari ¶ Dn̄icus O ptīe te imbuēte pia

virgo refectus ſum. Nūc abs te didici oīa que cōſtat filiū tuū
aut egiſſe aut ꝑpeſſum eſſe: amorē. humilitatē. clementiā maxi
mā redolere. Atqꝫ in eandē credo venire dulcedinē ꝙ poſt ac
ceptā mortē lat⁹ ſuū militari lancea voluerit trāſpungi. vt ſcꝫ
ꝑ vulnus lateꝝ amor pateſceret cordis Nā et ipā lācea ad cor
vſqꝫ ꝓceſſit ‖ Maria. Nūc palā intelligis nō hēre filios adam
qđ querulent̃ paradiſi ſibi ianuā obſeratā eſſe Ecce alia illis ia
nua ptꝫ lōge illa dulcior. amenior. fructuoſior. Per hāc ingre
di pn̄t ad cor ſaluatoris. a corde ad aīam. ab aīa in diuinā cla/
ritatis abyſſum. vbi nō tꝑales ſed qui nō marceſcāt fruct⁹ ſua
uiſſimi decerpant̃. vbi ſerpēs deceptor null⁹ ꝑtimeſcit̃. vbi ne
mo aut expellit̃ aut ꝯtriſtat̃. In hac cauerna macerie quotiēs
tēptaris ingredere. illic abſcondere donec trāſeat indignatio.
‖ Dominic⁹. Delector (mihi crede) in verb̄ gr̄e que ꝓcedunt
de ore tuo. Nō iā fruſtra adā ſubter ꝯſuta perizomata ſe timi/
dus abſcōdat ab ira dei: hꝫ nūc aliud latibulū multo ſecurius
lat⁹ ſauciū ſaluatoris. Sed anq̄ꝫ ad ſepulturā dn̄i veniamus
oro te o ſanctiſſima vt me doceas q̄d tres ille cruces ſignificēt
in quibꝫ cū latronibꝫ eſt appēſus. ‖ Maria. Tres cruces tria
martyria ſtꝫ. maloꝝ ſcꝫ hoīm. penitentiū. ꝛ ꝑfectoꝝ ‖ Dn̄icus
Penitētes ꝛ ꝑfectos hoīes in cruce pēdere minime dubito. Sꝫ
q̄ pacto reprobi crucē habeāt nequeo ꝯprehēdere. ꝑſertim cū
ipſi letent̃ dū male fecerint ꝛ exultēt in rebꝫ peſſimis ‖ Maria
Ita ne excidit tibi qđ in libro ſapīe ipi de ſua cruce cōfitentur
Ambulauim⁹ aiūt vias difficiles: ꝛ in via iniq̄tatis ꝛ ꝑditōis
laſſati ſum⁹. Hieremias q̄ꝫ: vt inique agerēt inq̄t laborauerūt
Et yſaias. Impij q̄ſi mare feruens qđ q̄eſcere nō pt. Et ſapi/
ens. Semꝑ ꝑſumit ſeua ꝑturbata ꝯſciētia ‖ Dominic⁹ His
teſtimonijs ꝯtradici nō pt. Sed ipam crucē maloꝝ velim ag/
noſcere ‖ Maria. Supior ps huius crucis eſt ſupbia qua la
borant miſeri vt alijs dn̄ent̃ Inferior ps luxuria qua tanq̄ꝫ in
ſtercore volutant̃. Cōputreſcūt em̄ iumēta in ſtercore ſuo. De
xtrū cornu auaricia vt diuitie cū ſudoribꝫ acq̄rant̃. Siniſtruꝫ
inuidia vt de bonis alioꝝ crucient̃ ‖ Dominicus. Uidi mat̃
funeſtiſſimā crucē. ſed putabim⁹ ne eos ab hac cruce in para/
diſum ꝯſcendere ‖ Maria Imo ꝓo in infernū demergi: vt de

Cur xp̄s lat⁹ aperiri voluit

Cur tres cruces

cruce trāſeant ad crucē. ꝛ ab armis ferꝛeis incidāt in arcū ereū
Sed nūc alias duas cruces trāſeo breuiter. Crux penitentiū
hꝫ q̄ttuoꝛ coꝛnua. ſ. ꝯtritōem. elongatōem. ignoſcibilitatē. re/
ſtitutōeꝫ. Ab hac cruce in paradiſuꝫ cū iuſto latrone ꝯſcendit.
Crux ꝟo pfectoꝝ in q̄ xp̄s defigit hec hꝫ coꝛnua. timoꝛē. labo
rē. aduerſitatē. ꝯtēplatōem. Sꝫ cupis foꝛſan fructuoſiꝰ aliq̄d
de his crucibꝰ noſſe ¶ Dn̄icus. Cupio o mitiſſima ſi dignarꝭ
¶ Maria. Habes penes te dn̄ice tria q̄ te crucifigere oꝫ. ſpm̄.
carnē. ꝛ mundū Spm̄ cū xp̄o. carnē cū latrone dextro. mūdū
a ſiniſtris cū impio. Crux ſpūs eſt feruoꝛ deuotōis. cuius ſunt
coꝛnua. amoꝛ. ſpes. timoꝛ. ꝛ doloꝛ. Crux carnis rigoꝛ eſt diſci/
pline. cuius ſtꝫ brachia. vigilia. abſtinētia. aſꝑitas veſtiū. diſci
plina verbeꝝ. Crux ꝟo q̄ mūdus defigit eſt pauꝑtas ſpūs: cu
ius ſtꝫ coꝛnua. ꝯtēptus glie. pecunie. patrie. parētele. Habes
iam vt arbitroꝛ ſufficientē de his crucibꝰ inſtructiōem. Sed
queſo te mi dominice qui te aſſeris in cruce vidiſſe dominum
me quoqꝫ matrē eius ſub cruce aſſiſtere nō vidiſti Domini/
cus. Quid ni viderim o mitiſſima mater. Neqꝫ em̄ nūc q̄dem
eius poſſum viſionis ſine gemitu meminiſci. Uidi nēpe te ſub
cruce pallidā. exanguē. miſerā. deiectā. tremebūdaꝫ. ꝛ mille do
loꝛis gladijs trāſuerberatā. Cū vero ſaucius ꝛ extinctus recū
beret in ſinu tuo vnigenitus tuus aīaduerti te immēſis fletibꝰ
exundantē ꝛ plagas eius innūeris lachꝛimis diluentem Hec
dū cernerē ꝯpatiebant tibi oīa viſcera mea ¶ Maria. Ego dū
oportunū fuerit muneraboꝛ tibi pietatē iſtaꝫ. noueris tn̄ me in
paſſione filij typū eccl'ie tenuiſſe Hec em̄ cū ſpōſa ſit xp̄i ꝛ eius
ſanguine redēpta ꝛ redimita debet eius cruci aſſiſtere. lachꝛi/
mas doloꝛis effundere. ſinu pietatꝭ repauſare. vnguēto deuo/
tōis illinire. ſyndone caſtitatꝭ inuoluere. coꝛdis hoſpitio ſepe/
lire. ne peccatū introeat os ſepulchꝛi ꝑmunire. Facile em̄ xp̄s
amittit ſi pfidie reſerat ingreſſus ¶ Dominicꝰ. Nō ſegni aure
hec abs te pia virgo recipio. Sed nūc q̄ſo ad ſepulture miſte/
riū gradiamur. Neqꝫ ſine mira rōne eſt cur deus oīpotens et
maieſtatis immēſe crudeli moꝛte pfunctus lintheaminibꝰ vo/
luerit obuolui. ꝛ tanq̄ꝫ cadauer putridū cum moꝛtuis ſepeliri.
¶ Maria. Legiſti ne apō yſaiā dn̄m dicentē In indignatōe

¶ Cur maria ſb cruce. ꝛ in ſe/pultura.

¶ Cur dominꝰ ſepultus.

mea ꝑcuſſi te: ⁊ in recõciliatõe mea miſertus ſuꝫ tui. Grauí em̃
indignatõe adã ⁊ ſua ꝓles ꝑcuſſa eſt: qñ dictũ eſt eis. terra es ⁊
in terrã ibis. Verũ in recõciliatiõe magna dñs miſertus ẽ eis
qñ vt hanc ſententiã ſolueret in corde terre ipſe voluerit ſepeli
ri. Quid nũc murmurat hõ viuẽs: vir ꝓ peccatis ſuis. Ecce q̃c
quid deus hoĩ ꝓ ſcelere inſtituit ꝑferendũ miſcðia motꝰ vltro
ſuſtinuit: vt vſqꝫ ad miſerabilẽ deſcẽderit ſepulturã ¶ Dñicus
Incaleſco mater ex his q̃ tu loq̃ris ¶ Maria. Eſt tñ (vt idẽ aſ
ſerit yſaias) ſepulchrũ iſtud admodũ glorioſum. Nã iſte in tu
mulo dei ſopor a mortis ſomno corda mortaliũ excutit. hic ſo
por demonis ſuꝑ nos vigilantiã obdormiſcere facit. hic ſopor
ad vite grãm nos reſtituit. hic ſopor ad videndã dei gloriã cor
dis nobis oculos reſoluit. Nec vacat a magno ſacramẽto qꝫ
hoc diuinũ corpus iacet in tumulo multo vulnere ſauciũ. pon
deroſum. obſcurũ. ſpinis ſpiculiſqꝫ trãſpunctũ: vt tu haberes
in illa reſurrectõe corpus impaſſibile. mobile. ⁊ iſtar ſolis ſub
tile. ꝑſpicuũ. luminoſum. Noueris tñ nemini hãc gloriam tri
buendã: niſi qui veterẽ hoĩem xp̃o ꝯſepelierit: vt mortuus pec
cato viuat in deo. Et ſicut chriſtus ſurrexit in gloria patris ita
et ipſe ꝑambulet in nouitate ſpũs: nõ in vetuſtate morituꝛe car
nis Dominicus. Sacramentũ qð nũc aperuiſti o ſapiẽtiſſi
ma: vere magnũ ⁊ ſublime eſt. donet mihi tuis meritꝫ deus vt
ſicut que dixiſti potui intelligere. poſſim ⁊ ope cõplere. ⁊ pleno
corde diligere ¶ Maria. Ecce q̃ a me q̃ſiſti paſſionis miſteria
etſi nõ ad liquidũ om̃ia: que tñ pro tꝑe cõmodius dici poterãt
libẽter aperui. Verũ vt me tibi beniuolã fuiſſe ac munificam
gratuleris: in admirabile quoddã huius paſſionis lumẽ te in-
troducã: qð ⁊ oculos tuos illuſtret ⁊ affectũ vehemẽter inflã-
met. ſequere me ¶ Dñicus En ſeq̃r te q̃cũqꝫ ieris ¶ Maria.
Pulſa ad oſtiũ iſtud ⁊ ingredere ¶ Dñicus Ecce aperui ⁊ in-
greſſus ſuꝫ Maria. Quid tu vides ¶ Dñicus Video heus
rurſuꝫ ſaluatorẽ in ſua cruce pẽdentẽ Maria Nihil ne ãpli-
us vides ¶ Dominicꝰ En video ab eiꝰ vulneribꝫ ꝯſpargi luci
diſſimũ iubar qð mihi aciẽ mẽtis diuerberat. ⁊ internos ꝯfun
dit obtutus. Tu mihi rogo hãc refulgentiã tẽpera. ⁊ q̃d vide-
re debeam dignãter oppãde ¶ Maria. Hoc qð de crucifixo

Nota ſeptem hactenus incognita.

lumen egredit᷑ quorſuꝫ tēdit ¶ Dominicꝰ. Video illud in ſep
tē radios diffundi: ⁊ neſcio q̄ olim incognita cupe demōſtrare
¶ Maria. Aliq̄d vidiſti: at ne diutius te fatigē noueris in to/
to vniuerſo ſeptē hactenus res occultas fuiſſe hoī: quas hoc
lumine qđ de crucifixo pfluit ſole clariꝰ poterꝭ intueri ¶ Dn̄i
cus. Et que ſtꝭ obſecro hec ſeptē hactenꝰ ignorata ¶ Maria.
In hanc caliginoſam noctē dū verſaret᷑ genus humanū igno
rabat q̄d deus. q̄d ſpūs. q̄d mundus. q̄d ſuperꝰ paradiſus. q̄d
infernꝰ. quid pctm̄. quid v̄tus. At xp̄s dei filiꝰ (ſicuti nūc cer/
nis) ſeptē luci̇diſſimos de ſe ſpargit ardores quibꝫ hec intuēti
cognita efficiant᷑. Vis igit᷑ noſſe dn̄ice quid ſit deus. ¶ Dn̄i/
cus. Cupio dn̄a vehemēter. ¶ Maria. Aſpice in cruce ꝯfixuꝫ
dei filiū. Hic mōſtrat tibi deū eſſe inſcrutabil' ſapiētie qui hac
paſſione diabolū fefellit. Deū eſſe irrephenſibil' iuſticie q̄ pro
ſatiſfactōe iuſtū redemptiōis p̄cium req̄ſiuit. Deū quoqꝫ eē in
exhauſibilis miſcdie q̄ pro noſtris delēdis iniq̄tatibꝫ ſeipm̄ in
mortē tradidit. ¶ Dominicꝰ. Ecce te adoro digniſſime ⁊ dul
ciſſime redēptor. qui in hoc lumine paſſionis tuā mihi diuini/
tatē apire dignatus es. Nūc em̄ agnoſco q̄ ꝓ tua ſapiētia plu
rimū es admirādus. ꝓ tua iuſticia humilit' reuerendus. ꝓ tua
miſcdia dulciter amplexādus ¶ Ieſus. Accepto dn̄ice ⁊ gratā
habeo deuotōem tuā. At nūc ex mea paſſione cognoſce q̄d ſit
ſpūs rōnalis. Nā ⁊ hoc q̄ꝫ (vt mea mat' aſſeruit) hactenꝰ hoī
manſit incognitū. Trifariā nēpe ſpūs rōnalis diuidit᷑. Eſt ſpi
ritꝰ angelicus. ſpūs humanꝰ. ſpūs diabolicꝰ. Intellige nunc
ſpūs angelicus q̄ꝫ ſit benignꝰ qui me ſuū regē: ſuū gaudiū pro
humana ptulit ſalute ſpiculis cōfigi. Quam ſit humanꝰ ſpūs
dignꝰ et ſublimis ꝓ quo redimēdo amara voluerim morte de/
fungi. Quam ſit teter acerbꝰ et crudelis ſpūs diabolicꝰ cuius
neq̄ſſima ſuggeſtiōe in hac cruce defixus fui Dominicꝰ Hac
luce pfuſus mitiſſime dn̄e agnoſco ſcōs angelos eē ab hoīe di
ligēdos. humanos ſpūs ad iuſticiam imbuēdos. tetros v̄o to
tis niſibꝫ fugiēdos ¶ Ieſus. Vn̄ id agnouiſti. Verum nūc ex
mortis mee lumine aſpice q̄d ſit mūdus. Intuere q̄ſo mūdani
hoīes q̄ꝫ fuerint ceci q̄ me verā dei lucē agnoſcere noluerūt. di
lexerūt em̄ magꝭ tenebras q̄ꝫ lucē. Intuere etiā q̄ꝫ ſint ſteriles

De miſterijs paſſionis xp̄i.

qui caduca ambiētes me q̄ſi inutilē ꝯtempſerūt. q̄ꝫ ſint repro/
bi ꝛ iniqui qui me deū glorie crudeliter perimerūt // Dn̄icus
At nūc video o mi dn̄e (qđ etiā flens dico) qm̄ vſqꝫ in hāc ho/
rā in ſecularibꝫ ꝑſonis he neq̄cie ꝑſeuerant. Nā te ſuū ꝓpicia/
torē nō reſpiciūt. tuos pacis ꝛ iuſticie fructus p̄ce nō ambiūt
et te rurſum ſuis iniquitatibꝫ crucifigūt Ieſus. Verū tu di/
cis fili dn̄ice. ꝛ hic ingens ꝛ aſſiduus dolor cordi meo: cū tā in
gratos ꝛ auerſos a me cūctos intueor Sed nūc ad quartū qđ
clauſum erat obtutus tuos defigito. Reſpice igitur quō mea
paſſio tibi aperit ſupnus q̄d ſit paradiſus. Nam ſi tormenta q̄
ꝑtuli diligēter inſpexeris videbis paradiſum faſtigiū eſſe totꝰ
glorie. ſpectaculū oīs leticie. ꝛ ꝓmptuariū infinite opulentie
// Dominicus. Tuo dono illuſtratus intelligo pietiſſime ſal
uator ꝙ in paſſione ideo volueris nouiſſimus hoīm eſtimari
vt nos ad faſtigiū glorie ſublimares. Ideo ſumme innocēs vo
luiſti vt reprobꝫ aſꝑnari: vt nos reos immēſa cū vultu tuo leti
cia ꝯpleres. Ideo tāta pauꝑtate q̄ ditiſſimꝰ es fatigari: vt tua
nos regni tui opulētia diuites faceres. Sed q̄s te quibit pro
hac tua charitate dignis efferre p̄conijs // Ieſus. Verꝫ nunc
fili dominice quintū (qđ neſciebat mūdus) infernus eſt. locus
vtiqꝫ plenus egeſtate ꝛ penuria. locus plenus vilitate ꝛ igno/
minia. locus plenus acerbitate ꝛ miſeria. // Dn̄icus. Certiſſi
me ita eſſe ꝯſidero. Nā vt a nobis dulciſſime miſerator auerni
egeſtatē excluderes: ideo pauꝑ. nudus. ſitibūdus in cruce de/
figeris. Vt a nobis inferni ignominiā remoueres, multis tu ꝓ
bris. vituperijs. ꝛ ludibrijs fatigaris. ꝛ vt gehēne eterna a no/
bis ſupplicia diuelleres: poſt innumera tormenta acerbiſſima
morte ꝑfungeris. Sed ve his q̄ poſt ꝯcluſa tartara rurſum ſu
is ſe illic iniquitatibꝫ immergūt Ieſus. Cōgratulor fili lumi
ni tuo: dignus q̄ duo reliqua olim ignorata cognoueris. Se
xtū itaqꝫ clauſum hoī eſt ipa virtus. Ex hac mea paſſione ag/
noſce qm̄ virtus eſt p̄cioſa. eſt ſpecioſa. eſt ꝛ fructuoſa. Eſt em̄
p̄cioſa. quia malui vitā amittere q̄ꝫ iuſticiā nō exeq̄: q̄ꝫ nō exhi
bere obedientiā. humilitatē. miſericordiā Eſt etiā ſpecioſa (qđ
tu quoqꝫ mea mater agnoſcis) cū videris eā relucere in cōtu/
melijs. in ludibrijs clareſcere. in tormentis victoriā obtinere.

Dyalogus Septimus

Eſt quoqꝫ fructuoſa: quia tartara confregit. celos aperuit. pa
trē mitigauit. pctm̄ exploſit. ⁊ ꝑditum om̄e reſtaurauit ¶ Do
minicus. Hinc aīaduerto mitiſſime redemptoꝛ cū q̄to labo
re virtus a nobis ſit expetēda. adamāda. cuſtodiēda ¶ Ieſus.
Poſtremū qđ erat homini occultū ipm eſt neq̄ſſimū peccatū
Nūc prudēter fili aīaduerte q̄ꝫ deteſtandū ſit om̄e pctm̄. cū ad
eius expiatōem neceſſe fuit ꝯmitti tā graue piaculū poni tam
nobile preciū. tā difficile medicamentū. Habui em̄ ego crude
liter perimi vt poſſet pctm̄ in meis electis occidi ¶ Domini-
cus. Magna dignatio tua ſuauiſſime deus. Sꝫ ve nobis mi
ſeris q̄ poſt tam difficilē peccati expiationē tam libēter rurſuꝫ
pctis inuoluimur q̄ te dei filiū ꝯculcamus: q̄ ſanguinē tuū pol
lutū ducimus. q̄ ſpiritui grē cōtumeliā facimus. et veteribꝫ de
lictis noua q̄tidie cumulamus. Ex hac tua paſſione dn̄e ſicut
pctī magnitudinē ita ⁊ eius inexpiabilē penā agnoſcimus De
linquētibꝫ em̄ nobis poſt acceptā tante miſeratōis indulgētiā
iam nō relinquit̄ pro peccatis hoſtia. Nō ꝙ peccans ſi dolue
rit nō poſſit paſſionis tue adiutorio vti: ſed ꝙ rariſſime penite
at qui tantā gratiā ſupba ceruice ꝯtempſerit. Sed nūc habeo
immortales grās dignationi tue piētiſſime ſaluatoꝛ. q̄ me tua
paſſione redemiſti. qui tuo me lumine irradiaſti. q̄ vniuerſaleꝫ
rerū omniū noticiā mihi clariſſimā tribuiſti. Tibi quoqꝫ mi-
tiſſima parēs grates refero ſempiternas: que mihi paſſiōis hu
ius miſteria aperuiſti. que me in hanc lucis gloriā intromiſiſti
et vnigenitū tuū mihi tam ꝓpicium ⁊ beniuolū effeciſti. Sed
queſo te vt mihi hic tecū liceat ꝑmanere. nam bonum eſt mihi
hic eſſe ¶ Maria. Maioꝛa tibi mi dominice et ſublimioꝛa (ſi
iuſte vixeris) p̄parantur. Interea tu nunc ꝑge ad fratres tuos
et quod in hoc cōclaui clam vidiſti palam cūctis ediſſere. et lu
mine quo plenus es alios illuſtrare conſueſce. Sicuti em̄ ma
ledictus eſt qui frumenta abſcondit in populis: ita et qui lumē
occultat in tenebris. Perge ergo ⁊ quod in aure audiſti predi
ca ſuper tecta ¶ Dominicus. Faciam quod hortaris. At nūc
dulciſſima virgo optime vale: ⁊ me tuo vnigenito chariſſimū
redde. ¶ Maria. Et tu fili dominice vale. ⁊ noſtri in te benefi-
cij memorem fac.

¶ Finit dyalogus de miſterijs ſacre paſſionis chriſti: et per conſequēs totus liber iſte (qui viola anime inſcribit) in ſeptē diſtinctus dyalogos. Colonie Impēſis honeſti viri Henrici Quentell fauſtiſſime iam pmo Impreſſus. Anno natalicij ſaluatoris noſtri. M.cccc.xcix. Die.xxix. mēſis Maij.

Epygramma ad librum.

Inter honoratos: nulla formidine: libros
  Sume ſed exiguum parue libelle locum.
Ne vereare libris multo maioribus addi
  Corpore: plus iuſto: ſis licet ipſe breuis.
Grandia p modicis cedunt nam ſaxa lapillis
  Et preſtant magnis ſepe puſilla bonis.
Fertilis es verbis ad opus mediocre redactis
  Sed vires: veluti grana ſinapis habens.
Debueras igitur minime pregrandis haberi:
  Ne premeret dominum ſarcina forte tuum.
Nanqȝ domi vt reliquis tibi non recubare licebit
  Sed poſſeſſorem: quo velit ire: ſequi.
Optima nanqȝ doces captuqȝ facillima queqȝ
  Ac iter in celum quo ſibi quiſqȝ paret.

¶ Finis

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

¶Ad beatam Annam Carmen.

Hic effunde preces deuote poplite flexo
  Anna parens vbi cum prole beata ſedet,
Ne dubita capies quicquid rogitaueris ipſam
  Nanqꝫ potens precibus iugiter Anna nitet,
Nullius Anna preces vnq̃ꝫ dimiſit inanes
  Sed tulit optatam candida ſemper opem
Ergo piam matrem multo cumulemus honore
  Nullius vacuas que ſinit eſſe preces,
Anna parens ieſu chriſti genitricis aueto
  A nobis petimus omne repelle nephas.

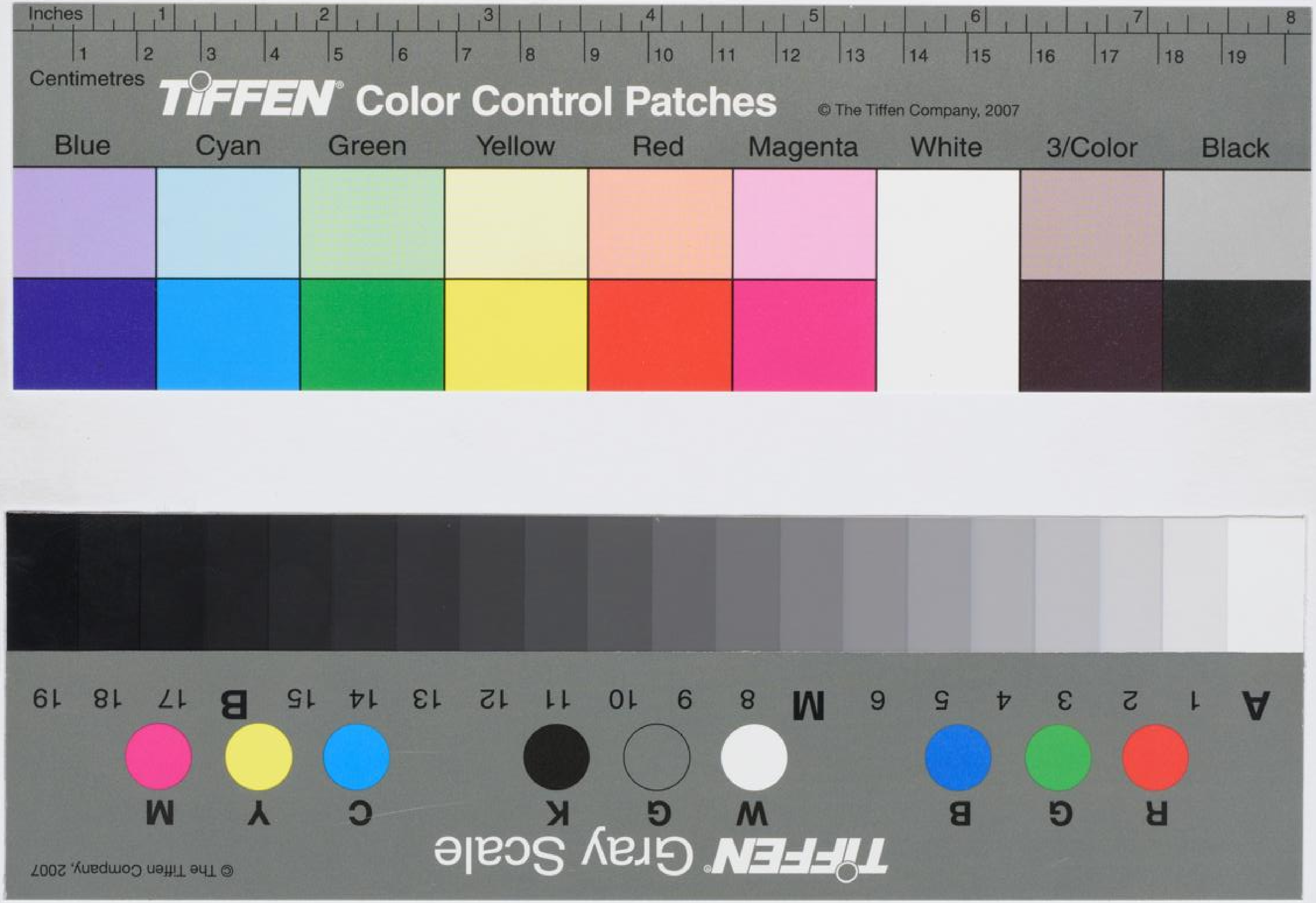
Inches
Centimetres
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007